Ruth Druart

În timp ce Parisul dormea

Ruth Druart
În timp ce Parisul dormea

Traducere din limba engleză şi note:
Mihaela-Magdalena Dumitru
Editura Litera
Bucureşti, 2021

Ruth Druart

În timp ce Parisul dormea

Traducere din limba engleză și note
MIHAELA-MAGDALENA DUMITRU

Ruth Druart
While Paris Slept
Copyright © 2021

Ruth Druart şi-a declarat dreptul de a fi identificată drept autoarea acestei lucrări
în conformitate cu Copyright, Designs and Patents Act 1988.

Ediţie publicată pentru prima dată în 2021 de Headline Review,
un imprint al HEADLINE PUBLISHING GROUP

Editura Litera
tel.: 0374 82 66 35; 021 319 63 90; 031 425 16 19
e-mail: contact@litera.ro
www.litera.ro

În timp ce Parisul dormea
Ruth Druart

Copyright © 2021 Grup Media Litera
pentru ediţia în limba română
Toate drepturile rezervate

Editor: Vidraşcu şi fiii
Redactor: Mona Apa-Slujenco
Corector: Ionel Palade
Copertă: Flori Zahiu
Tehnoredactare şi prepress: Ofelia Coşman

Seria de ficţiune a Editurii Litera este coordonată de Cristina Vidraşcu Sturza.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
DRUART, RUTH
În timp ce Parisul dormea / Ruth Druart;
trad. din lb. engleză şi note: Mihaela-Magdalena Dumitru. –
Bucureşti: Litera, 2021
ISBN 978-606-33-7240-7
ISBN EPUB 978-606-33-7240-7
I. Dumitru, Mihaela-Magdalena (trad.) (note)
821.111

Lui Jeremy, Joachim şi Dimitri,
care m-au inspirat să scriu această carte

Şi în amintirea bunicii mele, Diana White

„Să sacrificăm o zi pentru a câştiga o viaţă întreagă, poate.”

Victor Hugo, *Mizerabilii*

PARTEA ÎNTÂI

1

Santa Cruz, 24 iunie 1953
JEAN-LUC

Jean-Luc duce briciul la obraz, privindu-şi reflexia în oglinda băii. Preţ de o secundă, nu se recunoaşte. Se opreşte, cu briciul în aer, şi se holbează în ochii săi, întrebându-se ce vede. Are un aer de american acum. Se vede în bronzul sănătos al pielii, în albul dinţilor, dar mai este ceva ce nu poate identifica. Să fie felul încrezător în care îşi ţine bărbia ridicată? Sau zâmbetul lui? Orice ar fi, îi place. E bine să ai un aer de american.

Cu un prosop înfăşurat în jurul taliei, se întoarce în dormitor. Afară, o formă neagră îi atrage privirile. Vede pe fereastră un Chrysler care înaintează încet de-a lungul străzii şi se opreşte după stejar din faţă. Ciudat. Cine să le facă o vizită la ora şapte dimineaţa? Se uită fix la maşină, cu gândurile aiurea, apoi mirosul de unt al clătitelor calde pluteşte în sus spre el, chemându-l la micul dejun.

Intrând în bucătărie, o sărută pe Charlotte pe obraz, apoi îşi trece mâna prin părul fiului său, ciufulindu-l în semn de salut. Aruncând un ochi pe fereastră, vede că maşina este încă acolo. Se uită la un bărbat deşirat, care se extrage din scaunul şoferului, întinzându-şi gâtul şi privind în jur – ca un pelican, îşi zice el. Pe partea cealaltă, iese un bărbat îndesat. Se îndreaptă amândoi spre casă.

Sunetul soneriei taie dimineaţa ca un cuţit. Charlotte ridică privirile.

— Mă duc eu.

Jean-Luc a pornit deja spre uşă. Scoate lanţul de la uşă şi o deschide.

— Domnul Bow-Champs? întreabă Omul-Pelican, fără să zâmbească.

Jean-Luc se uită fix la el, remarcând costumul bleumarin, cămaşa albă şi cravata simplă, precum şi privirile arogante. De obicei nu îi corectează pe cei care-i pronunţă greşit numele, dar în dimineaţa aceasta ceva îi zgândăre orgoliul. Poate faptul că omul acela stă în pragul casei sale.

— Beauchamps, îl corectează el. E un nume franţuzesc.

— Ştim că este franţuzesc, dar aici suntem în America.

Omul-Pelican mijeşte ochii pentru o fracţiune de secundă, în timp ce înfige un pantof negru şi lucios peste prag. Priveşte peste umărul lui Jean-Luc, apoi gâtul îi trosneşte când întoarce capul într-o parte, privind spre copertina sub care este parcat noul lor automobil Nash 600. Strâmbă dintr-un colţ al buzei de sus.

— Eu sunt domnul Jackson, iar dumnealui e domnul Bradley. Domnule Bow-Champs, am vrea să vă punem câteva întrebări.

— Despre ce? zice Jean-Luc, adăugând o inflexiune menită să indice surprinderea, dar îşi dă şi el seama că vocea i-a sunat fals – o octavă prea sus.

Sunetele înăbuşite ale micului dejun ajung până în pragul uşii: farfurii puse una peste alta, râsul voios al fiului său. Zgomotele familiare îl înconjoară pe Jean-Luc ca ecoul unui vis îndepărtat. Închide ochii, agăţându-se de marginile sale estompate. Cârâitul unui pescăruş îl readuce în prezent. Inima îi bate puternic, lovindu-se de coaste, ca o pasăre prinsă în colivie.

Bărbatul îndesat, Bradley, se apleacă spre el, coborând vocea.

— Aţi fost dus la Spitalul Districtual acum şase săptămâni, în urma unui accident de maşină? zice şi întinde gâtul, ca

şi cum ar spera să adune informaţii despre viaţa dinăuntrul casei.

— Da, spune Jean-Luc, iar pulsul i se accelerează. Am fost lovit de o maşină care a luat curba cu viteză prea mare, spune el, apoi se opreşte, trăgându-şi răsuflarea. Mi-am pierdut cunoştinţa.

Îi vine în minte numele doctorului, Wiesmann. L-a asaltat cu întrebări în timp ce el abia îşi revenea şi era încă în ceaţă.

„De câtă vreme sunteţi în America?”, l-a întrebat doctorul. „De unde aveţi cicatricea de pe faţă? V-aţi născut cu numai două degete la mâna stângă?”

Bradley tuşeşte.

— Domnule Bow-Champs, am vrea să ne însoţiţi la Primărie.

— Dar de ce? face el, dar vocea-i sună ca un croncănit.

Cei doi stau în faţa lui ca o blocadă, cu mâinile la spate şi piepturile împinse înainte.

— Credem că ar fi mai bine să discutăm acest aspect la sediu, şi nu aici, în pragul casei, în faţa vecinilor.

Ameninţarea voalată îi strânge stomacul ghem.

— Dar ce am făcut?

Bradley ţuguiază buzele.

— Acestea sunt doar nişte investigaţii preliminare. Am putea chema poliţia în ajutor, dar la această etapă, preferăm... preferăm să clarificăm faptele. Sunt sigur că înţelegeţi.

Nu, nu înţeleg! ar vrea să le strige. *Nu înţeleg despre ce vorbiţi*. În schimb, murmură o consimţire.

— Daţi-mi zece minute.

Închizându-le uşa în faţă, se întoarce în bucătărie.

Charlotte tocmai pune o clătită pe farfurie.

— Era poştaşul? întreabă ea, fără să ridice ochii.

— Nu.

Se întoarce spre el, uşor încruntată şi străpungându-l cu ochii ei căprui.

— Doi investigatori... Vor să mă duc cu ei, ca să le răspund la câteva întrebări.

— Despre accident?

Clatină din cap.

— Nu ştiu. Nu ştiu ce vor. Nu vor să spună.

— Nu vor să spună? Dar sunt obligaţi. Nu îţi pot cere să te duci cu ei, dacă nu spun de ce, zice ea, pălind în obraji.

— Nu îţi face griji, Charlotte. Cred că ar fi bine să fac ce spun ei. Să lămuresc treburile. Nu sunt decât nişte întrebări.

Fiul lor s-a oprit din mestecat şi a ridicat privirea spre ei, cu fruntea lui micuţă uşor încreţită.

— Sunt sigur că mă voi întoarce repede.

Jean-Luc îşi dă seama că glasul îi sună din nou fals, ca şi cum altcineva ar rosti cuvintele acelea liniştitoare în locul său.

— Poţi suna tu la birou, să le spui că voi întârzia?

Apoi se întoarce către fiul lui:

— Să ai o zi bună la şcoală!

Totul s-a cufundat într-o tăcere asemănătoare cu liniştea dinaintea unei furtuni. Se întoarce repede şi iese din bucătărie. Firesc. Trebuie să se poarte firesc. Este o simplă formalitate. Ce ar putea dori de la el?

Zece minute. Nu vrea ca ei să sune din nou la uşă, aşa că se grăbeşte să ajungă în dormitor, unde deschide sertarul din şifonier şi priveşte la cravatele sale încolăcite ca nişte şerpi. Alege o cravată albastră cu puncte mici, gri. Aparenţele contează în astfel de împrejurări. Îşi ia sacoul de pe umeraş şi coboară din nou scările.

Charlotte aşteaptă în uşa bucătăriei, cu mâna la gură. El i-o dă la o parte, îi sărută buzele reci, o priveşte în ochi. Apoi se întoarce.

— La revedere, fiule! strigă el spre bucătărie.

— La revedere, tati. Ne vedem mai târziu.

— Pe mai târziu, crocodilule.

Vocea l-a trădat, ratând din nou tonul potrivit.

Simte ochii lui Charlotte aţintiţi asupra lui în timp ce deschide uşa şi îi urmează pe cei doi bărbaţi spre Chrysler-ul negru. Inspiră adânc, silindu-se să tragă aerul până-n pântec. Acum îşi aminteşte că a auzit furtuna pornindu-se la miezul nopţii; simte pământul îmbibat de apă care deja începe să se evapore. În scurtă vreme va fi cald şi umezeală.

Nici unul dintre ei nu vorbeşte, în timp ce trec prin faţa caselor familiare, cu peluze mari, deschise, care ajung până la trotuar, apoi prin faţa papetăriei, a brutăriei, a cofetăriei. Viaţa aceasta pe care a ajuns să o iubească.

2

Santa Cruz, 24 iunie 1953
Charlotte

Mă uit pe geamul bucătăriei, deşi maşina neagră a dispărut de minute bune. Timpul pare că a îngheţat. Nici nu vreau să înainteze.

— Mama, miroase a ars.

— *Merde!*

Iau tigaia de pe aragaz şi arunc clătita înnegrită în chiuvetă. Ochii îmi lăcrimează când rotocoalele de fum se înalţă spre tavan.

— Îţi fac alta.

— Nu, mulţumesc, mama, m-am săturat.

Sam sare de pe taburetul lui şi iese în fugă din bucătărie.

Privesc în jur, şi când văd rămăşiţele micului dejun întrerupt, sufletul mi se umple de teamă. Dar trebuie să mă adun. Fără să mă grăbesc, urc scările, îndreptându-mă spre dormitor. Mă stropesc cu apă rece pe faţă, apoi îmi trag pe mine rochia pe care am purtat-o ieri şi cobor din nou la parter.

Sam ţopăie în jurul meu, pe drumul spre şcoală.

— Mama, ce crezi că îl vor întreba oamenii aceia pe tata?

— Nu ştiu, Sam.

— Despre ce ar putea fi vorba, mama?

— Nu ştiu.

— Poate despre un jaf.

— Ce?

— Sau o crimă!

— Sam, taci.

Băiatul încetează imediat să mai ţopăie, în schimb se apucă să-şi târşâie picioarele. Pentru o clipă, mă simt cuprinsă de remuşcări, dar am lucruri mai importante pentru care să-mi fac griji acum.

Când ajungem la poarta şcolii, celelalte mame deja se întorc spre casă.

— Bună, Charlie! Ai întârziat astăzi. Vii la o cafea mai târziu? răsună vocea lui Marge, din mijlocul grupului.

— Sigur, o mint eu.

După ce îl las pe Sam la şcoală, mai rămân puţin lângă gardul şcolii pentru a le da timp celorlalte mame să se îndepărteze. Când văd că au ajuns destul de departe, o

pornesc încet spre casă, iar singurătatea începe să-mi dea târcoale. Sunt tentată să mă duc la cafea cu ele, dar ştiu că nu mă voi putea abţine şi voi spune ceva. S-ar putea să nu fi văzut nimeni maşina care a venit de dimineaţă după Jean-Luc, dar dacă totuşi maşina a fost văzută, trebuie să am o poveste pregătită pentru ele. Vor dori să ştie toate detaliile. Da, e mai bine să evit orice contact.

Ajunsă acasă, trec dintr-o cameră în alta, înfoind pernele de pe canapea, spălând vasele rămase de la micul dejun, rearanjând revistele pe măsuţa de cafea. Îmi reamintesc că nu are rost să îmi fac griji, nu ar ajuta la nimic; în definitiv, l-au luat doar pentru a-i pune câteva întrebări. Ar trebui să fac ceva practic, ca să îmi alung gândurile astea din minte. Aş putea tunde iarba, să îl scap pe Jean-Luc de o grijă.

Îmi pun pantofii de grădină şi scot maşina de tuns iarba din garaj. L-am văzut pe Jean-Luc cum trage de coarda aflată într-o parte pentru a o porni, aşa că încerc şi eu. Nu se întâmplă nimic. Trag din nou; de data aceasta, scuipă ceva înăuntrul ei, dar moare repede. Acum trag mai tare şi mai repede. Deodată, se porneşte să huruie, trăgându-mă după ea. Miroase a benzină, dar îmi place.

Ritmul este liniştitor şi sunt dezamăgită când treaba se termină prea repede. Pun maşina de tuns iarba la locul ei şi mă întorc în casă.

Poate că ar trebui să fac un pic de curăţenie în camera de zi. Când scot aspiratorul de sub scări, îmi amintesc că abia ieri am aspirat covorul. Înfrântă, mă prăbuşesc la podea, cu ţeava groasă a aspiratorului încă în mână.

Trecutul revine, copleşitor. Jean-Luc nu îmi dă voie să vorbesc despre el. În felul lui pragmatic, mi-a spus să îl las în urmă, acolo unde i-e locul. De parcă ar fi atât de simplu. Am încercat, chiar am încercat, dar nu îmi pot opri visele,

când dorm dusă şi îi văd pe mama, pe tata. Casa. Visele acestea îmi lasă în inimă un dor de familie care aruncă o umbră lungă asupra vieţii mele. Am luat legătura cu ei; le-am scris odată ce ne-am liniştit şi am găsit o casă unde să locuim. Mama mi-a răspuns: o scrisoare scurtă, tăioasă, în care îmi spunea că Papa nu este încă pregătit să mă vadă. Are încă multe să îmi ierte.

Revin în bucătărie şi privesc în gol pe fereastră, chemându-l în gând pe Jean-Luc să se întoarcă. Eliberat din interogatoriu, cu suspiciunile declarate nefondate. Dar nu se vede decât strada pustie.

Zgomotul îndepărtat al motorului unui automobil îmi face inima s-o ia la goană. Aplecându-mă în faţă până când aproape că-mi lipesc nasul de geam, privesc cu atenţie. *Dă, Doamne, să fie el!* Stomacul mi se strânge când zăresc imaginea familiară a unei capote albastre: e maşina lui Marge, vecina de peste drum. O privesc cum se chinuie să lupte cu nişte pungi de cumpărături, în timp ce unul dintre gemenii ei îl fugăreşte pe fratele lui în jurul maşinii. Aruncă o privire în direcţia mea. Mă retrag în grabă în spatele perdelelor de dantelă. Secrete şi minciuni. Ce ştim cu adevărat despre vieţile vecinilor noştri?

Nu am nici cea mai mică dorinţă să mă întâlnesc cu vreunul dintre ei astăzi. Dacă a văzut careva maşina neagră, toate mamele au aflat deja. Parcă le aud cum emit presupuneri, captivate de subiect. Nu, trebuie să plec, să mă distanţez de ele. Aş putea merge la cumpărături într-un oraş apropiat, unde să nu dau peste nici un cunoscut; într-un loc vast şi anonim, ca unul din acele supermarketuri imense.

Îmi apuc geanta, iau cheile din cuierul de lângă intrare şi mă urc în maşină înainte să mă vadă cineva. În timp ce conduc spre nord, pe drumul de coastă, cu geamul

coborât, vântul îmi suflă prin păr. Îmi place să şofez cu viteză; îmi dă un sentiment de libertate şi de independenţă. Pot să mă prefac că sunt oricine vreau să fiu.

După o jumătate de oră, zăresc un indicator către un magazin universal Lucky Store. Părăsesc autostrada şi urmez săgeţile până dau de o parcare plină de furgonete. Văd un carusel şi un chioşc unde se vând burgeri. Lui Sam i-ar plăcea la nebunie aici; poate ar trebui să îl aducem într-o sâmbătă, să ieşim împreună. De obicei, evit supermarketurile astea mari, prefer să îmi fac cumpărăturile în apropiere, unde îl pot ruga pe vânzătorul de la aprozar să îmi aleagă cele mai tari mere, sau pe măcelar, să îmi dea cea mai slabă bucată de carne. Întotdeauna au răbdare să îmi aleagă cele mai bune produse, apreciind faptul că îmi pasă.

Dar în supermarketurile astea imense, cu şirurile lor interminabile de produse care-ţi iau ochii, nu mă simt în largul meu. Casnicele cu părul lor frumos ondulat, purtând fuste lungi şi pantofi cu tocuri comode, împing cărucioare enorme, încărcate cu tot soiul de caserole şi conserve. Imaginea mă umple de nostalgie, de dor de casă, de Paris.

Pui, îmi zic în gând, asta voi găti diseară, pui cu lămâie. E mâncarea preferată a lui Jean-Luc.

Când ajung la casă, două pachete de piept de pui, un litru de lapte şi patru lămâi zac pierdute şi oropsite pe fundul coşului. Mă simt ruşinată, dar chiar n-am reuşit să mă adun şi să mă gândesc de ce am mai avea nevoie săptămâna aceasta.

Casiera mi-a aruncat o privire ciudată.

— Vă ajut să le puneţi în pungă, doamnă?

E sarcastică? Clatin din cap.

— Nu, mulţumesc. Mă descurc.

Stomacul îmi chiorăie zgomotos când pun unica pungă maro de hârtie în portbagaj. Nu am mâncat nimic la micul dejun. Poate că ar trebui să îmi iau un burger, dar numai gândul acesta îmi întoarce stomacul pe dos. În schimb, o pornesc înapoi spre casă, rugându-mă ca Jean-Luc să se fi întors.

Parchez pe alee şi mă grăbesc să ajung la uşa de la intrare. E încuiată. Înseamnă că nu e aici. De ce am crezut că va fi? S-ar fi dus direct la muncă, oricum. Ştiu că şi-ar fi făcut griji că deja întârziase prea mult.

E deja ora trei. Sam trebuie luat de la şcoală în treizeci de minute. Poate că astăzi ar fi mai bine să ajung cu întârziere. Dacă ajung mai devreme, voi fi nevoită să schimb câteva vorbe cu celelalte mame. Ar putea să vină singur acasă – unii copii o fac – dar îmi place să îl iau eu; pentru mine, este momentul preferat al zilei. La Paris, când eram mică, toate mamele veneau să îşi ia copiii de la şcoală, pregătite cu o baghetă umplută cu pătrăţele de ciocolată neagră. Mi se pare că este o tradiţie de familie să mă aflu acolo, aşteptându-l la sfârşitul orelor. Dar astăzi, pentru prima dată, voi întârzia câteva minute. Asta îmi lasă încă douăzeci şi cinci de minute de omorât.

Pun puiul în frigider şi mă spăl pe mâini, frecându-mi unghiile cu periuţa de dinţi veche de pe pervazul ferestrei. Vocea tatălui meu îmi răsună în urechi. „Unghiile curate sunt un semn al omului care ştie să-şi poarte singur de grijă”, îmi spunea el de câte ori mă prindea cu unghiile murdare. „La fel ca pantofii”, adăuga de multe ori. „Îţi dai seama cum e omul după cum arată unghiile şi pantofii lui.”

„Nu şi în America”, i-aş spune acum, dacă l-aş vedea. „În America se uită la părul şi la dinţii tăi.”

Pun periuţa la loc şi mă uit pe fereastră, încercând să nu îmi fac speranţe. Strada e pustie. Stomacul începe din nou

să-mi chiorăie. Mă simt un pic ameţită. Ar trebui să mănânc ceva dulce. Iau cutia de pe ultimul raft şi învelesc un fursec în folie de aluminiu, pentru Sam, şi rup un altul în două pentru mine. Ciugulesc din el, îngrijorată că mi-ar putea provoca crampe, dar când văd că mă face să mă simt mai bine, mănânc şi cealaltă jumătate.

Mai sunt douăzeci de minute. Urc la etaj, în dormitorul nostru, şi mă aşez în faţa măsuţei de toaletă. Scot peria din primul sertar şi îmi perii părul până străluceşte. Oglinda îmi spune că sunt încă atrăgătoare: nu am riduri fine, păr cărunt sau bărbie dublă. Pe dinafară, totul e în ordine. Inima mi-o simt însă de parcă ar avea o sută de ani.

Mă ridic şi netezesc cuvertura făcută de comunitatea Amish din Pennsylvania; sute de hexagoane perfecte, cusute manual unul de celălalt. Prima noastră vacanţă împreună. Sam abia învăţase să meargă, dar era încă nesigur pe picioare şi a încasat câteva căzături. Îmi amintesc cum gravitam în jurul lui, gata să îl prind.

Încă zece minute. Cobor iar la parter, mă plimb fără rost dintr-o încăpere în alta. În cele din urmă, deschid uşa de la intrare. Mă loveşte brusc lumina puternică a soarelui, aşa că mă întorc după pălărie. În timp ce străbat grădina, pe potecă, mă întreb, nu pentru prima oară, de ce preferă americanii să îşi lase grădinile deschise, fără gard viu sau ziduri de cărămidă. Oricine poate să intre, să ajungă până în dreptul casei şi să se zgâiască pe ferestre. Diferă cu totul faţă de grădinile franţuzeşti, care sunt mereu înconjurate de ziduri înalte sau de tufişuri dese, descurajându-i pe musafirii nepoftiţi.

Lui Jean-Luc îi place deschiderea de aici. Spune că nimic din ce s-a petrecut în Franţa nu s-ar putea întâmpla vreodată aici, pentru că toţi sunt sinceri unii cu alţii;

nimeni nu şi-ar fi denunţat vecinul, ca mai apoi să se ascundă în spatele uşilor închise, în timp ce respectivul era ridicat. Nu îmi place când vorbeşte aşa, când idealizează noua lui ţară. Nu mă pot abţine să nu mă gândesc că trădează Franţa. Anii de foame, frică, privaţiuni – lucrurile acestea pot transforma un om bun într-unul rău.

— Charlie! mă strigă Marge, din curtea de peste drum, întrerupându-mi şirul gândurilor. Unde ai fost azi? Am luat cafeaua la Jenny. Am crezut că vii şi tu.

— Îmi pare rău.

Inima îmi stă o clipă în loc şi îmi acopăr gura cu podul palmei, parcă pentru a-mi ascunde minciuna.

— Aveam nevoie de cumpărături. Am fost până la Lucky Store.

— Ce? Ai bătut atâta cale? Credeam că nu poţi să suferi mallurile alea enorme. Ar fi trebuit să îmi spui. Aş fi venit cu tine.

— Îmi pare rău că n-am ajuns la cafea.

— Nu-ţi face griji. Vineri mergem la Jo. Ascultă, vreau să te rog ceva. Poţi să-l iei pe Jimmy de la şcoală? Trebuie să îl duc pe Noah la doctor. Are febră şi nu reuşesc să i-o scad.

— Sigur.

Încerc să zâmbesc, dar mă simt ca o trădătoare faţă de vecinele mele, pe care le ştiu de ani întregi.

— Mulţumesc, Charlie, zice ea şi îmi aruncă un zâmbet larg.

În timp ce merg spre şcoală, îmi amintesc cum ne-au ajutat vecinii să ne simţim bine-veniţi încă din prima zi în care n-am mutat în Santa Cruz, în urmă cu nouă ani. În mai puţin de o săptămână primiserăm deja invitaţii nu doar la un aperitiv, ci şi la un grătar. M-a impresionat cum s-au adunat laolaltă pentru această ocazie, declarând, cu

vocile lor zgomotoase şi însufleţite, cât de fericiţi sunt să-şi cunoască noii vecini. De cum am păşit în grădină, lui Jean-Luc i-au înfipt în mână o sticlă mare de bere, iar mie, un pahar de vin alb. L-au luat în primire şi pe Sam, căruia i-au găsit un loc umbros sub un copac, unde să stea pe păturica lui, înconjurat de jucării viu colorate. Din câte îmi dădeam seama, petrecerea nu părea să fi fost planificată într-o manieră strictă. Totul se desfăşura cât se poate de liber şi, de cum se făcea o bucată de friptură, oaspeţii roiau către grătar. Am fost recunoscătoare atunci când un bărbat mi-a înmânat o farfurie deja plină. Ne aşezam oriunde doream, trăgând scaunele din lemn de colo colo, pentru a ne alătura câte unui grup.

Totul era atât de diferit faţă de Paris. În rarele ocazii în care părinţii mei primeau vizite, făceau o schemă pentru aşezarea musafirilor la masă. Aceştia aşteptau răbdători, în linişte, până când gazda le indica unde să se aşeze. Şi nimeni nu primea de băut până nu sosea toată lumea. Maman se plângea adesea că unul sau altul întârziase, silindu-i pe toţi să aştepte o oră până să poată bea primul pahar. Dar războiul a pus oricum capăt acelor cine festive.

Aici, păreau să nu existe nici un fel de reguli. Femeile îmi vorbeau de una şi de alta, râzând vesele; bărbaţii mă tachinau, spunându-mi cât de sexy e accentul meu. Eram fermecată, iar Jean-Luc chiar mai mult decât mine. El s-a îndrăgostit de America din prima zi. Dacă i-a fost vreodată dor de casă, nu mi-a zis-o. Totul i se părea minunat, uimitor: mâncarea din abundenţă, oamenii prietenoşi, uşurinţa cu care puteai cumpăra orice.

— E Visul American, spunea el întruna. Trebuie să învăţăm să vorbim engleza la perfecţie. Lui Samuel îi va fi uşor, va fi prima lui limbă; va putea să ne ajute şi pe noi.

În scurtă vreme, Samuel a devenit Sam, Jean-Luc a devenit John, iar eu am fost botezată Charlie. Am fost americanizaţi. Jean-Luc spunea că asta demonstra că fuseserăm acceptaţi şi, în semn de recunoştinţă pentru această călduroasă primire, ar trebui să evităm să mai vorbim în franceză. Zicea că altfel va părea că nu dorim să ne integrăm. Aşa că am vorbit numai în engleză, chiar şi între noi. Înţelegeam punctul lui de vedere, desigur, dar mi se frângea inima că nu îi puteam cânta lui Sam cântecele de leagăn pe care mi le cântase mie mama. M-a îndepărtat şi mai mult de familia mea, de cultura mea şi a schimbat felul nostru de a comunica, felul nostru de a fi. Îl iubeam pe Jean-Luc din toată inima, dar simţeam că nimic nu mai e la fel. El nu îmi mai şoptea *mon coeur, mon ange, mon trésor*. Acum zicea *draga mea*, *iubito* sau, mai rău, *păpuşă*.

Clopoţelul răsună prin curtea goală a şcolii, întrerupându-mi gândurile. Copiii ies în fugă pe porţile şcolii, căutându-şi din priviri mamele. Sam e uşor de reperat, cu părul lui negru care luceşte în mulţimea de capete blonde. Pielea lui măslinie şi trăsăturile fine trădează o origine diferită. O vecină a spus odată că e o risipă ca un băiat să aibă gene aşa de lungi. De parcă frumuseţea ar putea fi o risipă. Ce gând ciudat.

Sam priveşte spre mine, cu zâmbetul lui pieziş, ca al lui Jean-Luc. E prea mare acum, la nouă ani, să mai dea fuga la mine, cum o făcea odată, aşa că termină mai întâi de vorbit cu prietenii săi, înainte de a se apropia, cu o nonşalanţă studiată.

Îl sărut pe ambii obraji, conştientă că îl fac să se jeneze, dar nu mă pot abţine. Oricum, un strop de jenă din când în când are darul de a întări caracterul.

— Mergi şi spune-i lui Jimmy că vine acasă cu noi, zic eu.

— Grozav.

O ia la goană, dar se opreşte brusc, întorcându-se şi făcând un pas înapoi spre mine.

— Tati e acasă?

— Încă nu.

Fără nici un cuvânt, se îndepărtează, plecând în căutarea lui Jimmy.

Când băieţii îşi fac din nou apariţia, scot fursecul cu ciocolată şi îl rup în două. Jimmy înfulecă jumătatea lui.

— Mai avem fursecuri acasă, spun eu.

— Ura! exclamă Jimmy şi o rupe la fugă înainte. Haide, Sam!

Dar Sam rămâne alături de mine.

Jimmy continuă să alerge, dispărând după primul colţ. Pun o mână pe umărul lui Sam.

— Nu-ţi face griji, Sam. Tati se va întoarce în curând.

— Dar ce voiau oamenii aceia?

— Vorbim mai târziu, Sam.

— Bau! face Jimmy, repezindu-se spre noi.

Inima îmi sare din piept şi scot un ţipăt.

Jimmy râde isteric.

— Scuze, reuşeşte el să spună, printre chicote.

Când pulsul îmi revine la normal, mă fac că râd şi eu, ca să detensionez momentul.

Jimmy îl apucă pe Sam de braţ şi o iau amândoi la fugă înainte.

Când ajungem acasă, aşez cutia cu fursecuri pe masa din bucătărie, în faţa băieţilor.

— Mâncaţi câte vreţi.

Jimmy mă priveşte cu ochi mari şi un rânjet cât toată faţa.

— Uau, mersi!

Mă linişteşte un pic să îi privesc cum mănâncă cu atâta bucurie ceva făcut de mine.

— Sunt cele mai bune de până acum, mamă, zice Sam, murdar de firimituri pe la gură.

Jimmy încuviinţează din cap, cu gura prea plină ca să poată rosti vreun cuvânt.

— Vrei să mai fac nişte fursecuri şi pentru colegii tăi?

— Nu, mulţumesc. Doar pentru noi.

Sam se uită la mine cu ochi întunecaţi, geloşi.

Vreau să întind braţele spre el şi să îl strâng la piept, să îi spun că nu are de ce să se teamă. Că dragostea mea pentru el este mai adâncă decât oceanul şi că nu va pieri niciodată. În schimb, mă apuc să pregătesc masa de seară − răzuiesc coaja lămâilor, le storc şi adaug sucul peste coajă. Feliez pieptul de pui înainte de a-l înmuia în suc. Nu urmez nici o reţetă; aşa prepara Maman puiul cu lămâie, în fiecare duminică la prânz, înainte de război.

3

Santa Cruz, 24 iunie 1953
Jean-Luc

Parchează în faţa Primăriei. Jackson opreşte motorul şi rămâne pe loc timp de un minut, uitându-se în oglinda retrovizoare, la Jean-Luc. Apoi cei doi deschid portierele din faţă şi ies din maşină, aşteptând să coboare şi Jean-Luc. Dar el nu se grăbeşte, ba chiar e tentat să aştepte până când unul dintre ei îi va deschide uşa. Asta ar aşeza lucrurile într-o altă lumină. Detaliile contează. Brusc, Bradley bate în geam cu degetele în geam. E un sunet aspru, care-l face pe Jean-Luc să simtă un gol în stomac, de frică. Dar de ce e atât de înspăimântat? N-are nici o

logică; n-a făcut nimic rău. Aplecându-se înainte, trage de mânerul portierei şi iese afară, în lumina soarelui matinal.

Urcă scările în tăcere şi intră în clădire pe uşile duble, maiestuoase. Este încă devreme, şi probabil de aceea nu e nimeni în jur. Îl conduc în jos pe nişte scări, apoi de-a lungul unui coridor slab luminat şi, în cele din urmă, ajung într-o încăpere fără geamuri. Bradley roteşte de un întrerupător şi un neon ca de bar începe să bâzâie, apoi să pâlpâie, înainte de a inunda camera cu o lumină albă, puternică. O masă din material laminat şi trei scaune din plastic, cu picioare metalice, sunt singurele obiecte din cameră.

— Ar putea să dureze ceva vreme, zice Jackson şi scoate din buzunarul de la piept un pachet de ţigări mototolit, pe care îl bate uşor de marginea mesei. Ia loc.

Întinde pachetul deschis spre Bradley. Îşi aprind amândoi ţigările, privindu-l pe Jean-Luc. Acesta se aşază, îşi încrucişează braţele la piept, apoi le desface, schiţând un zâmbet vag. Vrea ca cei doi să înţeleagă că e dispus să colaboreze cu ei, să le spună tot ce vor să afle.

Cei doi bărbaţi rămân în picioare, cu figuri impasibile. În lumina tubului fluorescent de deasupra, tenul gras al lui Bradley luceşte, şi urmele roşii, de la acnee, ies puternic în evidenţă. Bărbatul trage un fum zdravăn din ţigară, umplându-şi plămânii, apoi expiră încet, eliberând un nor de ceaţă care atârnă timp de o clipă în mijlocul camerei.

— Domnule Bow-Champs, de unde aveţi cicatricea de pe faţă? E un semn destul de distinctiv.

Jean-Luc îşi reaminteşte că în asemenea situaţii cel mai bine e să nu provoci. Cea mai bună atitudine este una pasivă; nu trebuie să pară că intră prea mult în defensivă. *Nu riposta. Rămâi calm*. Simte o picătură de sudoare prelingându-i-se pe coaste.

— Am căpătat-o în timpul războiului, murmură el.

Bradley îi aruncă o privire lui Jackson, ridicând din sprânceană.

— Unde? întreabă Jackson.

Jean-Luc ezită, întrebându-se dacă poate spune aceeaşi poveste pe care a folosit-o până acum, şi anume că fusese lovit de şrapnel în timpul bombardamentelor asupra Parisului. Ştie însă, instinctiv, că acum nu îl va ajuta.

Bradley se apleacă în faţă, uitându-se fix în ochii lui.

— Ce aţi făcut în timpul războiului?

Jean-Luc se uită în ochii lui.

— Am lucrat la Bobigny – la gară.

Bradley ridică una din sprâncenele lui groase.

— La Drancy?

Jean-Luc încuviinţează din cap.

— În lagărul de concentrare de la Drancy?

Jean-Luc dă din nou din cap că da. Are senzaţia că e încolţit şi silit să confirme faptele. Dar faptele nu spun întreaga poveste.

— De unde erau trimişi la moarte, către Auschwitz, mii de evrei?

— Eu nu făceam decât să lucrez la calea ferată.

Păstrează contactul vizual; nu vrea să fie primul care îşi fereşte privirea.

— Vă asiguraţi că trenurile funcţionau eficient.

— Îmi făceam meseria şi atâta tot.

Bradley se face tot mai roşu la faţă.

— Îţi făceai meseria şi atâta tot? Vechiul argument. Te aflai acolo, nu-i aşa? Ai ajutat şi ai fost complice.

— Nu!

— Drancy era un lagăr de transfer, nu-i aşa? Şi ajutai la deportarea evreilor la Auschwitz.

— Nu! Eu voiam să-i opresc! Am încercat chiar să sabotez şinele. Am ajuns la spital din cauza asta.
— Zău? face Bradley, ironic.
— E adevărat. Jur.

4

Paris, 6 martie 1944
Jean-Luc

După patru ani, ocupaţia devenise deja un mod de viaţă. Unii se adaptaseră mai bine decât alţii, dar Jean-Luc se trezea încă în fiecare dimineaţă cu o senzaţie de leşin. În dimineaţa aceasta se târâse cu greu din pat pentru a se prezenta la datorie, în gara Saint-Lazare, dar şeful lui nu i-a înmânat trusa cu scule, aşa cum făcea de obicei. În schimb, l-a privit cu luare-aminte şi i-a zis:
— Astăzi trebuie să lucrezi la Bobigny.
— La Bobigny? a repetat Jean-Luc.
— Da, a confirmat şeful lui, privindu-l drept în ochi.
Amândoi ştiau ce însemna Bobigny.
— Dar am crezut că s-a închis.
— S-a închis pentru trenurile de pasageri, dar gara este deschisă pentru alte necesităţi, a explicat şeful lui, tăcând apoi, ca să-i dea timp lui Jean-Luc să digere cuvintele.
— Lângă lagărul de tranzit de la Drancy? a întrebat Jean-Luc, iar glasul i-a răsunat ca un cârâit, în timp ce pulsul i se accelera şi căuta cu disperare în minte o cale de scăpare.
— Da. Şinele au nevoie de reparaţii. Avem ordin să trimitem şase oameni, a zis, apoi a făcut o pauză. N-o face

de oaie acolo. Friţii conduc acum. Încearcă să nu-i laşi să-ţi vadă mâna.

Jean-Luc lucra de şase ani la compania feroviară naţională, SNCF, de când abandonase studiile, la vârsta de cincisprezece ani. Dar, ca tot restul ţării, căile ferate aparţineau şi ele acum germanilor. Şi-a ferit privirile, ascunzându-şi mâna diformă în buzunar. Rareori se mai gândea la ea acum; faptul că se născuse cu numai două degete la mâna stângă nu l-a reţinut şi nu l-a împiedicat niciodată să facă ce dorea.

— Lor nu le plac lucrurile astea, a zis şeful lui, apoi privirea i s-a mai îmbunat. Tu lucrezi la fel de bine ca ceilalţi, ba chiar mai bine, dar friţilor le place ca totul să fie... În fine, ştii tu. N-ai vrea să te trimită într-unul din lagărele lor de muncă.

Jean-Luc şi-a scos mâna din buzunar şi a prins-o cu cea sănătoasă, simţindu-se deodată ruşinat.

Tatăl lui fusese bun prieten cu maistrul, iar legătura aceasta îl ajutase să obţină prima sa slujbă, în ciuda handicapului. Fusese nevoit să muncească mai mult decât ceilalţi pentru a-şi dovedi calităţile, dar nu a durat mult până când colegii şi superiorii săi au înţeles că malformaţia respectivă nu îi afecta în nici un fel dexteritatea, că putea apuca orice, ca într-un cleşte, între degetul gros şi arătătorul mâinii stângi, folosindu-se de mâna sănătoasă pentru a-şi face treaba.

— E... obligatoriu să mă duc? a întrebat, vârându-şi din nou mâinile în buzunare.

Şeful lui s-a mulţumit să ridice din sprânceană, apoi s-a răsucit pe călcâie şi a luat-o din loc. Jean-Luc nu avea de ales, aşa că l-a urmat afară, spre camionul militar care îi aştepta. Şi-au strâns mâinile cu putere, înainte ca Jean-Luc

să urce în camion. Alţi cinci bărbaţi se aflau deja acolo; i-a salutat din cap, dar nu a scos nici o vorbă.

În timp ce camionul străbătea străzile pustii, bărbaţii se uitau pe furiş în jur, cântărindu-se din priviri, cu expresii sumbre pe chipuri. Jean-Luc presupunea că nici unuia nu îi făcea mare plăcere să lucreze atât de aproape de infamul lagăr. Mii de evrei, unii dintre ei comunişti şi membri ai Rezistenţei, fuseseră trimişi acolo. Nimeni nu ştia ce se petrecea după aceea cu ei, deşi circulau diverse zvonuri. Întotdeauna existau zvonuri.

Accelerând pe străzile goale ale Parisului şi apoi spre nord-est, în direcţia Drancy, au trecut din când în când alte câteva vehicule militare. Jean-Luc l-a urmărit pe şoferul francez salutând în depăşire celelalte vehicule. *Un collabo!* Îşi dădea seama. Era un joc pe care îl juca în sinea lui – îi plăcea să ghicească cine era colaboraţionist şi cine nu. Deşi, adeseori, linia de demarcaţie era neclară. Avea prieteni care făceau rost de lucruri de pe piaţa neagră. Dar cine conducea piaţa neagră? De obicei, numai friţii şi colaboraţioniştii aveau acces la anumite bunuri. Era o zonă cenuşie, iar el prefera să accepte bunuri numai atunci când ştia de unde provin – un iepure sau un porumbel împuşcat de un prieten, sau legume de la o cunoştinţă care avea o fermă.

Nişte hârtoape din drum l-au făcut să tresară, aducându-l înapoi în prezent. Ridicând privirea către ceilalţi bărbaţi, a fost întâmpinat de priviri goale. Duse erau zilele camaraderiei deschise, facile. Duse erau pălăvrăgelile tinerilor în drum spre muncă. Nu rămăsese nimic altceva decât o tăcere sumbră.

Tăcerea. Era un fel de armă, şi singura pe care Jean-Luc o avea la dispoziţie. Refuza să vorbească cu friţii, chiar şi atunci când păreau prietenoşi şi îi cereau politicos indicaţii

pe stradă. Pur şi simplu, îi ignora. Un alt lucru pe care îl făcea era să-şi împăturească biletul de metrou în formă de V, înainte de a-l lăsa să cadă pe jos, într-unul dintre tuneluri. V de la victorie. Tot ce îi rămăsese erau aceste mici acte de sfidare, dar ele nu schimbau nimic. Simţea nevoia disperată să facă mai mult.

Când friţii preluaseră controlul asupra căilor ferate, le vorbise foarte limpede părinţilor săi.

— Eu nu muncesc pentru jigodiile astea. Îmi dau demisia, le-a zis el la numai câteva săptămâni de la ocupaţie.

— Nu poţi face asta.

Tatăl său pusese o mână, ferm, pe umărul fiului său, semn că ceea ce urma să spună nu admitea împotrivire.

— Vor găsi o cale să te pedepsească. Te-ar putea trimite să lupţi undeva. Cel puţin acum eşti la Paris şi suntem împreună. Să aşteptăm şi să vedem ce se mai întâmplă.

Papa. De fiecare dată când se gândea la el, Jean-Luc simţea un amestec năucitor de ruşine şi dor. Făcuse cum îi ceruse tatăl lui, lucrase sub conducerea friţilor, dar nu îi căzuse bine şi, din pricina asta, ajunsese să nu îl mai poată suporta pe Papa, care îl silise să se conformeze. Şi, de fapt, totul decursese aşa cum îşi imaginase el: atitudinea afabilă de la început şi profesionalismul nemţilor s-au transformat în scurtă vreme în dispreţ şi superioritate. La ce te puteai aştepta? Fusese uluit de prostia şi naivitatea celor care sugeraseră că s-ar putea să nu fie atât de răi.

Apoi, în toamna lui 1942, făcuseră ceva ce ştersese orice dubiu din minţile oamenilor. Începuseră să îi mobilizeze pe bărbaţii francezi pentru Service du Travail Obligatoire – muncă silnică în Germania. Papa fusese printre primii. Într-o zi primise hârtiile, iar săptămâna următoare era deja plecat. Jean-Luc nu găsise nici timpul şi nici cuvintele potrivite ca să-i spună că îi părea rău pentru purtarea lui

ursuză, să-i spună că îl iubea şi îl respecta. Nu fusese crescut în spiritul unui discurs care să includă astfel de teme.

Aruncând o privire pe geam, a remarcat două clădiri enorme, înalte de cel puţin cincisprezece etaje. Dedesubtul lor se afla un complex vast, în formă de potcoavă.

— *Voilà le camp!* a zis şoferul, uitându-se la ei în oglinda retrovizoare. Urât, nu-i aşa? A fost construit pentru săraci, dar nu era finalizat la venirea germanilor, iar ei au hotărât să-l transforme în asta. Săracii oameni, a adăugat, după o pauză.

Jean-Luc nu-şi dădea seama dacă era ironic sau nu. Vorbise pe un ton nonşalant, chiar batjocoritor.

— Sunt mii de evrei care aşteaptă să fie relocaţi, a continuat el în vreme ce lua colţul, schimbând viteza. E îngrozitor de aglomerat.

Jean-Luc a rămas cu privirea aţintită în urmă, spre complexul în formă de potcoavă, înalt de patru etaje şi înconjurat de garduri de sârmă ghimpată. Gardieni înarmaţi cu puşti vegheau din vârful a două turnuri de pază.

— Unde îi duc? a îndrăznit să întrebe.

— În Germania.

— În Germania? a zis, încercând să păstreze un ton indiferent.

— Da, au mult de muncă acolo. Ştii tu, de reconstruit.

— De reconstruit?

Acum se simţea ca un papagal. Dar şoferul nu părea să bage de seamă.

— Da. Păi, după distrugerile provocate de război. Englezii îi tot bombardează.

— Dar femeile şi copiii? Îi iau şi pe ei?

— *Bien sûr.* Cineva trebuie să gătească şi să facă curăţenie. Aşa vor fi şi bărbaţii fericiţi. Nu crezi?

— Dar pe bătrâni?

Şoferul s-a uitat fix la Jean-Luc în oglinda retrovizoare.

— Pui prea multe întrebări.

Jean-Luc a privit în jur la colegii săi de muncă, întrebându-se ce gândeau, dar toţi păreau că-şi studiază cu atenţie pantofii. Timp de alte câteva minute au înaintat într-o tăcere stânjenitoare, apoi şoferul a reînceput.

— Friţii nu sunt aşa de răi. Te tratează bine atâta vreme cât lucrezi din greu şi nu arăţi simpatii evreieşti. Ba chiar beau cu tine. Peste drum e o cafenea micuţă; adesea mergem acolo la o bere. Le place la nebunie berea! a explicat, apoi a tăcut pentru o clipă. Când am început să lucrez aici, în urmă cu doi ani, nu erau nemţi deloc, a continuat el, dar şi-or fi zis că nu suntem destul de eficienţi, aşa că i-au trimis pe Brunner şi pe oamenii lui.

A făcut o pauză.

— Ei, am ajuns. Aici veţi fi cazaţi, i-a anunţat, întorcând capul spre ei, după ce a parcat în faţa unuia dintre blocurile-turn.

Bărbaţii din spatele camionului s-au uitat unii la alţii, iar pe faţă li se citea neliniştea. Cât timp aveau să rămână aici? Jean-Luc ştia că mama lui îşi va închipui că fusese arestat sau trimis într-un lagăr. Trebuia să îi dea de veste, altfel avea să fie moartă de îngrijorare. Nu mai erau decât ei doi de când tatăl lui fusese trimis în Germania. Deveniseră foarte apropiaţi, iar ea depindea de el pentru orice, de la ajutor financiar la susţinere emoţională. Se simţea dator să o apere, iar lucrul acesta îl ajutase să devină bărbat.

Când au sărit din camion, gardianul care i-a întâmpinat i-a aruncat fiecăruia în braţe câte un rucsac mic, apoi a

condus grupul de bărbaţi către unul dintre blocuri. Un lift i-a dus în camerele lor, aflate la etajul al cincisprezecelea – ultimul. Când s-au uitat pe geam, au constatat că sunt poziţionaţi cu spatele la lagăr. Jean-Luc a ridicat ochii spre cerul cenuşiu, apoi i-a coborât către drumurile înguste de sub el, către şinele de cale ferată care îşi croiau drum, venind şi plecând din oraş. Dar nu se vedea nici un tren.

Îşi desfăcea mica geantă de voiaj care conţinea o pijama şi o periuţă de dinţi, când în cameră a intrat un friţ.

— *Willkommen*. Bun venit la Drancy.

Jean-Luc a trântit geanta pe pat şi s-a întors cu faţa spre el. Chipul palid al soldatului avea o lucire nesănătoasă, iar buzele lui subţiri erau complet lipsite de culoare. Era tânăr, probabil nu avea mai mult de douăzeci de ani. Jean-Luc se întreba ce era în mintea lor de trimiteau astfel de puştani la Drancy. Chiar şi aşa, nu i-a zâmbit soldatului şi nici nu i s-a adresat. L-a urmat afară din cameră, către lift.

Acelaşi şofer îi aştepta afară, în acelaşi camion militar.

— *Salut, les gars!*

Li se adresa de parcă ar fi fost prieteni vechi. Ceea ce l-a făcut pe Jean-Luc să îl dispreţuiască pe loc.

De data aceasta, când au trecut prin faţa lagărului, Jean-Luc a întins gâtul ca să vadă mai bine, întrebându-se cum era înăuntru şi amintindu-şi poveştile pe care le auzise despre interogatorii şi despre deportări. Şoferul a oprit în faţa unei gări micuţe, apoi s-a întors spre ei, aruncându-le în braţe nişte salopete albastre.

— Poftiţi... va trebui să vă îmbrăcaţi cu astea. Doar nu vreţi să fiţi confundaţi cu prizonierii!

În timp ce străbătea gara, Jean-Luc se întreba de ce era atâta linişte şi unde erau toate trenurile. Ochii îi rătăceau de-a lungul şi de-a latul peronului. Un obiect maroniu i-a atras atenţia. A făcut câţiva paşi spre el. Era un ursuleţ de

pluş, turtit, de parcă un copil l-ar fi folosit pe post de pernă. Mai încolo, pe peron, a văzut o carte care zăcea deschisă, cu paginile fluturând în briza dimineţii.

— *Schnell! Schnell!* s-a auzit, şi o mână l-a împins de la spate.

Jean-Luc a înaintat împleticindu-se către ceilalţi bărbaţi, care intrau în clădirea şefului de gară. Înăuntru era linişte, singurul sunet fiind ţăcănitul maşinilor de scris la care stăteau, perfect drepte pe scaunele lor, nişte femei în uniforme, lovind cu putere tastele.

— Numele? a lătrat spre el un neamţ, din spatele biroului de la recepţie.

— Jean-Luc Beauchamps.

Şi-a notat numele în catastiful lui, apoi l-a privit puţin cam prea lung pe Jean-Luc. Acesta şi-a ferit privirile, ruşinat să se prezinte la datorie în faţa unui friţ.

— Să-ţi faci treaba. Şi să nu stai la discuţii.

Neamţul continua să se uite fix la el.

Jean-Luc a încuviinţat din cap, în semn că a înţeles.

— Acum mergi şi verifică şinele. Sunt proaste – lucrat prost. Unelte în magazia de pe peron.

Jean-Luc a ridicat din umeri şi s-a întors fără să rostească vreun cuvânt.

5

Paris, 24 martie 1944
Jean-Luc

Zilele s-au transformat în săptămâni şi s-a instalat o rutină. Ziua lor începea la ora opt, apoi, la douăsprezece,

aveau o pauză de o jumătate de oră pentru masa de prânz, iar munca se termina la şase, când se întuneca afară. Însărcinarea lui Jean-Luc era să verifice şinele, asigurându-se că traversele nu sunt prea uzate, că eclisele care îmbină şinele sunt la locul lor şi că buloanele sunt bine strânse. Apoi un alt bărbat venea să verifice calitatea muncii lui. Dacă rata ceva, i se tăia din modestul salariu pe care îl primea şi era nevoit să lucreze o oră în plus, la lumina lanternei. Avea însă duminicile libere şi în fiecare sâmbătă seară lua trenul de la Bourget, gara pentru călători de la Drancy, şi mergea la Paris, să îşi vadă mama.

Până la lăsarea serii, era epuizat şi nu se mai simţea în stare să meargă să bea ceva în cafeneaua de vizavi de lagăr, chiar dacă şi-ar fi dorit. Dar nu-şi dorea. Cine ar fi vrut să socializeze cu friţii? Aşa că stătea mai mult singur, citind în camera lui la lumina lămpii micuţe de masă. Ceilalţi se ţineau şi ei departe, în cea mai mare parte a timpului. Dar uneori nevoia de contact uman îi aducea laolaltă şi se adunau într-unul dintre dormitoare. Inevitabil, conversaţia ajungea la subiectul gării.

— Cum de nu vedem niciodată trenuri? a întrebat Marcel, trăgând un fum din mucul de ţigară.

— Pleacă înainte de ivirea zorilor, a zis Jean-Luc, privind în jur, la dormitorul sărăcăcios.

Pereţii cenuşii, goi îi întorceau privirile; ochii bărbaţilor erau fixaţi asupra podelei de ciment. Le înţelegea dorinţa de a nu participa la discuţie. Oricare dintre cei de faţă putea fi un colaboraţionist, adus aici ca să îi spioneze pe ceilalţi.

— Da, dar de ce? a întrebat Marcel, renunţând într-un final la ţigara sa, lăsând mucul să îi scape dintre degete pe podeaua rece.

— Pentru că nu vor să îi vedem.

Jean-Luc a scos o ţigară Gitane dintr-un pachet mototolit şi i-a întins-o lui Marcel. Aproape că îi părea rău pentru el, cum încerca să descopere ce se petrecea chiar sub nasul lui.

— Deportează prizonierii, a continuat el. Sute, poate chiar mii.

— *Merci*.

Marcel a luat ţigara în grabă, mulţumind din cap.

Jean-Luc simţea cum îl sfredelesc privirile celorlalţi. Nimeni nu dăruia preţioasele ţigări aşa, fără să aibă nimic de câştigat. Jean-Luc nu fuma, dar îi plăcea să aibă un pachet la el pentru momente ca acesta. Reducea tensiunea. A întins pachetul deschis şi celorlalţi.

— Dar de ce sunt atât de secretoşi în privinţa asta? a continuat Marcel, privind în jos la ţigară, de parcă nu-şi credea ochilor. Doar ştim cu toţii ce fac.

Jean-Luc s-a uitat în jur, la chipurile celorlalţi. Atât de docile. Atât de credule. Atât de tăcute. A tras adânc aer în piept şi a hotărât să renunţe la precauţii.

— Voi de ce credeţi că nu vor să vedem? Eh?

Tăcerea din cameră a devenit şi mai grea, şi mai apăsătoare, dându-i un sentiment de neputinţă. A făcut un pas spre Marcel, i-a pus o mână pe umăr şi s-a aplecat spre urechea lui.

— Pentru că am putea începe să punem întrebări. Dacă am *afla* ce se petrece, am turba.

— Am turba? a strigat Frédéric. *Putain!* Suntem deja turbaţi. Ne-au luat ţara! Turbaţi e un cuvânt prea slab.

Îi străfulgera cu priviri sălbatice pe bărbaţii din cameră. Dar nici unul nu a dorit să îi întoarcă privirea. Îşi târşâiau picioarele pe loc. Cineva a tuşit. Un altul a suflat fumul de ţigară în mijlocul camerei. Tăcerea a devenit înăbuşitoare.

— Aşa să fie? a vorbit Jean-Luc încet şi liniştit. Suntem oare atât de turbaţi? În acest caz, ce am făcut pentru a o arăta?

S-a oprit, conştient că discuţia începea să fie periculoasă, dar nu putea să se mai abţină acum.

— Pentru numele lui Dumnezeu, uitaţi-vă la noi, muncim pentru ei!

A tăcut din nou, dându-şi seama că Philippe stătea cu spatele la perete şi cu ochii goliţi de orice expresie.

— Nu e vina noastră. Nu am avut o armată care să lupte împotriva lor, a zis Jacques încetişor, din colţul camerei. Nu am avut o armată adevărată, iar acum nu mai avem nici una.

— Da, dar îl avem pe de Gaulle la Londra, a zis Frédéric, pe un ton ironic.

— Mult o să ne mai ajute asta, a intervenit Jacques, făcând un pas în faţă.

— Dar unde îi duc? a întrebat Marcel, privind în jur.

Bărbaţii şi-au coborât din nou privirile în podea.

— Undeva, departe.

Vocea lui Jean-Luc a căpătat o notă suprarealistă, ca şi cum ar fi relatat o poveste imaginară.

— Undeva, departe de civilizaţie.

— Exact! a scuipat Frédéric printre dinţi. Apoi, la graniţă, schimbă mecanicul francez cu un neamţ. Nu vor să se ştie unde îi duc. Nu vor să ştim pentru că....

Ezita.

— Pentru că? a întrebat Marcel uitându-se fix la el.

— Nu ştiu, a zis Frédéric, ferindu-şi privirile.

— Dar tu ce crezi? a zis Marcel, întorcând privirea spre Jean-Luc.

— Sunt obosit, asta cred. Mă duc la culcare.

Jean-Luc voia să încheie discuţia înainte ca unul dintre ei să pună în cuvinte ceea ce gândeau cu toţii. Cuvintele te puteau băga la închisoare.

— Dar sunt trenuri de vite, pentru numele lui Dumnezeu! a continuat Frédéric. Ca să nu mai zic de obiectele personale pe care le găsim pe peron după plecarea trenului. Pun pariu că friţii îi lasă să creadă că pot lua cu ei anumite lucruri, ca să îi ajute să se stabilească acolo. Dar apoi...

O tăcere apăsătoare a coborât peste ei, în timp ce îşi imaginau soarta prizonierilor.

— *Putain!* Îi omoară, a spus Frédéric, lovind cu palma în perete. Sunt sigur.

Jean-Luc a privit spre Philippe, dar chipul îi era la fel de gol. A întors din nou capul spre Frédéric, ştiind că e timpul să pună capăt conversaţiei. Erau cu toţii în pericol dacă începeau să vorbească aşa.

— Nu ştim asta. Nu ştim nimic. Nu suntem siguri.

6

Paris, 25 martie 1944
Jean-Luc

Sâmbăta, putea pleca departe de lagăr. De îndată ce ziua de muncă se termina, lua trenul de la Bourget la Paris. Îi plăcea să coboare din metrou la Blanche şi să treacă prin faţa cabaretului Moulin Rouge înainte de a o lua pe Rue Lepic, unde locuia împreună cu mama lui.

Dar în seara aceasta nu se simţea în stare să înfrunte absenţa tatălui său din apartament. Nu încă. Aşa că s-a oprit pentru un Pastis la cafeneaua de la colţ.

— *Salut*, Jean-Luc.

Thierry i-a turnat un pahar din băutura tare, cu anason, lăsându-i alături o carafă micuţă de apă. Jean-Luc şi-a turnat un pic, privind cum Pastis-ul devenea galben-tulbure. Thierry şi-a pus coatele pe bar, împreunându-şi palmele la ceafă şi răsucindu-şi gâtul ca şi cum l-ar fi durut.

— *Quoi de neuf?*

— Ce mai e nou? a zis Jean-Luc încruntând din sprâncene. Habar n-am.

Thierry s-a aplecat mai aproape de el.

— Vreo veste de la tatăl tău?

— Acum două luni, a spus Jean-Luc, apoi a tăcut pentru câteva clipe. Am primit o scrisoare în care ne cerea să îi trimitem şosete călduroase şi mâncare. Zice că e bine, doar că a mai slăbit şi a mai îmbătrânit.

— Îngrozitoare treabă... să îi ia pe oameni în felul ăsta. Eu am avut noroc, că eram prea în vârstă pentru ei, iar tu... tu ai avut noroc că au nevoie de lucrători la căile ferate. Dar cum să ne continuăm viaţa aici? Nu mai are cine să lucreze pământul.

— Ştiu. Ştiu.

Purtaseră deja această conversaţie de o sută de ori.

— Service du Travail Obligatoire, pe dracu'. E muncă silnică în folosul nemţilor.

— Sigur că da. Dar cel puţin ştim că este în Germania.

Jean-Luc şi-a dat paharul peste cap.

Îşi dăduse silinţa să ţină locul tatălui său, dar micul apartament pe care îl împărţea cu mama lui nu părea doar mai gol acum, ci era ca şi cum tatăl lui ar fi fost înlocuit de

o gaură căscată în zid, pe unde pătrundea în camere un vânt aprig. În fiecare duminică se ducea împreună cu mama lui la slujba de la Sacré-Coeur şi aprindeau o lumânare pentru Papa. Jean-Luc îşi imagina că flăcăruia aceea îi dădea tatălui său curaj, oriunde s-ar fi aflat. Se gândea des la tatăl lui, dar asta îl făcea posac şi melancolic. Papa era un bărbat atât de puternic, de independent, încât gândul că a trebuit să se supună nemţilor şi brutalităţii lor îi umplea inima de milă. Nu merita aşa ceva.

Thierry a coborât vocea.

— Nu îţi face griji. Se va întoarce. Ai auzit de americani?

— Ce?

S-a aplecat şi mai mult, vocea ajungându-i o şoaptă, deşi cafeneaua era goală.

— Urmează să debarce în Franţa. Da! Îşi pregătesc trupele şi apoi vor debarca aici şi îi vor goni pe nazişti.

Jean-Luc se holba la el, întrebându-se de unde aflase un asemenea lucru.

— Ei, să sperăm că e adevărat.

A terminat băutura dintr-o singură înghiţitură.

— Mai bem un pahar?

Thierry scosese deja dopul sticlei.

— Apoi toate familiile acelea sărmane pe care le-au dus departe se vor întoarce – la fel şi tatăl tău.

— Să sperăm.

Jean-Luc învârtea Pastis-ul rămas pe fundul paharului.

— Poate că în curând se va întoarce şi familia Cohen. Băiatul lor, Alexandre, era o mare puşlama. Tare mi-ar plăcea să îl revăd.

Taman atunci au intrat în cafenea doi nemţi, iar Jean-Luc a ieşit, lăsând în urmă paharul doar pe jumătate băut. În timp ce pleca, l-a inundat un val de tristeţe. Deodată, l-a

cuprins dorul după fosta lui prietenă. Îi făcea curte de aproape un an şi avea gânduri serioase în privinţa ei; plănuise chiar să îi ceară mâna. O admira pentru că voia să guste viaţa din plin, în ciuda războiului; îi plăcea să danseze şi întotdeauna ştia unde se ţinea următorul *bal clandestin*. Şi lui îi plăceau aceste baluri secrete; le simţea ca pe nişte mici victorii împotriva friţilor. Ea îi spusese să nu îşi facă griji atunci când plecase tatăl lui, că era totuşi în Germania şi că aveau nevoie de forţă de muncă acolo, aşa că vor avea grijă de el. Îi sorbise cuvintele, permiţându-şi să le creadă, dar, cu cât trecea timpul, îşi pierdea tot mai mult încrederea în ele. Se îndoia deja că îl va mai vedea vreodată pe Papa. Apoi devenise deznădăjduit şi retras. Cum se putea simţi bine când tatăl lui suferea, probabil, de frig şi foame într-o ţară străină? N-avea cum.

Când i-a refuzat rugăminţile stăruitoare de a merge să danseze, ea a început să iasă cu alţi prieteni. Trebuia să îşi dea seama că nu va dura mult până să cunoască pe altcineva, dar îl liniştea faptul că nu prea erau bărbaţi din care să aleagă. Spera că nu îşi găsise vreun împuţit de colaboraţionist sau, mai rău, un friţ. Nu voia să spună cine era, dar sigur nu ar fi fost atât de proastă. Colaborare la orizontală, aşa îi spuneau unii în batjocură, ca şi cum ei ar fi avut o superioritate morală. Toţi suntem vinovaţi într-o măsură mai mare sau mai mică, îşi zicea Jean-Luc. Dacă ar fi trebuit să îşi precizeze propria formă de colaboraţionism, i-ar fi spus „colaboraţionism de supravieţuire”. Aveai datoria de a supravieţui, pentru toţi cei care nu puteau.

Paharul de Pastis îi stârnise pofta de mâncare şi a început să se gândească cu nerăbdare la cină. Maman păstra întotdeauna raţiile ei de peste săptămână, ca să îi pregătească o masă adevărată, pe bază de legume şi,

dacă aveau noroc, ceva carne de porumbel. Duminica, după slujbă, luau prânzul la unul dintre vecini sau acasă. Fiecare contribuia cu ce putea: legume din grădinile lor, murături rămase de anul trecut, iar, uneori, câte unul din ei sosea învăluit într-un nor de entuziasm, aducând carne într-o pungă de hârtie; poate ceva prins de un prieten, sau poate chiar de el însuşi. Dezvelirea cărnii era un act sacru, şi o tăcere grea, de anticipare, se lăsa peste ei. Mâncarea împărţită cu ceilalţi părea să fie întotdeauna destulă.

Dar, acum, prânzurile acestea deveniseră un chin pentru el. Nu găsea nimic de spus, iar bârfele vecinilor îl înstrăinau prin meschinăria lor. Păreau mai preocupaţi să afle cine reuşise să găsească unt pe piaţa neagră sau cine prinsese un iepure, decât de cei care erau ucişi. Pălăvrăgeala lor nu avea nici o valoare, iar când abordau totuşi subiectul raziilor, nu ajungeau nicăieri. Simţea că se retrage undeva în sinea lui, ca şi cum nu şi-ar fi putut aminti cine era sau cine ar fi trebuit să fie.

În duminica aceasta, era rândul familiei Franklin. Fratele domnului Franklin fusese la vânătoare la ţară şi se întorsese cu doi iepuri. Tocăniţa de iepure le-a priit şi, cu burţile pline de carne, şansă rară, conversaţia s-a animat.

Mama lui a pornit discuţia.

— Credeţi că va mai rămâne vreun strop de vin când se va termina războiul ăsta blestemat?

— Marie-Claire, ştii bine că avem ceva pus deoparte, a răspuns Monsieur Franklin, fără ezitare.

— Ba nu ştiu nimic.

— Ha! Foarte bine. În cazul acesta, nici eu nu ştiu. Dar când se va termina războiul ăsta blestemat, dumneata şi cu mine o să coborâm şi o să-l scoatem, da?

— Să bem pentru asta.

Mama lui a ridicat paharul cu apă.

— Aşadar, Jean-Luc, cum e noul loc de muncă? a zis Monsieur Franklin, îndreptându-şi atenţia dinspre mamă spre fiu.

Jean-Luc simţea cum i se accelerează pulsul, aşa cum i se întâmpla de fiecare dată când se vorbea despre slujba lui.

— Prea aproape de friţi pentru gustul meu.

— *Mais oui*, te afli chiar în miezul acţiunii, nu-i aşa?

— Ce se petrece de fapt acolo? i-a întrerupt Madame Franklin.

Jean-Luc s-a uitat cu luare-aminte la ea, măsurându-i din priviri buzele subţiri şi ochii de pasăre. Nimic nu îi scăpa, iar el ştia prea bine că orice ar fi spus avea să fie repetat a doua zi la coadă la alimente.

— Nu ştiu, a răspuns, întorcând privirea spre fereastră şi evitând ochii scrutători ai mamei sale.

— Hai, zău, băiete. Trebuie să ştii ceva. Ce fac cu toţi prizonierii aceia? Unde îi duc? a spus Monsieur Franklin, ţintuindu-l pe Jean-Luc cu o privire mijită.

— Nu am văzut nimic. Nu se văd niciodată trenuri şi nici prizonieri...

— Am auzit că sunt trenuri pentru vite, nu trenuri normale de pasageri, l-a întrerupt Madame Franklin. Şi că prizonierii sunt siliţi să se culce pe paie, ca animalele.

Părea întotdeauna să ştie mai multe decât oricine altcineva.

— Aşa am auzit şi eu, a adăugat Madame Cavalier. Şi că nu au nici toalete. Că trebuie să îşi facă nevoile într-o găleată.

— Ce dezgustător! De unde ai aflat aşa ceva? a intervenit şi mama lui, pentru prima dată. Trebuie să fie o exagerare.

Madame Cavalier a ridicat din umeri.

— Aţi văzut de ce sunt capabili. Eu îi cred în stare. Doar au arestat mii de persoane.

— Prin urmare, trebuie să îi expedieze cu miile, a punctat Monsieur Franklin, încruntat, uitându-se fix la Jean-Luc. Poate reuşeşti să afli ce fac cu ei.

Jean-Luc i-a întors privirile.

— Ce?

— Doar te afli chiar în miezul lucrurilor. Nu poţi descoperi ce se petrece?

— V-am spus, nu văd trenurile care pleacă. Eu încep munca după aceea.

— Nu ai putea ajunge acolo mai devreme?

— Nu! a strigat, apoi a tăcut pentru o clipă, liniştindu-se şi încercând să-şi recapete tonul neutru. Suntem duşi la gară cu camionul militar la şapte şi jumătate în fiecare dimineaţă.

— Dar locuieşti lângă gară, nu? N-ai putea să te duci pe jos până acolo? Să arunci o privire?

Jean-Luc a privit încruntat.

— Nu ştiu. Ar fi periculos, a zis el, după o scurtă ezitare. Ne urmăresc tot timpul.

A ridicat ochii şi a văzut dezamăgirea de pe chipurile lor. L-a făcut să se simtă un laş.

— Poate... poate dacă m-aş trezi foarte devreme şi m-aş furişa afară, aş reuşi să văd când pleacă unul din trenuri.

Mama lui a icnit, ducând o mână la gură.

— Bravo, flăcăule! a exclamat Monsieur Franklin, cu un zâmbet larg. Ai putea face o fotografie. Am eu un aparat.

O fotografie? La ce ar servi o fotografie? Şi-ar risca viaţa pentru o blestemată de fotografie. Trebuie să existe altă cale.

Când s-au întors acasă, mama lui a preparat o fiertură dezgustătoare, din cicoare şi ghinde prăjite. El i-a luat cana din mână, prefăcându-se că bea.

— Maman, m-am tot gândit.

— Vai de mine, a râs ea. Nu din nou.

— Nu, serios. Trebuie să fac mai mult decât o amărâtă de fotografie.

— Ce vrei să zici, fiule?

— Trebuie să fac ceva, a zis mijind ochii. Ceva care să conteze.

Ea s-a aplecat spre el şi i-a şoptit:

— Ce zici de Rezistenţă?

— Dar nu cunosc pe nimeni.

— Nu, nici eu, a spus ea, apoi a dus o mână la frunte. Probabil nu ne învârtim în cercurile potrivite.

Jean-Luc a ridicat din sprânceană.

— Nu e tocmai o întrebare pe care să o poţi pune cuiva, nu-i aşa? *Nu cumva faceţi parte din Rezistenţă? Pentru că mi-ar plăcea şi mie*. Cred că trebuie să aştepţi să fii abordat.

— Nu te-a abordat nimeni?

— Nu, Maman. Dar pe tine?

Femeia a scuturat din cap.

— Dar ştii, dacă aş fi fost abordată, nu aş fi stat pe gânduri. Deşi mă întreb la ce le-ar folosi o bătrână ca mine.

Avea dreptate. Nu era de datoria bătrânelor să lupte; era de datoria bărbaţilor tineri, ca el. Şi el chiar voia să lupte; voia să oprească trenurile care deportau prizonieri Dumnezeu ştie unde. Dar îl împiedica promisiunea pe care i-o făcuse tatălui său, înainte ca acesta să plece.

Papa îl luase deoparte în timp ce mama lui era la coadă la pâine.

— Fiule, promite-mi un lucru.

— Desigur.

— Promite-mi că vei avea grijă de mama ta cât timp sunt plecat.

Lui Jean-Luc nu i-a tremurat nici o clipă privirea, când s-a uitat în ochii tatălui său.

— Promit.

— Acum pot pleca ştiind că voi doi veţi fi în siguranţă aici. Lucrul acesta mă va ajuta să îmi găsesc drumul înapoi spre casă.

Papa îl luase de ceafă, lipindu-şi obrazul de al său. Jean-Luc îl îmbrăţişase pe tatăl lui şi, preţ de o clipă, rămăseseră aşa, strânşi unul în altul. Apoi Papa făcuse un pas în spate, ştergându-şi ochii cu dosul palmei.

Papa. A intrat în dormitorul său, privind la pereţi şi la rafturile de cărţi pe care tatăl lui le tăiase, le şlefuise şi le montase singur. Cărţile erau aranjate mai întâi după subiect, cele de aventuri într-o parte, cele fantastice într-alta, apoi de la cea mai înaltă la cea mai scundă, toate cu cotoarele în poziţia corectă pentru a se putea citi titlul. Îşi rânduia cărţile, dar nu ştia să-şi rânduiască la fel şi viaţa.

7

Paris, 30 martie 1944
Jean-Luc

— *Eh, les gars*. Ce faceţi în dimineaţa asta?

Şoferul le-a aruncat bărbaţilor o privire în oglinda retrovizoare.

Jacques a ridicat din umeri, Frédéric a mârâit ceva. Ceilalţi au rămas tăcuţi, cu privirile pironite-n pantofi, în

timp ce camionul militar accelera pe străzile întunecate şi pustii, spre gara Bobigny.

— Nu uitaţi, voi sunteţi ăia norocoşi, a continuat şoferul. Mai bine aici decât într-un lagăr de muncă din Germania.

Jean-Luc se holba la el în oglindă. De ce nu îi lăsa în pace? *Putain de collabo!*

— Suntem obosiţi, asta-i tot, a murmurat Philippe, frecându-se la ochi.

— Obosiţi? Dar ziua nici nu a început încă!

Şoferul a schimbat vitezele, ceea ce a produs un zgomot înfiorător de metale care se lovesc între ele. Jean-Luc s-a cutremurat, simţind parcă durerea cutiei de viteze.

Şoferul a oftat.

— S-ar putea ca ziua de astăzi să vi se pară şi mai obositoare.

A lăsat remarca să plutească în aer, aşteptând să-l întrebe cineva de ce.

Dar nimeni nu avea de gând să-i facă pe plac.

— Trenul a plecat cu întârziere în dimineaţa asta. Da, a zis el, surprinzând privirea lui Jean-Luc. Probleme la îmbarcarea pasagerilor. Unii dintre ei au decis că ar prefera să nu urce.

Şi-a luat ochii de la oglinda retrovizoare, schimbând din nou viteza, la un viraj. De data asta a manevrat cu grijă schimbătorul, iar camionul s-a umplut de o tăcere febrilă. Toţi voiau să ştie ce s-a întâmplat, dar nimeni nu voia să participe la discuţie.

— Aşa că, a reînceput el, peronul nu a fost curăţat încă.

A tras camionul în locul lui obişnuit.

— *Enfin, les gars*. E timpul să coborâţi.

Cei şase bărbaţi au coborât prin spatele camionului, târşâindu-şi picioarele, cu umerii lăsaţi, ca nişte soldaţi înfrânţi, mânaţi de la spate de învingători. Când au păşit

pe peron, o pală de vânt a purtat un obiect uşor, de o nuanţă palidă, de-a lungul şinelor, apoi l-a ridicat în aer şi i l-a suflat în faţă lui Jean-Luc. A auzit râsul băieţesc al lui Marcel. Cum putea să râdă într-un moment ca acesta?

Apoi râsul s-a oprit. Jean-Luc şi-a tras obiectul de pe faţă, ţinându-l la distanţă. Era o cămaşă de noapte. Subţire. Feminină. Cum de ajunsese aici, plutind de-a lungul peronului, ca o stafie? Ochii i-au fugit apoi către peron. A văzut un pantof roşu, elegant, cu tocul rupt. O pălărie la modă, de culoare violet. Două gambete. Un baston. O pereche de ochelari sparţi. O păpuşă din porţelan cu picioarele rupte. O maimuţică de pluş, din gâtul căreia se revărsa umplutura roz.

A simţit cum i se strânge stomacul, iar fierea îi suie spre gât. A privit către ceilalţi cinci bărbaţi, încercând să le aprecieze reacţiile. Philippe a oftat înainte de a intra în clădirea şefului de gară, pentru a-şi lua în primire sarcinile. Frédéric a pălit şi a închis ochii. Ceilalţi au privit în jos, foindu-se de pe un picior pe altul. Jean-Luc ar fi vrut să îi audă că spun ceva – orice l-ar fi putut ajuta să înţeleagă scena din faţa ochilor săi. Dar nu era nimic de înţeles. Era o lume care o luase razna.

A întors din nou capul către peron, cercetându-l din priviri. Un obiect mai mare, aflat către capătul peronului, i-a atras atenţia. Şi-a dat seama instinctiv ce este – prea mare ca să fie un animal de pluş sau o păpuşă, dar de aceeaşi formă. Şi-a zis că este imposibil. Trebuie să fie un urs mare, de pluş. Da, un urs foarte mare. Mintea i s-a golit în timp ce se uita la scena din faţa sa de parcă ar fi fost un film, iar imaginea îngheţase. Apoi acţiunea a reînceput şi orice dubiu i s-a spulberat.

— Intră în clădire! a strigat gardianul.

A intrat, poticnindu-se, în clădirea şefului de gară. Cineva i-a îndesat o bucată de pâine într-o mână şi o cană de erzaţ în cealaltă. Le-a scăpat pe amândouă. Când cana s-a zdrobit de podea, iar lichidul fierbinte s-a împrăştiat, a ridicat privirea spre chipurile uluite, aşteptând – temându-se – de scena care urma.

A simţit un baston peste umăr, dar nu a schiţat nici un gest de apărare.

— *Achtung!* Afară! i-a strigat cineva în ureche. Afară, acum! Curăţă peronul.

Împleticindu-se pe peron, a început să culeagă, rând pe rând, obiectele: două perechi de ochelari sparţi, pantoful elegant, pălăria. Se apropia de capătul peronului şi se simţea atras către ceea ce văzuse mai devreme. A ridicat capul şi a cercetat zona. Nu îl mai vedea. Oare îşi imaginase? Cel mai probabil. Apoi a văzut un grup de oameni care târau ceva pe pământ, către un container de gunoi. A făcut câţiva paşi mai aproape, întrebându-se dacă nu cumva târau un sac cu haine sau cu gunoaie. Dar în inima lui ştia că era altceva. I-a privit cum l-au ridicat şi l-au aruncat în container.

În acea sâmbătă seară, s-a întors acasă într-o stare de disperare mută. Abia dacă a salutat-o pe mama lui şi s-a dus direct în dormitorul care fusese al lui de când se născuse. Aşezat pe pat, şi-a aţintit privirile asupra rafturilor cu cărţi. *Cei trei muschetari* îl priveau de sus, în bătaie de joc. Când era mic, îşi imagina că va creşte înalt şi puternic, devenind la fel ca unul dintre muschetari, elegant şi curajos – un om de care tatăl lui să fie mândru. Nu bărbatul slab de inimă, care simţea că ajunsese acum.

Uşa s-a deschis cu un scârţâit şi în cameră a intrat, tăcută, mama lui.

— Ce s-a întâmplat, fiule?

El a privit-o, i-a văzut ridurile fine din jurul gurii, umbrele întunecate de sub ochi. Şi-a dat seama că nu va putea să îi spună.

— Nu mai pot, a zis el, şi a tăcut pentru o clipă. Nu pot lua parte la ce se întâmplă.

— Ştiu că e greu. Războiul ăsta blestemat e greu pentru noi toţi.

— Nu ştii totul, Maman. Nu ştii.

Aşezându-se lângă el pe pat, şi-a pus o mână pe umărul lui.

— Ce nu ştiu?

Jean-Luc a scuturat din cap, ca şi cum ar fi putut să se lepede cumva de ceea ce ştia.

— Vreau să ştiu ce te supără, fiule.

A privit în ochii ei, care luceau de îngrijorare.

— Nu, nu vrei. Crede-mă.

— Lasă-mă să judec singură. Sunt o femeie puternică, să ştii.

— Nimeni nu e atât de puternic, Maman.

— Haide, l-a îndemnat ea, strângându-i uşor mâna stângă.

— Întotdeauna ai vorbit cu mine. Nu te opri acum. Avem nevoie unul de celălalt mai mult ca oricând şi văd bine că suferi.

— Îi omoară, i-a scăpat lui Jean-Luc. Am văzut cu ochii mei, i-am văzut pe peron. Morţi. Un prunc. Pe peron zăcea un prunc mort.

A simţit că mama lui devine brusc încordată. Şi-a retras mâna, prinzând-o cu cealaltă, iar încheieturile i-au pălit.

— Un prunc? Eşti sigur? Ştiam că împuşcă adulţi, membri ai Rezistenţei, imigranţi evrei, dar...

— L-am văzut, Maman, zăcea pe peron, după plecarea trenului. Apoi a dispărut.

— Poate ţi-ai imaginat. Presiunea la care eşti supus e enormă, doar lucrezi pentru friţi. Nu e de mirare. Ai nevoie de odihnă.

A ridicat o mână, gata să o pună pe umărul lui, dar el s-a aplecat în faţă, îngropându-şi capul în palme.

— Ştiam că nu o să mă creadă nimeni.

— Nu-i aşa. Ţi s-a părut că ai văzut un prunc, te cred, dar eşti sigur? Pentru numele lui Dumnezeu, de ce ar ucide un prunc?

El şi-a luat mâinile de la faţă, uitându-se fix la ea.

— De ce crezi? Despre ce crezi că e vorba aici? Arestează toţi evreii, până la unul, îi iau cu ei în vederea „relocării”. Ce crezi că fac, de fapt, cu ei?

— Îi trimit în lagăre de muncă.

— Pe cine? Bătrâni şi bătrâne? Sugari? a zis, apoi a făcut o pauză. Pe Papa l-au dus într-un lagăr de muncă, nu-i aşa? Dar pe tine nu te-au luat. Nici măcar pe mine. Pe mine m-au vrut aici, să lucrez la căile ferate, iar pe tine nu te-au vrut pentru că nu eşti destul de puternică. Aşadar, de ce ar lua toţi evreii? Chiar şi pe cei bătrâni şi neputincioşi. Nu le vor fi de nici un folos.

Mama lui a clătinat din cap.

— Dar gândeşte-te, Maman.

— Nu, fiule. Mergi prea departe. Trebuie să pui capăt acestor gânduri. Nu-ţi fac bine.

— Nu-mi fac bine?

A sărit de pe pat, simţind că se sufocă, sugrumat de neputinţă.

— Cum de nu vezi ce se petrece?

A smuls cărţile de pe rafturi, aruncându-le la podea, una câte una. Îşi dădea seama că trebuie să facă ceva.

8

Paris, 3 aprilie 1944
Jean-Luc

— *Salut, les gars*, i-a întâmpinat şoferul, cu o mişcare de cap, când s-au urcat în spatele camionului.

Ca de obicei, oamenii l-au ignorat. În condiţii normale, văzându-l pe omul acesta în fiecare zi, Jean-Luc l-ar fi întrebat cum îl cheamă. Dar nu voia să ştie nimic despre el. A rămas cu privirile aţintite pe fereastră. Era una din zilele acelea timpurii de primăvară. Soarele se ridica, strălucind în depărtare pe cerul fără nori – luminos, dar încă prea slab pentru a încălzi aerul. Cuprins de o agitaţie nestăvilită, genunchii îi tremurau. Apucându-se cu mâinile de ceafă, şi-a rotit capul dintr-o parte în alta, într-o încercare disperată de a se calma. Trebuia să facă ceva. Îşi promisese că va face. Iar acum în mintea lui încolţea o idee. Era doar o idee şi nu ştia dacă putea să o ducă până la capăt, dar a început să şi-o închipuie ca fiind posibilă.

Dacă ar fi reuşit să facă unul din trenuri să deraieze? Nu trebuia decât să slăbească şuruburile ecliselor, apoi să devieze şinele cu o rangă, iar trenul ar fi deraiat. S-ar putea să nu fie chiar atât de greu. Dar nu o putea face de unul singur; avea nevoie ca Frédéric să îi fie complice, să îi aprobe munca atunci când urma să o verifice, la sfârşitul zilei. Ştia că, dacă îl punea pe Frédéric în faţa unui fapt împlinit, nu îi lăsa altă variantă decât să meargă pe mâna lui; nu era genul care să-şi denunţe un prieten. Nu-i aşa?

I-a aruncat colegului său o privire, nesigur. Era evident că nici lui Frédéric nu îi cădea bine să lucreze pentru friţi, dar să comită un act de sabotaj? Asta cerea curaj. Dacă erau prinşi, îi aştepta plutonul de execuţie, dar nu înainte de a fi

interogaţi şi torturaţi. *Torturaţi!* A închis ochii, alungându-şi gândul din minte înainte de a prinde rădăcini.

Frédéric a ridicat brusc ochii spre el, iar privirile li s-au întâlnit într-un moment de înţelegere reciprocă. Ce dracului făceau ei aici?

Gândul i-a revenit la ideea lui. Merita oare? Probabil că doar ar întârzia trenul, dar tot era şi asta ceva. Şi fără doar şi poate că i-ar enerva pe friţi. Pulsul a început să îi crească în timp ce îşi imagina cum va sări trenul de pe şine – haosul pe care îl va provoca. Ideea îl umplea de entuziasm. Oare aceasta era şansa lui de a face ceva? Imaginându-şi cum îşi duce la îndeplinire planul, mânia neputincioasă pe care o simţise înainte se transforma în turbare. Turbare pentru că îl luaseră pe tatăl lui, turbare pentru că văzuse un prunc mort pe peron, ca şi cum nu ar fi fost nimic altceva decât o valiză abandonată. Apoi turbarea era îndreptată împotriva lui însuşi şi a tuturor celor care rămăseseră tăcuţi deoparte, temându-se să-şi rişte pielea.

— Am ajuns. Înapoi la Bobigny, a anunţat şoferul.

Ca de obicei, s-au îndreptat spre casa şefului de gară, pentru a se prezenta la datorie şi a-şi primi micul dejun sărăcăcios – o cană de erzaţ şi o bucată de pâine veche. A băut lichidul maroniu dintr-o singură înghiţitură, dar a aruncat pâinea pe şine. Simţea noduri în stomac. Putea oare să o facă?

S-a apropiat de magazia de unelte, de unde a scos cheia fixă pentru şuruburile ecliselor şi ranga cea mare. Aruncând o privire către ceilalţi bărbaţi, care îşi mestecau încă pâinea, a pornit-o de-a lungul şinelor, căutând un loc unde se îmbina un set de şine. Nu i-a luat mult până l-a găsit. Ghemuindu-se la pământ, a examinat eclisa mai de-aproape. Şuruburile păreau ruginite. Dacă voia să meargă

până la capăt, atunci trebuia să facă mai întâi o încercare – să se cronometreze pentru a vedea cât îi lua să desfacă un şurub, apoi să înmulţească cu patru. Estima că avea la dispoziţie cincisprezece minute bune. Gardienii păreau să treacă pe acolo, în medie, la fiecare treizeci de minute.

Îşi simţea picioarele moi, aşa că şi le-a tras sub el când s-a aşezat pe jos, uitându-se cu atenţie la şuruburile ruginite şi silindu-se să respire normal. Broboane de sudoare i se prelingeau de la subsuori, şi îşi simţea deodată gura uscată. Ştia că dacă nu o face acum, nu o va face niciodată. Şi va trebui să trăiască cu laşitatea lui tot pentru restul vieţii.

Inspirând adânc, încercând să îşi domolească bătăile nebuneşti ale inimii, a luat cheia şi a fixat-o în jurul primului şurub. Şi-a ridicat mâneca şi s-a uitat la ceas – 7.41. A răsucit şurubul. Era înţepenit. S-a împins în el, lăsându-şi toată greutatea pe cheia fixă. Cu respiraţia înteţită, a reuşit să îl învârtă o dată şi apoi încă o dată. După aceea, a mers foarte uşor. Când şurubul s-a desfăcut complet, a aruncat o privire la ceas – 7.43 şi patruzeci de secunde. Aproape trei minute. Ceea ce însemna nouă minute în total pentru toate celelalte trei şuruburi. Avea timp. Putea să o facă.

— Jean! l-a săgetat ca un şoc electric vocea lui Frédéric. Ce faci? Astăzi lucrezi la celălalt capăt al şinei.

Cheia fixă i-a scăpat din mână, zăngănind pe şine. Stând încă în genunchi, a privit în jur, ca să îşi dea seama cine l-ar putea auzi. Dar era încă devreme şi numai vreo doi gardieni se aflau în apropiere, fumând şi stând de vorbă. S-au uitat spre el, surprinzându-i privirea. Jean-Luc a simţit că i se taie răsuflarea. Dar ei abia dacă l-au observat, cum erau aplecaţi unul spre celălalt, în mod evident absorbiţi de discuţia lor. Jean-Luc a răsuflat prelung, apoi s-a întors

spre Frédéric. S-a străduit din răsputeri să-şi menţină vocea calmă şi joasă când a spus:

— Eclisa asta nu e bine fixată.

— Păi, grăbeşte-te, a zis Frédéric şi s-a îndepărtat.

Ridicând cheia fixă, a aşezat-o în jurul celui de-al doilea şurub şi a rotit-o, ţinându-şi mâna dreaptă cu stânga, pentru a apăsa cu mai multă putere. Şurubul se învârtea, constant şi eficient. În numai trei minute, era desfăcut. A înaintat către al treilea şurub. Mâna îi aluneca pe cheie, iar salopeta i se lipea de piele. Au mai trecut trei minute şi patruzeci de secunde.

A plasat cheia în jurul celui de-al patrulea şi ultim şurub. A simţit că i se pune un nod în gât. Şurubul era complet ruginit. Nici nu se clintea. A împins mai tare şi mai tare, iar încheietura mâinii îl durea din pricina efortului. S-a uitat la ceas. Trecuse deja un minut şi nu înaintase deloc. Trebuia să le desfacă pe toate patru, altfel planul nu ar fi funcţionat. S-a oprit, inspirând adânc. Încă o încercare. De data aceasta, a îndepărtat cu o lovitură rugina, înainte de a fixa cheia în jurul şurubului, apoi a apăsat cu toată forţa pe mânerul de metal. Şurubul începea să se slăbească. Au mai trecut trei minute şi jumătate.

Nu mai avea decât două minute pentru rangă. A ridicat-o şi a înfipt-o cu putere în pământul de sub şină, cu inima bubuindu-i în piept. Nu mai putea respira; a deschis gura, trăgând adânc aer în piept. A auzit ordine şi strigăte în jurul lui: „*Achtung! Vorwärts marsch!*” Dar nu a îndrăznit să ridice privirile. A împins ranga cu toată puterea de data aceasta. Şina a început să se mişte. A forţat-o să iasă din linie.

Apoi un zgomot din spatele lui l-a făcut să tresară. Paşi grei. S-a întors să se uite.

Era şeful lagărului, care se îndrepta spre el. *Merde!* Jean-Luc a întors din nou capul spre şină. *Te rog, Doamne*, s-a rugat el. *Te rog, Doamne, fă-l să plece*.

Paşii se auzeau tot mai puternic. Tot mai aproape. Lui Jean-Luc îi tremura mâna când a scos ranga şi a înfipt-o în cealaltă parte acum, ca şi cum ar fi încercat să îndrepte şina.

Şi-a răsucit gâtul, privind spre Brunner. Vorbea cu un soldat. Au izbucnit nişte râsete guturale. Apoi cei doi s-au îndepărtat. Jean-Luc şi-a îndreptat iar atenţia asupra şinelor, cu mâinile încă tremurânde. Trebuia să o facă. Împlântând din nou ranga în cealaltă parte, s-a pregătit să îşi adune toate forţele pentru a devia din nou şina.

S-a întâmplat atât de repede, încât n-a avut timp să anticipeze nimic. Ranga i-a scăpat din strânsoare. Ricoşeul. Durerea i-a pârjolit obrazul, ca un cuţit care l-a fi spintecat. A lăsat totul din mâini şi şi-a dus mâna la faţa despicată. Sângele a ţâşnit printre palme. Nu mai vedea. Apoi o lovitură la picior l-a dezechilibrat. A ţipat.

Mâini aspre l-au ridicat de pe şină, l-au târât de acolo. Apoi doi bărbaţi l-au luat pe sus şi l-au aruncat într-un camion.

9

Paris, 3 aprilie 1944
Charlotte

— Ai întârziat din nou, a zis Maman, îndesându-mi în mână o bucată de pâine tare în timp ce fugeam spre uşă. Trebuie să te trezeşti mai devreme.

Spunea acelaşi lucru în fiecare dimineaţă, dar, ca să fiu sinceră, mie 6.30 mi se părea o oră destul de matinală. Era un drum lung de la apartamentul nostru, din Rue Montorgueil, până la Hôpital Beaujon, în Clichy, dar nu mă deranja – naveta mă făcea să mă simt matură la vârsta de optsprezece ani.

Maman îmi găsise slujba aceasta. Voia să mă scoată din apartament, unde „îmi petreceam viaţa în cărţi”, cum spunea ea. În plus, voia raţiile suplimentare la care ni se dădea astfel dreptul. Papa nu a vrut să mă lase la început – în definitiv, era un spital nemţesc – dar Maman l-a convins. Doar nu trădam secrete de stat, a spus ea, şi nici nu îmi denunţam vecinii. A adăugat ceva legat de faptul că „vindecarea răniţilor” este o ocupaţie potrivită pentru tinere în vreme de război. În secret mă întrebam dacă nu cumva ar fi fost o ocupaţie mai potrivită şi pentru tineri; ar fi putut să-i pună niţel pe gânduri înainte de a porni la război. Oricum, pacienţii nu erau toţi germani; erau şi destui soldaţi francezi, probabil voluntari. În Paris erau multe birouri de recrutare.

Îmi petreceam zilele frecând podele, hrănindu-i cu lingura pe cei care îşi pierduseră vederea sau uzul mâinilor, sau stând pe scaun şi ascultându-i pe pacienţii francezi. Cele mai grele cazuri erau ale celor care îşi pierduseră un picior sau un braţ, dar le simţeau încă prezenţa, ca o durere insuportabilă; „sindromul membrului-fantomă”, mi-a explicat unul dintre doctori. Nimic nu le alina suferinţa.

M-a uimit faptul că toţi bărbaţii arătau la fel pe un pat de spital. Vulnerabili. Inofensivi. Limba pe care o vorbeau era singurul mod de a înţelege de unde veneau. Spitalul era condus după reguli stricte, dar se recomanda să aduci alinare pacienţilor, iar mie îmi făcea plăcere acest lucru, deşi aş fi preferat totuşi să nu fie un spital nemţesc.

Înţelegeam paradoxul situaţiei, căci iată-mă ajutând inamicul să se recupereze, în vreme ce alţi francezi, mai patrioţi decât mine, îşi riscau viaţa pentru a face exact opusul.

În dimineaţa aceea, când am ajuns în sfârşit la spital, am mers în vestiar, mi-am scos uniforma din dulap şi am îmbrăcat-o, verificând în faţa oglinzii înalte că este curată şi călcată. Aproape întârziasem, dar mai aveam câteva secunde şi m-am oprit un minut, întorcându-mă într-o parte, pentru a-mi studia trupul. Cuvântul de ordine era plat. Îmi lipseau protuberanţele şi curbele care să indice că deveneam femeie. Patru ani de ocupaţie îmi lăsaseră sentimentul de gol profund. Nu era numai permanenta foame trupească; era şi o foame emoţională. Muream de dorinţa de a-mi trăi viaţa. Ştiam că undeva exista o lume întreagă, o lume în care oamenii râdeau, dansau, beau, se sărutau, făceau dragoste, iar eu pierdeam toate astea.

În timp ce îmi treceam mâinile peste piept, îmi răsunau în urechi cuvintele lui Maman.

— Nu are rost să îţi cumpăr un sutien.

Îmi amintesc cât de entuziasmată am fost când mi-a venit ciclul pentru prima dată, apoi dezamăgirea pe care am simţit-o când s-a oprit după numai trei luni, de parcă nu găsise nici un motiv pentru care începuse.

— Nici nu ştii cât de norocoasă eşti, a zis Maman. E un adevărat blestem.

Dar eu voiam să-mi schimbe corpul, tânjeam să fiu atinsă în locuri pe care nici nu îndrăzneam să le numesc.

M-am întors din nou, ca să îmi privesc chipul. Am încercat să zâmbesc. Da, era cu mult mai bine. Dar nu simţeam că aş avea de ce să zâmbesc, nici chiar atunci când pacienţii căutau să flirteze cu mine. Cei mai mulţi nici nu erau amuzanţi; mă înfricoşau de-a dreptul cu remarcile lor

stupide, ca „mâini reci, inimi calde” sau „îmi place uniforma ta”. Îi preferam pe cei tăcuţi şi îmi părea rău pentru cei care sufereau, dar afişau o figură curajoasă, stăpânindu-şi lacrimile când îi ajutam să se ridice în capul oaselor.

Netezindu-mi părul, regretam că nu îl putusem spăla. Era unsuros, dar aveam atât de puţin săpun, iar Maman îl raţionalizase, astfel încât puteam să mă spăl pe cap numai o dată pe săptămână. Nu aveam voie nici să mă machiez, dar nu îmi păsa prea tare; genele mele erau lungi şi negre, iar dacă îmi ciupeam obrajii, arătam ca şi cum aş fi fost fardată.

— *Allez! Allez!*

Infirmiera-şefă a dat buzna în vestiar. S-a uitat la reflexia mea din oglindă, iar eu la a ei. Asta punea o distanţă bine-venită între noi.

— Nu ai timp să te admiri în oglindă, a zis ea, rece. Ai treburi de făcut.

— Îmi pare rău, am şoptit eu, luând mopul şi găleata din mâinile ei.

10

Paris, 3 aprilie 1944
Jean-Luc

— *Ruhig zu halten!*

Lui Jean-Luc i se îndesa în gură o bucată de piele. A muşcat tare, înghiţindu-şi urletul. Ah, Doamne, ce-i făceau? Simţea că îi despică obrazul.

Inima îi bătea tot mai tare, pe măsură ce îi reveneau amintirile. Paşii mari ai lui Brunner în spatele lui. Ranga. Scânteierea metalului în faţa ochilor, înainte de a-l izbi în faţă, apoi lovitura peste picior. Îl atacase cineva? Şi-au dat seama ce făcea? Cum aşa? Doar nu şi-ar fi imaginat că încerca să saboteze şina de tren. Nu-i aşa? Oh, Doamne, dacă îşi dăduseră seama?

O scânteiere argintie de metal i-a atras privirea în timp ce se uita la lumina fluorescentă. Înainta spre faţa lui. A scuipat bucata de piele şi a ţipat.

— *Ruhig zu halten!* a strigat din nou cineva. *Halte ihn fest!*

Capul i se învârtea. Chipuri înceţoşate îi apăreau în faţa ochilor, apoi dispăreau, înlocuite de lumina albă, orbitoare. Mirosul de înălbitor şi dezinfectant îl râcâia pe gât, provocându-i o senzaţie de vomă. Cuvinte nemţeşti ricoşau în capul lui, care îi zvâcnea.

— Vă rog, implora el. Opriţi-vă. Opriţi-vă. Vă spun...

— *Es ist aus*. S-a terminat.

S-a terminat? Terminaseră cu el. Nu ştia ce le spusese. Ştia că bâiguise, ţipase, implorase. Ochii îi erau uzi şi gura uscată. Durerea din falcă îl spinteca asemenea unui cuţit zimţat, iar cea care îi pulsa în picior îi reverbera în tot corpul. Deodată, se simţi înfrigurat. Un tremur violent a pus stăpânire pe tot trupul lui. Măcar dacă l-ar acoperi cu o pătură!

Cineva l-a apucat de umeri şi l-a tras în faţă, încercând, parcă, să îl ridice în capul oaselor. A dat să ridice privirea, dar avea convulsii şi nu îşi putea controla mişcările. Apoi a simţit o mână la ceafă. Un pahar de apă la buze. A luat o înghiţitură şi şi-a dat seama că cineva îi pusese în mână trei pastile. S-a uitat la ele şi le-a văzut cum se tulbură şi

apoi se limpezesc în mâna care îi tremura. Erau albe, dar habar nu avea ce erau.

— Analgezice, a zis o voce cu accent nemţesc.

Le-a înghiţit pe toate odată, apoi a luat câteva guri de apă şi a închis ochii, răsuflând greu din cauza durerii şi rugându-se ca pastilele să îşi facă repede efectul.

Piciorul! Ce se întâmplase cu piciorul lui? A încercat să se ridice din nou, să îl vadă.

— *Nein! Non!*

O mână l-a împins în jos.

Era într-un fel de maşinărie pe roţi. Simţea că este dus de acolo în ea. A întins capul pe spate, uitându-se fix la tavan, încercând să-şi alunge durerea. Auzea un amestec de gemete, vorbe şi strigăte, ba chiar şi câte un hohot de râs. Din când în când prindea o propoziţie întreagă în franceză, apoi germana o întrerupea, iar el se pierdea din nou. Unde dracului se afla?

În timp ce era transportat, a întors capul într-o parte, privind prin ochii înceţoşaţi. A putut să vadă şiruri de paturi albe. Slavă Domnului! Trebuie să fie un spital!

Nu fusese adus aici pentru a fi interogat, ci pentru a fi tratat. Durerea a început să dispară. Îşi simţea capul uşor. Nu dorea decât să uite şi de aceea a cutezat să adoarmă.

Când s-a trezit, se simţea ameţit, iar falca şi piciorul încă îi pulsau dureros. A dus o mână la ochi şi a văzut-o bandajată. Doamne, ce îşi făcuse? Stomacul îi chiorăia zgomotos; s-a întrebat în treacăt când mâncase ultima oară. Ridicându-se aproape în capul oaselor, a privit în jur. Infirmierele îmbrăcate în alb forfoteau de-a lungul culoarului central, făcând uneori un pas sau doi într-o parte, pentru a se ocupa de un pacient, de obicei cu termometrul în mână.

— *Willkommen*, i s-a adresat o voce de neamţ, din patul aflat în stânga lui.

A întors capul spre posesorul vocii.

— *Bonjour*.

— Eşti francez. Cum te cheamă?

— Beauchamps.

— Ce ai păţit?

— Accident de cale ferată.

— Ei, măcar vei avea o cicatrice minunată să le-o arăţi copiilor.

— Nu am copii.

Neamţul a râs.

— Adică viitorilor copii. Eu sunt soldatul Kleinhart, apropo. Încântat de cunoştinţă. Am fost împuşcat în picior – doi terorişti nebuni care s-au apucat să tragă.

— Îmi pare rău.

Ce putea să zică?

— Nici o grijă. I-au prins şi avem noi ac de cojocul lor.

Jean-Luc a închis ochii, încercând să alunge imaginea care îi inunda capul, a bărbaţilor torturaţi. Nu putea suporta mai multă durere.

A deschis ochii. Kleinhart se holba la el. Trebuia să spună ceva. Nu era momentul să o facă pe eroul.

— Da, trebuie să li se dea o lecţie.

— Chiar aşa.

Kleinhart s-a rezemat de pernă.

— Frica funcţionează de fiecare dată. Uimitor cât de repede învaţă oamenii când se aplică frica.

Lui Jean-Luc, numai cuvântul acela îi întorcea stomacul pe dos. A încercat să nu îşi imagineze ce i-ar putea face şi nu s-a putut abţine să nu îşi privească unghiile, pentru a se asigura că le are încă pe toate.

A apărut o infirmieră, scuturând termometrul pe care îl ţinea în mână.

— *Guten Morgen*, *Krankenschwester*, i-a zis neamţul, cu un zâmbet larg.

— Bună dimineaţa, *monsieur*.

Apoi s-a întors spre Jean-Luc şi l-a fixat cu ochii ei calzi, căprui-ciocolatii.

— Vă rog, deschideţi gura, *monsieur*.

Ascultător, Jean-Luc a făcut întocmai cum i s-a spus, privind-o în ochi când i-a aşezat termometrul sub limbă. A simţit cum tăietura de la falcă se întinde, gata să se caşte din nou. A strâns buzele în jurul tubului din sticlă, domolindu-şi răsuflarea în timp ce o cerceta cu luare-aminte pe infirmieră. Părea foarte tânără; tenul ei neted şi palid era imaculat, precum pânza goală a unui pictor.

Când i-a scos termometrul din gură, fata i-a întâlnit privirea. Şi-a luat numaidecât ochii de la el.

— Unde sunt?

A încercat să îi surprindă din nou privirea, dar ea studia atentă termometrul.

Deodată însă, s-a întors şi l-a fixat cu ochii ei aproape negri, care se oglindeau într-ai lui.

— Hôpital Beaujon.

Vocea ei părea intimă – o şoaptă, menită parcă numai lui.

— Hôpital Beaujon? a repetat Jean-Luc, întorcându-i privirea.

— E un spital german.

Inima îi bătea acum mai tare, bubuindu-i în urechi. Desigur! De asta vorbeau cu toţii în germană. Dar de ce îl trimiseseră la un spital nemţesc? A privit în jurul său, observând forfoteala eficientă a friţilor, albul apretat al locului. Probabil că se afla pe mâini bune. Dar de ce nu îi

dăduseră un anestezic înainte de a-i coase rana? Pentru că era francez? Sau pentru că îl suspectau?

Dar dacă ar fi ghicit că încercase să saboteze calea ferată, cu siguranţă că l-ar fi trimis la un spital public francez sau chiar direct la interogatoriu. Nu îl suspectau. Era imposibil. Şi atunci, ce păţise la picior?

Infirmiera era ocupată să aşeze cu grijă colţurile cearşafurilor sub saltea. A aşteptat-o să termine, iar când s-a întors din nou spre el, a întrebat-o:

— Ştii ce s-a... ce s-a întâmplat cu piciorul meu?

Fără nici un cuvânt, a ridicat planşa care probabil că atârnase până atunci la capătul patului. Fata s-a uitat în foaia de observaţie, încruntată.

— Îmi pare rău, nu ştiu. Totul e în germană...

— Lasă-mă pe mine, a întrerupt-o neamţul din patul alăturat.

Fără să îl privească, i-a întins planşa.

— Ruptură de femur, a zis neamţul, apoi a făcut o pauză. Ai fost lovit de un tren?

— Nu, a spus Jean-Luc, simţindu-se din nou ameţit. O bucată de şină s-a desprins şi m-a lovit.

— Lucrezi la întreţinerea şinelor?

— Da, domnule.

— Atunci, data viitoare să fii mai atent.

Jean-Luc a încuviinţat din cap, întorcând din nou privirea către infirmieră. Vedea că se pregătea să plece, dar prezenţa ei îl liniştea. Cel puţin era franţuzoaică.

— Cât timp voi sta aici, soră?

A încercat să zâmbească, dar durerea era prea puternică.

— Nu ştiu. Va trebui să-l întrebi pe domnul doctor.

Apoi a plecat, lăsându-l cu neamţul.

11

Paris, 4 aprilie 1944
Charlotte

Ca şi cum ora stingerii impusă de nemţi nu ar fi fost şi aşa destul de neplăcută, părinţii mi-au fixat şi ei una. Trebuia să ajung acasă înainte de ora opt, deşi, cum aveam optsprezece ani, muream de dorinţa de a ieşi seara – la o cafenea, sau la dans, la unele dintre acele *bals clandestines* despre care se vorbea în şoaptă, cu entuziasm. Singura mea distracţie era vineri seara, când mi se permitea să invit câteva prietene. Maman ne dădea voie să folosim biblioteca, mult mai primitoare decât salonul, cu canapelele sale rigide, stil Ludovic al XVI-lea. Cele din bibliotecă proveneau din casa noastră de la ţară şi aveau pielea moale şi uzată. Ne plăcea să trândăvim în ele, prefăcându-ne că fumăm şi suntem decadente, când de fapt nu făceam decât să mestecăm beţişoare din lemn-dulce şi să bem ceaiul pe care Maman îl comandase din Anglia, chiar înainte de război.

— Ştii că Marc a plecat? a întrebat Agnès, sugând beţişorul din lemn-dulce şi privindu-mă cu coada ochilor.

— Dar e catolic, am zis eu, iar inima a început să îmi bată mai tare. Nu se poate să-l fi luat.

— Nu, prostuţo. A plecat să lupte alături de Maquis[1].

— Nu!

— N-a venit să-şi ia rămas-bun?

Îmi plăcea de Marc, iar Agnès o ştia. Am clătinat din cap. M-au privit amândouă cu ochii plini de milă.

---

[1] Mişcare rurală de rezistenţă în timpul ocupaţiei naziste a Franţei, în cel de-al Doilea Război Mondial.

— Nu îţi face griji, a zis Mathilde. Nu şi-a luat rămas-bun de la nimeni. Noi am aflat numai pentru că mama lui s-a întâlnit cu mama mea la coadă la alimente. Era supărată, desigur. Friţii îl vor ucide dacă pun mâna pe el.

Mă întrebam cum de poate spune asemenea lucruri cu atâta nonşalanţă.

— Ei bine, el măcar face ceva, am zis, apoi am făcut o pauză, adunându-mi gândurile. Voi nu vreţi să faceţi ceva?

M-am uitat când la una, când la alta, dar ele mi-au răspuns numai cu priviri goale.

— E prea periculos, a zis Agnès în cele din urmă. Nu am de gând să mă duc în munţi ca să lupt alături de Maquis. Trăiesc ca sălbaticii, dorm sub cerul liber. Vă imaginaţi aşa ceva?

— Dar cel puţin încearcă, nu? Fac tot ce pot.

Voiam să le iau apărarea.

— Cred că sunt foarte curajoşi, a adăugat Mathilde. Eu n-aş putea s-o fac. Nici nu le-aş fi de vreun ajutor; le-aş trăda toate secretele în clipa când m-ar aresta. Friţii le fac chestii oribile dacă îi prind, a zis ea, cutremurându-se.

— Imaginaţi-vă că ar trebui să duc un mesaj ascuns. Aş fi un pachet de nervi, a vorbit Agnès încetişor.

Am oftat.

— Şi eu la fel. Dar dacă mi-ar cere-o cineva, cred că aş vrea să încerc.

— Ai mai primit vreo veste de la Jacques? a întrebat Agnès, schimbând brusc subiectul.

Jacques dispăruse într-o noapte, luna trecută. Fusese deja exmatriculat de la Sorbona din pricina originii sale evreieşti, iar Mathilde îi aducea cursurile scrise de la alţi studenţi, dar ultima dată când urmau să se întâlnească, el nu apăruse. Am aflat mai târziu că fusese ridicat şi dus la Drancy.

— Îmi pare rău că nu l-am invitat să stea la noi, a zis Mathilda, cu glasul abătut.

— Ar fi fost prea primejdios, a zis Agnès, întinzând o mână şi atingând cotul Mathildei. Dacă l-ar fi descoperit la voi acasă, v-ar fi arestat şi pe voi.

— Sper că vom putea să rămânem prieteni când se va întoarce.

Vocea Mathildei trăda o suferinţă pe care o înţelegeam prea bine. De câte ori nu stătuserăm şi noi deoparte, în vreme ce vecinii şi prietenii noştri erau deportaţi cine ştie unde? Ne simţeam complici într-un fel, deşi nu o spuneam niciodată cu voce tare. În definitiv, ce puteam face?

— Aţi auzit de bărbatul care a împuşcat un nazist la Printemps[2]? a schimbat Agnès din nou tonul conversaţiei.

Părea să audă veştile înaintea tuturor. Probabil o ajuta faptul că lucra la brutărie; oamenii vorbeau între ei, când stăteau două ore la coadă la pâine. Ne-am uitat la ea, aşteptând mai multe detalii.

— Da, în plină zi, la parter, unde se vând genţi.

A aşteptat un minut, lăsându-ne să ne imaginăm scena.

— Ştia că va fi arestat şi executat drept pedeapsă, dar tot a făcut-o. Ce curaj, nu? a adăugat ea, după o pauză.

— Dar au fost împuşcaţi şi soldaţi francezi, ca represalii, a zis Mathilde. Crezi că a meritat? a replicat ea, ridicându-se din fotoliu. Eu nu sunt atât de sigură.

M-am gândit pentru o clipă.

— Cred că asta nu face decât să îi supere pe friţi şi să se poarte şi mai rău cu noi, ceilalţi.

— Sunt de acord, a zis Mathilde, uitându-se spre mine. Nu vom câştiga războiul omorând nemţi la întâmplare.

S-a trântit înapoi în fotoliu.

---

[2] Magazin universal din Paris, axat îndeosebi pe articole de lux, produse de modă şi cosmetică..

— Am auzit că de Gaulle încearcă să adune o armată în Anglia, a şoptit Agnès, aplecându-se în faţă. Într-o zi, vor veni şi ne vor ajuta să luptăm împotriva nemţilor.

— Ar trebui să fim pregătiţi când vor veni.

Îmi doream să pot face ceva.

— Pregătiţi? a râs Agnès. Eu, una, voi fi pregătită. Mai mult decât pregătită! Dacă vin aici, am de gând să îi sărut.

— Şi eu! a aprobat-o Mathilde. Nu m-ar deranja un englez arătos.

Au chicotit amândouă.

— Mi-ar plăcea o geantă dintr-acelea cum se poartă, în formă de mască de gaze.

Agnès schimbase din nou subiectul.

Mathilde a zâmbit.

— Da, sunt la modă, dar foarte scumpe.

— Şi mi-ar plăcea să îmi strâng părul într-un turban, a zis Agnès, trecându-şi mâna peste părul ei ondulat, lăsat pe spate. E şic, dar nu mă lasă mama. Zice că arată ţărănesc.

— Ei, trebuie aranjat cu atenţie şi asortat cu o pereche de cercei frumoşi.

Mathilde părea încântată de direcţia pe care o urma conversaţia lor, dar eu mă întrebam cum putem vorbi despre coafură şi modă într-un asemenea moment. Părea atât de trivial, de nepotrivit. Oare noi, fetele, eram atât de mărginite? Gândul acesta mă deprima.

— Ştiţi că Madame Clermont de la farmacie se întâlneşte cu un nazist? a schimbat Agnès încă o dată subiectul.

Am dat din cap că da. Auzisem zvonurile.

— E un SS-ist, a adăugat ea, pe un ton conspirativ.

— Dezgustător, a scuipat Mathilde printre dinţi, cu ochii aprinşi de furie. Femeia aceea merită să moară.

Agnès s-a ridicat şi s-a îndreptat spre pian, deschizându-l şi lovind cu putere o clapă. A început să cânte *Mon*

légionnaire. Mathilde s-a ridicat de pe canapea şi i s-a alăturat, aplecându-se peste pian, în schimb eu nu aveam chef de cântat în seara aceea.

Deodată, Agnès s-a oprit.

— Charlotte.

S-a întors şi s-a uitat la mine.

— Sper că nu te superi că te întreb, dar de ce lucrezi într-un spital pentru nemţi?

Simţeam că îmi ard obrajii.

— Pentru ştiinţa ta, află că nu sunt toţi nemţi; mulţi dintre ei sunt, de fapt, francezi.

— Da, dar sunt colaboraţionişti, ceea ce e, practic, totuna.

— Cred că e chiar mai rău, a intervenit Mathilde. Ei nu au fost siliţi să se înroleze, nu-i aşa? Au vrut să o facă.

— Maman mi-a făcut rost de slujbă. Voia să lucrez, am zis eu, ignorând ultima remarcă.

Mathilde vedea întotdeauna lucrurile în alb sau negru.

— Mama ta? Dar am crezut că îi urăşte pe nemţi.

— Desigur că îi urăşte. Dar zice că îngrijirea bolnavilor este o ocupaţie potrivită pentru o tânără în timpul războiului, am zis eu, imitându-i vocea autoritară, iar fetele au râs.

— Dar nu ar trebui să o faci! a spus Mathilde, ţintuindu-mă cu ochi reci. Eşti adultă. Nu eşti obligată să faci tot ce îţi spune ea.

Am rămas cu privirile holbate la ea, gândindu-mă că avea dreptate; ar trebui să încep să iau singură decizii.

— Credeam că te duci la Sorbona după examene. Credeam că vrei să studiezi literatura. Doar ai avut rezultate atât de bune la bacalaureat.

Agnès a închis pianul cu o bufnitură. M-a trecut un fior; Maman mă învăţase cum să îl închid uşurel, fără nici un zgomot.

— Da, îmi lipseşte şcoala.

— Ei, poţi citi şi singură. Nu trebuie să mergi la universitate pentru asta, nu-i aşa?

— Nu-i acelaşi lucru. O carte înseamnă mai mult decât suma cuvintelor de pe pagină.

Agnès a ridicat din umeri.

— Oricum, pare să nu aibă nici un rost în momentul de faţă.

— Ştiu ce vrei să spui, a încuviinţat Mathilde. Pare inutil să studiezi când alţii sunt arestaţi şi ucişi, a spus, apoi a făcut o pauză. Poate că mama ta are dreptate.

— Da, Maman a spus că nu vede nici un motiv să continui cu şcoala, când viitorul e atât de nesigur, şi, oricum, tichetele pentru raţiile suplimentare sunt mai utile, am zis, şi am tăcut pentru o clipă. Educaţia este un lux pe care nu ni-l mai putem permite.

— Aşa a spus mama ta? a întrebat Mathilde, încruntată.

— Nu, aşa am spus eu.

— Ciudat, totuşi, nu? Când sunteţi atât de bogaţi.

— Vorbeam din punct de vedere moral.

Mathilde s-a încruntat şi mai tare.

— Din punct de vedere moral?

— Păi, avem alte priorităţi acum, nu-i aşa?

Speram că nu o jignisem.

— Da, dar ce putem face?

Agnès s-a ridicat şi a scos un oftat, de parcă ar fi plictisit-o conversaţia.

— Nu ştiu cum vă simţiţi voi, dar mie îmi e tot timpul foame, a zis şi s-a bătut peste abdomenul plat. Dar, cel puţin, aşa rămânem slabe, nu credeţi?

— Prea slabe.

Stomacul mi-a chiorăit, drept confirmare.

— Duminica trecută am avut miel la masă, a şoptit Agnès. Maman şi-a amanetat şiragul de perle şi a cumpărat carnea pe piaţa neagră – a fost ziua de naştere a lui Papa.

Am simţit cum mi se formează o încreţitură pe frunte.

— Mamei mele nu îi place să cumpărăm de pe piaţa neagră.

— Dar nu o deranjează să lucrezi într-un spital pentru nemţi? Părinţii mei nu mi-ar permite niciodată să fac una ca asta, a zis Agnès, mijind ochii. Ai grijă să nu dai de bucluc.

Am fixat-o cu privirea, neînţelegând ce voia să spună.

— Ştii tu cum sunt soldaţii. Ar face orice pentru...

— Pentru ce? a întrebat Mathilde.

— Ştii tu, a zis Agnès ducând un deget la nas şi privindu-mă cu subînţeles.

Chiar atunci a intrat Maman, cu ceai proaspăt.

— *Bonsoir, les filles*.

Ne-am corectat imediat poziţia, îndreptându-ne frumos spatele.

— *Bonsoir, Madame de la Ville*, au rostit în cor Agnès şi Mathilde.

Ne-a turnat ceaiul printr-o strecurătoare în ceştile din porţelan.

— Earl Grey.

— *Merci, Madame de la Ville*.

Am oftat, aşteptând să plece pentru a ne putea continua conversaţia. Dar ea nu părea gata să plece, ci rămăsese pe loc, în costumul ei făcut la comandă şi strâmtat în talie. Tare aş fi vrut să am un costum frumos ca al ei, în locul rochiilor largi pe care mi le făcea mie. Cred că, în mintea ei, eram încă un copil.

S-a întors spre Agnès, şi am remarcat că fruntea ei, de obicei netedă, era încruntată de îngrijorare.

— Ce mai face mama ta?

— Bine, mulţumesc.

Am simţit-o pe Agnès încordându-se. Mama ei era înainte prietenă cu mama mea, dar la un moment dat s-a întâmplat ceva. Ceva care avea legătură cu războiul şi cu piaţa neagră.

— O mai ajut şi eu la brutărie, când e pâine, vreau să spun.

— Da, cozile par să se tot lungească, nu-i aşa? a zis, după care şi-a luat privirea de la ea. Şi cum merg studiile, Mathilde?

— Bine, mulţumesc. Deşi nu e tocmai uşor în perioada asta; unele cursuri s-au anulat.

Maman a încuviinţat din cap.

— Ai cărţile, dar nu-i acelaşi lucru, nu-i aşa?

— Nu, mai ales la ştiinţe.

— Da, desigur.

Maman părea că uitase ce studia Mathilde.

— Bine, fetelor, vă las. Mă întorc la opt, ca să aveţi destul timp să ajungeţi acasă.

— Dar, Maman, asta înseamnă peste numai o oră. Doar nu locuiesc atât de departe.

— Nu are nici un rost să îşi asume riscuri.

Apoi s-a întors pe tocuri şi a părăsit încăperea, închizând uşa în urma ei.

— Nu îţi face griji, Charlotte, a zis Mathilde, înţelegătoare. Mama preferă să mă întorc acasă cu mult timp înainte de ora stingerii.

— Charlotte, a spus Agnès, privindu-mă cu ochi plini de nelinişte. Serios, trebuie să fii foarte atentă la spitalul nemţilor. Sunt surprinsă că îţi dau voie părinţii tăi. Unii oameni ar putea să îşi facă o idee greşită.

— Ce vrei să spui?

Simţeam că inima îmi bate mai tare.

— Ei, ştii tu. Ar putea crede că eşti colaboraţionistă.

— Nu!

— Doar ştii cum e lumea.

— Încetează, Agnès! Toată lumea ştie că Charlotte nu e aşa.

Mathilde o săgeta pe Agnès cu priviri ucigătoare.

— Sigur că nu! Noi o să-ţi luăm apărarea, oricum.

Agnès s-a ridicat, netezindu-şi rochia şi privind la pictura de pe perete.

— Acela este un Picasso?

— Da. Maman l-a primit săptămâna trecută.

Fata a făcut un pas spre pictură.

— E foarte avangardist. Nu mai are voie să îşi expună lucrările, ştiai? Naziştii spun că este artă degenerată.

— Degenerată? a râs Mathilde. Care dintre noi or fi degeneraţii aici?

— Trebuie să fi costat o avere.

Agnes continua să privească tabloul, nemişcată.

— A fost un cadou.

— Un cadou? a făcut ea, ridicând din sprânceană. Pesemne că mama ta cunoaşte nişte oameni foarte interesanţi.

Am privit-o fix, întrebându-mă ce gândea cu adevărat.

12

Paris, 5 aprilie 1944

Jean-Luc

Două zile mai târziu, Jean-Luc înfuleca micul dejun alcătuit din pâine prăjită cu unt – aveau unt! – când înaintea lui s-a înfiinţat pe neaşteptate şeful de gară.

— *Bien, bien*. Ce ţi-ai făcut, băiete?

Instinctiv, Jean-Luc şi-a dus mâna la bandajul care îi acoperea faţa.

Şeful de gară stătea în faţa lui cu un aer stânjenit, privind spre patul gol din care Kleinhart abia se ridicase. Probabil că se dusese la baie.

Jean-Luc a împins deoparte pâinea prăjită, pierzându-şi brusc pofta de mâncare.

— Nu, nu. Termină de mâncat. Am venit numai să văd cum îţi merge şi să îţi pun câteva întrebări. Te superi...? a zis şeful de gară, schiţând un gest cum că voia să se aşeze pe pat.

— Sigur că nu. Vă rog să vă aşezaţi. Este loc.

Merde! Ar fi trebuit să se pregătească pentru asta. Cum urma să explice ce se întâmplase?

Pasul unu: nu trebuie să pară neliniştit.

A tras din nou pâinea prăjită în faţa lui, silindu-se să ia o înghiţitură, dar era prea rece şi uscată acum şi a trebuit să o spargă între dinţi.

— Se pare că te îngrijesc bine aici.

— Da.

— Cum îţi mai e piciorul?

— Fractură de femur. Se va reface în scurt timp.

— Mă bucur să aud. Ai avut... ghinion.

Jean-Luc s-a încruntat. Părea un eufemism voit.

— Nu... nu ştiu sigur cum s-a întâmplat.

— Nu. S-a întâmplat după ce ai fost lovit în faţă. Unul dintre fri... vreau să spun unul dintre soldaţii germani... a... a crezut că e cazul să-ţi aplice o corecţie.

— O corecţie?

Inima îi lovea cu putere în coaste.

— S-a gândit că ai făcut o greşeală, a spus şeful de gară, după care a tăcut pentru o clipă. Ei, şi avea dreptate într-un fel, nu? Bucata aia de şină era perfect dreaptă. Am verificat-o chiar eu cu o zi înainte. Ce făceai cu ranga?

Jean-Luc bâjbâia după cuvintele potrivite.

Pasul doi: să ai răspunsurile pregătite.

— Era... Şinele nu erau perfect drepte. A trebuit să o îndrept pe una dintre ele.

— Să o îndrepţi? Dar ai înfipt ranga în partea opusă.

Tocmai atunci a apărut tânăra infirmieră.

— Un vizitator? Ce frumos, a zis ea, zâmbindu-le amândurora. Trebuie doar să-ţi iau temperatura şi apoi vă las.

Dar Jean-Luc nu voia ca ea să plece şi să îl lase singur cu şeful de gară. A deschis gura şi a ridicat limba, gata să primească termometrul. A fost uşurat să constate că nu poate vorbi cât timp are termometrul sub limbă.

Întins şi cu capul pe pernă, a privit-o pe infirmieră sporovăind cu şeful de gară. Era vag conştient că discutau despre raţionalizare şi se întreba cum ajunseseră la acest subiect. A încercat să se concentreze din nou la răspunsul pe care urma să îl dea la întrebarea despre rangă.

Pasul trei: păstrează-ţi concentrarea şi consecvenţa răspunsurilor.

Infirmiera i-a scos termometrul de sub limbă.

— Treizeci şi şapte cu cinci, a anunţat ea mândră, de parcă temperatura i-ar fi scăzut numai şi numai datorită eforturilor ei. Mă întorc în câteva minute după tava cu micul dejun.

— Frumuşică, a constatat şeful de gară de îndată ce fata a plecat, făcându-i cu ochiul lui Jean-Luc. O duci mai bine aici decât la Drancy, a remarcat, apoi a tăcut pentru o clipă. Şi, zi drept, a meritat?

— Ce?

O bucată de pâine uscată i se oprise în gât. A tuşit până când şeful de gară a început să-l lovească peste spate.

— Ce vreţi să spuneţi? a întrebat Jean-Luc, când şi-a recăpătat răsuflarea.

— Ce vreau să spun? a repetat şeful de gară. Măi băiete, a zis, aplecându-se spre el, ca să nu îl audă nimeni altcineva, ce-a fost în capul tău?

Jean-Luc s-a uitat la el fix, făcând ochii mari de frică.

Şeful de gară s-a apropiat şi mai mult, atât de mult încât Jean-Luc a simţit damful cafelei băute probabil mai devreme.

— Ascultă, în curând va veni un inspector neamţ să te vadă. Va pune aceeaşi întrebare: ce naiba făceai cu ranga aia? Ce îi vei spune?

Îi întindea o mână! Era de partea lui şi îl ajuta să găsească o scăpare. S-a simţit năpădit de un val de uşurare. Şeful de gară îi era prieten.

— Ascultă, spune-i ce mi-ai spus şi mie – că şina trebuia îndreptată pentru a veni în linie cu cea învecinată. Dar să nu să pari agitat sau ezitant. Din fericire pentru tine, a plouat apoi toată ziua, iar groapa pe care ai săpat-o s-a înnămolit. Când a cercetat-o a doua zi, nu se mai vedea de unde ai început. Ar putea să ţină. Nu are dovezi împotriva

ta. Orice zice el, tu rămâi la povestea ta, a conchis şeful de gară, după o scurtă pauză.

Chiar atunci, Kleinhart s-a întors la patul lui. Le-a aruncat o privire.

— Ce-i asta? Ultima împărtăşanie?

— Nu, verificam doar cum se simte lucrătorul nostru. Dar se pare că va trăi şi va avea ce povesti.

— Să sperăm. Trebuie să o vadă din nou pe infirmiera aceea, s-a amuzat Kleinhart.

Cât îl invidia Jean-Luc pentru situaţia privilegiată. *Lui* nimeni nu urma să îi pună întrebări dificile.

După vizita şefului de gară, Jean-Luc a rămas cu un sentiment de angoasă permanentă, un nod de teamă în stomac care devenea tot mai supărător. Dar zilele au trecut fără ca inspectorul să apară. Kleinhart încerca uneori să lege o conversaţie, regula nescrisă fiind aceea că vorbeau în limitele impuse de el şi numai atunci când avea el chef.

— Îmi place Franţa, a declarat într-o dimineaţă, când li se adusese pâine cu şuncă.

Jean-Luc învăţase să aştepte până ce i se pune o întrebare înainte de a vorbi, aşa că nu a făcut decât să dea din cap.

— Ştii de ce?

Presupunea că e o întrebare retorică, aşa că a continuat să aştepte.

— Pentru că totul este atât de bun. O bogăţie de vinuri delicioase, de femei splendide, de opere de artă minunate. În Germania nu avem nimic din toate astea. Numai muncă şi iar muncă. Greu. N-aveam niciodată timp să stăm şi să ne bucurăm de viaţă, aşa cum faceţi voi aici. Creaţi, visaţi. Întotdeauna mi-a plăcut Franţa.

Ochii lui albaştri îl iscodeau pe Jean-Luc, de parcă ar fi sperat să descopere ceva.

Jean-Luc s-a străduit să îşi menţină chipul lipsit de expresie.

— Ai o prietenă?

— Nu.

— De ce nu? Sunt multe fete care nu au bărbaţi. Unui flăcău chipeş ca tine ar trebui să îi fie uşor să îşi găsească o femeie.

— Păi, acum sunt la Drancy toată săptămâna.

— Hmm, nu e cel mai bun loc de întâlnit fete, nu-i aşa? Dar aici? Unele dintre infirmiere sunt foarte drăguţe.

Jean-Luc simţea că îi ard obrajii.

— Ştiam eu! Îţi place, nu-i aşa? Eu am încercat, dar nu vrea să îmi răspundă, deşi vorbesc franceza.

— Nu, a zis Jean-Luc, simţind nevoia să o apere. Nici mie nu îmi răspunde.

— Prostii! Am băgat eu de seamă cum se uită la tine.

După patru zile, a fost mutat în altă rezervă. De data aceasta, avea un scaun lângă pat. Recunoscător, s-a lăsat să cadă pe el. Era istovit după cât ţopăise într-un picior, dintr-un salon în celălalt, chiar dacă infirmiera îl ţinuse de braţ – sau poate tocmai din cauza asta. Apropierea tinerei, uşoara atingere a trupului ei de al lui îi făcuseră inima să bată atât de tare, de parcă ar fi participat la o cursă.

Fata s-a uitat la el.

— O să îţi scot acum bandajele de pe faţă.

Jean-Luc a aruncat o privire către degetele ei subţiri, imaginându-şi că îi ating faţa.

— Cum te cheamă?

— Charlotte.

— Charlotte, nu s-a putut abţine el să nu repete. Eu sunt Jean-Luc.

— Ştiu.

Fata a zâmbit, şi în obraji i-au apărut gropiţe.

I-a surâs şi el, deşi a simţit că rana era cât pe ce să i se deschidă. S-au uitat unul la celălalt, cu zâmbete largi pe chip.

— Voi încerca să am grijă.

— *Merci*, Charlotte.

Ar fi vrut să adauge că nu şi-o putea imagina altfel decât grijulie, dar ştia că ar fi deja prea îndrăzneţ.

Ghemuindu-se în faţa lui, Charlotte a întins mâna spre el. Unghiile îi erau scurte şi curate şi nu purta bijuterii. Părul îi ieşea de sub micuţa beretă albă de pe capul ei. Era închis la culoare, mătăsos şi tuns scurt, iar capetele se curbau înainte, spre bărbie. A închis ochii şi i-a simţit degetele pipăind marginea bandajului, îndepărtându-i-l uşor de pe faţă. A tras adânc aer în piept; în nări i-a ajuns o aromă vagă de lămâie. A inspirat din nou prelung, delectându-se cu mirosul ei.

— Acum o să dezinfectez. S-ar putea să te usture.

Nici nu îşi dăduse seama că îi îndepărtase bandajul. A urmărit-o cum lua o sticluţă, cum picura din ea pe un tampon de bumbac. S-a ferit instinctiv când mâna în care ţinea tamponul de vată s-a apropiat de el.

Un râs uşor a scăpat printre buzele ei.

— Trece repede.

Durerea l-a săgetat de parcă ar fi fost tăiat din nou şi, pe negândite, şi-a dus mâna la obraz. Dar ea a fost mai rapidă decât el şi l-a prins de încheietură înainte să apuce să-şi atingă pielea.

— Nu trebuie să pui mâna. Ai putea infecta rana.

Nu i-a dat drumul imediat, iar el, fără să stea prea mult pe gânduri, şi-a răsucit mâna şi a prins-o pe a ei.

13

Paris, 12 aprilie 1944
Jean-Luc

Charlotte avea ceva ce îl atrăgea tot mai mult pe Jean-Luc. În timp ce stătea întins în pat, urmărind-o cum spală podeaua culoarului de trecere dintre cele două şiruri de paturi, se întreba ce ar putea fi. Poate că era purtarea ei caldă, blândă; o găsea atât de naturală, de simplă, complet neştiutoare în privinţa atracţiei pe care o exercita. Nu îşi dădea aere, nu flutura din gene şi nu zâmbea fals.

Deodată, a ridicat ochii din podea. El i-a surprins privirea, iar fata a zâmbit – un zâmbet larg, care îi venise atât de firesc. El i-a întors zâmbetul, înclinând uşor din cap şi invitând-o să vină să stea de vorbă.

A observat că se uită înapoi, asigurându-se că nu o vede infirmiera-şefă. Avea cale liberă, iar vecinul lui Jean-Luc se afla sub pături, cu faţa în direcţia opusă, şi trupul i se ridica şi cobora în ritmul respiraţiei greoaie, dar regulate. Dormea dus.

— S-a întâmplat ceva? a întrebat Charlotte, cu zâmbetul jucându-i încă pe buze.

— Nu, mulţumesc, doar că aveam nevoie de companie.

— Pot să întreb dacă vrea cineva să joace cărţi cu tine.

— Nu. De compania ta.

I-a văzut obrajii înroşindu-se şi a înţeles cât de strict fusese crescută.

— Ai fost mereu infirmieră?

Încerca să dirijeze conversaţia într-o zonă în care să se simtă în largul ei.

— Nu sunt infirmieră, a replicat ea.

— Nu? Mie mi se pare că arăţi a infirmieră.

— Numai din cauza războiului. Trebuia să merg la universitate, să studiez literatura.

— Şi de ce nu te-ai dus?

Ea a dat din umeri.

— Părinţii mei au vrut să merg la muncă.

Jean-Luc a ridicat din sprânceană.

— E război. Viitorul e incert, iar acum suferim de foame. Şi, pentru că lucrez aici, primim raţii suplimentare.

— Da. Este de înţeles. Înseamnă că îţi place să citeşti?

— Îmi place nespus să citesc.

— Care e cartea ta preferată?

— *Contele de Monte-Cristo*.

El a zâmbit.

— Alexandre Dumas.

Fata a încuviinţat din cap.

— Ai citit-o?

— Da, când eram mic. De fapt, tata mi-a citit-o. Lui îi plăceau... îi plăceau poveştile. Mi-a făcut rafturi de cărţi. De Crăciun îmi dăruia de fiecare dată o carte.

A tăcut o clipă, amintindu-şi de tatăl lui, de dragostea lui pentru lectură. Apoi a reluat discuţia.

— E o poveste grozavă, nu-i aşa? Contele nu se dă niciodată bătut, a zis, simţind cum se mărea distanţa dintre el şi eroii copilăriei sale.

— Nu, a spus ea, dar apoi a picat puţin pe gânduri. Dar este oare realist? Cum revine după fiecare grozăvie care i se întâmplă?

— Nu ştiu. Dar ne face să visăm, aşa-i?

— Să visăm că suntem mai buni?

Uitându-se în ochii ei, i-a citit, de parcă ar fi fost scrisă cu negru pe alb, dorinţa de a fi mai bună, mai curajoasă.

— Da. A rămas puternic, în ciuda tuturor cruzimilor pe care le-a îndurat. Când eram mic, eram înnebunit după *Cei*

trei muschetari. Voiam să fiu d’Artagnan când mă fac mare. Iar acum, iată-mă într-un spital german, a râs el cu ironie.

— Ai lucrat mereu la căile ferate?

— Da, la cincisprezece ani mă săturasem deja de şcoală. M-am bucurat să scap şi să învăţ o meserie.

— Dar părinţii tăi? Nu i-a deranjat?

El a zâmbit.

— Nu. Tata a lucrat întotdeauna la căile ferate, iar mama... ei bine, mama avea grijă de noi. S-au bucurat când mi-am găsit de lucru la SNCF.

— Dar acum nemţii conduc SNCF-ul.

— Da.

A văzut-o că se uită într-o parte şi a înţeles că se teme să nu se întoarcă infirmiera-şefă. Însă el nu voia să o lase să plece.

— Da, friţii sunt la conducere acum, a şoptit el. Şi nu ar fi trebuit să rămân.

— Nici eu nu ar trebui să mă aflu aici.

Nu voia să o facă să se simtă prost.

— Cred că eşti foarte curajoasă.

— De ce?

— Trebuie să fii, ca să vii aici în fiecare zi, să vezi toată durerea şi suferinţa. Priveşte în jur. Majoritatea sunt tineri, la fel ca mine. Nu ei sunt duşmanii noştri. Adevăraţii inamici sunt bărbaţii de la vârf – cei care dau ordinele. Şi pun pariu că ei nu ajung la spital.

Fata a întors capul spre el.

— Dar ceilalţi îi urmează, nu-i aşa?

— Ştii de cât curaj e nevoie ca să te opui sistemului?

S-a oprit, apoi şi-a răspuns singur:

—Cei mai mulţi n-au atât curaj, iar aici mă includ şi pe mine.

— E şi cazul meu. Ar trebui să îmi dau demisia.

— Nu, să nu faci asta... cel puţin până nu mă externează pe mine. Eşti singura care-mi luminează zilele aici. Străluceşti ca...

— Şşşt, l-a întrerupt ea.

Chiar atunci, vecinul lui s-a întors în somn, străbătut de un acces de tuse.

Charlotte a făcut un pas în spate şi, cu o ultimă privire spre Jean-Luc, s-a îndepărtat în grabă.

14

Paris, 14 aprilie 1944
Charlotte

— Charlotte!

Am privit peste masă, la Mathilde, încercând să fiu atentă la ce spunea, dar cuvintele îmi trecuseră pe la urechi fără să le aud. În loc să o ascult, mă gândeam la Jean-Luc.

— Deci, ce crezi? Să vorbesc cu el?

M-am silit să fiu atentă la Mathilde. *Cu cine*? voiam să întreb, dar nu îndrăzneam.

— Nu ai auzit nici un cuvânt din tot ce am spus, nu-i aşa?

Am privit în jurul meu în cafeneaua ponosită, la afişele vechi, cu Édith Piaf şi Yves Montand, atârnând pe pereţii jupuiţi.

— Îmi pare rău. Eram cu gândul aiurea.

— Asta, clar! Care-i treaba? La cine visezi cu ochii deschişi?

Am simţit că roşesc.

— La nimeni.

— Nimeni şi mai cum? a zis ea, zâmbind.

Nu m-am putut abţine să nu îi întorc zâmbetul.

— Cineva pe care l-am cunoscut la spital.

— Ce? La Hôpital Beaujon? Un doctor?

— Nu.

— Te rog, să nu îmi spui că te-ai amorezat de un neamţ, a zis cu voce joasă.

— Sigur că nu! E francez.

— Un colaboraţionist, atunci?

— Nu!

Am luat o înghiţitură de apă din pahar. Eram sigură că Jean-Luc nu e colaboraţionist; nu era vina lui că lucra la căile ferate pe care le controlau acum nemţii.

— Atunci de ce e într-un spital pentru nemţi?

— Şi mie ai putea să îmi pui aceeaşi întrebare.

Am privit fix la petele de vin şi de cafea de pe masa de lemn.

— Aş putea, dar pe tine te cunosc. Pe el nu îl cunosc.

Am ridicat privirea spre ea. În ochi i se citea îngrijorarea.

— Lucrează la compania feroviară. A avut un accident; a fost lovit în faţă de o şină.

— E lucrător la căile ferate?

Tonul îi trăda dezamăgirea.

— Da, am zis şi apoi am făcut o pauză. Dar nu sunt sigură că mă place.

— Charlotte, nu mi-aş face griji în legătură cu asta. Eu nu văd cum ar putea exista o legătură de durată între tine şi un lucrător de la căile ferate.

— Nu fi atât de snoabă! am zis şi i-am tras un picior pe sub masă.

— Bine, bine. Cum arată?

— Eşti aşa de superficială! am glumit eu. Are părul negru, des, cu cărare pe partea stângă.

— Pe stânga? Da’ ştiu că te-ai uitat cu atenţie!

— Şi are ochii căprui... ei, nu căprui aşa, banali, ca ai mei. Ai lui au punctişoare galbene şi irizaţii verzi, dar de la distanţă par căprui.

— Se pare că te-ai apropiat destul de mult de el!

— Păi, trebuie să îi iau temperatura în fiecare zi.

— Şi îi creşte temperatura când eşti lângă el? s-a hlizit Mathilde.

— Nu te prosti. Dar aş vrea să ştiu dacă mă place. Mai degrabă se plictiseşte să zacă în pat toată ziua. De asta vorbeşte cu mine.

— Dar, Charlotte, de ce nu te-ar plăcea? Eşti frumoasă, eşti inteligentă...

— Nu, nu sunt. Sunt slăbănoagă şi ştearsă.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Charlotte. Nu ai nevoie decât de un pic de roşu în obraji şi poate ar trebui să îţi speli părul.

— Ştiu. N-are pic de volum, e dezgustător. Maman nu mă lasă să îl spăl decât duminică seara. Nu avem destul săpun.

— Nu o înţeleg pe mama ta. Aveţi un Picasso pe perete, dar nu aveţi săpun!

— Picasso nu a fost raţionalizat, dar săpunul, da.

— Mama ta refuză să cumpere de pe piaţa neagră, dar are tabloul unui artist interzis atârnat pe un perete, a zis Mathilde, aplecându-se mai aproape de mine. Unde e logica aici?

— Ştiu, ştiu. Dar are principiile ei, am zis, apoi am făcut o pauză. Solidaritatea. Crede că ar trebui să fim uniţi şi, dacă sunt impuse raţii, să fie aceleaşi pentru toată lumea, săraci şi bogaţi deopotrivă.

Am tăcut amândouă pentru o clipă. Mama era severă, dar respecta şi ea aceleaşi reguli pe care mi le impunea mie.

— Pot să îţi aduc eu nişte săpun, a zis Mathilde, apoi a făcut o pauză. Dacă vrei.

— Nu, nu îţi face griji în legătură cu asta.

— Cum zici, a spus ea, întinzându-şi picioarele sub masă. Nu cred că merită. Nu pare că v-aţi potrivi.

— E un tip interesant şi îmi pune multe întrebări despre mine.

— Încearcă să te flateze, asta-i tot. Vorbeşte şi cu celelalte infirmiere?

— Da, am admis eu, simţind că entuziasmul mă părăseşte.

Era adevărat – vorbea cu toate infirmierele. Îl văzusem.

Mathilde a ridicat din sprânceană.

— Ei, vezi?

— Da, probabil că ai dreptate. Nu cred că ar trebui să îi dau prea multă atenţie.

— Asta se petrece pentru că sunt atât de puţini bărbaţi prin preajmă, Charlotte. Nu este o situaţie normală, iar când unul îţi acordă atenţie, te înmoi toată.

— Da, ai dreptate. O să uit de el.

— Foarte bine, a spus, apoi s-a aplecat peste masă, şoptind: Războiul se va termina în curând. Aşa simt. Vei întâlni pe cineva mai bun.

— Mai vreţi nişte erzaţ, fetelor? a întrebat chelneriţa, oprindu-se lângă masa noastră.

— *Non, merci*, doar un pic de apă, vă rog.

Mathilde a ridicat privirile către afişul din dreptul meu.

— Cântă Édith Piaf la sfârşitul săptămânii. Am zis că mergem.

— Ştiu, dar încă nu i-am întrebat pe ai mei. Maman a fost într-o pasă proastă toată săptămâna.

— Bine, atunci putem merge la spectacolul de după-amiază. Nu le cere voie – spune-le că te duci pur şi simplu.

— Bine, bine, aşa voi face.

— Şi uită de el, da?

Mathilde nu înţelegea că eu nu vreau să îl uit sau să întâlnesc pe altcineva. Nu reuşisem să o fac să înţeleagă cât de uşor îmi era să vorbesc cu el, că era cine era, iar eu simţeam că pot fi eu însămi cu el. Nici măcar nu spunea prea multe, dar îmi lăsa spaţii pe care să le completez. Şi mă privea cu atâta atenţie când vorbeam, de parcă ar fi vrut să cuprindă fiecare detaliu al fiinţei mele. Îmi plăceau la nebunie întrebările lui; mă făceau să simt că descopăr la fel de multe despre mine ca şi el. Nimeni până atunci nu se deranjase să îmi afle părerile în vreo privinţă, iar gândurile mi le exprimam necoapte, abia pe jumătate formate, dar el mă ghida răbdător, sorbind fiecare cuvânt pe care îl rosteam. Nu îmi păsa că era un simplu lucrător la căile ferate, că nu îşi dăduse nenorocitele alea de examene. Puteam să jur că le-ar fi trecut dacă ar fi vrut, dar prefera să facă ceva mai practic, mai util.

Despre ocupaţia Parisului, avea aceleaşi simţăminte ca şi mine. Nici el nu voia să lucreze pentru nemţi. Amândoi eram captivi într-un sistem şi trebuia să găsim o cale de scăpare. Ardeam de dorinţa de a face mai mult pentru ţara mea şi ştiam că şi el simte la fel. Am încercat să găsesc lucruri pe care să le pot face în felul meu, lucruri care ar constitui mici semne ale rezistenţei. Aş fi putut s-o iau pas cu pas, până mi-aş fi găsit curajul de a săvârşi un act mai îndrăzneţ, mai periculos. Aveam să încep prin a-mi împături tichetul de metrou în formă de V, pentru ca apoi să-i dau drumul pe jos, aşa cum făceau unii oameni. Până acum, nu riscasem nici atât, mai ales după ce văzusem cum o femeie a fost lovită în cap pentru că a făcut acest

lucru. O siliseră să se aşeze în patru labe, să ridice tichetul şi să-l îndrepte. M-am retras de ruşinea ei, dar acum îmi doream să fi luat cumva poziţie, să-i fi spus cât de curajoasă o consideram.

15

Paris, 17 aprilie 1944
Charlotte

Pe toată durata concertului lui Édith Piaf nu m-am gândit decât la Jean-Luc, mai ales când a cântat *On danse sur ma chanson* – „Dansăm pe cântecul meu”. El îmi făcea inima să danseze şi numai gândul la el mă ajuta să fac faţă zilelor libere de la sfârşitul săptămânii.

Când am ajuns luni dimineaţă la spital, am luat mopul şi găleata, ca să spăl podeaua din salonul lui, aşa cum făceam în fiecare dimineaţă. Trăgând cu ochiul în jur în timp ce mă apropiam de patul lui, am aruncat o privire în jur, sperând că nu mă urmărea infirmiera-şefă. Ştiam că vecinii lui de pat vor fi duşi la fizioterapie în cursul dimineţii şi mă întrebam dacă n-aş putea rămâne câteva clipe singură cu el. În timp ce spălam podeaua dintr-o parte în alta, am văzut cum vine spre mine echipa de fizioterapie. Mi-am ţinut răsuflarea când au trecut pe lângă mine. *Da!* Veneau să îşi ia în primire pacienţii, iar Jean-Luc nu se număra printre ei. M-am concentrat asupra mopului aflat în mâna mea, silindu-mă să nu mă uit spre ei.

Când au plecat, m-am îndepărtat de culoarul central şi m-am apropiat de patul lui.

Stătea pe scaunul de lângă pat şi citea o broşură. Când a ridicat ochii şi m-a văzut, privirile i s-au luminat.

— Stai jos o clipă, vrei? Te rog.

— Nu! Nu pot. Trebuie să îţi fac patul.

Am lăsat mopul jos, îndreptându-mă spre capătul patului şi străduindu-mă să netezesc toate cutele cearşafului, trecându-mi mâna peste fiecare în parte, înainte şi înapoi.

— Charlo-tte.

Felul cum mi-a rostit numele – încet, deliberat, insistând pe ultima silabă, ca şi cum ar fi savurat-o – mi-a făcut inima să tresară.

— Da? am făcut eu, încercând din răsputeri să par nonşalantă.

— Trebuie să îţi spun ceva.

Mâna mi-a încremenit şi am privit înapoi, spre el. Privirea lui intensă mă ardea.

— Te rog, stai jos, Charlotte. Doar un minut. Nu e nimeni în jur acum.

M-am aşezat uşurel pe patul lui, cocoţată pe marginea de lemn, gata să sar în picioare de îndată ce s-ar fi uitat cineva înspre noi.

— Nu am vrut să te fac să te simţi prost, a zis el cu glas blând. Ştii, acum câteva zile, când mi-ai spus că nu ar trebui să te afli aici.

A coborât vocea şi mai mult şi a trebuit să mă aplec spre el, ca să îl aud.

— Într-un spital german. Nu ai făcut nimic rău. Faci ce trebuie făcut.

— Dar e adevărat. Nu ar trebui să mă aflu aici.

Ochii i s-au întunecat, părăsiţi de grăuntele de lumină.

— Nu am vrut să lucrez pentru *ei*. De mine sunt dezamăgit.

Am încuviinţat din cap, aruncând o privire rapidă în jur, pentru a mă asigura că nu este nimeni prin apropiere. Totul era în regulă, infirmiera-şefă şi celelalte ajutau la fizioterapie.

— I-am făcut o promisiune tatălui meu, a continuat el, privind undeva dincolo de mine, parcă spre un punct îndepărtat. Când a fost luat la muncă silnică...

— În Germania?

Ochii ni s-au întâlnit din nou şi a continuat să îmi vorbească, cu o voce monotonă.

— Da. L-au luat în urmă cu aproape doi ani. Când a plecat, m-a pus să îi promit că îi voi purta de grijă mamei.

Am încuviinţat din cap.

— Aş fi putut să nu îl ascult, dar mă simţeam atât de prost.

— De ce?

— Ne-am certat chiar înainte de plecarea lui. A fost îngrozitor, a adăugat.

Am aşteptat să continue.

— I-am spus că nu trebuie să ne facem preş în faţa nemţilor.

S-a oprit şi şi-a şters fruntea.

— Îmi pare rău. Nu ar trebui să îţi spun ţie toate astea.

— Ba nu, continuă.

Am mai aruncat o privire prin salon, dar era încă linişte.

— Voia să îşi protejeze familia. Era cel mai important lucru pentru el.

— E important să îţi ţii promisiunile. Tatăl tău ar fi mândru de tine, am zis eu, atingându-i uşor umărul. Ai făcut ce ai crezut că e corect.

Însă el a clătinat din cap.

— Dar acum nu mai e corect, nu? Tatăl meu nu şi-a dat seama cât de mult se va înrăutăţi situaţia. Cred că acum

ar prefera să mă vadă făcând ceva. Vreau să fie mândru de mine când se întoarce.

Am dat din cap că da.

— Înţeleg. Şi eu sunt dezamăgită de mine.

— Nici unul dintre noi nu ar trebui să se afle aici.

S-a ridicat de pe scaun, sprijinindu-şi greutatea pe piciorul sănătos.

M-am ridicat şi eu, cu capul atât de aproape de al lui, încât îi simţeam respiraţia pe obraz. M-a furnicat pielea.

— Charlotte, a şoptit el. Putem face mai mult. Sunt sigur că putem.

Inima mi-a stat în loc. Prezenţa lui era ca o forţă fizică spre care mă simţeam atrasă. Am închis ochii preţ de o clipă. Pentru un moment lung, i-am simţit buzele pe frunte. Oricine ne-ar fi văzut ar fi crezut că e un sărut părintesc. Numai eu ştiam că este mai mult de atât. Era sărutul unui îndrăgostit.

16

Paris, 18 aprilie 1944
Charlotte

— Ce motiv ai să fii atât de veselă? s-a răstit Maman la mine.

Mi-am dat seama că fredonam un cântec. Am tăcut imediat.

— Ai face bine să te grăbeşti, Charlotte. O să întârzii la muncă. E deja şase şi jumătate.

Acum aveam un motiv să mă ridic din pat dimineaţa. Am sărit în picioare, nerăbdătoare să ajung la spital. Nici

foame nu îmi mai era; de fapt, îmi pierdusem cu totul pofta de mâncare, ca şi cum inima gata să dea pe dinafară mi-ar fi hrănit stomacul gol. Desigur, mi-am spus să mă liniştesc, am încercat să nu-mi trădez emoţia, mi-am spus că probabil vorbea astfel cu toate fetele pe care le întâlnea. Dar nu conta. Alături de el, simţeam că ies din pielea mea şi intru în cea a unei femei mai mature, mai frumoase. Femeia care voiam să fiu. Mai mult chiar, mă făcea să mă simt mai curajoasă decât mă simţisem vreodată. Şi inima îmi devenise mai puternică – bătea mai tare. Mă simţeam plină de viaţă. Alături de el, credeam că voi fi pregătită să fac ce se cuvine, să înfrunt pericole pe care nici nu visasem să le înfrunt singură. Voiam să fiu curajoasă, de dragul lui. Voiam să fiu un om mai bun, de dragul lui.

În timp ce metroul traversa în grabă tunelele spre spital, simţeam cum mă cuprinde tot mai mult nerăbdarea. Am privit în jurul meu, la pasagerii obosiţi, cu chipuri lipsite de expresie, zicându-mi în gând: *Am un secret pe care ei nu îl vor şti niciodată*. Deşi probabil că îmi strălucea în priviri. Ardeam de dragoste.

Astăzi, urma să părăsească spitalul. Mă simţeam copleşită de emoţie. Abia aşteptam să îl văd afară, în viaţa reală. Ne vom putea plimba împreună prin Paris, poate chiar prin Grădinile Tuileries, mână în mână. Gândul acesta îmi dădea fiori.

Când am mers să îmi iau la revedere, stătea pe pat, încă în pijama. Nu mă observase încă şi mi-am dat seama că ceva era în neregulă. Era palid ca moartea. Iar în scaunul de lângă pat stătea un neamţ. Oare despre ce puteau vorbi? Jean-Luc asculta, în timp ce neamţul vorbea. Am ciulit urechile, încercând să aud ce se spune.

— ... sabotaj... interogatoriu...

Merde! Ce se petrecea? Neamţul avea o mină gravă. Deodată, s-a întors şi m-a privit în ochi.

— Doreşti ceva, domnişoară infirmieră?

— Voiam să iau temperatura pacientului.

Cu o mână tremurândă, am scos termometrul din buzunarul de sus al halatului şi l-am ţinut în sus, ca pe o dovadă.

Jean-Luc a ridicat privirea, surprins. Fără să îmi spună bună dimineaţa, aşa cum făcea de obicei, a deschis gura, pregătit să primească termometrul. Aş fi vrut să îi fac o surpriză şi să îl sărut; în schimb m-am apropiat şi i-am pus termometrul sub limbă. Neamţul continua să privească, oftând, sătul, parcă, de întreaga rutină spitalicească.

— Am crezut că pacientul se externează astăzi, mi s-a adresat el.

— Da, se externează.

— Atunci de ce îi luaţi temperatura?

Îi uram pe nemţii care vorbeau franceza chiar mai mult decât pe cei care nu o vorbeau.

— Aceasta este procedura, am minţit eu, străduindu-mă să îmi menţin tonul vocii inflexibil şi neutru. Verificăm ca nu cumva să fi făcut o infecţie înainte de a-l lăsa să plece.

Apoi i-am zis încet lui Jean-Luc:

— Pari obosit. Te simţi în stare să pleci astăzi?

Neamţul a ridicat privirile spre mine.

— Se simte bine. Acum trebuie să se întoarcă la funcţiunea lui.

Funcţiunea lui? Îmi venea să râd uneori de felul cum vorbeau. Mi-am întors capul de la el, privind în schimb spre Jean-Luc, dar el se uita cu ochi pierduţi prin încăpere. I-am vorbit încet, silindu-mă să fiu mai curajoasă decât mă simţeam în faţa unui friţ.

— Piciorul abia începe să se vindece. Ar trebui să fii atent.

De această dată s-a uitat la mine şi a încuviinţat din cap, dar îmi dădeam seama că nu voia decât să plece, indiferent dacă se simţea sau nu mai bine.

Neamţul s-a aplecat spre Jean-Luc, ţintuindu-l cu privirea.

— Chiar aşa. Fii atent. Nu ne putem permite alte accidente de felul acesta. Noi am cerut muncitori pricepuţi, nu oameni care nu sunt în stare nici să ţină corect o rangă în mână. Poate că de vină este handicapul. Mâna ta diformă nu e destul de puternică pentru a manevra obiecte atât de grele. Am face mai bine să te trimitem într-unul din lagărele de muncă din Germania, unde e nevoie de muncitori mai puţin calificaţi.

Jean-Luc a tuşit, mişcând din loc termometrul. L-am scos, l-am scuturat şi i l-am pus din nou sub limbă. Când mi-am retras mâna, mi-am trecut uşor degetele peste pielea aspră, rugoasă, care se cicatriza.

Neamţul şi-a îndreptat atenţia spre mine, mijind ochii.

— Ai la fel de multă grijă de toţi pacienţii, domnişoară infirmieră?

Nu m-am putut abţine – am simţit că obrajii îmi iau foc.

Neamţul a râs.

— Ha! Am făcut-o pe biata fată să se ruşineze.

M-am apropiat de Jean-Luc, luând termometrul care îi atârna între buze, dar nu l-am privit în ochi. Mâinile îmi tremurau când m-am uitat să văd ce indică.

— Deci? s-a rezemat neamţul de spătarul scaunului. Poate părăsi spitalul?

— E sub treizeci şi şapte de grade, am zis, încercând să adopt un ton categoric. Un pic cam jos, dar e bine.

— Un pic cam jos? a repetat neamţul, râzând zgomotos. Sunt sigur că poţi rezolva cumva problema, domnişoară.

Se distra, al naibii friţ. Trebuia să preiau controlul asupra situaţiei. Întorcându-mă către Jean-Luc, de data aceasta privindu-l drept în ochi, am vorbit clar şi răspicat:

— De îndată ce te îmbraci, îţi voi aduce actele de externare pentru a le semna.

Apoi, cu o privire spre friţ:

— La revedere, *monsieur*.

— Nu fugi din cauza mea. Plec eu, a zis, apoi a întors capul spre Jean-Luc. Dacă mai provoci şi alte accidente, vom începe să îţi punem la îndoială capacitatea.

Şi, după o pauză, a adăugat:

— Şi nu vrei să se întâmple asta.

S-a ridicat brusc, salutându-ne.

A trebuit să îl salutăm şi noi; ne aflam, totuşi, într-un spital nemţesc. Apoi l-am urmărit cum se îndepărta, ascultând ecoul cizmelor sale militare pe coridor.

De îndată ce am rămas singuri, Jean-Luc şi-a lăsat capul să cadă pe pernă.

— Slavă Domnului! Voia să afle despre accident.

S-a oprit şi m-a privit ca şi cum ar fi vrut să spună mai multe.

— Cred că tu m-ai salvat, Charlotte.

17

Paris, 22 aprilie 1944
Charlotte

Ne-am înţeles să ne întâlnim sâmbăta următoare, la şase seara. În noaptea dinainte nu am putut să dorm, căci emoţia şi neliniştea care mă cuprinseseră m-au făcut să

mă foiesc în pat ore întregi. Iar în sâmbăta respectivă, stomacul mi-a forfotit atât de tare, încât nu am putut să mănânc mai nimic. Papa a pus lipsa poftei de mâncare pe seama problemelor femeieşti, deşi nu mai aveam asemenea probleme, şi s-a înfruptat lacom din porţia mea.

Nu ştiam cu ce să mă îmbrac. Aveam nevoie de haine care să nu mă facă să arăt ca o şcolăriţă supradezvoltată şi, de aceea, sâmbătă dimineaţa, când mama s-a dus în oraş, la coadă la mâncare, m-am apucat să scotocesc prin şifonierul ei. Acolo am găsit o fustă de tweed şi o pereche veche de pantofi de piele, cu tălpile subţiri ca hârtia şi flecurile complet roase pe o parte. Am îndesat bucăţele de carton înăuntru, sperând că astfel nu voi simţi toate pietricelele de pe caldarâm. Apoi, folosind cuişoare subţiri, am bătut alte cartonaşe peste flecurile piezişe şi le-am vopsit în negru. Pantofii nu erau tocmai confortabili, dar, văzuţi de sus, nu arătau rău.

După-amiază, m-am concentrat asupra mea. Folosind o aşchie de săpun pe care o pusesem deoparte, mi-am spălat părul, adăugând o linguriţă de oţet la găleata de apă rece înainte de a-l clăti, ca să fie mai lucios. Apoi am folosit vopseaua roşie din vechea mea cutie cu acuarele de la şcoală ca să îmi colorez buzele şi am fixat-o cu o urmă de grăsime de raţă, pe care am găsit-o în frigider.

La şase fără zece, eram gata de plecare. Slavă Cerului că Papa era plecat! Numai Maman era acasă şi răzuia ceva pe un ziar, la masa din bucătărie.

— Maman, plec la Mathilde.

A întors capul să mă privească. Am simţit că roşesc sub privirile ei. Ştiam că va remarca grija cu care mă pregătisem pentru acea ieşire.

— Nu îmi place să te ştiu noaptea pe străzi. Cred că ar fi bine să te conduc eu.

— Nu! am strigat, apoi am tras adânc aer în piept. Am optsprezece ani, Maman, iar Mathilde locuieşte la numai două străzi distanţă. Pot să merg şi singură.

— Aia nu e fusta mea?

Am simţit iar că roşesc.

— Dar, Maman, fustele mele mi-au rămas prea scurte. Îmi vin deasupra genunchiului. E jenant, cu toţi soldaţii care se plimbă pe străzi...

— Hmm, am tot vrut să modific fusta aia. E prea înzorzonată. Pare extravagantă, ca să nu mai spun că e şi demodată, a spus ea, ţâţâind dezaprobator, ceea ce m-a făcut să mă întreb ce era mai rău – să pari demodată sau extravagantă. Cu ce te-ai dat pe buze? Le-ai vopsit! Ştiu eu ce-or să creadă soldaţii ăia? Du-te şi spală-te.

Simţeam deja că obrajii îmi iau foc, dar nu mă puteam abţine să nu mă apăr.

— Voiam doar să arăt şi eu bine o dată.

— Eşti sigură că nu te întâlneşti decât cu Mathilde? Cine va mai fi acolo?

— Nimeni, doar Mathilde şi Agnès, am zis şi am ieşit din bucătărie ca să îmi iau paltonul, înainte ca mama să apuce să-mi pună şi alte întrebări.

E ridicol, mi-am spus în timp ce părăseam apartamentul. Nu ar fi trebuit să pierd atât timp şi atâta energie cu pregătirile. Nu făcusem decât să atrag asupra mea o atenţie nedorită.

Dar simţeam că mă duc brusc la vale, la fel ca Alice în Ţara Minunilor, prea curioasă şi încântată ca să pot întinde braţele şi să mă opresc. Gândul îmi era numai la el. Tot restul părea prin comparaţie; lipsurile, soldaţii care roiau peste tot nu mai însemnau nimic pentru mine. Cât timp îl aveam pe Jean-Luc, nimic nu conta. Alături de el îmi voi depăşi temerile şi angoasele, voi ţine piept părinţilor mei şi

le voi spune că nu mai vreau să lucrez într-un spital pentru nemţi. Ne vom găsi sprijin unul în celălalt. Abia aşteptam să îl revăd. Fiecare cuvinţel pe care îl rostise cât timp fusese în spital mi se întipărise în memorie, de parcă ar fi întins şine de tren prin mintea mea. Şine pe care nu voi putea să le îndepărtez niciodată.

Înaintând pe Rue Montorgueil, îmi aminteam cu nostalgie cum arăta înainte de sosirea nemţilor. Chioşcurile alimentare colorate se aliniau cândva de-a lungul străzii, mirosul de pâine caldă şi de pui la frigare plutea în aer, în timp ce bărbaţi cu berete pe cap stăteau la terasele din faţa cafenelelor, fumând trabucuri şi discutând politică, în vreme ce soţiile lor se înghesuiau să cumpere cele mai bune bucăţi de carne şi cele mai proaspete fructe şi legume.

Acum, în locul aromei de pâine proaspătă, străzile pietruite erau bântuite de mirosul acru de sudoare stătută – duhoarea fricii. Se schimbaseră şi sunetele. Cizmele militare cu ţinte marcau trecerea timpului, iar, între ecourile paşilor, pe străzi se furişa o tăcere tainică.

Îmi plăcea să stau în faţa patiseriei Stohrer, prefăcându-mă că eram în trecut, într-o vreme când vitrinele erau pline de şiruri întregi de *pains au chocolat* proaspăt coapte, pateuri cu stafide caramelizate, croasanţi uşori ca aerul. Inspiram adânc aroma imaginară a ciocolatei calde şi aluatului proaspăt. Cumpăram din priviri, cum zicea Maman. Dar dacă atunci cumpăram din priviri, cum era acum, când vitrinele erau goale şi nici măcar asta nu puteai face?

Te prefăceai că te prefaci. În situaţia asta eram cu toţii. Nimeni nu ştia în cine să aibă încredere. Am privit în vitrina patiseriei, încercând să îmi domolesc răsuflarea.

Stomacul îmi forfotea zgomotos, dar nu simţeam foamea, numai emoţia la gândul revederii.

Şi, deodată, el era acolo şi îmi rostea numele.

— Charlotte.

Părea atât de chipeş, într-un palton lung, din lână, şi cu pantofi lustruiţi.

— *Bonjour*.

Vocea mi-a sunat seacă şi rigidă şi mi-am dat seama că nu îi pot rosti numele.

M-a sărutat mai întâi pe un obraz, apoi pe celălalt. Nu una din sărutările acelea fugare, care nu sunt decât o formalitate. I-am simţit buzele pe piele şi m-a trecut un fior.

— Mergem? mi-a zis el, cu zâmbetul lui pieziş.

Am simţit cum buzele mi se arcuiesc fără voie, până când, pe toată faţa, mi s-a întins un rânjet larg. Am încuviinţat din cap, căci rămăsesem fără cuvinte.

Am început să ne plimbăm, el sprijinindu-se într-un baston. Se descurca foarte bine pentru cineva care îşi rupsese piciorul în urmă cu numai trei săptămâni. A întins mâna stângă şi a prins-o pe a mea. Mica lui mână diformă făcea ca mâna mea să pară enormă şi stângace şi mi-am încolăcit degetele în jurul ei, admirându-l pentru că se comporta ca şi cum ar fi fost perfect normală. Faptul că nu se ruşina de defectele lui îi dădea putere.

— O luăm spre Pont Neuf?

Am încuviinţat din cap.

— *Oui*.

— Ce ai mai făcut?

— Mi-a fost dor de tine, mi-a scăpat.

— Şi mie. Nu m-am gândit decât la tine.

Inima îmi bătea mai tare; i-am strâns mâna într-a mea.

Pe neaşteptate, doi soldaţi de pe trotuarul de vizavi au traversat spre noi. Am simţit că mă încordez din tot corpul.

— Documentele, a lătrat cel mai înalt dintre ei.

Jean-Luc s-a rezemat în baston cu o mână, în vreme ce cu cealaltă şi-a desfăcut paltonul lung, a băgat mâna în buzunarul de la piept şi a scos actele. Soldatul i le-a smuls din mână.

— Jean-Luc Beauchamps, SNFC, a citit cu un ton ironic, apoi a întins mâna după actele mele.

Le aveam pregătite şi i le-am înmânat fără să îl privesc.

— Charlotte de la Ville. Optsprezece ani. Părinţii dumitale ştiu că eşti în oraş?

— Da, am minţit.

— Cu domnul Beauchamps?

Am încuviinţat, cu ochii în pământ.

— Ce romantic, o întâlnire secretă.

S-a uitat la celălalt soldat şi au râs amândoi. Apoi ne-a înapoiat documentele.

— O seară frumoasă.

Am mers mai departe pe Rue Montorgueil, fără să spunem nimic, până când am ajuns în dreptul bisericii Saint-Eustache, la capătul străzii. Jean-Luc a rupt tăcerea.

— Ştii, un friţ m-a oprit odată aici şi m-a întrebat dacă aceasta este Notre-Dame.

— Nu se poate! Ce i-ai spus?

— Am spus da, desigur, a râs el.

Am râs şi eu şi mi-am simţit din nou inima uşoară.

— Să intrăm, a zis el, oprindu-se din râs.

— Bine.

Nu prea aveam eu chef atunci să intru într-o biserică, dar nu puteam refuza.

Am străbătut biserica, privind la alcovuri şi la lumânările micuţe care ardeau. Jean-Luc a băgat o monedă în cutia milei, a luat o lumânărică şi mi-a dat-o mie.

— Să ne rugăm să se sfârşească mai repede acest război.

Am făcut semnul crucii, şoptind în minte o rugăciune.

Când am părăsit biserica, am traversat piaţa spre Rue de Rivoli, apoi am traversat strada prin faţa marelui magazin universal La Samaritaine. Pont Neuf era aproape pustiu, aşa că ne-am aşezat pe una dintre băncile circulare din piatră de unde se vedea Sena. Am privit ţintă spre apa întunecată, amintindu-mi de vremea când fluviul era străbătut de vapoare. Acum nu mai rămăsese nimic, în afară de crestele întunecate ale valurilor care se despicau şi se loveau unele de altele.

— Vrei ceva de băut?

L-am privit cum caută în buzunarul pantalonilor şi scoate o ploscă argintie.

— Ce este?

— Încearcă.

Am luat o înghiţitură mică. Gustul era bogat şi îmi amintea de cinele în familie, aşa cum fuseseră pe vremuri.

— Vin! E delicios. De unde îl ai?

— Nu te gândi la asta. Savurează-l.

Am sorbit iarăşi din vin şi am început să mă simt mai liniştită. Totul avea să fie bine. El mă privea cu coada ochiului. Am mai luat o înghiţitură, de data asta mai zdravănă – mai degrabă o duşcă. Apoi i-am dat înapoi plosca.

— Am adus şi ceva de mâncare.

A scos un pachet înfăşurat în hârtie, pe care mi l-a întins. L-am dus la nări şi am inspirat adânc.

— Brânză.

— Da. Comté.

Mirosea atât de bine, încât deodată mi-am simţit stomacul gol. L-am desfăcut, am îndepărtat hârtia şi mi-am trecut degetele peste suprafaţa perfect netedă.

— Haide. Mănânc-o, m-a îndemnat el zâmbitor, punându-mi o mână peste umeri.

Am luat o muşcătură şi m-am simţit de parcă gustam pentru prima dată dintr-o bucată de brânză. Atât de cremoasă şi de apetisantă. Am mai luat o înghiţitură, apoi i-am întins-o.

A clătinat din cap.

— Ce s-a întâmplat?

— Nimic. Îmi place să te privesc cum mănânci, mi-a zis şi m-a mângâiat pe obraz. Ce ne facem, eh?

— Acum? E plăcut să stau aici, cu tine.

M-am aplecat spre el şi mi-am lăsat capul pe umărul lui.

— Hai să dansăm.

A sărit în picioare, trăgându-mă după el.

Am dat drumul pe bancă bucăţii de brânză.

— Ce? am făcut eu, râzând. Aici?

— Da. Aici.

M-a cuprins pe după talie, luându-mă de mână şi sărutându-mi-o.

— Îmi faceţi această onoare, *mademoiselle*?

— Plăcerea e de partea mea, *monsieur*, am răspuns eu, surâzătoare.

Iar el m-a rotit şi m-a învârtit, sprijinit pe piciorul sănătos, fredonând o melodie pe care nu o recunoşteam. Apoi, treptat, am încetinit ritmul, iar eu mi-am sprijinit capul pe pieptul lui.

— Charlo-tte, mi-a şoptit în ureche, aprinzându-mi scântei pe ceafă.

— Mmm, am murmurat eu.

— Sunt momente de preţ pentru mine.

L-am mângâiat pe spate, cuibărindu-mă şi mai mult la pieptul lui.

— Dacă o să mă simt trist şi o să mă întreb când se va termina odată războiul ăsta afurisit, o să mă gândesc la tine şi o să mă simt... plin de speranţă. Asta îmi va da putere să merg mai departe.

M-a sărutat pe creştet. Apoi mi-a pus o mână la ceafă, trăgându-mă spre el. Buzele lui le-au găsit pe ale mele, şi-a trecut limba peste ele şi le-a despărţit. Am simţit cum i se înteţeşte răsuflarea când trupurile noastre s-au lipit unul de altul.

O bătaie pe umăr m-a făcut să tresar. M-am întors.

— Documentele!

Un jandarm mă ţintuia cu privirea.

În timp ce scotoceam prin geantă, un alt jandarm l-a tras pe Jean-Luc într-o parte.

— Grăbeşte-te! a zis jandarmul, lovindu-se peste palmă cu bastonul.

I-am întins hârtiile, cu mâini tremurânde.

Mi le-a smuls din mână şi s-a uitat peste ele. Apoi a ridicat privirea spre mine, iar ochii îi sclipeau în întuneric.

— Nu ar trebui să umbli pe străzi, purtându-te ca o curvă.

Simţeam că îmi vâjâie capul. Nu îmi găseam cuvintele.

— Aş putea să te reţin pentru interogatoriu. Ce m-ar putea opri?

Nu ştiam cum să mă apăr. Am aruncat priviri neputincioase spre Jean-Luc. Era prins într-o discuţie cu celălalt jandarm.

— Ascultă, ce m-ar putea opri? a întrebat jandarmul din nou, cu voce mai puternică de data asta.

— Nu e... nu e încă ora stingerii.

— Ha, a scos el un râset scurt. Nu încă. Aşa că fugi acasă, Cenuşăreaso. Dă-i zor.

Mi-a returnat documentele.

Eu am privit spre Jean-Luc, dar nu i-am putut surprinde privirea în întuneric şi era încă ocupat vorbind cu celălalt jandarm. Am ezitat.

— Du-te acasă, Cenuşăreaso. Nu îţi aştepta prinţul.

Rânjetul răuvoitor al jandarmului m-a băgat în sperieţi.

— Haide! Du-te acasă. Acum!

M-am îndepărtat, cu sângele bubuindu-mi în vene. Nu îndrăzneam să privesc în urmă. Ce aveau de gând cu Jean-Luc? Mi-am spus în sinea mea că nu sunt decât nişte jandarmi. Că cel puţin nu sunt de la Gestapo. Ce îi puteau face, dacă nu greşise cu nimic? Doar nu îl puteau aresta pentru un sărut. Am încercat să mă conving că totul va fi bine, că se va întoarce la mine. Dar în zilele acelea, nimic nu era sigur.

Pe drum spre casă, am intrat din nou în biserică şi am aprins o lumânare, rugându-mă să îi dea drumul şi să ne revedem.

18

Paris, 22 aprilie 1944
Jean-Luc

Dă-i unui om mic un strop de putere, şi va abuza de ea. Jandarmii erau un exemplu tipic. Jean-Luc s-a simţit uşurat să o vadă pe Charlotte îndepărtându-se, dar acum trebuia să trateze cu ei. Deşi nu aveau nici un motiv întemeiat pentru a-l aresta, el ştia că vor exercita împotriva lui puţina autoritate de care dispuneau.

— Atentat la pudoare! se amuza cel care îl oprise. Dacă îi mai lăsam cinci minute, aveam motiv să-i săltăm!

Jean-Luc a scos un pachet de ţigări Gitanes din buzunarul pantalonilor şi i l-a întins jandarmului care vorbise.

— Ei, dacă aş fi avut noroc, m-aţi fi putut prinde. Dar, băieţi, suntem în Franţa! Este de datoria noastră să ne cinstim femeile.

Starea de spirit s-a schimbat imediat. Jandarmul a râs, luând o ţigară, iar Jean-Luc i-a oferit pachetul şi celuilalt, după care le-a aprins amândurora ţigările, cu bricheta din argint pe care o moştenise de la tatăl lui. Apoi, pentru a parafa pactul tacit, a luat şi el o ţigară.

— Nu puteţi aresta un om pentru că se distrează şi el un pic, nu-i aşa? Abia am ieşit din spital, a continuat. O rană la picior şi una la faţă, a precizat, ducându-şi mâna la cicatrice. Ea mi-a fost infirmieră.

— Frumos! a exclamat jandarmul, suflând un rotocol de fum înspre Jean-Luc. Pun pariu că a avut mare grijă de tine.

— Chiar a avut, a râs el.

Au râs şi ei, apoi, după alte câteva glume pe seama femeilor, l-au trimis acasă. A aruncat o privire spre ceas – mai erau numai treizeci de minute până la ora stingerii. Avea totuşi timp pentru a merge pe jos spre casă. Nu avea chef să ia metroul în seara aceasta; trebuia să se gândească. De fapt, voia să se gândească la Charlotte. *Charlo-tte, Charlo-tte*. Îi dezmierda în minte numele, întrebându-se ce îl atrăgea la ea. Poate erau contradicţiile pe care i le intuia: încredere îngemănată cu nesiguranţă, naivitate împletită cu o nuanţă de bravadă. Îi simţea un curaj care nu ieşise încă la suprafaţă. Îşi imagina că fusese suprimat de educaţia familială strictă, care îi dăduse puţine ocazii de a-şi exprima propriile gânduri. Era ca un

fluture care nu se eliberase încă din cocon, cu aripile sale frumoase încă răsucite în sus. Şi avea, din plin, ceva ce el se temea că pierduse. Speranţă. Bucuria de a trăi. O auzea în vocea ei, când îi vorbea. Iar ea voia să îi ofere şi lui acest lucru, să-l pună în palmele-i nevrednice, aşteptând întru câtva ca el să îl ia şi să îl împlinească.

Apoi, îi mai plăcea la ea maniera în care se stăpânea, i se părea înduioşător felul în care îşi ridica bărbia când îi vorbea, încercând să pară mai sigură pe sine decât ştia el că se simte în clipa aceea. Îi plăcea să o privească din profil. Avea un profil perfect: o frunte inteligentă, nici prea îngustă, nici prea lată, gene lungi şi mătăsoase, care tremurau peste ochii de un căprui intens, numai cu un ton mai deschişi decât pupilele mari pe care le înconjurau. Avea nasul fin şi poate un pic prea lung ca să fie perfect, ceea ce nu reuşea decât să o facă desăvârşită în ochii lui.

A cotit la stânga de-a lungul cheiului, privind cu coada ochiului la cafenelele şi barurile închise. Strada era pustie acum, cu douăzeci de minute înainte de ora stingerii; va ajunge acasă pe ultima sută de metri. Nu cumva sfida soarta? Voia să fie arestat? Orice, numai să scape de munca pe care o avea de prestat la Bobigny. Acum avea şi mai puţine şanse de a găsi o cale de scăpare. Trezise suspiciuni, aşa că, multă vreme de aici încolo, nu va mai putea să facă nimic. Trebuia doar să se întoarcă la slujbă şi să îşi vadă de treabă. Dar era cu putinţă? Era normal să fie? Poate că trebuia să dispară, pur şi simplu; tot era mai bine decât să muncească pentru nemţi. Putea fugi la ţară, să încerce să îi găsească pe membrii organizaţiei Maquis, care se ascundeau pe dealuri. Graţie cunoştinţelor lui despre căile ferate, îi putea ajuta să deraieze trenuri. Dar atunci, cine ar mai avea grijă de mama lui? Cine i-ar mai da niscaiva bani?

După scurtă vreme, a ajuns la Notre-Dame, pe Île de la Cité; catedrala scânteia în întuneric, cu atemporalitatea sa indiferentă la război. S-a gândit să intre şi să aprindă o lumânare, dar se apropia ora stingerii; şi, oricum, nu îi plăceau garguiele acelea cu chipuri schimonosite, care atârnau de ziduri şi te priveau de sus pe când intrai. Ca şi cum te-ar fi judecat. Aşa că şi-a continuat drumul. În seara asta simţea nevoia de a fi singur în întuneric, în oraşul acesta care altădată îi aparţinuse.

19

Paris, 28 aprilie 1944
Charlotte

Am suspinat privind-o pe menajera noastră, Clothilde, care răzuia un nap mare pe masa din bucătărie.

— Nu mai ofta aşa, Charlotte.

Maman s-a aplecat, uitându-se sub chiuvetă şi scoţând de acolo un pachet învelit în hârtie de ziar.

— Avem porumbel la cină. Pierre a omorât doi în după-amiaza asta, iar pe unul l-am schimbat pe un pic de zahăr.

A făcut o pauză şi a rămas uitându-se la mine.

— O să-ţi prindă bine nişte carne de porumbel. Uită-te la tine. Eşti mai palidă chiar decât de obicei.

Am luat din mâna ei pachetul învelit în ziar şi am aruncat o privire înăuntru. Într-adevăr, înăuntru zăcea mort un porumbel, cu tot cu cap şi picioare. L-am împachetat la loc şi l-am pus pe masa de bucătărie, în faţa Clothildei. Mi se făcuse greaţă. Probabil că am suspinat din nou.

— Ce s-a întâmplat, Charlotte? m-a întrebat Maman, încruntându-se la mine.

— Nimic.

— Ceva s-a întâmplat. Ai fost cu gândurile aiurea toată săptămâna.

— Războiul e de vină. M-am săturat de el.

— Şi crezi că noi nu ne-am săturat? Doar ştii că nu poate continua la infinit.

— Dar oamenii care au dispărut? Se vor întoarce? Evreii pe care i-au luat cu forţa?

Clothilde a ridicat ochii de la napul ei, ţintuindu-mă cu priviri dure. Maman s-a încruntat şi mai tare.

— Sper că da.

— Speri? Asta înseamnă că te îndoieşti.

— Nu avem ce face, Charlotte.

— Ce vrei să spui?

— Nu ne stă în puteri. Mai bine să nu ne gândim deloc.

— Dar e greu să nu te gândeşti la ce se întâmplă!

— Când vei mai creşte, Charlotte, vei înţelege că există lucruri pe care nu le poţi schimba, iar cel mai bun lucru care îţi rămâne de făcut e să mergi mai departe şi să le accepţi aşa cum sunt.

— Chiar dacă sunt greşite?

— Nu contează, atât timp cât nu le poţi schimba.

— Deci ştii? Ştii ce le fac evreilor?

— Nu, nu ştiu! Zi mersi că nu suntem evrei.

— Dar ce zici de membrii familiei Levi, pe care îi cunoşteam? Nu vrei să afli ce s-a petrecut cu ei? Dacă o să-i revedem vreodată? Doar erai prietenă cu Madame Levi.

— Da, eram prietene şi mă întristează că au plecat, poate undeva departe de aici.

— Dar unde, Maman? Unde s-au dus?

— Charlotte! Opreşte-te, da? Nu ştiu unde s-au dus.

Clothilde continua să se holbeze la mine. Aveam senzaţia că vrea să îmi spună ceva, dar considera că nu se cuvine.

În seara aceea ne-am mâncat supa de porumbel în tăcere; în mica încăpere nu se auzea alt zgomot în afară de cel al mestecăturilor şi înghiţiturilor. Părinţii mei şi-au curăţat castroanele cu degetele, căci pâine nu mai aveam. Am privit în jos, la castronul meu de fiertură cenuşie, la suprafaţa căreia pluteau oase minuscule, şi l-am împins deoparte. Papa şi-a dat ochii peste cap spre mine, a tras castronul spre el, l-a dus la gură şi a sorbit.

Înainte de a merge la culcare în seara aceea, am căutat cuvântul „a colabora” în vechiul meu dicţionar de şcoală. Spunea aşa: „a munci împreună la un proiect comun sau a coopera cu un invadator inamic”. Ceea ce însemna că poliţia franceză colabora cu inamicul, dar asta ştiam deja. Dar unde se oprea colaborarea? După câte vedeam, toată lumea colabora cu inamicul – poate nu voit, dar o făceau oricum: le serveau nemţilor carne în restaurante în timp ce ei sufereau de foame, le răspundeau la întrebări pe stradă, coborau de pe trotuar ca să îi lase pe ei să treacă.

Uneori, oamenii erau fericiţi să colaboreze, precum cei care te salutau cu o mişcare din cap, în timp ce mergeau să te denunţe, cu toate că majoritatea denunţurilor se făceau în scris. Scrisorile erau mult mai sigure. Circulau zvonuri despre cine denunţase pe cine, şi ce favoruri primise în schimb.

Într-o după-amiază, eram cu o prietenă când am văzut cum un vecin pe care îl ştiam din vedere a fost împuşcat în spate în timp ce fugea de controlul documentelor. Fiecare şi-a îngropat bărbia în fular şi s-a grăbit spre casă. Asta nu era tot colaborare? Să te prefaci că nu s-a întâmplat nimic?

Apoi mai erau femeile – dar pun pariu că ele nu trădau secrete de stat şi nu denunţau pe nimeni. Probabil că tot ce făceau era să încerce să obţină raţii suplimentare de alimente pentru familiile lor; poate că unele dintre ele erau cu adevărat îndrăgostite. Nu îndrăzneam să o spun cu voce tare nimănui, nici chiar prietenelor mele, dar unii soldaţi mi se păreau foarte drăguţi şi normali. Unul îmi zâmbise odată, iar inima mi-a bătut mai tare şi m-am grăbit să mă îndepărtez. Nu eram sigură dacă era de teamă sau de emoţie că îmi zâmbise un bărbat chipeş.

Oricum, guvernul ne ordonase să colaborăm. Ne spuseseră să colaborăm cu germanii, pentru ca, împreună, să putem construi o Europă mai puternică, mai unită.

Când soldaţii nemţi mărşăluiseră pe Champs-Élysées, Papa m-a dus să îi văd.

— E un moment istoric, spusese el, şi trebuie să îl vedem cu ochii noştri.

Unii fluturau steaguri, întâmpinându-i pe soldaţii înalţi îmbrăcaţi în uniformele lor elegante, închise la culoare; alţii se ţineau deoparte, cu buzele ţuguiate. Papa nu avea steag, iar chipul îi era înnegurat.

— Va trebui să fim foarte atenţi, mi-a şoptit el la ureche.

M-am uitat la tancuri, la camioane şi la oameni, întrebându-mă cum ar fi trebuit să mă simt şi la ce trebuia să fiu atentă, mai exact. Dar asta se petrecea cu patru ani în urmă; abia împlinisem paisprezece ani. Multe s-au întâmplat de atunci.

20

Paris, 29 aprilie 1944
Jean-Luc

Disperat să o revadă pe Charlotte sâmbăta următoare, Jean-Luc şi-a câştigat ceva timp, lucrând încă o săptămână la Bobigny. Ştia că va fi îngrijorată din pricina lui şi mai ştia că îl va aştepta în faţă la Stohrer la ora şase seara, sâmbăta următoare. De data aceasta îi va spune despre planul lui de a se alătura celor din Maquis. Poate că ea îl va însoţi. Ştia că vrea să părăsească spitalul german, că îşi doreşte să facă mai mult. Ştia că are prezenţa de spirit şi curajul necesare; doar că nu îşi dădea încă seama de asta. Era posibil. Orice era posibil – trebuia numai să crezi. Iar Charlotte îl ajutase să creadă din nou. Îl făcuse să îşi amintească de o vreme când se bucura că trăieşte, o vreme când îndrăznise să spere.

În seara aceea, aflat în trenul spre Paris, şi-a lăsat fruntea pe geamul rece şi tare al vagonului, privind în noapte. Câmpurile nearate, sterpe, lăsate în voia păsărilor, scânteiau în întuneric. Vitele dispăruseră toate; le mâncaseră friţii, care preferau friptura în sânge. De ce, se întreba el, nu ne apăraserăm mai bine ţara? Acum era divizată, fraţii se întorceau unul împotriva celuilalt. Când se va sfârşi războiul, ştia că vor fi poliţe de plătit, familii sfâşiate.

Charlotte era în acelaşi loc, aşa cum şi-o imaginase, privind la vitrina goală a patiseriei. Oprindu-se în loc, şi-a lăsat pălăria peste ochi şi a privit-o. Îşi ţinea mâinile în buzunarele paltonului, de care trăgea şi îl netezea pe trup, punându-şi în evidenţă talia subţire. Nu purta decât pantofii în picioare. Îi părea rău de fete, care nu mai aveau

de unde lua ciorapi. Cel puţin bărbaţii puteau purta pantaloni. Fata şi-a ascuns după ureche o şuviţă rebelă de păr. Cât de mult tânjea să facă el gestul acesta în locul ei. Apoi şi-a scos cealaltă mână din buzunar şi a dus-o la pântec. Ştia cât de foame îi era mereu şi s-a simţit copleşit de milă. Ce bine era dacă ar fi putut să o scoată la un restaurant, să o privească bucurându-se de o masă bună. Şi lui îi era foame, dar de data aceasta nu reuşise să facă rost de nimic. Făcând un pas în spate, şi-a scos portofelul şi a numărat bancnotele subţiri şi uzate. Dacă nu îi dădea mamei nici un ban duminica aceasta, ar fi putut să îşi permită o masă pentru două persoane la o braserie. Gândul îl încânta. Doar de data aceasta, şi-a zis el. Jandarmii nu i-ar deranja într-o braserie şi ar putea sta de vorbă cum se cade.

A băgat portofelul la loc şi s-a îndreptat spre locul unde îl aştepta ea. Charlotte a întors capul şi l-a privit drept în ochi. El a cuprins-o cu braţul şi a tras-o mai aproape, sărutând-o pe buze. Ea a părut surprinsă, ba chiar a simţit-o cum se încordează.

Jean-Luc s-a tras în spate.

— Charlotte, te duc la un restaurant.

— Ce?

— Da, i-a şoptit la ureche, mângâindu-i părul. Te invit la cină.

Şi, luând-o de mână, a tras-o după el.

— Ce s-a întâmplat cu jandarmii?

— Nimic. Le-am dat câte o ţigară şi m-au lăsat să plec.

— Slavă Cerului! Am fost atât de îngrijorată.

S-a întors şi l-a sărutat pe obraz.

Au pornit-o pe Rue Montorgueil, în căutarea unei braserii. În scurtă vreme, au ajuns în dreptul uneia, la colţul unei străzi, şi Jean-Luc a încetinit pasul.

— Cum vi se pare? Vă place, *mademoiselle*?

— Ăă... nu sunt sigură, s-a bâlbâit ea, aplecându-se spre urechea lui. Cred că Papa mi-a zis că aici mănâncă colaboraţionişti**i**,

— Colaboraţionişti**i**? Aşa o fi, dar asta-i cu atât mai bine.

— Ce vrei să spui?

— Uneori este mai bine să intri direct în cuibul viespilor.

— Dar dacă ne vede cineva intrând?

El s-a uitat în jur.

— Nu e nimeni prin preajmă. Să ne grăbim.

S-a apropiat de uşă şi i-a ţinut-o deschisă.

Când au intrat, doi bătrâni cu berete pe cap, aplecaţi deasupra paharelor lor de vin, au întors capetele şi i-au privit. Cel mai mărunt dintre ei a ridicat paharul şi le-a făcut cu ochiul.

— *Bonsoir, messieurs*, a reuşit Jean-Luc să spună, cu un zâmbet fals, simţind-o pe Charlotte cum înţepeneşte lângă el.

S-a scurs un minut, dar nimeni nu venea să îi conducă la o masă, iar Jean-Luc începea să se întrebe dacă nu cumva fusese o nesăbuinţă din partea lui să aleagă această braserie. Privirile i-au fost atrase de o oglindă cu ramă aurie, frumos ornamentată, care atârna în spatele barului şi pe a cărei suprafaţă pătată se reflecta imaginea lor. Cum stătea aşa lângă el, Charlotte părea mică şi speriată. Şi-a pus un braţ după umerii ei, iar când ochii li s-au întâlnit în oglindă, i-a făcut un semn cu ochiul. A văzut cum o părăseşte neliniştea şi îi întoarce zâmbetul.

Chelneriţa a trecut pe lângă ei, ducând un *pichet* de vin şi o mână de pahare.

— *Asseyez-vous. J'arrive tout de suite.*

Jean-Luc a aruncat o privire prin restaurant. Barul masiv, zincat, ocupa mai toată încăperea, iar vizavi de el erau

vreo două mese. Alte măsuţe rotunde se întindeau spre spatele sălii, unde era mai întunecat şi mai intim. Luând-o de mână pe Charlotte, s-a apropiat de una dintre aceste mese, la depărtare cât mai mare de singurul cuplu care se mai afla în încăpere. I-a tras un scaun, întinzându-se să îi ia paltonul, apoi şi l-a scos şi pe al său şi s-au aşezat.

— Ce vrei să mănânci, Charlotte?

— Nu ştiu. Nu am mai fost la restaurant de secole. Ce au?

El a zâmbit.

— E doar o braserie. Vrei o friptură?

— Da, bine.

— *Mademoiselle, s'il vous plaît?* a strigat spre chelneriţă, cu o voce care părea mai încrezătoare decât se simţea.

— *Monsieur?*

— Două fripturi şi un *pichet* mic cu vinul casei.

— Astăzi nu avem friptură.

— Ce aveţi?

— *Croque monsieur, quiche, salade d'endives*.

— Charlotte, ce doreşti?

— *Croque monsieur*, vă rog.

— Două *croque monsieurs*, *mademoiselle*, şi un *demi-pichet* de vin roşu.

Chelneriţa a plecat, fără să dea vreun semn că l-ar fi auzit. Jean-Luc spera că nu le va scuipa în mâncare. El, unul, probabil că aşa ar face, dacă ar crede că serveşte nişte colaboraţionişti.

După câteva minute, a reapărut şi a pus pe masă o carafă mică şi două pahare. Nu a turnat vinul, dar le-a lăsat pe masă o farfurioară cu măsline. El a întins-o către Charlotte şi a urmărit-o cum pune cu delicateţe una între dinţi şi muşcă din pulpa ei lucioasă, îndepărtând sâmburele şi aşezându-l pe marginea farfurioarei, lângă cel pe care tocmai îl scosese el din gură. Era un act intim; ceva ce

fusese în gura ei, lângă ceva ce fusese în gura lui. A urmărit-o cu atenţie, întrebându-se dacă şi ea se gândea la acelaşi lucru.

— Nu am mai mâncat măsline de... Cred că aveam paisprezece sau cincisprezece ani, pe vremea când ne petreceam încă luna august în Provenţa.

— Ce frumos. Eu nu am plecat niciodată din Paris. Cum e acolo?

A turnat câte un pahar de vin pentru fiecare.

— Cum să fie... totul e scăldat în lumina soarelui, iar dacă te duci în iunie, vezi câmpuri întregi de lavandă mov. Cultivă de toate acolo: floarea-soarelui care se întoarce după lumina răsăritului şi măslini cu frunze argintate.

— O să mă duci acolo într-o bună zi?

A ridicat paharul de vin în lumină, înainte de a-i inspira aroma, apoi au toastat, privindu-se în ochi.

— Pentru noi, în Provenţa, a şoptit el.

Charlotte a rotit vinul în pahar, ca şi cum nu era sigură că e o idee bună.

— Încearcă-l, a zis Jean-Luc, luând o înghiţitură. Nu e rău deloc – pentru un vin al casei.

A privit-o cum duce paharul la gură, luând o înghiţitură de probă.

— E minunat, a zis ea, lingându-se pe buze.

Chelneriţa s-a înfiinţat din nou şi, fără să rostească vreun cuvânt, le-a pus farfuriile în faţă. Stomacul lui Jean-Luc a chiorăit la vederea caşcavalului care se scurgea pe marginea pâinii prăjite.

Charlotte a făcut ochii mari.

— Arată delicios.

— *Bon appétit*.

A privit-o cum ridică cuţitul şi furculiţa şi taie un pătrăţel din sendviş. Apoi, înainte de a-l duce la gură, s-a oprit şi s-a uitat la el.

— Mulţumesc, Jean-Luc.

— E plăcerea mea. Aş vrea să pot face mai multe pentru tine. Când se va termina războiul, o să te duc într-un loc special.

— Şi acesta este un loc special, a replicat ea, ducând iar furculiţa la gură. Ce plăcut e să mănânci din nou mâncare bună.

O privea cum mănâncă. Ea a mai luat o înghiţitură de vin, privindu-l pe Jean-Luc cu coada ochiului.

— Ţie nu ţi-e foame?

A zâmbit, privind în jos la mâncarea neatinsă.

— Nu îmi stă gândul la mâncare acum, a zis şi s-a aplecat spre ea. Mi-a fost dor de tine, Charlotte.

Colţurile gurii i s-au înălţat într-un surâs, iar ochii i-au sclipit.

— Cât de mult?

— Atât de mult, a zis lăţindu-şi braţele peste masă, apoi şi-a trecut o mână peste obrazul ei. Ţie?

— Păi, mi-a lipsit în fiecare zi zâmbetul tău.

— Şi mie mi-a lipsit zâmbetul tău. Mai mult decât îţi poţi imagina, a zis el şi a rămas apoi tăcut pentru o clipă. Hai să mâncăm.

Au mâncat într-o tăcere confortabilă, apreciind gustul bucatelor adevărate.

— Cum mai e la spital?

Nu avusese de gând să ducă discuţia în zona aceea; cuvintele îi scăpaseră pe negândite.

A văzut cum îi piere zâmbetul de pe chip.

— Trebuie să plec. E o greşeală să mă aflu acolo, a zis ea, apoi s-a oprit. Doar că trebuie să îmi iau inima în dinţi şi să le spun părinţilor mei.

A privit în jur neliniştită, de parcă ar fi putut să o audă cineva.

— Nu îţi face griji, nu ne aude nimeni. Dar să nu te simţi rău din cauza asta. Cu toţii suntem complici, într-un fel sau altul.

— Ce vrei să spui? l-a întrebat ea, încruntând din sprâncene.

— I-am lăsat să ne ia mâncarea, vinul, pământul, casele. E greu – imposibil – pentru noi, civilii, să ne opunem unei astfel de prezenţe militare; nu putem face multe pe cont propriu.

I-a umplut din nou paharul, deşi ea nu luase decât câteva înghiţituri.

— Da, dar ar trebui să facem ceva totuşi, nu-i aşa?

Jean-Luc a încuviinţat din cap.

— Ştii unde lucrez eu, nu?

— La căile ferate.

— Da, dar ştii unde?

— Nu chiar. Nu... nu cred că mi-ai spus.

Jean-Luc s-a frecat la ochi, apoi a privit în jurul lui. În local nu mai intrase nimeni altcineva, iar cei doi bătrâni plecaseră, rămânând doar cuplul, la câteva mese depărtare; iar ei păreau oricum mai interesaţi unul de altul decât de orice altceva. Şi-a sprijinit bărbia în palme, coborând vocea.

— Lucrez la Bobigny, la gara care deserveşte Drancy – lagărul de unde îi deportează pe toţi evreii.

A mai luat o înghiţitură de vin. Şi-a şters gura cu dosul mâinii, apoi a continuat.

— Charlotte, îi deportează cu miile şi nu ştim unde îi trimit.

— Nu sunt duşi în lagăre de muncă în Germania?

A scuturat din cap.

— Cred că îi duc undeva departe şi apoi... scapă de ei.

— Ce? Ce vrei să spui?

— Îmi pare rău, Charlotte. Nu voiam să vorbesc despre asta, a zis şi şi-a îngropat capul în palme.

Ea s-a întins spre el şi şi-a trecut uşor mâna peste a lui.

— Zi-mi ce vrei să spui.

Jean-Luc nu ştia dacă era bine să continue. Poate că trebuia să menţină o conversaţie mai degajată; putea să vorbească despre ea, să o flateze, aşa cum făcuse în spital. Îi plăcuse, dar acum alte lucruri îl preocupau. Nu mai era timp pentru asemenea frivolităţi. S-a uitat în ochii ei mari şi căprui, dorindu-şi să poată purta o altfel de discuţie.

— Îi înghesuie în vagoane de vite – câţi intră. Apoi îi expediază. Fără apă. Fără mâncare. Cineva mi-a spus că l-a auzit pe unul dintre friţi lăudându-se că reuşiseră să înghesuie o mie în ultimul tren, a zis, apoi s-a uitat la ea şi a văzut cum îi pierea culoarea din obraji. Nu mai suport, Charlotte.

Ea a clătinat din cap, încercând parcă să-şi alunge din gând lucrurile pe care tocmai le aflase.

— Dar nu e posibil. De ce ar face asta?

— Şşş.

Chelneriţa tocmai trecea pe lângă ei.

— *Tout va bien?*

— Da, mulţumim. Aţi putea să ne aduceţi o carafă cu apă, vă rog?

— Desigur, a zis, întorcându-se pe călcâie şi îndepărtându-se.

— Nu-ţi face griji, n-a auzit nimic.

A tăcut pentru o clipă, coborând tonul vocii şi aplecându-se spre Charlotte.

— De ce? a reluat el, râzând cinic. Pentru că e război, iar imigrantul evreu este inamicul lor.

— Dar acum ridică şi evrei născuţi în Franţa, nu-i aşa? a zis aplecându-se în faţă, cu bărbia sprijinită în palmă şi privirea tot mai întunecată. Mi-aş dori să pot face ceva.

Chelneriţa s-a întors cu apa. S-a uitat cu subînţeles la farfuriile lor pe jumătate pline.

— *Merci, madame*. Ne mai puteţi aduce un pic de vin, vă rog? a zis Jean-Luc, ridicând carafa goală.

Femeia i-a smuls-o din mână.

— *Bien sûr*.

A privit-o cum dispare în spatele barului, apoi a întors din nou capul spre Charlotte.

— Ar trebui să terminăm de mâncat.

— Mi-am pierdut pofta.

— Nu vrem să atragem atenţia asupra noastră.

De data aceasta, chelneriţa s-a apropiat tiptil, plantând carafa pe masă fără nici un cuvânt. Jean-Luc şi-a turnat vin. Paharul lui Charlotte era încă aproape plin. Deodată, l-a luat şi l-a dat pe gât ca pe apă, apoi a pus paharul gol pe masă şi s-a pus pe treabă, să îşi termine porţia de *croque monsieur*, tăind sendvişul în pătrăţele, cu degetele încleştate pe cuţit şi furculiţă. El a văzut cum i s-au albit încheieturile degetelor.

— Charlotte, a şoptit el.

Dar ea nu a răspuns; a continuat să taie pâinea prăjită în pătrăţele din ce în ce mai mici. Jean-Luc s-a întins să o prindă de degetele palide, dar ea şi-a tras mâna, ca arsă.

Apoi a scos un sunet gâtuit şi umerii i-au tresărit în faţă. A înşfăcat şervetul de pe masă şi şi-a îngropat faţa în el.

El s-a ridicat, s-a dus lângă ea şi a luat-o în braţe.

— Să mergem.

21

Paris, 29 aprilie 1944
Charlotte

Odată ieşiţi din braseria colaboraţioniştilor, am început să mă simt mai bine. Probabil că vinul îmi provocase accesul emoţional. Trebuia să mă calmez, dar capul îmi vâjâia, iar eu mă simţeam năucă. Jean-Luc mă ţinea strâns de braţ, în timp ce cu cealaltă mână se sprijinea în baston. Mă făcea să mă simt în siguranţă. Dar nimeni nu era în siguranţă. Nimeni. O vreme am mers în tăcere, iar suspinele mele s-au potolit treptat. În curând ne-am trezit pe Rue Saint-Denis.

— Vino. Să intrăm aici.

M-a luat de mână şi m-a tras după el într-un bar. Nu mai voiam să beau; simţurile deja nu mă mai ascultau. În cap mi se învolburau sentimente încâlcite, de pierdere, vinovăţie şi dor. Nu ştiam ce să fac mai departe.

Dar el a comandat vin pentru amândoi.

Şi l-am băut.

Am stat pe scaunele de la bar – era mai ieftin să bem acolo şi, oricum, la cele trei mese din spate erau nişte nemţi, cu damele lor. M-am uitat la ei pentru o clipă, remarcând uniformele întunecate ale bărbaţilor şi picioarele goale ale femeilor; îşi trasaseră dungi subţiri pe

spatele pulpelor, într-o încercare dezolantă de a părea că poartă ciorapi. Serios, pe cine îşi închipuiau că păcălesc? Şi de ce se mai deranjau să o facă? Probabil că li se părea elegant. Elegant! Pun pariu că şi friţilor li se părea că arată elegant, în uniformele lor. Totul era atât de fals. Îmi era milă pentru femeile acelea, pentru că simţeau nevoia să se prefacă de dragul friţilor. Speram că vor reuşi cel puţin să obţină câteva favoruri în schimbul zâmbetelor superficiale şi al râsetelor false.

M-am întors spre Jean-Luc, simţind cum mi se învârte capul. Am privit în ochii lui calzi, căprui, dar nu tocmai, şi am simţit o tulburare înăuntrul meu, ca o forţă magnetică ce mă trăgea spre el. La el, nimic nu era fals. Era un om bun. Am simţit cum mă prăvălesc spre el, iar mâinile mi s-au oprit pe picioarele lui. După ce mi-am îndreptat spatele şi mi-am luat mâinile de pe el, l-am privit din nou în ochi. Dar lucrul acesta m-a făcut să mă simt şi mai nesigură.

— Charlotte.

Am închis ochii şi mi-am ascultat numele desprinzându-se de pe buzele lui.

— Cred că ai băut prea mult. E vina mea, îmi pare rău. Ar trebui să te duc acasă.

— Nu! am râs, surprinsă de hotărârea subită din vocea mea. Îmi place aici. Să mai bem un pic.

De data aceasta am căzut de pe scaun drept în braţele lui. Lăsându-mi capul pe spate, i-am văzut zâmbetul pieziş. Asta m-a convins. Zâmbetul lui. M-am ridicat şi mi-am pus braţele pe după umerii lui. Şi l-am sărutat. Nu cu delicateţe, aşa cum o făcuse el. A fost un sărut furibund. Un sărut disperat. Voiam să mă transporte altundeva. Departe.

Fluierăturile şi râsetele ne-au întrerupt. Am simţit cum se trage de lângă mine. Nemţii aplaudau, iar pe unul l-am auzit spunând:

— Ăsta da sărut franţuzesc.

Jean-Luc a aruncat câteva monede pe tejgheaua barului şi m-a luat de mână.

— Să mergem.

Era supărat, îmi dădeam seama de asta. Îl făcusem de râs.

Odată ajunşi afară, m-a tras după colţul clădirii. Apoi mi-a dat drumul la mână şi am auzit cum bastonul i-a căzut la pământ. M-a luat în braţe şi m-a strâns lângă el. Buzele lui le-au găsit pe ale mele şi i-am simţit răsuflarea grea. Avea un gust sărat, ca marea. Ca libertatea. Nu ştiu cât timp am stat acolo, respirând în acelaşi ritm, ca şi cum ne-am fi temut că ne înecăm, cu inimile bubuindu-ne în piept. Când buzele lui s-au desprins de ale mele, nu mai voiam decât să mă cufund în el şi să uit de tot restul.

— Charlotte, mi-a şoptit el la ureche, hai să fugim împreună.

În acel moment, nu-mi doream nimic altceva pe lume.

22

Paris, 30 aprilie 1944
Charlotte

— Aş vrea să îl cunoaşteţi.

Ştiam că-i o nebunie, dar dacă urma să fug cu el, voiam ca măcar să ştie că fugeam în lume cu un om bun.

Maman m-a fixat cu privirea.

— Nu e momentul potrivit, Charlotte.

— Nu pot să schimb momentul! Nu eu am început războiul!

— Charlotte, ajunge. Nu îl putem invita la prânz. Ştii doar că abia dacă avem mâncare pentru noi trei, darămite şi pentru altcineva.

— Nu e nici o problemă, Maman. Poate veni la un erzaţ după-amiază; ne putem preface că e o gustare.

— Poate aduce el ceva, a zis Papa, întorcându-se în scaunul în care stătea. Pariez că un flăcău tânăr ca el are relaţii, doar lucrează la Drancy. Trebuie să ştie cum se pot obţine diverse lucruri.

Cuvântul „colaboraţionist" nu a fost menţionat, dar plutea în aer, nerostit.

Ştiusem că nu vor dori să îl invite la prânz şi avusesem înţelepciunea să îi spun lui Jean-Luc să vină la patru. Nimeni nu avea nimic de făcut la ora patru într-o după-amiază de duminică, iar Clothilde nu lucra duminica. Invitaţia mea l-a surprins, iar faptul că a acceptat-o m-a surprins pe mine. Era o idee impulsivă şi trebuie să recunosc că începeam să pun la îndoială motivele care mă împinseseră să o propun. Încercam să le dovedesc ceva părinţilor mei? Să le arăt că nu mai sunt fetiţa lor? Sau poate nu voiam decât să îi enervez aducând acasă un muncitor de la căile ferate, cunoscând prea bine importanţa pe care o dădeau educaţiei şi poziţiei sociale.

— Politicos ar fi să aducă ceva, a continuat Papa, întrerupându-mi şirul gândurilor. Probabil va dori să ne impresioneze.

Nu se gândeau decât la mâncare. Mâncare. Mâncare. Mâncare. Nu erau oare lucruri mai importante în joc? Le-am întors spatele amândurora, apropiindu-mă de chiuveta din bucătărie pentru a privi pe fereastră afară, în curte.

— De ce a fost trimis la un spital german? a vorbit Maman din spatele meu.

— Nu ştiu, am zis, întorcându-mă. Probabil pentru că lucrează la Drancy.

Papa a ţuguiat din buze.

— Iar eu lucrez tot într-un spital german, nu? Care-i diferenţa?

— Fii atentă la ton, Charlotte, m-a privit Maman, cu ochii mijiţi.

Jean-Luc a venit la patru fix, iar soneria mi-a făcut inima să-mi sară din piept şi stomacul a început să-mi forfotească. Papa a deschis uşa şi a dat mâna cu el, cu un aer formal. Maman aştepta cu braţele încrucişate la piept.

El i-a întins o mână, în vreme ce eu îmi ţineam respiraţia.

Fără să se grăbească, Maman şi-a desfăcut braţele şi i-a întins o mână. Apoi el s-a întors spre mine, şi i-am întins şi eu mâna, înainte ca el să mă sărute pe obraz. Totul era de o formalitate ridicolă, dar nu voiam să mă sărute în faţa părinţilor mei. I-am surprins zâmbetul şi am simţit că îmi iau foc obrajii când i-am zâmbit la rândul meu.

Timp de câteva secunde am rămas pe loc, ca şi cum nu ştiam ce trebuie să facem. Apoi Jean-Luc şi-a deschis servieta.

— Am adus ceva, a zis, cotrobăind înăuntru şi, în cele din urmă, ridicând un pachet învelit în hârtie de ziar. *Saucisson*.

Atmosfera s-a detensionat imediat. Cârnaţii nu arătau prea bine – aveau o culoare cenuşiu-rozalie şi erau zbârciţi – dar privirile lui Maman s-au luminat când i-a luat din mâna lui şi i-a pus deoparte, pentru mai târziu.

— Vreţi o cafea? a întrebat ea.

Papa a râs zgomotos.

— Cafea! E făcută din ghinde măcinate, la fel cum bea toată lumea.

Apoi s-a întors spre Jean-Luc.

— Să mergem în camera de zi. Adu *cafeaua* acolo, Beatrice.

I-am urmat în camera de zi, lăsând-o pe Maman să pregătească băutura. Papa s-a instalat în fotoliul lui, în timp ce eu şi Jean-Luc ne-am aşezat pe canapea. Mi-am reprimat dorinţa de a-l lua de mână, privind în schimb spre Papa, pentru a vedea cum o să înceapă conversaţia. Dar el s-a lăsat pe spate în scaun, ca şi cum ar fi încercat să se distanţeze.

— Charlotte a avut multă grijă de mine în spital, a zis Jean-Luc.

Papa a aşteptat o clipă înainte de a răspunde.

— Da. Mi-a spus că ai suferit un accident. La Drancy, a spus el, după o pauză.

— Cafeaua.

Maman a intrat în cameră ducând o tavă cu trei ceşti şi un fel de biscuiţi pe care nu ştiam că îi avem. Nu puteam să nu mă întreb de ce încerca să îl impresioneze, dar am hotărât să o iau drept un semn bun.

— *Merci, madame*, a zis Jean-Luc, luând farfurioara cu ceaşca şi, lângă ea, un biscuit subţire. Da, a continuat el. Lucrez la Drancy de... de două luni.

Şi-a pironit privirile în pantofi, ţinând ceaşca în echilibru pe genunchi. Fără să se grăbească, a luat o înghiţitură, privindu-mă peste marginea ceştii.

— Eşti lucrător la căile ferate.

Cuvintele lui Papa sunau mai degrabă ca o acuzaţie decât ca o întrebare.

— Da, iar eu sunt o simplă infirmieră, mi-a scăpat înainte de a cugeta, căci nu puteam să sufăr gândul că vor să îl facă să se simtă inferior.

— Asta ştim, Charlotte.

Vocea lui Maman era blândă şi moale, de parcă ar fi vorbit unui copil.

— La vreme de război, fiecare face ce poate, a punctat ea, apoi s-a întors spre Jean-Luc. Cum s-a petrecut accidentul?

— Lucram la una dintre şine când a zburat o rangă şi m-a lovit în faţă. Apoi am căzut şi mi-am rupt piciorul. A fost un accident prostesc, a zis el după o pauză.

Papa a ridicat din sprânceană, ca pentru a-i arăta că era de acord.

— Da, a încuviinţat Maman, uitându-se la el. Ai o ditamai cicatricea.

Jean-Luc a dus automat mâna spre ea, atingându-i marginile încreţite. Mi-am imaginat textura ei aspră sub degetele mele.

— De câtă vreme lucrezi la SNCF? a întrebat Papa, ducând ceaşca la buze.

Speram să fie blând cu el.

— De la cincisprezece ani.

— Deci atunci te-ai lăsat de şcoală?

— *Oui, monsieur*.

— Înainte de bacalaureat?

— Da, a răspuns Jean-Luc, ferindu-şi privirile.

Îmi era jenă de insinuarea făcută de Papa – să renunţi la şcoală înainte de bacalaureat însemna să te condamni la o viaţă de muncă fizică sau manuală. Întreaga încăpere s-a cufundat într-o tăcere stânjenitoare.

— Aşa, vasăzică, a spus Papa, punând ceaşca jos. Şi cu ce te ocupi la Drancy?

M-am încordat toată şi am aruncat o privire spre Jean-Luc. Se făcuse roşu la faţă.

— Ajut la întreţinerea şinelor.

Papa a tuşit, iar Maman s-a uitat în ceaşcă. A urmat altă tăcere. Am căutat în minte o cale de a o curma.

— Jean-Luc spune că sunt multe trenuri care pleacă de la Drancy, am zis, aruncând o privire spre Papa.

El a ridicat din sprânceană.

— Îi deportează pe prizonierii de acolo, am continuat eu.

Papa m-a privit cu ochi împietriţi. Maman a îngheţat cu ceaşca în aer, iar Jean-Luc s-a dat mai aproape de mine pe canapea. Atmosfera era tot mai tensionată.

— Charlotte are dreptate, a rupt Jean-Luc tăcerea. La momentul de faţă, pleacă multe trenuri. Uneori şi cu câte o mie de prizonieri la bord.

— O mie? a făcut Papa, apoi a tăcut pentru o clipă. Într-un singur tren?

— *Oui, monsieur*.

— Cum să urce o mie într-un tren?

Jean-Luc a ridicat din umeri.

— Probabil îi înghesuie.

Maman continua să privească în ceaşca cu erzaţ. Ştiam prea bine că detesta genul acesta de discuţii.

— Unde îi duc?

— Undeva în est, cred.

Papa a clipit de câteva ori.

— Păi, au arestat mii de oameni şi cu siguranţă îi deportează undeva. Ar fi logic să îi ducă în est. În Polonia, după câte îmi imaginez.

— Da, cel mai probabil, a aprobat Jean-Luc, aruncându-mi o privire. Dar ce se întâmplă cu ei?

— Ce se întâmplă cu ei? a repetat Papa, încruntându-se.

— Da. Ştiu că sunt înghesuiţi în vagoane de vite, unde nu se poate sta decât în picioare.

Vocea lui Jean-Luc căpătase un ton mai hotărât, iar mie îmi era teamă de direcţia pe care o luase atât de rapid conversaţia.

— Şi am văzut... Am văzut peronul după plecarea trenurilor. E... haos.

— Ce vrei să spui?

— Păi, e plin de obiecte... obiecte care le-au aparţinut: cărţi, pălării, valize, jucării. Cred că îi forţează să urce în trenuri...

— Jucării? l-a întrerupt Papa.

Maman s-a încruntat spre el.

— Ştii că îi iau şi pe copii, a zis, apoi a tăcut şi m-a privit. Îţi aminteşti de marea razie, când au dus familii întregi la Vélodrome d'Hiver, acum aproape doi ani?

Papa a aşezat ceaşca pe tavă şi s-a lăsat din nou pe spate, în scaunul lui. M-am uitat la Jean-Luc, sperând să îi surprind privirile, dar el se uita în jos.

— *Bien*, a început Maman. Sper ca iarna asta să se termine curând.

Jean-Luc a ridicat privirea şi adus ceaşca la gură.

— Este o slujbă îngrozitoare, a zis, aşezând din nou ceaşca pe farfurioara sa. Nu ştiu dacă pot continua.

Inima îmi bătea nebuneşte. Nu aş fi vrut să fie atât de onest, atât de deschis cu ei.

Papa s-a încruntat.

— Ce vrei să spui?

— Păi, eu îi ajut pe fraţi în munca lor, nu-i aşa? Îi ajut să îi deporteze pe oameni cine ştie unde, numai pentru că sunt evrei.

— De ce? De ce au hotărât că asta e o crimă? mi-a scăpat mie, într-o încercare de a detensiona situaţia.

Papa s-a uitat la mine de parcă atunci m-ar fi văzut pentru prima dată.

— Au luat slujbele cetăţenilor francezi. Şi au încercat să ne controleze economia, aşa cum au făcut în Germania.

— Nu-i adevărat!

Jean-Luc a trântit ceaşca pe masă cu o bufnitură, împroşcând lichidul cafeniu peste margine.

— E numai propagandă.

— De unde ştim noi asta? Eşti politician? Te pricepi la economie? a zis Papa, apoi a făcut o pauză, fixându-l pe Jean-Luc cu priviri tăioase. Eşti un simplu muncitor.

— Ştiu să recunosc o nedreptate când o văd, a replicat Jean-Luc, susţinându-i privirea.

— Chiar aşa? Şi ce ai de gând să faci în această privinţă, tinere?

— Am eu câteva idei.

Papa s-a îndreptat în scaun.

— Ascultă, flăcăule, a zis, cu glas ferm. Trebuie să îţi vezi de treaba ta şi să faci ce ţi se spune. Nu ai de ales. Nici unul dintre noi nu are de ales.

Maman a întins o mână şi l-a atins pe Papa pe cot, în semn că ar trebui să se calmeze.

— Aşa să fie oare? a întrebat Jean-Luc, întorcând ochii spre mine. Cred că întotdeauna avem de ales. Doar că uneori alegerea este mai dificilă.

— Nu mă lua aşa. În acest moment, nu avem de ales. Suntem prinşi în capcană. Dar războiul nu va dura o veşnicie. Situaţia Germaniei nu e grozavă. Tu continuă să faci ce ţi se spune.

— Asta ar trebui să fac? a zis Jean-Luc, ridicându-se brusc în picioare. Credeţi că ar trebui să îmi văd de treabă, în timp ce ei deportează şi ucid mii de compatrioţi de-ai

noştri? Asta credeţi că ar trebui să fac? a întrebat, ridicând vocea.

Papa s-a ridicat şi el, roşu la faţă.

— Destul! Nu îmi place tonul dumitale.

Am simţit cum îmi îngheaţă inima. Jean-Luc îi îndepărtase cu totul pe părinţii mei.

— Păi, mie, unul, nu îmi place ce se întâmplă. Şi nu îmi place nici să stau cu mâinile-n sân, mulţumit că cel puţin nu sunt evreu, a izbucnit el, după care a coborât glasul. Îmi pare rău că nu sunteţi de acord cu ce am de spus.

Papa s-a îndreptat de spate şi s-a uitat în ochii lui.

— Cred că ar fi mai bine să pleci acum.

Inima îmi bătea atât de tare, de parcă ar fi fost singurul organ funcţional din corpul meu. Îngrozită că acesta era sfârşitul, că nu aveam să îl mai văd niciodată, m-am ridicat şi eu şi am simţit că îmi tremură genunchii. Mi-am aruncat braţele pe după gâtul lui, temându-mă că, dacă îi dau drumul, am să mă prăbuşesc.

— Charlotte! a strigat Maman.

Am apucat să-i şoptesc în grabă la ureche:

— Nu pleca nicăieri fără mine.

Papa mi-a pus o mână pe umăr şi m-a tras de lângă el.

Am privit în tăcere, în timp ce Jean-Luc a plecat. Nu îmi răspunsese.

23

Paris, 30 aprilie 1944
Charlotte

— Nu ai să-l mai vezi niciodată. Niciodată! Mă auzi?

Cu privirea ţintuită în podea, am lăsat cuvintele lui Papa să treacă pe lângă mine, simţind totodată cum mă sfredeleau ochii lui Maman, silindu-mă să le cer iertare, să fiu o fiică bună. Dar limba îmi împietrise în gură.

— Uită-te la mine când vorbesc cu tine.

A făcut un pas mai aproape; mirosul de ghinde putrede al răsuflării lui mi-a întors stomacul pe dos. Probabil că m-am tras înapoi, căci el a mai făcut un pas spre mine.

— Eşti o copilă fără minte! mi-a zis, privindu-mă cu furie. Nu poate vorbi astfel! Cine dracului se crede?

S-a oprit şi a ridicat mâinile în aer.

— Şi chiar aici, în casa noastră!

Apoi s-a întors cu faţa către Maman.

— Ţi-am spus eu că eşti prea permisivă cu ea, a zis aruncându-mi încă o privire. Nu înţelege consecinţele unor asemenea discuţii.

— Dar e adevărat, am zis, iar inima îmi bătea cu putere. Nu inventează nimic. Ce a spus este perfect adevărat.

— Nu îmi pasă dacă e sau nu adevărat.

Vocea lui Papa bubuia în toată încăperea. M-am opus imboldului de a-mi acoperi urechile cu palmele.

— Nu asta contează. Nu poţi să vorbeşti aşa, a zis, întinzând mâna spre umărul meu. Nu înţelegi?

I-am împins mâna şi am fugit în camera mea, trântind uşa în urmă.

Aveam să mă întâlnesc din nou cu Jean-Luc. Nimeni nu mă putea opri.

Am auzit cum se închidea uşa de la intrare. Slavă Domnului, Papa plecase. Dar era prea târziu acum să mai alerg după Jean-Luc. Am simţit cum mi se strânge stomacul de teamă la gândul că a fugit fără mine, să lupte alături de Marquis. Cum îl voi mai găsi acum?

Doamne, cât îl uram pe Papa! De ce nu putuse să îl asculte pe Jean-Luc şi să îi vorbească de la egal la egal? De ce trebuia să se considere mereu superior tuturor? Îl numise „un simplu muncitor”. În definitiv, Jean-Luc ştia mai multe despre război, căci el era chiar acolo, la Drancy, în cuibul de viespi, cum îi plăcea să zică. Din poziţia pe care o avea, era cel mai îndreptăţit să spună ce se petrece, dar nimeni nu voise să îl asculte. Maman era întotdeauna de partea lui Papa, indiferent ce spunea el. Nu cunoşteam, de fapt, părerea ei în nici o privinţă.

M-am trântit pe pat şi am luat în braţe ursul meu de pluş, vechi şi turtit. Bunica mi-l făcuse când eram mică şi de câte ori mă simţeam singură sau neînţeleasă, prezenţa lui familiară mă alina. Multe lacrimi îl udaseră de-a lungul anilor, dar acum, umplutura începea să îi iasă pe la gât; îmi plăcea să trag de ea, întrebându-mă unde găsise bunica toate bucăţile acelea de materiale, în culori vii, pe care le scoteam din el. Atât de multe se petrecuseră în ultimele luni. Lucrurile se schimbau – eu mă schimbam. Era timpul să iau singură deciziile care mă priveau, să las în urmă copilăria. Hotărâtă, am făcut ursul ghem şi l-am îndesat sub pat.

Uşa s-a deschis, iar în prag s-a ivit Maman, palidă şi încordată. Aproape că îmi era milă de ea.

— Charlotte, te-ai calmat?

M-am întors spre ea.

— Poftim? am făcut eu, dar m-am oprit, uitându-mă cu luare-aminte la gura ei schimonosită de îngrijorare. Nu eu trebuie să mă calmez.

— Charlotte! Cum îndrăzneşti să vorbeşti aşa!

— Dar aşa e, nu? Papa este cel care şi-a pierdut cumpătul, nu eu.

M-am întors cu spatele la ea. Serios, ce rost avea?

Stăruia pe lângă mine, iar eu ştiam că îşi caută cuvintele care să îl scuze pe Papa, deşi cred că ştia că nu vreau să le aud. S-a aşezat pe pat, lângă mine.

— De ce în familia asta e imposibil să fim sinceri? am zis eu.

— Despre ce vorbeşti?

— Nimeni nu vrea să vorbească despre ce se întâmplă, am zis, întorcând capul şi coborându-mi glasul. Nu vrei să ştii, nu-i aşa?

— Charlotte, nu-i adevărat!

— Ba da! Preferi să îţi îngropi capul în nisip.

M-am întors spre ea şi am văzut cum înghiţea în sec, muşcându-şi buza, dar nu m-am lăsat.

— Ar trebui să fim mai activi, să ne opunem lucrurilor care se petrec chiar sub nasul nostru.

Se holba la mine, cu pupilele dilatate, ca nişte lacuri adânci, întunecate. Era prima dată când o înfruntam.

— Charlotte, tu nu înţelegi, a zis ridicând o mână, gata să mă atingă, dar am tresărit şi ea şi-a retras-o imediat. Eşti atât de tânără. Nu ai cum să îţi dai seama de adevărata situaţie.

Am oftat zgomotos. O luaserăm de la capăt, ne învârteam în jurul cozii.

— Te rog, Charlotte. Trebuie să fii îngăduitoare cu tatăl tău, şi la fel şi cu mine. A trecut prin atâtea lucruri pe care tu nu le ştii. Poate ar fi trebuit să îţi spunem mai multe, dar... el nu a vrut.

A tăcut pentru o clipă, înainte de a relua.

— Avea numai optsprezece ani când a fost trimis la Verdun, în ultimul război. A văzut lucruri pe care nimeni nu ar trebui să le vadă. Eu nu ştiu despre ele decât prin prisma coşmarurilor lui, mi-a explicat şi s-a întins ca să mă

prindă de mână. Ştii de ce nu suportă să intre într-o măcelărie? Te-ai întrebat vreodată?

Am clătinat din cap, intuind însă răspunsul.

— Din pricina mirosului de sânge.

Şi-a retras mâna şi şi-a trecut dosul palmei peste frunte.

— Ca mulţi dintre noi, a crezut că Pétain a fost un erou de război, că a fost înţelept din partea lui să negocieze un fel de pace cu Hitler. Pétain ştia ce e războiul. Şi a făcut ce trebuia pentru a ne salva de un alt război.

— Dar nu ne-a salvat cu adevărat, nu-i aşa, Maman? Nu ne-a salvat de război. Ne aflăm în mijlocul unui război.

Am văzut cum se încruntă tot mai mult şi am înţeles că, din punctul ei de vedere, nu ne aflam în mijlocul unui război, ci că pe acesta îl ocoleam.

— A fost foarte greu pentru tatăl tău, a continuat ea. Nu ne-am imaginat că se va ajunge aici. Amândoi am crezut că e mai bine să ne unim forţele cu germanii decât să ne luptăm cu ei.

— Să ne unim forţele?

— Nu aveam armată cu care să luptăm împotriva lor.

— Dar... asta nu ne face colaboraţionişti?

— Nu, Charlotte. Nu!

M-a luat din nou de mână, de data aceasta strângându-mi-o cu putere.

— Noi suntem simpli civili. Şi facem tot ce putem pentru a supravieţui – ne creştem copiii, ne ducem vieţile mai departe – pentru că... trebuie. Asta facem noi. Nu suntem soldaţi.

Mă întrebam în clipa aceea dacă n-ar fi fost mai bine să o îmbrăţişez, dar violenţa izbucnirii lui Papa îmi răsuna încă în minte. Nu ştiam cum să mă port de-acum încolo, cu ce ochi să îi privesc pe părinţii mei. Simţeam că mă îndepărtez de ei, prinsă de un alt curent.

Nu îl voiam decât pe Jean-Luc.

PARTEA A DOUA

24

Santa Cruz, 24 iunie 1953
Jean-Luc

— Drancy. Spune-ne ce făceai acolo.

Jackson îşi trage un scaun şi se trânteşte pe el, întinzându-şi picioarele lungi în faţă. Jean-Luc îl studiază cu atenţie. Fruntea proeminentă şi nasul subţire îi dau un aer de prădător. Iar acum pare că se apropie de pradă.

— Eram muncitor feroviar. Am lucrat la SNCF de la vârsta de cincisprezece ani.

— Căile ferate franceze?

— Da.

— Care au fost preluate de nazişti.

— Da.

— Prin urmare, la Drancy, lucrai pentru nazişti.

— Nu chiar.

Se opreşte, scărpinându-se în cap. Asta aşteaptă de la el? Confesiunea că a fost sluga naziştilor?

— Nu am avut de ales. Am fost trimis acolo. Nici unul dintre noi nu voia să se afle în acel loc.

— Sunt convins! exclamă Jackson, aplecându-se în faţă şi privindu-l în ochi. Sunt convins că evreii, mai ales, nu voiau să se afle acolo. Ştiai că erau trimişi într-un lagăr de exterminare?

— Nu.

Bradley oftează.

— Auziseşi vreodată până atunci denumirea de „lagăr de exterminare”?

— Nu! Niciodată!

Jean-Luc trage adânc aer în piept, acordându-şi un minut ca să îşi pregătească răspunsul.

— Deşi îmi era clar că mulţi dintre prizonieri vor muri în tren sau la sosirea la destinaţie.

— Dar spui că nu *ştiai* că prizonierii sunt trimişi într-un lagăr de exterminare?

Nu clipeşte, nici un muşchi nu i se mişcă. Încearcă să priceapă diferenţa dintre a şti şi a înţelege. Îşi duce degetele în spaţiul dintre sprâncene şi apasă, încercând să îşi aline durerea cruntă de cap.

— Ştiai că Auschwitz este un lagăr de exterminare? insistă Jackson, pe un ton tot mai ridicat.

— Nu! Nu ştiam.

Cei doi îi aruncă priviri glaciale. Îşi dă seama că nu îl cred. Îl urăsc fără ca măcar să îl cunoască.

Jackson se ridică pe neaşteptate.

— Domnule Bow-Champs, mai e ceva ce aţi vrea să ne spuneţi?

Jean-Luc simte că îi creşte pulsul. Ce ştiu oare? Jackson îl ţintuieşte cu ochii lui rotunzi şi mici, dar Jean-Luc se străduieşte să îşi păstreze expresia neutră.

— Deci, nu ai nimic de spus.

Jackson se întoarce spre Bradley şi îi face un semn din cap.

— Investigaţia noastră continuă. Trebuie să vă rugăm să rămâneţi în California, căci s-ar putea să fim nevoiţi să vă convocăm pentru alte întrebări. Deocamdată sunteţi liber să plecaţi.

Lui Jean-Luc îi bate iute şi tare inima, în vreme ce este condus pe coridor, apoi în sus pe scări şi, în cele din urmă, afară, pe uşile duble de la intrare. Când ajunge în aer liber, inspiră adânc, savurând gustul libertăţii. Totul va fi bine.

Îi pare rău că nu a întrebat dacă o poate suna pe Charlotte, să o roage să îl ia, dar nu avea dispoziţia necesară pentru a se gândi la asemenea chestiuni practice. Poate vine un autobuz curând. Nerăbdarea îi curge prin vene, spunându-i că a aşteptat destul. Hotărăşte să uite de bani şi ia un taxi, ducându-se direct la serviciu. A pierdut deja mai bine de o jumătate de zi.

Chiar când începe să se însereze, o sună pe Charlotte de la muncă. Ea ridică receptorul imediat, iar din felul grăbit în care vorbeşte răzbate teama.

— Slavă Domnului că tu eşti. Ce s-a întâmplat? Ce voiau?

— Nu îţi face griji, sunt la muncă acum, dar trebuie să stau până mai târziu ca să recuperez. Vorbim când ajung acasă.

— Şi când ajungi?

— Nu înainte de opt.

— Bine. Îţi păstrez cina caldă.

La opt şi jumătate, când taxiul îl lasă în faţa casei, îşi reprimă dorinţa de a o lua la goană pe alee. Cineva l-ar putea vedea, totuşi. De cum se închide uşa de la intrare în spatele lui, oftează uşurat. Rămâne o clipă pe loc, savurând mirosul de lămâie şi rozmarin. Acasă.

Charlotte vine la el, din camera de zi.

— Ce s-a întâmplat? Ce voiau?

Cuvintele îi ţâşnesc din gură. Nu spune nici măcar bună seara.

— Nu ştiu.

— Nu ştii!

Se uită la ea, cu ochi chinuiţi de oboseală.

— Dar ce au spus? insistă ea.

— Nimic clar. Mi-au pus doar câteva întrebări despre ce făceam la Bobigny.

— Nimic despre...

— Nu. Nimic.

— Dar ce se va întâmpla dacă află?

— Nu vor afla. E aproape imposibil.

— Aproape!

Charlotte îşi trece mâinile prin păr, îl strânge în pumni şi închide ochii. Apoi, deodată, îi deschide din nou, iar pupilele i se dilată până ajung să pară două lacuri de smoală.

— Aproape înseamnă că este posibil. Posibil! şopteşte ea, pe un ton tot mai apăsat.

Jean-Luc se îndreaptă spre ea, cu mâinile desfăcute, vrând să o liniştească.

— Şşt, Charlotte. Sam doarme?

Uitându-se spre scări, ea face semn din cap că da.

— Vino în camera de zi, spune el, întinzând braţul spre ea.

Ea îi evită braţul, dar îl urmează în camera de zi.

Jean-Luc vede un pahar pe bufet.

— Ai băut ceva?

Tonul lui sună acuzator. Regretă că a întrebat şi încearcă să împrăştie tensiunea care pluteşte în aer.

— Cred că vreau şi eu un pahar. Tu mai bei unul?

— Nu!

El deschide dulapul şi scoate de acolo o sticlă de Southern Comfort[3]. În timp ce îi desface capacul, Charlotte rămâne în spatele lui.

— Ar fi trebuit să le spunem. Ar fi trebuit să le spunem de cum am ajuns aici. E numai vina mea.

---

[3] Lichior american cu aromă de fructe.

— Charlotte, te rog.

— Dar e adevărat, nu? Am fost nevoiţi să trăim o minciună. Iar acum cineva o va descoperi. Ştiu că aşa va fi.

— Sunt sigur că nu va fi aşa. Pe cine ar mai interesa acum? După nouă ani.

Ultimul lucru de care are el nevoie acum este o ceartă; încă nu şi-a revenit. Oftează, luând o înghiţitură mare din paharul lui. Când ridică privirile, îl vede pe Sam în pragul uşii. Pare atât de mic, de vulnerabil, cum stă acolo, în pijama.

— Sam, zice şi întinde o mână spre el.

— Ce s-a întâmplat? Unde ai fost? îl întreabă Sam în timp ce se freacă la ochi.

— Totul e în regulă. Au avut nevoie de mine, ca să îi ajut la o investigaţie. Vino aici.

Jean-Luc îşi desface larg braţele. Dar Sam rămâne pe loc.

Îndreptându-se spre el, Jean-Luc se lasă pe vine, ca să fie la aceeaşi înălţime cu băiatul, şi îi vorbeşte cu o voce caldă, liniştită:

— E în regulă, Sam. Oamenii care au venit de dimineaţă au dorit să îmi pună câteva întrebări. Asta-i tot.

— Dar despre ce?

— Despre nişte lucruri care s-au petrecut cu mult timp în urmă.

— Ce lucruri?

Sam nu pare încă pregătit să renunţe la subiect.

— Lucruri care s-au petrecut înainte de naşterea ta, în timpul războiului.

Sam se încruntă.

— Dar ce s-a întâmplat?

Iat-o. Întrebarea. Desprinzându-se de pe buzele copilului său.

— Nu este nevoie să ştii, Sam, zice Jean-Luc, apoi face o pauză. *On ne voit bien qu'avec le coeur*, adaugă în cele din urmă.

— Ce spui, tati?

— Limpede nu vezi decât cu inima. E din *Micul prinţ*. Îţi aminteşti, cartea aceea pe care ţi-am dăruit-o anul trecut, când ai făcut opt ani.

— Poţi să mi-o citeşti? Aseară nu mi-ai citit.

Jean-Luc face semn că da şi clipeşte de câteva ori, pentru a-şi alunga lacrimile.

25

Santa Cruz, 3 iulie 1953
Jean-Luc

Jean-Luc îl priveşte pe Sam, care se învârteşte în cerc pe nisip, în timp ce pielea lui măslinie se coace uşor, sub soarele californian.

— Ce ar fi să exersezi pentru cursa de o sută de metri?

— Sunt yarzi, tati, nu metri!

Sam sare în picioare, fremătând de emoţie, în timp ce tatăl său trasează o linie în nisip.

Jean-Luc ridică un braţ.

— Pe locuri, fiţi gata – start! strigă, lăsând braţul jos cu o mişcare bruscă.

Sam se avântă în faţă, pe picioarele lui ca nişte fuioare şi cu fruntea încruntată de concentrare. Noul lui şort de baie galben îi flutură în jurul genunchilor slăbănogi, apoi picioarele i se întind o ultimă dată pentru a trece linia de finiş. Suflând greu, se apleacă, cu capul atârnându-i între

genunchi şi cu respiraţia tăiată: o versiune miniaturală a unui adevărat atlet.

— Douăzeci şi cinci de secunde. Bravo, fiule!

— Zău? Ura! Am fost rapid, nu-i aşa, tati?

— Ai fost. Ar putea fi un nou record!

Jean-Luc nu se poate abţine şi îl îmbrăţişează, absorbindu-i căldura corpului. Dar apoi Sam se eliberează din strânsoarea lui şi o ia la fugă spre apă, însă se opreşte la jumătatea drumului, se întoarce, îşi lasă capul într-o parte şi pune mâinile pe şolduri, aşteptând ca tatăl lui să îl prindă din urmă.

Jean-Luc aleargă spre el cât de repede poate, sprijinindu-se mai mult pe piciorul sănătos. Ajuns între valuri, inspiră adânc, savurând mirosurile amestecate de sare şi vată de zahăr purtate de vânt dinspre faleză. Se uită în zare, la imensa întindere turcoaz care întâlneşte orizontul. Milioane de diamante minuscule clipesc spre el. Totul este atât de luminos şi de frumos, liniile atât de limpezi. Aceasta este America, cu nuanţele sale pure şi limpezi – cu cerul albastru şi auriu. Din contră, când îşi aminteşte de Paris, vede culorile şterse care se întrepătrund, dâre de cenuşiu şi negru împreunându-se, niciodată amestecându-se, iar contururile rămân neclare şi ireale. Este îndrăgostit de ţara sa adoptivă.

Şi de fiul lui. Fiecare minut petrecut cu Sam şterge câte un alt minut al vieţii sale de dinainte. Deschide gura şi trage adânc în piept mirosul fericirii. Apoi îşi ţine respiraţia, se aruncă în ocean şi se scufundă printre valuri.

Sam înaintează spre el, dar este împins înapoi de reflux. Jean-Luc se opreşte din înotat şi întinde o mână spre fiul lui. Degetele li se întâlnesc şi îl trage spre apă mai adâncă. Cu o mână sub pântecul copilului, îl menţine la suprafaţa apei, ca să îşi poată exersa mişcările de înot.

— Să ne jucăm de-a rechinii, tati.

— Cum se joacă?

— Închizi ochii şi numeri până la cincizeci, iar eu mă îndepărtez înot, apoi tu vii după mine şi încerci să mă prinzi.

Conformându-se instrucţiunilor primite de la fiul lui, închide ochii şi numără, în timp ce Sam îi alunecă din mâini. Ajuns la cincizeci, deschide ochii. *Merde*! Sam a ajuns prea departe, unde apa este prea adâncă pentru el. Şi dă din mâini. Fără întârziere, Jean-Luc taie valurile spre el. Când îl ajunge, îl trage spre el, călcând apa în timp ce îl strânge la piept.

— Tati, mi-a fost frică. E foarte adâncă apa!

— Te-ai îndepărtat prea mult. Să ne întoarcem.

— Dar acum, că m-ai prins, trebuie să mă mănânci.

— Eu nu mănânc băieţei. Mai bine ne întoarcem şi mâncăm un prânz adevărat.

— Mie nu mi-e foame. Putem să mai stăm, te rog?

— Nu. E ora mesei.

— Te rog.

— Nu te milogi, Sam.

Când ajung înapoi pe plajă, Charlotte îi aşteaptă cu un prosop pregătit pentru Sam, pe care i-l pune peste umeri, apoi îl trage în poala ei şi îl sărută pe creştetul capului.

— A fost rece?

— Nu. E destul de caldă apa. Nu intri şi tu? zice Sam şi se întoarce să o privească.

— După ce mâncăm.

Charlotte scoate o sticlă, toarnă în pahare de plastic nişte limonadă făcută în casă, în care se ridică la suprafaţă norişori de pulpă. Îi întinde lui Jean-Luc sendvişul lui preferat – cu şuncă şi roşii – iar lui Sam, pe al lui: cu unt de arahide şi jeleu.

— Putem merge cu cortul în weekendul viitor? întreabă Sam, aprinzându-se la faţă de nerăbdare.

— Bună idee. Unde te gândeai să mergem?

— În Franţa.

Jean-Luc mai că se îneacă cu limonada.

— Franţa? Dar e în cealaltă parte a lumii.

— Ce te-a făcut să te gândeşti dintr-odată la Franţa? întreabă Charlotte.

— Doamna Armstrong a zis să vorbim cu bunicii noştri şi să îi întrebăm cum a fost în copilăria lor şi apoi să scriem o compunere. Bunicii mei sunt în Franţa. Nu-i aşa?

Jean-Luc muşcă din sendviş, privind spre apă, în depărtare.

— Da, răspunde Charlotte. Doar că e foarte departe. Aş putea să îţi povestesc eu cum era la Paris pe vremea când bunicii tăi erau mici.

Îşi lasă o mână pe genunchiul lui Sam. Jean-Luc ştie că încearcă să îl împace.

— Pot să le scriu o scrisoare, ca să îi întreb?

— Nu, Sam. Sunt prea bătrâni.

Îşi trage mâna şi îşi scarpină umărul drept.

Jean-Luc recunoaşte gestul: aşa face când se simte jenată sau încearcă să tragă de timp.

— Prea bătrâni ca să scrie? insistă Sam.

— Da.

Apoi îi întoarce spatele şi se apucă să scotocească în lada frigorifică.

— Dar de ce nu vin niciodată să ne viziteze? Toţi prietenii mei au bunici, iar eu parcă nici n-aş avea.

— Sam, spune Jean-Luc, îţi aminteşti când ţi-am povestit că, în Franţa, războiul a lăsat urme asupra tuturor. Noi am reuşit să fugim împreună cu tine, dar celor care au rămas,

cum sunt bunicii tăi, nu le place să privească înapoi. Vor să uite.

— Ce? Să ne uite pe noi?

Jean-Luc schimbă o privire cu Charlotte.

— Nu, nu pe noi, dar au fost trişti când am plecat, zice, apoi tace pentru o clipă. Poate îi vom revedea într-o bună zi. Biletele de avion sunt foarte scumpe, să ştii.

— Bine.

Sam ciuguleşte crusta sendvişului său. Jean-Luc întoarce capul, aruncând o privire spre Charlotte. Ea stă aplecată peste lada frigorifică, iar părul ei negru şi mătăsos este legat cu o eşarfă purpurie, din mătase. Îl îngrijorează gândul că această discuţie o supără.

— Ce mai ai acolo, iubito? întreabă el.

Ea scoate o pungă maronie şi i-o întinde, dar ochii nu li se întâlnesc. Atmosfera este grea şi tensionată. Atâtea lucruri rămase nerostite.

— Sunt fursecuri? întreabă Sam.

Jean-Luc desface punga.

— Da, preferatele tale. Fursecuri cu ciocolată.

— Grozav! zice Sam şi întinde mâna ca să ia unul.

Slavă Domnului pentru fursecurile cu ciocolată, îşi zice Jean-Luc, ironic.

Mai târziu, după ce Sam s-a dus să sape gropi în nisip, Charlotte şi Jean-Luc se întind pe păturica de picnic. Jean-Luc se întoarce pe o parte, odihnindu-şi capul pe mână şi privind la ea.

Tăcerea se lasă peste ei, iar Jean-Luc se întreabă dacă ea va aborda prima subiectul. Se uită la părul ei legat neglijent, care îi cade într-o parte. Îi place că are mereu nişte eşarfe la ea, pe care şi le înfăşoară în jurul gâtului sau cu care îşi acoperă părul, pentru ca alteori să şi le lege la mijloc. Are stil. Originalitate. Asta l-a atras la ea de la

bun început. Niciodată nu se pierdea în peisaj, oricât de mult ar fi încercat.

— Jean-Luc.

— Da?

Simte că discuţia e pe cale să înceapă.

— Sam pune din nou întrebări. Toţi prietenii lui au familii numeroase – bunici, unchi, mătuşi şi tot tacâmul. Iar el nu are pe nimeni.

— Ne are pe noi, zice Jean-Luc şi îşi trece un deget peste obrazul ei, trasându-i conturul. Trebuie doar să facem în aşa fel încât să îi fim de ajuns.

Lui Jean-Luc îi pare din nou rău că nu au putut să îi dăruiască lui Sam un frăţior sau o surioară. O familie mare şi fericită ar fi ajutat-o şi pe Charlotte să suporte mai uşor dorul de casă, ar fi ajutat-o să simtă că a prins rădăcini, dar acest lucru pur şi simplu nu s-a întâmplat. Au fost şi la medic; le-a spus că cel mai probabil privaţiunile suferite de Charlotte în timpul ocupaţiei îi opriseră menstruaţia, dar nu a putut să explice de ce nu îi revenise niciodată. Voia să îi facă nişte analize, dar Charlotte a refuzat, spunând că trebuie să se bucure de ceea ce au. Jean-Luc nu voia să insiste; subiectul i se părea tensionat şi delicat, aşa că a renunţat.

Când nu mai suportă căldura şi sunt prea obosiţi ca să mai înoate, strâng totul şi pleacă de pe plajă. Trec pe lângă un măturător îmbrăcat într-o salopetă albastră, care se sprijină într-o mătură mare, în perii căreia s-a cuibărit un talmeş-balmeş de distracţii ale zilei trecute – ambalaje de îngheţată, mucuri de ţigară şi cutii din carton rupte. Nu pare să se grăbească să îşi termine treaba.

— Se schimbă vremea, zice omul şi arată cu un deget către norii miţoşi care se apropie. Cre’ că ne aşteaptă o furtună.

Urmăresc cu toţii linia trasată de degetul lui, privind spre norii care prind avânt. Se grăbesc spre maşină. Capota proeminentă şi liniile fine ale automobilului Nash 600, de un albastru-închis, îi dau mereu lui Jean-Luc un sentiment de mândrie. Nu şi-a imaginat niciodată că va deţine o maşină frumoasă, dar aici, în America, totul este posibil. Bagă cheia în contact, iar muzica porneşte numaidecât.

„How much is that doggie in the window?”[4]

În timp ce ies din parcare, încep să cânte versurile cântecului.

În seara aceea, aerul cald li se lipeşte de piele. O tăcere grea atârnă pe frunze, care au încetat să mai tremure, iar pisica doarme întinsă cu burta în sus, la umbra salciei plângătoare. Jean-Luc şi Sam sunt pe veranda din faţa casei, legănându-se alene în balansoar, încercând să prindă o adiere. Charlotte le aduce limonadă rece, în pahare înalte, în care se aude clinchetul cuburilor de gheaţă. Jean-Luc ia un cub şi şi-l lipeşte de ceafă. În scurt timp se transformă în apă şi i se scurge pe spate, oferindu-i doar o scurtă păsuire de la arşiţa verii californiene.

Frânturi din emisiunea lui Ed Sullivan răsună până la ei dinspre ferestrele deschise ale casei învecinate.

Jean-Luc ridică ochii spre cer.

— Aş vrea să izbucnească odată furtuna asta.

[4] Un cunoscut cântec, compus de Bob Merrill în 1952 şi cântat de Patti Page.

26

Santa Cruz, 4 iulie 1953
Charlotte

Mă trezesc prea devreme, frământată de teamă. Îmi vin în minte obligaţiile zilei. Soţii Caley fac un grătar astăzi, pentru a sărbători Ziua Independenţei Americii. Nu mi-a plăcut niciodată ziua de 4 Iulie. Îmi aminteşte că acesta nu este cu adevărat căminul meu, că istoria Americii nu este istoria mea. Cred că de vină e dorul de casă. Sunt zile când îmi lipseşte nespus. Uneori cred că am fost ruptă de casă înainte de a avea vârsta potrivită pentru a-i înţelege însemnătatea. Nu înseamnă că nu sunt fericită aici. Cum aş putea să nu fiu? Oamenii sunt prietenoşi, poţi cumpăra orice vrei, iar viaţa e frumoasă. Doar că uneori, în inima mea, simt că tânjesc după casă, după familie, după ţara mea.

Şi mă irită cumva şi nevoia aceasta instituţionalizată de a sărbători. Poate că este vorba despre presiunea de a fi fericit tot timpul. Peste tot, numai zâmbete largi, burgeri şi îngheţată, coca-cola şi bere din belşug, de la prânz până după lăsarea întunericului. Este epuizant, dar nimeni nu are voie să plece înainte de marele spectacol de artificii de la final. Ar fi un gest lipsit de patriotism.

Presupun că îmi aminteşte de 14 Iulie, ziua căderii Bastiliei. Îmi aminteşte cât de departe sunt de casă. Nu pot să nu mă întreb cum vor sărbători Maman şi Papa. Poate vor merge la Champs de Mars şi vor privi Turnul Eiffel luminat de artificii, sau poate se vor plimba de-a lungul Senei. Mi-ar plăcea să mă întorc şi să îi vizitez, dar Jean-Luc nu vrea.

— Aceasta este casa noastră acum, Charlotte. Aici e viaţa noastră, zice el. Avem tot ce ne trebuie. Uită trecutul.

Uneori mă gândesc să îi spun că tot ce îmi trebuie mie s-ar putea să nu coincidă cu tot ceea ce îi trebuie lui, dar ştiu că discuţia s-ar termina cu o ceartă inutilă, iar eu urăsc confruntările. Trecutul nu este atât de uşor de uitat; nu îl poţi împinge într-un colţ, prefăcându-te că nu există. Rămâne mereu acolo, o umbră care mă urmăreşte oriunde merg, amintindu-mi de ceea ce am făcut.

Mă uit la locul gol din pat. S-a trezit chiar mai devreme decât mine astăzi. Când intru în bucătărie, îl găsesc aşezat la masă şi citind ziarul, cu o cană de cafea în mână. Ştiu că are mult lapte, ca o versiune pentru copii a băuturii originale – mai mare şi mai insipidă. Şi nu ştiu de ce, dar lucrul acesta mă scoate din sărite. De ce nu poate bea o cafea neagră adevărată, ca un adult?

— Jean-Luc, nu vreau să merg la familia Caley astăzi.

Ridică privirea, făcând ochii mari, de mirare.

— Ce s-a întâmplat?

— Pur şi simplu nu am chef.

— Dar mergem întotdeauna. Lui Sam îi place.

— Atunci, mergi tu cu el. Eu nu vin. Nici nu sunt sigură că îmi place de ei.

— Ce vrei să spui? Vocea lui capătă un ton aspru. Întotdeauna ne-au arătat prietenie.

— Josh e ciudat.

— Poftim?

— Nimic.

— Haide, Charlotte. Trebuie să mergem.

Privesc afară, pe fereastră.

— Sunt prea obosită.

Jean-Luc oftează cu putere.

— În acest caz, mă duc cu Sam. Ce să le spun?

— Că urăsc ziua de 4 Iulie, cu toată mâncarea şi băutura care se consumă. De ce nu sărbătorim niciodată Căderea Bastiliei?

— De ce am face-o? Doar nu ne aflăm în Franţa.

— Exact!

— Exact ce, Charlotte?

Poate că am nevoie de o cafea. Ridic cana de cafea, apoi o las jos. Cafeaua nu va face decât să mă irite şi mai tare. Adevărul e că nu ştiu ce vreau. Poate că un pahar cu apă mă va răcori. Dau drumul la robinet, dar nu mă opresc când paharul este plin, ci aştept ca apa să îmi curgă mai departe peste mână. O privesc hipnotizată, lăsându-mă pătrunsă de răcoarea ei.

Îl simt pe Jean-Luc lângă mine. Întinde mâna pentru a închide robinetul, apoi îmi ia paharul.

— Te rog, Charlotte, spune-mi ce se petrece.

— Cred că e numai dorul de casă.

Aud oftatul lui adânc şi regret că am adus vorba despre asta. Nu va înţelege niciodată. Îi întorc spatele, ies pe verandă şi mă trântesc în balansoar. Sigur, ar trebui să am o atitudine mai constructivă. Am broşuri pentru diverse cursuri de traducător şi am tot vrut să le răsfoiesc. Dacă m-aş pregăti şi aş avea o slujbă, poate m-aş simţi mai adaptată aici, ca Jean-Luc, cu slujba lui de la gară. Lui i-a fost atât de uşor să se adapteze la obiceiurile americanilor: berea cu prietenii, jocul de baseball cu copiii, burgerii cu ketchup, şi a făcut totul cu o nemaipomenită încântare. Mi-ar fi plăcut să îmi continui studiile la una dintre universităţi. Ştiu că au cursuri de literatură franceză, dar facultatea e scumpă aici, iar eu, ce-i drept, pot să citesc şi de una singură.

Acum, a ieşit şi el în verandă. Aş fi vrut să mă lase în pace.

— Charlotte, începe el.

Inima mi se strânge şi mai tare. Nu am nevoie să fie atât de raţional şi nu mă ajută părerea lui. O ştiu deja.

— Ştii că şi mie mi-ar plăcea să ne întoarcem, continuă el. Într-o zi, când vom strânge destui bani, iar războiul va rămâne mult în urmă, am putea să mergem într-o vizită. Să mergem să îi vedem pe părinţii tăi. Şi pe ai mei.

Răsucesc între degete marginea pernei ornamentale. Nu îmi doresc să purtăm această discuţie – întotdeauna ne învârtim în cerc. Simt cum mă trece un val de milă. Nu se poate abţine. Aşa e el, practic – chibzuit şi practic, ca întotdeauna.

— Nu te deranjează?

Mă opresc, întrebându-mă de ce nu pot rezista în dimineaţa aceasta dorinţei de a-l contrazice. Trebuie să fi dormit prost.

— Nu te deranjează că Sam nu aparţine aceleiaşi culturi ca noi?

— Ce vrei să spui?

— Păi, noi suntem francezi, iar el nici nu a văzut Franţa. Nu vorbeşte franceza. Nu te îngrijorează că pentru el aici e casa lui?

— Nu, deloc. Casa lui e acolo unde suntem noi, iar acesta este singurul lucru care contează.

Încerc să îl cred, dar nu pot să scap de senzaţia că ceva lipseşte; că am ratat ceva esenţial.

— Regret că nu am vorbit în franceză cu el când am venit aici. Cel puţin l-am fi putut duce înapoi într-o bună zi şi s-ar fi simţit mai în largul lui. Am vrut ca el să citească marii clasici francezi în *franceză*!

— Charlotte, am mai discutat despre asta. Trebuia să ne integrăm şi trebuia să învăţăm limba. Dacă am fi vorbit în franceză, ne-am fi izolat, am fi devenit mica familie

franceză care a fugit de război. A trebuit să lăsăm totul în urmă, să o luăm de la început. Doar ştii cum sunt oamenii. Ne-ar fi considerat mândri şi încrezuţi.

— Ştiu, ştiu, dar mi se pare un preţ prea mare. Să îţi pierzi apartenenţa la o cultură. Uneori lucrul acesta mă face să mă simt atât de... nu ştiu... doar că îmi este foarte dor de casă.

Jean-Luc se trage uşor de lobul urechii.

— Poate a fost mai uşor pentru mine. Nu cred că eram atât de devotat Franţei. De fapt, am fost fericit să renunţ la cultura mea, la naţionalitatea mea. Am simţit-o ca pe o eliberare.

— Dar familia ta? Părinţii tăi?

— Ei se bucură pentru mine, spune, apoi tace pentru o clipă. Voi sunteţi familia mea acum.

Se întinde spre mine şi mă îmbrăţişează.

— Voi sunteţi tot ce îmi trebuie mie. Tu şi Sam.

27

Santa Cruz, 10 iulie 1953
Jean-Luc

Albatroşii ţipă, iar puternicul soare californian străpunge draperiile. Jean-Luc simte chemarea lumii adevărate în timp ce se străduieşte să se trezească de-a binelea. Prins în spaţiul acela dintre somn şi trezie, ar vrea să alunece din nou în visare. Este acelaşi vis care l-a urmărit în ultima vreme, cel care îl lasă pustiit pe dinăuntru, simţind că se află într-un loc în care nu ar trebui să fie şi unde trăieşte viaţa altcuiva şi vrea să ştie cum se va sfârşi. Un prunc

plânge, iar o femeie întinde braţele şi aşteaptă. Apoi îşi dă seama că este chiar mama lui, cu părul negru căzându-i pe umeri şi zâmbetul cald. E frumoasă. Se întoarce să îi vorbească, dar în acel moment se trezeşte. Ar vrea să rămână în vis, ca să audă ce are să îi spună.

Soarele matinal proiectează fâşii de lumină de-a lungul încăperii. Ar prefera să aibă obloane la ferestre; e convins că soarele strălucitor de aici îi afectează somnul. Întotdeauna se trezeşte prea devreme, dar niciodată nu recuperează somnul pierdut. Nu are rost să stea întins în pat, făcându-şi griji. Mai bine s-ar trezi.

Este abia ora şase, dar pune de cafea şi începe să spele vasele rămase de la cină. Dă drumul la robinet când aude o maşină care înaintează pe strada lor.

Se apleacă în faţă şi se lipeşte cu fruntea de geam, în timp ce urmăreşte maşina. Se apropie, încetineşte. Acum o vede bine. Este albă cu albastru. Inspirând adânc, face un pas în spate, depărtându-se de fereastră, încercând să îşi domolească suflul. O maşină de poliţie? La ora şase dimineaţa? Îl trece un fior pe ceafă, care îi traversează apoi tot capul. Aude maşina oprind şi, cumva, ştie că este parcată în spatele stejarului. Se apropie de marginea ferestrei, pentru a trage cu ochiul, aşteptând să vadă cine este în automobil.

Pe portierele din faţă, ies doi ofiţeri. Apoi recunoaşte silueta masivă a lui Bradley, care se desprinde de pe bancheta din spate.

Charlotte şi Sam dorm încă. Nu ar vrea să fie treziţi astfel, aşa că iese din bucătărie şi se îndreaptă spre hol, descuie uşa de la intrare şi o întredeschide. Aşteptând.

Ofiţerii aruncă o privire către ceasurile de la mână. Unul dintre ei ridică din umeri, apoi se despart, permiţându-i lui

Bradley să ocupe locul din centru, în timp ce înaintează pe poteca din grădină, înspre el.

Îşi simte inima bubuindu-i în timpane, când deschide uşa încă un pic, lăsându-i să vadă că se află acolo, înainte de a apuca să sune la sonerie.

Cei trei par surprinşi să îl aibă în faţa ochilor atât de repede.

— Bună dimineaţa, domnule Bow-Champs.

Bradley îl priveşte de sub sprâncenele stufoase.

— Bună dimineaţa.

Jean-Luc îşi ţine răsuflarea.

— Am dori să veniţi la secţie pentru alte întrebări.

Jean-Luc întinde mâna spre uşă şi se agaţă de ea, ca să se susţină. Răsuflarea pe care o ţinea în piept îl apasă, îi loveşte în timpane.

— De ce?

Deodată, sunt înăuntru. Ofiţerul mai scund închide uşa în urma lor. Jean-Luc face un pas în spate. Sunt în casa lui acum. Cum de le-a îngăduit aşa ceva?

— Domnule Bow-Champs, acesta nu este locul potrivit pentru a vorbi. Trebuie să veniţi la secţie.

Jean-Luc se întoarce cu spatele la ei, privind spre scara ce duce la etaj şi gândindu-se la Charlotte şi Sam, adormiţi. Se întoarce din nou cu faţa spre ei.

— Vă supăraţi dacă aşteptaţi afară? Nu vreau să îmi deranjaţi familia.

Ofiţerul mai înalt deschide uşa şi ies.

— Zece minute.

Întorcându-se din nou spre scară, Jean-Luc apucă balustrada cu o mână şi se trage în sus, treaptă cu treaptă. Oare ce ştiu? Inima îi bate mai tare, pe măsură ce îşi imaginează ce ar fi putut descoperi.

Când intră în dormitor, vede că Charlotte doarme încă, iar dintre buze îi iese un şuierat moale. Nu vrea să o trezească. Mai are şanse să lămurească totul. Se gândeşte să îi lase un bilet, dar nu ştie ce i-ar putea spune. Depărtându-se de pat, îşi trage pe el pantalonii purtaţi ieri, ia cămaşa de ieri, dar nu îşi pierde vremea cu o cravată.

Fără nici un cuvânt, îi urmează pe poliţişti la maşină. Vede o mişcare a perdelei la fereastra bucătăriei lui Marge. Oare a urmărit toată scena?

Cincisprezece minute mai târziu, maşina se opreşte în faţa secţiei de poliţie. O iau pe scări în sus, apoi traversează un coridor lung, trecând prin faţa unor celule goale, şi intră într-o încăpere îngustă, unde nu se află decât o masă gri şi patru scaune din plastic.

— Luaţi loc.

Ofiţerul cel scund scoate un pachet de ţigări din buzunarul de la piept, ia una şi îi aruncă pachetul partenerului său. Îşi aprind ţigările. Cel înalt se aşază, lăsând scrumul să cadă într-o scrumieră din aluminiu. Celălalt scutură ţigara pe podea.

— Ei, haide, Jack. Gândeşte-te la femeia de serviciu.

— O ajut să îşi păstreze slujba, vere.

Jean-Luc îi priveşte cum scot nori de fum. Nu se grăbesc deloc, de parcă întreaga situaţie le-ar face plăcere.

— De ce mă aflu aici?

A făcut tot ce a putut să se supună, să stea liniştit, dar acum trebuie să ştie.

Bradley se aşază într-un final pe scaun, cu mâinile pe genunchi, şi se apleacă în faţă, privindu-l în ochi.

— Ştiţi că e cineva care vă caută de nouă ani?

Jean-Luc scutură din cap. Îşi simte gâtul încordat. Nu iese nici un cuvânt. Nici să înghită nu poate.

— O cheamă Sarah Laffitte. E mama lui Sam.

PARTEA A TREIA

28

Paris, 2 mai 1944
Sarah

Ghemuită pe podea, cu spatele lipit de pat, Sarah îşi şopteşte: „Respiră!” Dar în locul unei răsuflări calme, îi scapă un geamăt frenetic. Vrea să vomite, dar nu are putere. În ochi i se scurg pârâiaşe de sudoare şi o ustură. Le şterge, apoi duce mâna înapoi la pântecul umflat, imaginându-şi fără nici o speranţă că aşa şi-ar putea alina durerea.

David îi pune mâna pe părul umed.

— Trebuie să te întinzi, Sarah. Te rog!

— Nu... nu pot să mă mişc.

— Trebuie să urci în pat.

Îşi trece mâinile pe sub braţele ei, trăgând-o spre el. Ea îşi muşcă puternic buza inferioară, oprind ţipătul care i se ridică din gâtlej. Când cade pe pat, se roteşte într-o parte, aducându-şi genunchii la piept, şi geme.

— Moaşa e pe drum? icneşte ea la următoarea răsuflare grea.

— Nimeni nu vrea să vină.

— Nu, David! Te rog, adu pe cineva!

— Sarah. Totul va fi bine. Ne putem descurca singuri. Ştiu ce să fac. Am pregătit totul.

Trei bătăi în uşa de la intrare, scurte şi aprige, apoi o pauză, urmată de o a patra bătaie o fac să îşi înghită următoarea obiecţie. Vede teama licărind în ochii lui David. O singură persoană bate aşa la uşă – bunul lor prieten Jacques. Fără nici un cuvânt, David părăseşte dormitorul.

Sarah se sileşte să se întoarcă pe spate şi rămâne cu ochii pironiţi în tavan, încercând să respire printre contracţiile dureroase. *Nu acum*, se roagă ea în tăcere. *Te rog, nu acum*.

Aude cum se deschide uşa de la intrare, apoi vocea şoptită şi stăruitoare a lui Jacques.

— Trebuie să plecaţi astă-seară.

— Astă-seară? Nu putem! Sarah naşte!

Panica pe care o aude în glasul lui David îi provoacă următoarea contracţie. E atât de puternică, încât o face să se ridice în capul oaselor, ca o energie cumplită care luptă ca să fie eliberată.

— Numele voastre sunt pe listă. O să vă ridice. În seara asta.

Sarah aude geamătul disperat al lui David. Durerea o încearcă încă, dar o simte aproape ca pe ceva secundar, prin comparaţie cu ceea ce se va întâmpla de acum. El se întoarce în dormitor, închide uşa în urma lui şi se reazemă de ea.

— Ai auzit?

Ea încuviinţează din cap, incapabilă să vorbească pentru că o nouă contracţie o sfâşie pe dinăuntru, reducând-o la tăcere cu forţa sa. Lacrimile se împletesc cu sudoarea care îi curge pe faţă. În clipa următoare, David se află alături de ea pe pat, şi Sarah simte răcoarea prosopului ud pe care i-l aşază pe frunte. Se întinde spre mâna lui, gata să i-o

strângă cu putere, în timp ce aşteaptă următorul val de durere.

— Sarah, totul va fi bine, îţi promit. Voi avea grijă de tine.

Chipul i se schimonoseşte când ea îl strânge cu toată puterea de mână.

Contracţiile s-au îndesit acum, iar ea priveşte spre tavan şi se roagă:

— Te rog, Doamne, fă să se sfârşească repede!

Îi dă drumul la mână, ca el să poată verifica ce se întâmplă. Acum, răsuflă în valuri repezi; îşi aude gâfâielile.

— Îi văd capul! Împinge acum!

Scrâşnind din dinţi, împinge cu toată forţa ei. Din nou şi din nou. Este epuizată, dar acum simte că iese. Face un ultim efort imens.

— E bine? David?

Se teme că i se adeveresc cele mai negre coşmaruri, în care dădea naştere unui copil diform.

— E perfect.

Aude cum i se frânge vocea şi se simte cuprinsă de un val de uşurare.

— Mulţumesc, Doamne, şopteşte ea.

Aude tăietura foarfecii şi îşi dă seama că a retezat cordonul ombilical. Întorcând capul spre el, vede că ţine, în mâinile lui mari, viaţa aceea nouă şi firavă. Toată durerea a dispărut.

— Ia-l. Trebuie să mă ocup de placentă.

David se apleacă şi îi pune pe piept pruncul, încă ud. Ea îi atinge capul, îi mângâie părul rar şi îi priveşte apoi chipul boţit. Ochii lui întunecaţi ţâşnesc în jur, fără să poposească pe ceva anume, dar învăţând. Îi întâlnesc pe ai ei timp de o clipă, iar ea simte cum i se strânge pântecul, cum se formează o legătură invizibilă. Îi mângâie tot trupşorul cu buricele degetelor, minunându-se de pielea moale şi lipsită

de orice imperfecţiuni. Mai mult decât orice, vrea ca acest copil să trăiască. Îl strânge la piept şi se roagă.

29

Paris, 2 mai 1944
Sarah

David îi întinde un pahar cu apă şi se aşază pe pat, lângă ea. Se uită amândoi la bebeluş, care fornăie şi dă să sugă, căutându-i sfârcul. Îl simte cum îl apucă o clipă, apoi îl pierde din nou. Sarah ştie că va mai dura o zi-două până să-i vină laptele şi încearcă să nu îşi facă griji din pricina aceasta.

David se dă mai aproape de ea.

— Momentul ăsta e preţios. Noi trei, împreună, aici, în casa noastră. Orice se va întâmpla, trebuie să ne amintim de această clipă.

Apoi închide ochii, sprijinindu-şi capul de perete şi inspirând adânc. Ea îşi dă seama că naşterea a fost epuizantă şi pentru el. Toată răspunderea pe care a purtat-o pe umeri şi faptul că nu văzuse cum se petrece o naştere decât într-un manual de medicină. Sprijinindu-se de el, Sarah îi adulmecă mirosul firav de mosc şi de sudoare.

El o sărută pe cap.

— Trebuie să plecăm când se întunecă, pe la şase.

— Cât e ceasul acum?

A pierdut noţiunea timpului, habar nu are dacă este încă dimineaţă sau a trecut deja de amiază.

— Aproape douăsprezece. Jacques a spus că se va întoarce pe la patru.

— Patru ore. Trebuie să dorm înainte de plecare. Sunt atât de obosită.

— Desigur. Eu o să fac ceva de mâncare şi pregătesc câteva lucruri de luat cu noi.

Ochii copilului sunt închişi acum, iar gura îi este uşor întredeschisă. David îl ridică de pe pieptul ei şi îl ia în braţe, susţinându-i spatele mic cu palma lui imensă. Ea îi înţelege nevoia de a-l simţi aproape. Înainte de a se lăsa în voia somnului, se uită în jur, ştiind că ar putea fi ultima dată când priveşte dormitorul acesta. În ciuda pericolului care îi paşte, are o senzaţie de linişte când vede scrinul mare, din stejar, care a aparţinut părinţilor ei, şi pictura de deasupra lui, care înfăţişează promontoriul şi plaja de la Étretat; stânca ascuţită, care iese din mare. Au fost acolo în luna de miere, iar David a cumpărat tabloul de la un artist local. A fost o zi perfectă; au înotat în mare, apoi au urcat dealul spre biserică, unde au stat afară, pe iarbă, cuibăriţi unul în braţele celuilalt.

— Vreau să îţi cumpăr ceva care să îţi amintească de ziua de astăzi, i-a murmurat el la ureche.

Iar mai târziu, când s-au întors în sătucul din apropiere, au dat de atelierul unui artist local. Tabloul era prea scump pentru ei, dar au reuşit să negocieze cu artistul. Doar erau în luna de miere.

Îşi lasă pleoapele să se închidă şi adoarme fericită, cu amintirile ei. Totul va fi bine. Dumnezeu va avea grijă de ei.

Următorul lucru pe care îl conştientizează este că David îi mângâie uşor obrazul.

— Ţi-am pregătit ceva de mâncare.

Legănând într-o mână copilul adormit, învelit acum într-un scutec alb, curat, îi întinde cu cealaltă mână o farfurie cu cartofiori copţi, piure de morcovi şi o pulpă întreagă de raţă confiată.

Ea face ochii mari.

— Dumnezeule! Cum ai făcut rost de aşa ceva?

El zâmbeşte şi duce mâna la nas.

— Nu îţi face tu griji. Le-am păstrat pentru astăzi. Trebuie să îţi recapeţi forţele.

Ea îl sărută repede pe obraz, apoi ridică farfuria. În timp ce inspiră aroma mâncării calde, îşi dă seama că e hămesită şi atacă raţa cu furculiţa şi cuţitul.

Deodată însă, lasă tacâmurile din mână.

— Unde e farfuria ta?

Cum de nu a văzut că el nu mănâncă?

— Am mâncat mai devreme, în bucătărie.

Ştie că minte şi, după alte câteva înghiţituri, lasă furculiţa în farfurie.

— Sunt sătulă, minte ea. Nu sunt obişnuită să mănânc atât de mult. Mă ajuţi să termin?

Ridică furculiţa cu o bucată de raţă la capăt şi îl hrăneşte, mâncând împreună, cu pruncul dormind dus în braţele lui David. După ce au terminat, el îi ia farfuria din mână şi se apleacă să o aşeze pe podea. Ea îl sărută din nou.

— Mulţumesc. A fost delicios.

— Acum, laptele tău va avea gust de raţă.

— Mai bine decât să aibă gust de napi, praf şi ghinde.

Copilul tresare în somn şi întinde mâinile în faţă, ca o steluţă de mare. Ea îl apucă de una dintre ele şi o întinde peste a ei, privindu-i degetele micuţe şi unghiuţele perfecte.

— Să îi dăm numele tatălui meu?

— Samuel. Desigur, zice David aplecându-se deasupra pruncului şi sărutându-l pe cap. Are degete lungi. Poate când se face mare, va ajunge violonist, ca mama lui.

Se scarpină în barbă, meditând, parcă, la ceva.

— Îmi amintesc când te-am văzut prima dată. Cântai la vioară în orchestră. Păreai complet absorbită, spune, apoi tace pentru o clipă. Voiam să te uiţi şi la mine în felul acela. Apoi, într-o zi, te-ai uitat, zâmbeşte el satisfăcut. Deşi a durat o vreme.

— Da, zice ea, întorcându-i zâmbetul. Mă gândesc la toate concertele acelea de duminică la care ai fost silit să vii!

— Cât mi-au plăcut!

— Iar mie îmi plăcea să te văd acolo, în public, ştiind de ce te aflai acolo.

El râde.

— Îţi aminteşti când m-ai invitat într-un final la tine acasă, iar tatăl tău m-a luat la întrebări despre concertele de pian?

— Da. Habar n-aveai.

— Îţi aminteşti ce a spus? „Pari mai interesat de violonistă, decât de vioară.”

— Avea simţul umorului.

Lacrimile îi înţeapă ochii.

— Ştiu cât de mult îţi lipseşte.

Ea îşi coboară privirile spre fiul ei nou-născut şi clipeşte, ca să îşi înăbuşe lacrimile.

— Crezi că Samuel seamănă cu el?

— Cu tatăl tău? zice el, mângâind fruntea pruncului. Da, are fruntea lui înaltă, dar cred că forma ochilor a luat-o de la tine şi de la mama ta, spune, apoi se opreşte o clipă. Dar bărbia este a tatălui meu, vezi cât de proeminentă e? O să fie un căpos.

— Ce mult le-ar plăcea să-l vadă, nu-i aşa? Ar fi atât de mândri. Crezi că-l vor vedea într-o zi? întreabă, după o scurtă pauză. Îi vom regăsi oare pe toţi cei pe care i-am pierdut?

Trece cu degetul peste fruntea lui Samuel.

— Unde s-au dus oare?

— Nu ştiu, Sarah. Dar nu trebuie să ne pierdem speranţa. Trebuie să continuăm să ne rugăm.

— Dar dacă suntem prinşi acum? Ni l-ar lua pe Samuel. Sunt sigură că l-ar lua. Pe noi ne-ar trimite într-un lagăr de muncă, iar pe el l-ar lăsa într-un orfelinat.

Ochii i s-au umplut de lacrimi numai la gândul acesta.

— Sarah, nu vom fi prinşi. Noi suntem supravieţuitori.

Se uită la el, întrebându-se ce îl face să creadă că ar fi un supravieţuitor mai abil decât oricare alt evreu.

Paşii grei care urcă scara o fac să tresară. Apucă mâna lui David.

— Dacă vin după noi?

El o strânge de mână.

— Jacques stă la pândă. Nu va veni nimeni acum. Ştii că vin întotdeauna noaptea sau dimineaţa, devreme.

— Nu mereu.

Nu sunt niciodată în siguranţă. Cu asta nu se va obişnui în veci – cu teama permanentă. De frică, simte tot timpul un nod în stomac, dar cel puţin i-a tăiat pofta de mâncare.

— Îţi aminteşti de prima masă pe care am luat-o împreună? întreabă David şi o strânge din nou de mână.

Ştie că încearcă să îi distragă atenţia şi bine face. Temerile ei nu ar ajuta la nimic.

Închide ochii, gândindu-se la trecut şi forţându-se să-şi alunge gândurile care-i trec acum prin minte.

— Am petrecut toată ziua pregătindu-mă.

— Chiar aşa?

— Da, zice, deschizând ochii şi privind într-ai lui. Dar chiar înainte de a pleca la întâlnirea cu tine, mi-am scos pantofii cu toc pe care mi-i împrumutase Maman, mi-am şters fardul din obraji şi rujul de pe buze.

— De ce?

David pare cu adevărat contrariat.

— Nu mă simţeam eu însămi.

El îi ia mâna şi o duce la buze.

— Îmi place cum te îmbraci. Întotdeauna pari să te simţi în largul tău. Vreau să spun că..., dă el să explice, dar se opreşte, căci ea pufneşte într-un râset uşor.

— În largul meu? Nu sună foarte...

— Erotic? termină el propoziţia în locul ei.

Ea roşeşte. De obicei, David nu foloseşte asemenea cuvinte.

— Nimic nu este mai atrăgător decât o persoană *bien dans sa peau* – care se simte bine în pielea sa. Şi tu întotdeauna mi-ai lăsat impresia asta.

Ea îi ia mâna şi îi sărută degetele.

— Cu tine nu am simţit niciodată că am ceva de dovedit. Nu m-ai judecat niciodată şi nu m-ai întrebat de ce am făcut aşa şi nu altfel. Am simţit că m-ai acceptat aşa cum sunt.

— Nu mi-am dorit niciodată să fii altfel.

Bebeluşul se foieşte în braţele lui David, încreţindu-şi năsucul. Sarah întinde mâna spre el, îi mângâie obrazul, iar chipul i se limpezeşte şi devine din nou calm.

— Vrea să vadă dacă mai eşti lângă el, spune David, zâmbitor.

— Întotdeauna voi fi lângă el. Nu îl voi părăsi niciodată.

Lacrimi noi izvorăsc din ochii ei când îşi dă seama că s-ar putea să nu îşi ţină promisiunea. Nu într-un asemenea moment.

Ca şi cum i-ar citi gândurile, David îi mângâie părul, aplecându-se pentru a-i şopti la ureche:

— Îl vom apăra.

Ea încuviinţează din cap, iar lacrimile tăcute i se preling pe obraji.

Jacques soseşte la patru fix. Sarah îl aude cum începe să vorbească de îndată ce închide uşa.

— Am găsit unde să staţi, pentru o noapte-două, apoi vă mutăm într-un loc mai bun. E în cartierul Le Marais, Rue du Temple.

— Îţi mulţumesc, Jacques. Nu ştiu cum te vom putea răsplăti vreodată. Ai timp să intri şi să îl vezi pe fiul nostru?

Sarah aude mândria din glasul lui David şi o face să zâmbească. Va fi un tată minunat.

— Desigur! Cum se simte mama?

David îl conduce pe Jacques în dormitor. Mai întâi se apleacă să o sărute pe Sarah pe obraz, apoi ridică păturica din lână.

Sarah vede cum ochii lui Jacques se umplu de lacrimi. Se uită la ea, apoi face un pas în spate.

— Nu vă faceţi griji. N-o să-i las pe nemernicii ăia să pună mâna pe el.

Sarah zâmbeşte tristă.

— Ştiu că nu ai să-i laşi, Jacques.

— Îmi pare rău că nu pot sta mai mult timp.

— Desigur. Trebuie să pleci acum, zice David, conducându-l spre ieşire.

Drumul pe jos până în Le Marais este prea lung pentru Sarah, aşa că decid să ia metroul de la Passy, cu gândul de a schimba la Étoile. David a insistat să ia cu ei vioara ei Amati.

— Unele lucruri sunt prea preţioase ca să fie lăsate în urmă. Înainte să îţi aparţină ţie, a fost a tatălui tău, iar

înainte de asta, a bunicului tău. Nu e o simplă vioară. E trecutul vostru.

Aşa că ea îl duce pe Samuel, în timp ce el duce o servietă şi instrumentul, de parcă ar fi pe drum spre casa unui prieten, unde urmează să cânte. De parcă nu ar fugi pentru a-şi salva viaţa.

Rareori mai ies din casă zilele acestea şi li se pare ciudat să fie afară. Străzile sunt pustii; numai câţiva soldaţi patrulează ţanţoşi, cu puştile aţintite în sus. David şi Sarah se lipesc de clădiri, rămânând în umbră, schimbând drumul de îndată ce observă un soldat. Dar Sarah este epuizată. O dor plămânii, cu fiecare răsuflare greoaie; i se pare că nu are destul aer. Iar abdomenul i se contractă dureros la fiecare pas.

Într-un final, când ajung la metrou, sunt uşuraţi să constate că la intrare nu se află nici un soldat. Urcă în ultimul vagon, rezervat evreilor. În afară de ei, nu mai este nimeni altcineva decât un bătrân rabin. Acesta ridică încet capul când se aşază lângă el, ca o ţestoasă trăgând cu ochiul din carapacea sa.

— *Bonsoir, madame, bonsoir, monsieur*, îi salută el, cu un zâmbet ştirb.

— *Bonsoir, monsieur*.

Se apleacă spre ei.

— Fiţi cu băgare de seamă. Sunt la Étoile în seara asta, ca un roi de lăcuste.

— Mulţumesc, zice David, cu o mişcare din cap.

— Aveţi un bebeluş?

Bătrânul întinde şi mai mult capul, spre Sarah.

— Da, e copilul nostru, spune David, zâmbitor.

Bătrânul dă din cap solemn.

— E tare mititel. Cât are?

— Vreo şase ore.

Bărbatul se îneacă, iar ochii i se umezesc.

— Şase ore! Aţi fost nevoiţi să vă mutaţi.

Ridicându-se pe picioarele lui nesigure, pune o mână zbârcită pe capul copilului, iar cu cealaltă îşi acoperă ochii. Murmură o rugăciune în ebraică. Apoi se aşază la loc şi închide ochii. Când îi redeschide, îi lucesc cu putere sub cutele de piele.

— Dumnezeu se va îngriji de copilul vostru. Să nu vă faceţi griji. Dar nu coborâţi la Étoile. Mişună şobolanii.

Fac cum le-a recomandat bătrânul rabin, schimbând la următoarea staţie, Trocadéro, apoi încă o dată la Marbeuf şi ieşind într-un final de la metrou la Hôtel de Ville. Când ies din metrou, Sarah simte cum îi vâjâie capul, înfricoşată că vor fi opriţi. Respiraţia i se înteţeşte şi simte o umezeală între picioare; se teme că încă sângerează, dar nu spune nimic.

În cele din urmă, ajung la adresa pe care le-a dat-o Jacques – o clădire înaltă, lângă o fostă brutărie. David se împinge în uşa grea din lemn şi o ţine deschisă, ca să intre şi Sarah. De îndată ce pătrund în curtea interioară, îşi dau seama că nemţii au trecut pe acolo. Obloanele se leagănă deschise, iar plantele răsturnate zac împrăştiate pe jos, cu rădăcinile la vedere. Diferite articole de îmbrăcăminte flutură în adierea serii – o şosetă bej, un maiou de copil mic şi o cămaşă ruptă. O pală de vânt ridică de la pământ un ciorap de damă şi îl suflă peste o plantă care zace răsturnată. Aplecându-se, Sarah îl îndepărtează şi ridică planta la loc în ghiveciul ei. Locul acesta pare să fi fost siluit.

— David, nu putem rămâne aici!

— Nu avem de ales. Au fost deja aici, şi nemţii şi jefuitorii. Nu a mai rămas nimic de interes. Vom fi în siguranţă.

Apoi el se uită în jur, iar ea îi urmăreşte privirile, întrebându-se dacă nu cumva îi pândeşte cineva. E o tăcere sinistră.

— Să mergem, zice el, îndreptându-se spre uşa din partea stângă a curţii. E la etajul trei.

Sarah nu vrea decât să se întindă în pat. În timp ce urcă scările, simte cum i se scurge ceva pe interiorul coapsei. La fiecare pas, îi vuieşte capul. Apucând balustrada solidă din lemn, se trage în sus, dar o durere ascuţită îi străbate pântecul, obligând-o să se îndoaie de mijloc.

David lasă jos vioara şi, cu mâna liberă, încearcă să o ajute să urce, dar ea nu mai are putere să se mişte.

— Sarah, îl duc pe Samuel în apartament. Mă întorc după tine.

— Nu! Nu trebuie să-l lăsăm singur.

Privind în jur, are sentimentul că o urmăreşte cineva. De ce ar fi fost evacuat întregul bloc? Nu se poate să fi fost toţi locatarii evrei. Zidurile goale se zgâiesc la ea. Abia atunci remarcă găurile de gloanţe. Probabil că s-au opus. Poate din această cauză evacuaseră întreaga clădire; poate că erau implicaţi şi luptători din Rezistenţă. Se cutremură gândindu-se unde s-ar putea afla cu toţii.

David îl ia pe Samuel din braţele ei şi o ajută să urce, lăsând vioara şi servieta pe scări, în timp ce o conduce încetişor spre apartamentul aflat două etaje mai sus.

— Poţi să-mi dai un pic de apă?

Se uită în jur, în căutarea bucătăriei, dar dulapurile au fost făcute ţăndări, iar uşa cuptorului atârnă într-o balama; sertarele zac întoarse cu fundul în sus, cu conţinutul împrăştiat pe podea, iar pereţii sunt stropiţi cu sânge. Îşi fereşte privirile, înghiţind voma care i se ridică în gât.

— Lasă, zice ea.

David o conduce într-un dormitor îngust. Apoi, scoţând din buzunar o cheie, o bagă într-o încuietoare micuţă, pe care ea nici nu o văzuse. Împinge uşa camuflată, luminând înăuntru cu o lanternă slabă. Îşi ţine respiraţia, aşteptându-se aproape să găsească înăuntru oameni refugiaţi, ghemuiţi la podea, dar încăperea este goală. Se strecoară înăuntru, la lumina lanternei. Nu e mai mare decât o debara – abia dacă ai loc să te întinzi. Dar cel puţin este goală şi nu miroase a nimic, poate numai a praf.

— Aduc o saltea, zice el şi i-l întinde pe Samuel. Aşteaptă aici.

Ea se prăbuşeşte la podea, cu pruncul în braţe, prea istovită ca să îi mai poată răspunde.

30

Paris, 3 mai 1944
Sarah

Samuel plânge încetişor în somn. Sarah ar vrea să se răsucească pe o parte şi să se cufunde iar într-un somn adânc. Puterea tămăduitoare a somnului pare să-i fi calmat crampele. Dar ştie că bebeluşului începe să-i fie foame şi vrea să îl hrănească înainte ca plânsetele lui să se înteţească. Trebuie să facă cât mai puţin zgomot, dar nu e numai asta. Nu suportă să îl audă plângând. Suferind. Este ceea ce o sperie cel mai mult. Încearcă să nu se gândească la acest lucru, dar a văzut că se întâmplă. Bebeluşi, copii smulşi din braţele mamelor.

În bezna micuţei încăperi, îl ridică şi se sileşte să se ridice în capul oaselor. Este atât de cald, încât a dormit

dezbrăcată. Îi desparte buzele cu degetele, ajutându-l să găsească sfârcul. Nu îl prinde imediat, ci începe şi se opreşte, agitându-se, ca şi cum ar fi nemulţumit. Sarah îşi face griji că nu are destul lapte.

Cât de norocoasă a fost să aibă parte de o naştere atât de simplă; numai durerea a luat-o prin surprindere. *Dar cât va ţine norocul lor?* Ar fi trebuit să fie la adăpost în apartamentul lor din prosperul arondisment 16. Pentru numele lui Dumnezeu, nici măcar nu ştia nimeni că sunt evrei, până nu au fost siliţi să poarte nenorocita aceea de stea galbenă, ca o rană deschisă, sau ca o ţintă. Privind în urmă, regretă că s-a conformat, ar vrea să nu o fi purtat, dar, într-un fel bizar, ar fi simţit că e o laşitate din partea ei să *nu* o poarte. În definitiv, nu i-e ruşine că e evreică; este moştenirea ei – originea ei. Nimeni nu o va face vreodată să îi fie ruşine de asta. Aşa că a cusut-o cum i se ordonase şi a ieşit în lume cu capul sus. Cât de naivă a fost! I-a schimbat pe loc identitatea. Oamenii vedeau mai întâi steaua, şi apoi se uitau la ea.

Prima dată când a luat metroul după ce steaua devenise obligatorie, controlorul i-a spus cu asprime în glas:

— Ultimul vagon, *mademoiselle*.

Aşa că a coborât la următoarea staţie şi s-a suit în ultimul vagon, refuzând să-şi plângă de milă.

O săptămână mai târziu, tatăl ei a fost arestat pentru că şi-a prins steaua cu capse, în loc să o coasă. S-a gândit că aşa îi va fi mai uşor să o mute apoi pe alte haine. A fost observat de un soldat şi trimis direct la Drancy – fără proces, fără anchetă, fără şansa unui apel. Au primit scrisori de la el timp de şase luni, iar ei i-au trimis cu multă dragoste pachete cu mâncare şi cuvinte de îmbărbătare. Apoi nu au mai primit nimic şi i s-a pierdut orice urmă, ca şi cum nici nu ar fi existat vreodată. Clipeşte ca să îşi

alunge lacrimile care o podidesc de fiecare dată când se gândeşte la el.

Lângă ea, David nici nu mişcă. Trebuie să fie extenuat. Dar îi este atât de sete – şi de foame. Poate de asta nu îi vine laptele.

— David, şopteşte ea. David, eşti treaz?

— Nu. De ce?

— Poţi să îmi aduci nişte apă, te rog?

— Ce face Samuel? bâiguie el.

— Îi e foame şi nu cred că am destul lapte.

— Nu-ţi face griji, o să ai.

Îl simte că s-a ridicat în capul oaselor.

— Îţi aduc apă.

— Mulţumesc. Mi-e aşa de sete.

El ia lanterna şi iese din cămăruţa lor. Ei îi vine să plângă în timp ce bebeluşul se foieşte şi geme, ba prinzând sfârcul, ba dându-i drumul în clipa următoare. Ce se va întâmpla dacă nu îl poate hrăni cum trebuie?

David se întoarce după câteva minute şi îi întinde un pahar mare de apă, la lumina lanternei.

— E trei dimineaţa, ştii? Băieţelul nostru a dormit cinci ore. Nu-i rău pentru un nou-născut. Cealaltă veste bună e că nu au spart toate paharele. Bea apa până mă duc să caut ceva de mâncare.

Recunoscătoare, Sarah înghite apa cu lăcomie. Îi era sete. Cu siguranţă asta era problema. De-acum va începe să îi curgă laptele.

Cât timp David este plecat, încearcă să se relaxeze, spunându-şi că aici sunt în siguranţă şi că toată nebunia asta va lua sfârşit în curând, iar într-o zi, viaţa lor va reveni la normal. Tot ce trebuie să facă este să mai reziste o vreme.

David se întoarce, şi ea aude emoţia din glasul lui.

— Ghici ce am găsit!

— Ce?

— Aveau mâncare ascunsă în rezervorul de la toaletă.

— Şi crezi că e bine să mâncăm aşa ceva?

— Da. Sunt numai conserve. Gem de coacăze, ton, măsline, ardei murat.

Se opreşte, apoi, ca un magician, scoate la iveală o farfurie plină cu mâncare.

Împart amândoi combinaţia neobişnuită de alimente.

— Ce bine merge tonul cu gem de coacăze, zice Sarah, strângându-l de mână. Mulţumesc. Nu ştiu de ce nu am încercat până acum.

În timp ce mănâncă, ţine copilul la sân cu o mână, dar nu îşi mai face griji că nu poate alăpta. După o vreme, îşi dă seama că bebeluşul nu se mai foieşte şi îl simte cum suge. Sprijinindu-se de perete, se bucură de această nouă senzaţie a laptelui curgând din sânii ei. Simte că totul va fi bine.

Mai târziu, adoarme, pe deplin mulţumită şi sătulă, pentru prima oară după mult timp.

Probabil doarme dusă, pentru că visează că cineva bate la geam, implorând-o să îi deschidă. Însă, când să deschidă fereastra, se trezeşte.

Chiar *se aud* bătăi. Dar nu vin de la geam. Brusc, simte că îi creşte pulsul. Zgomotul răzbate dinspre peretele debaralei.

— David! şopteşte ea cu glas insistent, scuturându-l ca să se trezească.

— Ce e?

— Şşt. Ascultă. A venit cineva.

El ascultă în tăcere. Sarah aproape că îl vede ciulind urechile.

Îl strânge tare de mână. Se aude iar. Un zgomot uşor. Trei bătăi scurte, urmate de una mai lungă.

— E Jacques.

David întinde mâna pentru a deschide uşa, în timp ce Sarah răsuflă uşurată.

— Totul este în regulă, şopteşte Jacques. Nu e nici o primejdie. Puteţi ieşi.

Jacques le adusese provizii; în mare parte mâncare, câteva hăinuţe pentru bebeluş şi scutece.

— Soţia mea voia să vă mai aduc câte ceva, dar nu puteam avea prea multe la mine, în caz că eram oprit. Mâine va trebui să vă mutaţi din nou, zice el după o clipă.

— De ce? întreabă David, încruntându-se brusc. Ar fi bine pentru Sarah să se poată odihni câteva zile.

— Ştiu, dar e prea riscant. Mă tem că avem un trădător în grup. Nemţii ne găsesc ascunzătorile prea repede, prea uşor. Nu pot să nu mă gândesc că cineva le dă ponturi. Numai eu şi alte două persoane de încredere ştim că vă aflaţi aici, aşa că nu aveţi de ce să vă faceţi griji. Dar e mai sigur să vă mutăm, spune, apoi schiţează un zâmbet. Iar de data asta, am pentru voi o casă la ţară. Este în Saint-Germain-en-Laye. Nu e foarte departe, dar va trebui să călătoriţi cu un automobil. Acum pun la punct toate detaliile. Voi trebuie să fiţi gata de plecare mâine după-amiază.

David pune o mână pe umărul lui Jacques.

— Îţi mulţumesc, Jacques. Nu vom uita niciodată ce ai făcut pentru noi.

Jacques nu rosteşte nici un cuvânt, dar îşi pune mâna peste cea a lui David.

31

Paris, 4 mai 1944
Sarah

Ceva o trezeşte pe Sarah. Deşi în debara e întuneric, îşi dă seama că e dimineaţă, devreme. Primul ei gând se îndreaptă către bebeluş. Simte că a primit un dar – cel mai frumos şi mai de preţ dar din lume – şi, de îndată ce se trezeşte, vrea să îl vadă, să îl atingă, să se asigure că este adevărat – că nu a visat totul.

Prin bezna din debara, nu reuşeşte să-l zărească, dar îl simte întins lângă ea, îi aude răsuflarea uşoară şi regulată. Din instinct, ştie că doarme. Un scârţâit o face să tresară. I se pare că e cineva pe scări.

— David, şopteşte ea. Ai auzit ceva?

— Nu, îi răspunde el şi se întoarce prin somn, întinzând mâna spre ea.

Sarah îi prinde mâna, împletindu-şi degetele cu ale lui, spunându-şi că probabil i s-a părut, că ar trebui să se culce la loc, să profite de somnul bebeluşului. Trebuie să îşi cruţe puterile pentru ce îi aşteaptă. Ar putea fi mutaţi în orice zi. Dar nu se simte în siguranţă, la gândul că *ei* sunt acolo, afară, şi îi caută.

O bufnitură puternică zguduie peretele. Dă drumul mâinii lui David şi se ridică în capul oaselor, cu fruntea acoperită de broboane de sudoare. Ridică pruncul şi îl strânge la piept.

David s-a ridicat şi el. Nu îl vede, dar îi simte trupul rigid, ca şi cum lângă ea s-ar afla o statuie, căci amândoi se străduiesc, parcă, să se preschimbe-n piatră.

Aude uşi deschise şi trântite, cizme grele care aleargă în sus pe scări, ordine strigate în germană.

— *Schnell!*

— *Bewege dich schneller!*

Vrea să îi şoptească ceva lui David, ceva despre uşa ascunsă, despre cheia pe care a folosit-o când a deschis-o. A încuiat-o pe dinăuntru? Sunt la adăpost? Vor fi descoperiţi? Dar nu îndrăzneşte nici să respire, darămite să zică ceva. Ar vrea să îl poată vedea. Dacă l-ar vedea, s-ar simţi mai în siguranţă.

O uşă se trânteşte cu zgomot – un zgomot mai puternic decât celelalte. Pare a fi uşa apartamentului. Îl aude pe David icnind brusc. Se roagă în tăcere: *Te rog, Doamne, apără-l pe copilul nostru. Niciodată nu voi mai cere nimic altceva*.

Aude glasuri puternice care vorbesc în germană, chiar în faţa uşii debaralei. David întinde o mână spre ea în întuneric şi o îmbrăţişează. O strânge cu putere în braţe, iar ea strânge copilul şi mai tare şi rămân aşa, tremurând.

— *Hier drin!* strigă o voce de neamţ.

Sarah nu înţelege ce înseamnă cuvintele lui, dar ştie că vocea vine acum chiar din faţa debaralei. Se agaţă de Samuel, rugându-se din nou în minte: *Te rog, Doamne, apără-l*.

Copilul doarme încă, iar ea se miră că toată zarva aceea nu l-a trezit. Tocmai atunci însă, pruncul geme încetişor. Ea înţepeneşte, cu toţi muşchii încordaţi. Ducându-şi degetele la buzele lui, încearcă disperată să îi transmită că trebuie să tacă. Cu mişcări frenetice, îl pune la sân, dar el întoarce capul şi adoarme la loc.

Ascultă conversaţia zgomotoasă în germană, care se poartă dincolo de peretele subţire. Cât de mult şi-ar dori să vorbească limba lor acum. Degetele lui David se îngroapă în umărul ei şi o rănesc, dar Sarah nu face nici o

mişcare. Primeşte cu bucurie durerea, care îi distrage atenţia de la teroarea crescândă.

Samuel se agită în braţele ei, scâncind uşurel. Poate îl ţine prea strâns, aşa cum o ţine David pe ea. Îşi relaxează strânsoarea, suflând aerul pe care îl ţinea în plămâni. Copilul nu trebuie să îi simtă tensiunea. L-ar putea face să plângă.

Dar scâncetele lui se înteţesc. Sarah simte că îi stă inima în loc. Îl împinge la piept, încercând să îl facă să apuce sânul, să tacă. Dar copilul dă capul pe spate şi scoate un ţipăt. Puternic şi ascuţit.

Un trosnet puternic răsună dincolo de uşă. Apoi altul, şi altul. Cizmele mari şi negre forţează uşa debaralei, intrând peste ei.

32

Paris, 29 mai 1944
Sarah

Şoarecii mişună de colo colo, fie noapte, fie zi, deşi Dumnezeu ştie ce găsesc de mâncare în locul acela. Poate că doar duhoarea mizeriei umane îi atrage şi îi ţine acolo. Sarah l-a simţit de îndată ce a intrat în clădirea destinată femeilor. I-a amintit de grajdurile unde mergea să călărească, atunci când era mică – veşnicul iz muced, de sudoare şi putrefacţie.

Nu îi dă drumul din braţe lui Samuel nici pentru un minut, îngrozită că ar putea cădea pradă animalelor scârboase. Apropierea de el o linişteşte şi îi reaminteşte de cuvintele spuse de rabinul din metrou: „Dumnezeu se va îngriji de

copilul vostru”. Se agaţă de această slabă urmă de speranţă, spunându-şi că a fost o profeţie. O ajută să se apere de frică.

Patruzeci de femei sunt îngrămădite într-o încăpere îngustă, dreptunghiulară, în paturi de armată acoperite numai cu paie, dar celelalte îi arată bunăvoinţă atunci când văd că are un copil mic. Se asigură că are destulă apă de băut, iar unele dintre ele îi dau chiar şi din pachetele lor cu mâncare. Ea nu are ce să le dăruiască în schimb, în afară de un zâmbet slab. Nici să vorbească nu poate. O oboseşte, iar ea are nevoie să îşi păstreze toată energia pentru a-l hrăni pe Samuel. Asta-i tot ce contează acum. Să îl ţină în viaţă.

Sunt numai două toalete la Drancy, pentru miile de prizonieri – una pentru bărbaţi şi una pentru femei – şi nu se pot duce decât la orele stabilite. De fiecare dată când se duce, caută printre chipurile de la coadă, sperând să îl vadă pe David, dar nu îl vede niciodată. Şi în fiecare zi se uită la lista pentru următorul transport, îngrozită că într-o zi va găsi acolo numele lor. Numai de-ar rezista, îşi zice ea. Războiul nu va dura la nesfârşit.

Dar, pe 29 mai, numele lor apar pe lista celor care vor fi deportaţi chiar în dimineaţa următoare: David Laffitte, Sarah Laffitte, Copilul Laffitte. Nici numele nu i l-au cerut. De parcă nu le-a trecut prin minte că ar avea nevoie de un nume.

33

Paris, 30 mai 1944
Jean-Luc

Jean-Luc doarme adânc, când aude strigătele:

— *Raus! Raus!* E ora de trezire!

La început crede că visează; apoi, pe măsură ce străbate toate straturile de somn, până când e pe deplin conştient, înţelege că vocile vin chiar din faţa camerei sale.

— Philippe! zice el. Philippe, trezeşte-te!

Pipăie pereţii camerei, în căutarea întrerupătorului.

Deodată, uşa este deschisă cu o lovitură de picior, iar lumina de pe coridor inundă camera.

— *Achtung!* Trezirea!

Aruncă pijamaua de pe el şi se grăbeşte să îşi tragă salopeta. Simte că Philippe face acelaşi lucru. Soldatul rămas în apropiere, aşteptând, îi împinge spre lift. Ceilalţi patru bărbaţi sunt deja înghesuiţi în cabină.

— Probleme la tren, explică gardianul când îşi face loc lângă ei. Blocat.

Când păşesc afară, e întuneric beznă şi frig şi nici un semn nu prevesteşte încă răsăritul soarelui. Cei şase muncitori se aşază fără să scoată o vorbă, în timp ce camionul prinde viteză pe străzile întunecate. În sfârşit, vor vedea un tren. Va afla acum dacă sunt, într-adevăr, vagoane pentru vite. Bănuieşte că au încărcat trenul înainte de a-şi da seama că este blocat, aşa că de data aceasta va vedea cu ochii lui prizonierii.

Îi chiorăie stomacul, iar Frédéric îi aruncă o privire.

— Crezi că vom primi ceva la micul dejun?

— Mă îndoiesc, zice Xavier, clătinând din cap. Cu siguranţă vor ca trenul să pornească cât mai repede.

— Da, înainte de răsărit, zice Frédéric, privind spre ceasul de la mână. E abia cinci.

— *Merde!* înjură Marcel, ridicând privirile. Nu-i de mirare că sunt atât de obosit.

Camionul opreşte brusc.

— *Achtung!*

Soldatul sare din camion, iar ei se grăbesc să îl urmeze.

Când ajung pe peron, se opresc pe neaşteptate, Frédéric izbindu-l pe Jean-Luc în spate.

— Oh, Doamne!

— Ce naiba? face Marcel, punând o mână pe umărul lui Jean-Luc, ca pentru a-şi regăsi echilibrul.

Aud ţipete, urlete, plânsete, toate din interiorul trenului pentru vite care aşteaptă pe şine, cu uşile închise.

— Mişcaţi! Mişcaţi! le ordonă soldatul, împingându-i înainte cu bastonul.

Jean-Luc simte cum îl mână de la spate. Rezistă dorinţei de a se întoarce, de a i-l smulge din mână şi de a i-l îndesa în gură. În schimb, înaintează, păşind peste articolele de îmbrăcăminte răspândite de-a lungul peronului: paltoane, pălării, poşete. Holbându-se la tren, vede o mână lungă şi subţire care iese printr-o fantă îngustă, în partea superioară a unui vagon, apoi alta şi alta, toate ţinând strâns bucăţele de hârtie. Mâinile se deschid, dând drumul hârtiilor, care sunt luate de briza uşoară. Se opreşte şi ridică una, dar, în semiobscuritatea dimineţii, nu înţelege scrisul. Singura lumină provine de la un imens fascicul îndreptat spre tren. Îndeasă bucata de hârtie în buzunar, bănuind că trebuie să fie o scrisoare către cineva – către o persoană iubită. Nu mai are nici un dubiu acum. Oamenii aceştia se îndreaptă spre moarte.

O mână îl împinge înainte.

— *Aussehen!* Uite!

Un soldat stă în spatele lui, luminând şinele cu o lanternă. Jean-Luc urmăreşte cu privirea raza de lumină. Înţelege imediat care este problema: o roată a căzut în spaţiul dintre două şine. S-a deschis braţul eclisei care în mod normal le ţine laolaltă. Nu ştie cum vor putea să ridice din nou roata pe şine. Se întoarce şi priveşte în spate. Chipul lui Frédéric luceşte la lumina slabă, iar Jean-Luc vede cum pe buze îi flutură un zâmbet vag. Frédéric a provocat accidentul? Speră că da. Dar acum ce pot face? Priveşte în jur, la soldaţii şi paznicii de pe peron; sunt mulţi, poate chiar patruzeci. Toţi înarmaţi. Sunt şi câini, care mârâie şi trag de lese. Situaţia pare lipsită de speranţă.

Mâna îl împunge din nou pe Jean-Luc în spate.

— Vezi problema?

Dar Jean-Luc a înţepenit în loc. Mâna îl împunge din nou.

— Uite!

Jean-Luc întoarce capul spre soldatul furios.

— Şi ce vrei să fac eu?

— Repar-o. Pune trenul la loc pe şine.

— Nu pot. Braţul eclisei s-a rupt. Trebuie să descărcăm trenul şi să îl ridicăm de pe şine ca să le apropiem din nou.

— Ce? face soldatul, tot mai încruntat.

Se apropie un altul, care vorbeşte în germană; sună ca o traducere a ceea ce a spus Jean-Luc. Celălalt soldat clatină din cap.

— Fără coborâm. Fără descărcăm.

— Imposibil! E prea greu! explică Jean-Luc, ridicând mâinile în aer pentru a-şi arăta neputinţa în faţa unei asemenea idei.

— Bine. Bine.

Primul soldat dispare şi se întoarce după un minut, cu un grup de bărbaţi cu înfăţişare bolnăvicioasă, toţi numai piele şi os.

— Nu!

Jean-Luc se uită spre micul grup de bărbaţi slăbiţi. Nu are cum să funcţioneze; orice neghiob şi-ar da seama de asta. Se apropie un grup mai mare, iar cei şase muncitori fac un pas în spate, lăsându-i să se certe zgomotos în germană.

— *Ja,* descărcaţi trenul! ordonă cineva.

Fără întârziere, buloanele sunt scoase, uşile glisează în spate pe şinele lor, iar prizonierii se revarsă căzând pe peron. Plâng şi se strigă între ei, întinzând braţele unii spre alţii.

Apoi se aude o împuşcătură.

— Linişte!

Zgomotul încetează, plânsetele şi ţipetele fiind reduse brusc la suspine şi gemete. Dar bebeluşii din rândurile prizonierilor nu ascultă de ordinele nemţilor şi nici de mamele lor care încearcă să îi liniştească, iar plânsetele lor continuă pe fundal.

Se aude o nouă împuşcătură. Lătratul câinilor se ridică în aerul nopţii.

— Linişte, am zis!

Un corp se prăbuşeşte la pământ. Alte ţipete. Altă împuşcătură. Apoi se lasă o tăcere aproape deplină, singurele zgomote care se mai aud fiind lătrăturile câinilor. Soldaţii mărşăluiesc de-a lungul peronului, fluturându-şi armele, strigând ordine în germană, în timp ce alţi şi alţi oameni se prăbuşesc din vagoane.

— Doamne sfinte, câţi sunt? zice Frédéric, prinzându-l pe Jean-Luc de cot.

— Cred că sunt o sută numai în vagonul ăsta!

Soldaţii îi mână pe prizonieri, cu armele şi bastoanele lor, spre capătul peronului.

Jean-Luc tot nu se poate clinti din loc. Mulţimea de prizonieri trece pe lângă el, încercând să evite loviturile

nemiloase ale soldaţilor. Cineva îi îndeasă o bucată de hârtie în mână. Alte hârtiuţe îi sunt întinse. Iar el tot nu se poate mişca. Nu s-a simţit niciodată atât de neputincios. Ar vrea să le strige: „Opriţi-vă!” Ar vrea ca armele soldaţilor să se îndrepte spre el. Dar este paralizat, priveşte fără să îi vină a crede. Îi vede cum deschid un alt vagon. Alte sute de oameni se prăvălesc la pământ. Zarva creşte din nou, căci oamenii se agaţă unii de alţii, plângând şi ţipând.

Apoi simte o mână apucându-l de gulerul salopetei. Se uită în jos şi vede o tânără, cu ochi verzi, luminoşi. Îi trage cu disperare capul în jos, spre gura ei.

— Cine eşti? Nu eşti prizonier.

Jean-Luc o prinde de talie, ca să nu fie luată de mulţime.

— Sunt muncitor la căile ferate, îi şopteşte el la ureche. Vrei să duc un mesaj cuiva?

— Nu, îi răspunde femeia plângând, iar lacrimile îi curg pe obraji.

Jean-Luc încearcă să o ţină, să nu îi dea drumul. Se întoarce într-o parte, apărând-o de valul de oameni. Zgomotele răsună din nou puternic, când alţi oameni se revarsă din vagoane. Aşteaptă detunătura următoarei împuşcături.

Femeia îl cuprinde cu braţul pe după gât, cu buzele lipite de urechea lui. Jean-Luc vrea să îi şteargă lacrimile, dar ştie că ea încearcă să îi spună ceva.

— Te rog, spune ea.

Simte că îi împinge ceva la piept. Ceva cald şi moale. Îşi coboară privirile.

Un năsuc se iţeşte dintre cârpe, iar ochii negri se deschid, privindu-l drept în faţă. Zgomotele din jur amuţesc, în timp ce pruncul se uită la el, profund.

— Te rog, ia-mi copilul!

34

Paris, 30 mai 1944
Jean-Luc

— Îl cheamă Samuel, spune tânăra, şi lacrimile continuă să-i curgă pe faţă. Ia-l!

Jean-Luc încearcă să se ferească, dar nu are loc, căci mulţimea se îmbulzeşte şi în spatele lui.

— Nu! zice el, scuturând din cap. Nu pot!

Dar ea îi împinge copilul înfăşat în braţe, ţinând bărbia ţeapănă şi hotărâtă. Un bărbat masiv se loveşte de ei, îndepărtând-o de el. Jean-Luc simte cum creşte distanţa dintre ei. Ea îi dă drumul. Dacă nu va ţine strâns copilul, va cădea, va fi călcat în picioare. Ridică o mână, prinzându-l, iar pe cealaltă o întinde spre ea, numai că mulţimea a înghiţit-o deja. Îi caută ochii verzi şi luminoşi în marea de oameni. Dar nu o mai vede.

Oamenii trec pe lângă el, iar el rămâne locului, nemişcat. Mulţimea se subţiază acum, iar soldaţii încep să se apropie de el. Trebuie să ascundă copilul. În timp ce îl ţine cu mâna stângă, cu dreapta îşi desface pe furiş nasturii salopetei. Bagă copilul înăuntru, apoi îşi încheie din nou nasturii. Îşi dă seama că bebeluşul nu a scos nici un sunet, dar simte căldura pe care o răspândeşte, încălzindu-i pieptul. Se simte copleşit de situaţie, iar panica îi dă fiori pe şira spinării. Ce ar trebui să facă acum?

Priveşte în jur. Valul de prizonieri s-a îndepărtat aproape cu totul de tren. În scurtă vreme, va fi expus privirilor. Se îndreaptă spre ei, împingându-se în grămada de oameni, încercând să se piardă printre ei.

Clădirea şefului de gară! Acolo trebuie să meargă. Este nevoit să împingă un bătrân din drumul lui în timp ce

înaintează. Două femei care se agaţă una de alta îi blochează trecerea. Le ocoleşte şi se îndreaptă în grabă spre celălalt capăt al peronului.

Răsună o altă împuşcătură, iar preţ de o clipă mulţimea pare să se oprească. Apoi îşi reia goana. Ţinând capul în jos, Jean-Luc merge mai departe. Ajuns în faţa clădirii, împinge uşa de la intrare. Nu e nimeni înăuntru. *Şi acum? Gândeşte-te!* Timpul este crucial. Urcă scările cât de repede îi permite piciorul rănit. Nu ştie ce să facă, unde să se ducă.

Toaletele sunt la primul etaj. Intră şi închide uşa în urma lui, fără zgomot. S-ar putea ascunde aici până când decide cum să fugă. Gara are o ieşire prin spate, la care se poate ajunge ocolind clădirea. De obicei este păzită, dar, cu haosul de afară, s-ar putea ca acum să nu fie. Priveşte pe fereastră; dă în spatele clădirii, unde nu se vede decât întunericul.

Dă să plece, când aude paşi urcând scările. Aruncă un ochi spre cabine, gândindu-se că s-ar putea ascunde în interiorul uneia dintre ele, dar e prea târziu. Uşa se deschide şi intră un soldat.

— *Verdammt noch mal was machst du da?* zice neamţul, încruntându-se la el. Ce faci aici? Toaleta asta este numai pentru germani. *Raus!*

Bebeluşul scoate un ţipăt.

— Ce a fost asta? zice neamţul şi încruntătura i se adânceşte.

Jean-Luc reacţionează rapid. Luând mâna dreaptă de pe copil, se repede spre neamţ, smulgându-i pistolul din tocul deschis. E mai uşor decât credea că va fi. Îl scutură ca să îl poată apuca mai bine. E prima dată când ţine în mână un pistol şi trebuie să-şi coboare privirea o clipă, ca să găsească trăgaciul. Odată ce l-a identificat, pune degetul

pe el, atent să nu îl apese. Nu încă. Ţinteşte spre neamţ, iar cu mâna stângă ţine copilul lipit de piept.

Neamţul păleşte.

— *Dafür könntest du erschossen werden!* Vei fi împuşcat pentru asta!

Jean-Luc nu se clinteşte.

— Dezbracă-te.

— Ce?

Lipeşte pistolul de fruntea omului.

— Dezbracă-te! *Schnell!*

În timp ce soldatul se chinuie să iasă din uniformă, plânsetele copilului se înteţesc. Jean-Luc ştie însă că nu trebuie să se lase distras. Următoarele câteva minute sunt esenţiale. Cu pistolul aţintit asupra prizonierului său, se îndreaptă spre zona unde sunt chiuvetele. Scoate copilul şi îl aşază într-o chiuvetă. Plânsetul copilului devine frenetic acum, că nu mai este ţinut în braţe.

În timp ce pune ambele mâini pe pistol, Jean-Luc ştie că trebuie să facă abstracţie de ţipetele copilului. Este timpul să ia o decizie. Afară răsună mai multe împuşcături. În curând vor începe să îl caute. Trebuie să se grăbească. Degetul îi tremură pe trăgaci, iar inima îi bate mai repede, anticipând ce urmează. Este mai bine să nu lase în urmă martori. Dar are nevoie de uniforma aceea şi nu o vrea pătată de sânge.

În scurtă vreme, uniforma zace la picioarele soldatului, în timp ce neamţul stă acolo tremurând, numai în lenjerie de corp.

— Nu mă omorî. Îţi las destul timp ca să scapi.

Jean-Luc se uită fix la el, îi vede pieptul alb şi plăpând şi braţele slăbănoage. Nu este mai mare ca vârstă decât el, dimpotrivă. E doar un puşti. Se aud alte bubuituri.

Plânsetele bebeluşului îi sparg timpanele. Nu poate lua o decizie cu tot zgomotul acesta.

— Bebeluşului i-e foame, şopteşte soldatul. Aş putea să-ţi aduc lapte.

— Taci din gură! Cum ies de aici? zice Jean-Luc, împungându-l din nou cu arma în frunte.

— Uşa, spatele gării. Nu sunt gardieni acum. Arată documentele mele.

Cu arma încă îndreptată spre prizonierul său, Jean-Luc îşi scoate salopeta. Va fi mai greu să se îmbrace cu arma aţintită asupra neamţului. Sau ar putea să îl împuşte pe loc şi să îşi elibereze ambele mâini. Ar fi mai simplu. Dar există riscul ca împuşcătura să fie auzită de cineva.

Ignorând plânsetele copilului, îşi trage pantalonii uniformei cu mâna stângă, apoi haina şi căciula. După aceea, îşi vâră picioarele în ghete. E aproape gata; va trebui să-şi încheie mai târziu nasturii de la haină. Mai întâi trebuie să se ocupe de neamţ. Ţinteşte arma către capul lui.

Deodată, omul cade în genunchi, implorându-l.

— Nu trage! Te rog! Am familie!

— Mi se fâlfâie! Crezi că oamenii ăştia nu au familii?

— Îmi pare rău! Îmi pare rău! Nu am...

— *Ferme ta gueule!* Închide gura! Sau te împuşc pe loc.

Soldatul tace. Dar bebeluşul încă ţipă. Ceva din plânsetul copilului îl împiedică să tragă.

Îl ridică din chiuvetă cu o mână, iar cu cealaltă ţine arma îndreptată spre neamţ.

— Nu! Te rog! izbucneşte soldatul în lacrimi. Stau aici. Nu plec.

Jean-Luc numără până la trei, apoi apasă pe trăgaci.

35

Paris, 30 mai 1944
Charlotte

— Cine sună aşa? întreabă Maman, îndreptându-şi privirile spre mine.

— Mă duc eu.

Mă întorc cu spatele la chiuvetă şi mă şterg pe mâini cu prosopul. Soneria se aude din nou şi mă grăbesc spre uşa de la intrare. De afară răsună un plânset de copil. Mă opresc o clipă înainte de a deschide.

E Jean-Luc. Stă în prag, în uniformă de neamţ. Ţine în braţe un copil mic. Mâinile îmi alunecă de pe clanţă. Simt cum sângele mi se scurge din obraji, iar stomacul mi se strânge de dezamăgire. Un bebeluş! Trebuie să fie copilul lui.

Trece grăbit pe lângă mine, închizând uşa în urma lui.

— Charlotte, trebuie să mă ajuţi!

Rămân pironită-n loc, cu gura căscată. Nu ştiu cum să îi pun toate întrebările care îmi trec prin minte. Al cui este bebeluşul?

— Are nevoie de hrană! zice Jean-Luc, iar ochii îi fug prin cameră.

Îmi simt limba umflată şi greoaie în gură. Încerc să vorbesc, dar nu reuşesc să scot nici un cuvânt. Apoi o simt pe Maman care vine în grabă în spatele meu.

— Ce se întâmplă? întreabă, fixându-l cu privirea pe Jean-Luc. Ce cauţi aici?

El face încă un pas în interiorul apartamentului, iar plânsetele bebeluşului se înteţesc.

— O femeie de la Drancy m-a obligat să-i iau copilul. Nu ştiu ce să fac cu el.

— Nu ar fi trebuit să vii aici, ridică Maman glasul.

— Vă rog! Trebuie hrănit. Nu aveam unde să mă duc.

Maman se întoarce spre mine, iar vocea ei capătă un ton hotărât, organizatoric.

— Charlotte, du-te fuga la etajul cinci, la Madame Deschamps. A născut din nou de curând. Roag-o să-l alăpteze şi pe copilul acesta, zice, apoi mă apucă de braţ înainte de a o lua din loc. Nu-i spune nimic despre Drancy. Zi-i că l-am găsit pe scările vechii brutării.

Când plec, o văd că ia pruncul din braţele lui Jean-Luc.

— Ascunde-te în dormitor. Nu trebuie să te vadă.

Plec grăbită, cu gândurile învălmăşite în minte. A luat un copil!

Cu răsuflarea tăiată, sun la Madame Deschamps. Băieţelul ei îmi deschide uşa.

— Mama ta e acasă?

Se întoarce cu spatele şi strigă:

— Maman!

— *Oui,* o aud zicând din camera de zi. Cine este?

Băiatul se uită la mine, iar pe chipul lui mic apare o încruntătură adâncă.

— Spune-i că e Charlotte, de la etajul trei.

Dar nu mai aştept după el şi dau buzna în camera de zi.

— Madame...

— Bună, Charlotte, zice femeia, zâmbindu-mi de unde stă, într-un fotoliu mare, cu un bebeluş adormit la sân. Nu te-am văzut de multă vreme, de când ai început să lucrezi la spital. Ce mai faci?

— Eu... Eu... Avem nevoie de ajutorul dumneavoastră. Avem un copil... E mort de foame. Puteţi să îl alăptaţi?

— Ce? Ce copil?

— L-am găsit abandonat. În faţa vechii brutării.

— Nu ştiu. Mi-e destul de greu să-l alăptez şi pe al meu.

— Vă putem da raţiile noastre, spun eu, fără să stau pe gânduri. Vă rog.

— Bine, bine. Lasă-mă cinci minute.

O privesc cum ia cu blândeţe copilul de la sân şi îl culcă pe canapea.

— Laurent, îi zice fiului ei. Fii atent la sora ta, bine?

Băiatul încuviinţează solemn din cap şi se aşază lângă prunc.

O aştept pe Madame Deschamps să îşi încheie nasturii bluzei. În timp ce coborâm scările în grabă, aud cum urlă bebeluşul.

— Pare foarte înfometat. Sper că am destul lapte.

Îşi prinde sânii în mâinile făcute căuş, de parcă le-ar măsura volumul. După mine, nu sunt prea mari şi mă întreb cum va reuşi.

Maman iese din camera de zi, cu bebeluşul ţipându-i în braţe.

— Micheline. *Merci*. Ne poţi ajuta?

— Nu sunt sigură. Nu ştiu dacă am destul lapte. Tocmai l-am alăptat pe al meu şi nu am mâncat încă nimic astăzi.

— Charlotte, mergi şi adu nişte pâine şi cârnatul acela. Adu şi nişte apă.

Când mă întorc cu proviziile, Madame Deschamps este aşezată în fotoliul lui Papa şi îşi descheie nasturii. Maman îi trece copilul în braţe. Mă holbez la Madame Deschamps, care îndeasă capul pruncului în bluza pe jumătate desfăcută. Dar plânsetele continuă, în mijlocul vânzolelilor şi al sforţărilor. Ia copilul de la sân şi îi priveşte chipul roşu şi lucios, răvăşit de furie. Apoi ridică sânul şi i-l împinge în gură. Dar bebeluşul se trage înapoi, ţipând şi mai tare. Madame Deschamps oftează, privind-o pe Maman cu o sprânceană ridicată.

— Încăpăţânat ca un catâr, ăsta micu’, zice ea.

— Te rog, mai încearcă, zice Maman, cu vocea tremurându-i de teamă.

Şi eu mă tem. Ce ne facem dacă nu îl putem hrăni? Va muri?

Madame Deschamps leagănă copilul dintr-o parte în alta şi am senzaţia că va renunţa. Apoi încearcă din nou, de data aceasta murmurând domol. Treptat, plânsetele se potolesc, fiind înlocuite de sunetele gingaşe ale suptului. Simt un val de uşurare; mă întorc zâmbind spre Maman, dar îşi ţine ochii fixaţi asupra pruncului şi buzele strânse. Îmi dau seama că încearcă să hotărască ce e de făcut.

— Maman, îi şoptesc eu. I-am spus că îi dăm tichetele noastre de raţii.

Oftând, se îndreaptă spre birou şi scoate plicul pe care îl ţinem în sertarul de sus. Scoate tichetele şi i le întinde lui Madame Deschamps.

— Sărmanul. Bănuiesc că părinţii lui au fost săltaţi, zice Madame Deschamps, privind spre Maman.

— Nu ştiu. L-am găsit afară, în pragul vechii brutării.

Femeia scoate un ţâţâit.

— Ce lucruri sunt obligaţi să facă oamenii în vremurile astea! E îngrozitor.

Maman încuviinţează din cap, cu ochii aţintiţi asupra ei.

— Poţi să-l iei dumneata? Sau s-o iei? Nici nu ştiu ce e. Poţi lua dumneata copilul?

— Nu! răspunde Madame Deschamps, cu glas aspru. Nu îmi pot asuma riscul, când am patru copii acasă.

Apoi vocea i se mai domoleşte.

— Dacă îl caută?

— Să caute un prunc? spune Maman, încruntându-se la ea. De ce şi-ar pierde timpul cu un copil atât de mic?

— Dacă e evreu? zice Madame Deschamps, coborând vocea.

Apoi pipăie funduleţul copilului.

— Cred că nu a fost schimbat de multă vreme. E ud tot. Sărmanul, s-a oprit deja din supt. A adormit, dar nu cred că a mâncat cine ştie ce.

Maman se uită la mine.

— Charlotte, adu un prosop de bucătărie. Îi schimb eu scutecul.

— Un prosop de bucătărie?

— Da, e perfect.

Când mă întorc cu prosopelul, o văd pe Maman stând pe canapea, aplecată în faţă, vorbind în şoaptă cu Madame Deschamps. O văd cum îi ia copilul din braţe cu grijă şi îl pune pe podea. Desface straturile de lână în care este învelit. Pe dedesubt poartă un costumaş cenuşiu. Îi desface nasturii şi îi scoate bluziţa. Pielea îi este aproape translucidă – liniile coastelor se zăresc prin ea.

— Doamne, ce murdar e! Trebuie să-l îmbăiem, decide Maman, apoi tace o vreme, în timp ce şterge mizeria cleioasă şi gălbuie din jurul zonei intime. Nu a fost circumcis, precizează şi se întoarce din nou spre Madame Deschamps. Nu vrei să-l iei dumneata? Te rog. Te-am ajuta.

— Nu. Ţi-am zis că nu pot. Face o pauză. De ce nu-l ţii dumneata? Charlotte te poate ajuta.

— Nu putem! zice Maman, cu o voce tăioasă.

— Dar, Maman, am putea!

— Nu, Charlotte, nici nu se pune problema.

— V-aş aduce nişte lapte de la mine, zice Madame Deschamps, pe un ton ce vădeşte acum regretul.

— Dar dacă l-am duce la orfelinat? spun eu, cu glas şovăielnic, remarcând privirile pe care le schimbă Maman şi Madame Deschamps. Nu am putea să-l lăsăm în faţa unui orfelinat?

— Ar fi mort într-o săptămână, decretează Madame Deschamps, cu glas monoton.

Maman încuviinţează din cap.

— Orfelinatele sunt periculoase acum. Deja e subnutrit şi foarte slăbit, spune ea întorcând capul spre mine. Du-te şi umple chiuveta din bucătărie cu apă călduţă.

Fac întocmai. Este abia pe jumătate plină când Maman intră în bucătărie, cu bebeluşul în braţe.

— Am trimis-o pe Micheline înapoi. O să ne aducă nişte lapte de la ea. Va fi mai uşor decât să încercăm să facem rost de lapte de vacă, şi probabil mai sănătos pentru el.

— Te rog, spun, încerc să nu îmi las vocea să capete un ton implorator. Nu am putea să-l ţinem la noi? Te ajut eu. Tu trebuie numai să-mi arăţi ce să fac.

— Charlotte, nu putem.

Ochii îi lucesc, iar în glasul ei se simte o urmă de regret.

— Nu înţelegi că de îndată ce vor face legătura dintre tine şi Jean-Luc, vor veni direct aici? Ar putea chiar să trimită Gestapoul.

— Gestapoul? Nu se poate!

— Ba da. Vor vorbi cu vecinii. Sper că Micheline nu va spune nimic, dar nu poţi şti ce o să facă cineva când e supus presiunilor, zice, cu un oftat. Nu mai suntem în siguranţă. Iar asta, mulţumită lui Jean-Luc, adaugă, după o scurtă pauză.

Un fior îmi traversează şira spinării. Ne-a pus familia în pericol.

— Îmi pare rău, Maman.

Dacă trimit Gestapoul? Dacă ne arestează?

— Spune-i să iasă. Trebuie să înveţe cum să aibă grijă de bebeluş. Poate începe prin a-l îmbăia.

— Jean-Luc, şoptesc eu, deschizând uşa. Poţi ieşi acum.

Iese târşâind picioarele şi privind în pământ.

— Doamne, îmi pare tare rău, Charlotte. Nu ştiam unde să mă duc.

Încerc să zâmbesc, dar simt un nod în stomac. Nu am în minte decât imaginea celor de la Gestapo urcând scările spre noi.

— Îl cheamă Samuel, zice Jean-Luc, privindu-mă.

Încuviinţez din cap.

— Da, tocmai am descoperit şi noi că e băiat.

Când intrăm în bucătărie, Maman se întoarce spre Jean-Luc.

— Trebuie spălat, spune ea, pe un ton glacial. Îţi arăt cum se face.

Ne ajută să-l spălăm pe Samuel, apoi îi dă lui Jean-Luc o cremă grasă, cu care să-i ungă pielea iritată a picioruşelor. Îl privesc cum întinde crema pe piele, de parcă i-ar fi şi teamă să îl atingă. Ştiu de ce face Maman asta – vrea să îl responsabilizeze. O văd cum îl priveşte şi înţeleg că e furioasă pe el, deşi încearcă să-şi păstreze calmul. Bărbaţii nu se pricep să se îngrijească de bebeluşi. Ce va face?

De îndată ce copilul este spălat şi culcat în fotoliu, se întoarce spre Jean-Luc.

— Ce-i cu uniforma de neamţ?

— Numai aşa puteam scăpa din gară.

— Cum ai făcut rost de ea? îl întreabă Maman, cu o voce tăioasă.

— I-am luat pistolul neamţului şi l-am obligat să mi-o dea. Altfel nu se putea.

— L-ai împuşcat?

— Numai în picior.

— Ar fi trebuit să-l omori. Acum ai lăsat în urmă un martor. Vor veni după tine.

Maman se plimbă de colo colo prin încăpere, privindu-l de sus.

— Soţul meu se întoarce acasă după-amiază. Nu trebuie să afle nimic.

Jean-Luc încuviinţează din cap.

— Dacă mă caută, se vor duce mai întâi acasă la mine. Nu au cum să afle că sunt aici.

— De unde ştii că nu ai fost urmărit? îl chestionează Maman, încruntându-se la el.

— Am verificat. Nu era nimeni pe lângă mine.

— Dar ei ştiu că ai cunoscut-o pe Charlotte în spital. Nu le va lua mult timp să facă legătura. Ar putea ajunge aici în curând, zice ea, privindu-l cu asprime. Trebuie să pleci. Şi trebuie să iei copilul cu tine. Până acum trebuie să fi aflat deja că l-ai luat şi te caută. Nu ne putem asuma un asemenea risc. Deja am amestecat-o pe Micheline.

Continuă să umble dintr-o parte în alta prin camera de zi.

— Ea e elementul imprevizibil din cauza căruia am putea fi prinşi. Va trebui să inventez o poveste, dar ştii cum sunt oamenii. Va vorbi. Nu ar fi trebuit să-i cerem să-l alăpteze, oftează ea. Nu gândeam limpede.

— Dar, Maman, trebuia să-l hrănim. Ţipa de foame. Nu e vina ta.

— Charlotte, nu vezi cum ne-am compromis?

— Îmi pare rău. Nu ar fi trebuit să vin aici, zice Jean-Luc, trecându-şi o mână prin păr.

Maman îi respinge scuzele, cu o ridicare din umeri.

— Nu ştiu cum ne mai putem acoperi acum urmele, zice şi se apleacă peste fotoliu, privind la copil. Ce ai de gând acum? îl întreabă pe Jean-Luc, apoi face o pauză şi ridică privirea spre el. Trebuie să ai un plan.

E felul ei de a spune că el nu are nici un plan, iar ea o ştie prea bine.

— Maman, te rog, trebuie să-l ajutăm. Gândeşte-te la o cale de a-l ajuta.

Văd cum i se unesc sprâncenele. Arunc o privire spre bebeluş, care doarme liniştit, ca şi cum lumea ar fi un loc paşnic.

— Bine, spune Maman hotărâtă, uitându-se la Jean-Luc. Aş putea să-ţi fiu de ajutor. Dar nu poţi dezvălui nimănui ce o să-ţi spun acum.

36

Paris, 30 mai 1944
Charlotte

— Nu ar trebui să-ţi spun acest lucru, zice ea privind la Jean-Luc, care stă lângă mine pe canapea. Dacă s-ar afla, multe vieţi ar fi puse în pericol.

— Înţeleg, zice Jean-Luc, înghiţind în sec.

Maman îl priveşte cu ochi mijiţi.

— Da, dar vei fi destul de puternic ca să-ţi ţii gura dacă te prind?

— Prefer să mor, decât să risc viaţa altcuiva.

Se apleacă în faţă, cu palmele pe genunchi.

— Cuvinte frumoase şi curajoase, zice ea, apoi tace pentru o clipă. Dar nimeni nu ştie ce ar face până nu e pus în faţa faptului împlinit.

Apoi se întoarce şi se uită la mine.

— Trebuie să-mi asum riscul. Nu văd nici o altă cale.

Jean-Luc încuviinţează din cap.

— Am un unchi, Albert. Locuieşte la Ciboure, un sat de lângă Saint-Jean-de-Luz, începe ea, apoi se opreşte o clipă,

frecându-se la ceafă. Activează în zona aceea. I-a ajutat pe mulţi să fugă peste Pirinei; piloţi britanici care voiau să se întoarcă în Anglia, evrei.

Oare Maman i-a ajutat pe oamenii aceştia să scape? O fixez cu privirea, întrebându-mă cine este ea cu adevărat. De ruşine, ochii mi se umplu de lacrimi. Clipesc repede, ca să le alung. O privesc acum pe mama într-o lumină nouă.

— El te-ar putea ajuta, continuă ea. Îţi spun adresa şi o înveţi pe de rost. Să nu o scrii pe hârtie, zice, pironindu-l cu privirea pe Jean-Luc. Eşti pregătit?

El dă din cap că da.

Maman ridică bebeluşul din fotoliu, ezitând o secundă, ca şi cum n-ar prea şti ce să facă cu el. Apoi, oftând adânc, se aşază, ţinându-l în poală.

— Avenue de l'Océan, numărul douăzeci şi patru...

— Maman, o întrerup eu, ai mai ajutat oameni? Le-ai dat şi altora această adresă?

Se uită la mine pentru o clipă, înainte de a răspunde.

— Da, am făcut-o.

— Dar... dar... De ce nu mi-ai spus nimic?

— Charlotte! exclamă cu o voce aspră. Ar trebui să ştii că despre asemenea lucruri nu se vorbeşte.

Mă aflu, din nou, în postura copilei ignorante, căreia nu i se spune nimic. Sunt, pe de o parte, supărată pe ea, dar pe de alta, simt o admiraţie amestecată cu invidie. Îmi pare rău că nu am ştiut. Totul ar fi fost diferit.

— Papa... Papa ştie?

— Nu este timpul potrivit pentru această discuţie, Charlotte. Trebuie să acţionăm repede.

Acum sunt copila egoistă, atât de prinsă în mica ei lume, încât nu o mai vede pe a celorlalţi.

Maman se întoarce din nou spre Jean-Luc.

— Va fi periculos. Foarte periculos. Presupun că nu vorbeşti germana, nu?

— Nu.

— Atunci trebuie să scapi de uniforma asta. Îţi pot da documente de identitate false. Îţi putem tunde părul şi ajusta sprâncenele ca să se semene cu fotografia. Am mai făcut-o. Şi îţi pot da bani. Va trebui să iei copilul cu tine, zice, după o pauză. Nimeni altcineva nu îl va accepta, iar să stai într-o ascunzătoare cu el ar fi prea periculos.

Priveşte în jos, la bebeluşul care doarme liniştit în poala ei.

— Nici nu sunt sigură că va supravieţui.

Ştiu la ce se gândeşte, dar nu spun nimic.

— Va trebui să iei trenul spre Bayonne, continuă ea. Iar de acolo, mergi pe jos până la Ciboure. Sunt vreo patruzeci de kilometri. Trenul va fi partea cea mai dificilă, dar atâta vreme cât nu vorbeşti cu nimeni...

— Dar nu va părea suspect, un bărbat care călătoreşte singur cu un bebeluş? o întrerup din nou. Va fi luat la întrebări. Şi cum va face rost de lapte?

Prin minte îmi trece gândul îngrozitor că nu vrea decât să scape de el. Nu o mai cunosc; nu ştiu de ce poate fi în stare.

— Îi putem da lapte de la Micheline, cât pentru două zile, timp în care ar trebui să ajungă deja la casa conspirativă.

Îşi întoarce apoi privirile spre Jean-Luc.

— Va trebui să intri cât mai puţin în contact cu alţi oameni.

— Dar, Maman, fac eu, holbându-mă la ea. E o nebunie! Cineva îl va opri. Sunt sigură că aşa se va întâmpla.

— Charlotte, spune Jean-Luc cu blândeţe, atingându-mi mâna. Totul va fi bine. Voi avea acte false.

— Nu!

Mă ridic în picioare, căci prin cap tocmai mi-a trecut rapid o idee. Fac un pas spre Maman, apoi mă aplec şi ridic copilul din braţele ei, îl strâng la piept. Este atât de mic, atât de uşor. Privesc peste capul lui la Maman şi vorbesc calm, încet – de teamă să nu îl trezesc.

— Un cuplu care călătoreşte cu un bebeluş va trezi mai puţine suspiciuni decât un bărbat singur cu un copil.

Ochii îi scapără, şi îmi dau seama că am dreptate, iar ea o ştie.

— Nu, Charlotte! Nu! strigă, iar scânteierile din ochii ei se transformă în furie nestăpânită.

Jean-Luc se ridică şi el.

— Eşti atât de curajoasă, îmi şopteşte el la ureche, punând un braţ pe umărul meu.

Apoi se întoarce spre Maman.

— Voi face tot ce pot să o apăr.

— Să o aperi? rosteşte ea printre dinţi. Tu nici pe tine nu te poţi apăra!

El îmi ia uşurel copilul din braţe, apoi o priveşte pe Maman. Vocea îi este egală şi calmă, ca şi cum ar încerca să îmblânzească un animal sălbatic.

— Un lucru ştiu, şi anume că nu vreau să o pierd pe fiica dumneavoastră. Şi, da, va fi periculos. Dar jur să îi apăr, şi pe ea şi pe acest copil, cu preţul vieţii.

— Nu pleacă nicăieri! strigă Maman, trecând rapid cu privirea de la unul la altul.

Fac un pas spre ea.

— Maman, te rog. Gândeşte-te. Putem să ne prefacem că suntem amanţi şi fugim de familie, ca să ne căsătorim, pentru că am născut un copil ilegitim...

— Nu! zice ea, întinzând mâna şi apucându-mă strâns de umăr. Se poate întâmpla orice. S-ar putea să nu te mai vedem niciodată! strigă, înghiţind în sec. Nu poţi pleca!

Mă uit la ea cu ochi mari, înţelegând că mă iubeşte. Sigur că mă iubeşte. Inima mi se umple de regret şi ruşine. Cum de nu mi-am dat seama până acum?

Dar nu pot rămâne. Simt nevoia disperată de a acţiona acum, de a face ceva.

— Trebuie să mă laşi. Te rog, Maman.

— Nu înţelegi pericolele. Habar nu ai...

Vocea îi tremură, apoi piere cu totul, parcă ştiind că deja m-a pierdut.

— Înţeleg bine riscul. Dar tot vreau să o fac. *Trebuie* să o fac.

37

Paris, 30 mai 1944
Charlotte

În gara Montparnasse domneşte haosul. Soldaţii şi jandarmii roiesc în jur, oprindu-i pe oameni, verificând documente şi strigând ordine. Adulţii privesc nelinişтiţi spre peroanele de unde pleacă trenurile, în vreme ce copii palizi, obosiţi, care nici să plângă nu mai pot, stau lângă ei, înţepeniţi. Iar în tot acest timp oamenii sunt întorşi din drum, nefiind lăsaţi să urce în tren.

— Poliţia este peste tot, Charlotte!

Conştientă de ceea ce se petrece, strâng copilul mai tare la piept, privind în jur.

— Nu te uita! Poartă-te firesc.

Jean-Luc este atât de agitat, încât mă sperie. Dacă nu se calmează, va atrage o atenţie nedorită asupra noastră. Mă opresc o clipă, surprinzându-i privirile speriate. Inima îmi

izbeşte cu putere în coaste şi îmi simt palmele asudate, dar îmi amintesc cine ar trebui să fim – doi îndrăgostiţi care fug în lume cu copilul lor ilegitim. Cum s-ar comporta nişte îndrăgostiţi?

Mă ridic pe vârfurile picioarelor şi îmi trec braţul pe după gâtul lui Jean-Luc, cu copilul între noi. Îl trag mai aproape de mine şi ridic capul spre el.

— Sărută-mă, îi şoptesc la ureche.

La început, buzele lui sunt rigide şi reci, dar pe măsură ce gura mea zăboveşte deasupra lor, le simt cum se înmoaie şi mă primesc cu bucurie. Zgomotele din jur se pierd în decor. În depărtare aud fluiere, copii care plâng, oameni care ţipă, în timp ce noi stăm lipiţi unul de altul, iar răsuflările ni se contopesc. Îmi simt inima uşoară acum. Totul va fi bine. O ştiu.

Apoi el se trage în spate.

— Să mergem. Peronul cincisprezece.

Mă prinde de braţ şi mă trage după el. Împreună, ne croim drum spre soldatul care verifică biletele şi documentele înainte de a permite accesul pe peron. După ce verifică rapid documentele false ale lui Jean-Luc, privirea îi fuge către piciorul lui.

— Cum te-ai rănit? întreabă, cu un puternic accent german.

— Un accident la muncă.

Chipul lui Jean-Luc este lipsit de orice expresie, iar tonul vocii, neutru.

Se strâng oameni în spatele nostru, dar soldatul nu pare să se grăbească. Priveşte la documentele lui Jean-Luc, apoi din nou la el şi, încă o dată, la documentul de identitate. Oare vede ceva ce nu se potriveşte? Maman a fost silită să se grăbească atunci când l-a tuns ca să semene cât mai bine cu bărbatul din fotografie.

— Michel Cevanne?

— Da.

Jean-Luc nu lasă vocea să îl trădeze.

— Data naşterii?

— 5 iulie 1922.

Soldatul întoarce capul spre mine.

— Care este relaţia dumitale cu acest bărbat?

— Sunt... Suntem... prieteni.

— Prieteni? Documentele la control, *mademoiselle*.

I le dau.

— Acolo aveţi un bebeluş?

Nu se uită la documente, în schimb se holbează la copilul din braţele mele.

— Da.

Întinde o mână şi ridică păturica, cu degetele lui lungi şi subţiri.

— Aveţi certificatul de naştere?

— Eu... noi... nu am avut timp să îl solicităm.

— Orice naştere trebuie înregistrată în decurs de trei zile.

Simt cum mi se contractă atât de tare nervii, încât am senzaţia că o să-mi plesnească. Nu ştiu ce să spun.

Chiar atunci apare un poliţist şi îi şopteşte ceva la ureche soldatului. Cei doi încep o discuţie confidenţială, pe o temă ce pare a fi presantă. Jean-Luc îmi aruncă o privire. Ştiu ce gândeşte. Acum e momentul nostru.

Mă apucă de mână şi alergăm de-a lungul peronului, fără să privim în urmă. Sărim în tren pe la prima uşă şi ne trezim într-un compartiment gol, de opt locuri. Jean-Luc închide uşa în spatele nostru.

— Stai jos. Poartă-te firesc.

Mă aşez la geam, cu copilul în poală. Jean-Luc se aşază lângă mine. Respir rapid, dar mi se pare că aerul nu-mi ajunge în plămâni. Simt că-mi vâjâie capul.

Deodată, se deschide uşa. Un gardian aruncă o privire înăuntru.

— Aici! strigă către cineva din spatele lui.

Îl apuc pe Jean-Luc de mână. Mi se taie răsuflarea. Privesc cu groază către gardianul care ţine uşa deschisă.

Un bărbat care duce o valiză mare se strecoară înăuntru, urmat de o femeie şi de trei băieţi mici. Jean-Luc îşi trage mâna din strânsoarea mea. Răsuflu uşurată. Ridicând uşor pălăria spre noi, în semn de salut, bărbatul se aşază vizavi, alături de soţia lui. Copiii se bat pe ultimele două locuri de lângă părinţii lor, lăsându-l pe mezin în picioare, neştiind ce să facă.

— Nu te prosti, Henri. Stai jos, îl ceartă tatăl.

Băiatul se aşază fără să scoată un cuvânt, vizavi de familia sa, alături de Jean-Luc. Îmbufnat, începe să îşi râcâie crusta uscată a unei bube de pe genunchi.

Nimeni nu vorbeşte. Toată lumea are secrete. Când trenul iese din gară, cei doi băieţi mai mari încep să se foiască, împungându-se şi înghiontindu-se.

— Şşş, linişte. Încercaţi să dormiţi, le zice mama lor, aruncându-le o căutătură aspră, dar băieţii continuă să se ciupească de genunchi. Spune-le şi tu, Georges.

— Linişte, băieţi. Încercaţi să vă odihniţi, zice tatăl lor, dar se uită în sus, abia văzându-i.

— Papa, mi-e foame. Nu am mâncat nimic la micul dejun.

— Linişte!

Băiatul se uită pe fereastră. Îi urmăresc privirea, îndreptată către clădirile cenuşii care se profilează pe cerul albastru. *Te rog, Doamne*, îmi şoptesc în minte. *Te rog, Doamne, ajută-ne să ajungem la Bayonne*.

Deodată, uşa compartimentului se deschide şi intră un jandarm, cu un aer obosit.

— Documentele, cere el, privind mai întâi către familia cu trei copii, apoi spre noi.

Inima mea o ia din nou la galop.

Băgând mâna în buzunarul interior, Jean-Luc scoate hârtiile. Mâinile îi sunt sigure, iar chipul lui păstrează o expresie calmă, afabilă. Le scot şi eu pe ale mele, cu degete tremurătoare, foindu-mă pe locul meu, dar, în compensaţie, afişând cel mai dulce zâmbet de care eram în stare.

— *Monsieur* Cevanne şi *Mademoiselle* de la Ville, călătorind cu un bebeluş, zice jandarmul, ridicând din sprânceană.

— Mergem la Biarritz, să ne căsătorim, o trânteşte Jean-Luc, iar zâmbetul meu devine şi mai larg.

Jandarmul se uită la mine, apoi la Jean-Luc, şi din nou la mine, cu o expresie tot mai încruntată.

— Nu ştiţi că e război?

— E pentru binele copilului, spun eu. Tatăl meu ne-ar fi omorât dacă rămâneam acasă. Şi pe mine, şi pe copil.

Îmi las lacrimile să curgă. Îmi dau seama că sunt privită cu consternare de familia cu care împărţim compartimentul. Povestea noastră a adăugat o nouă dimensiune călătoriei pe care o întreprind.

Se lasă o tăcere grea.

— Aţi fugit pe ascuns! scoate jandarmul un hohot răsunător şi mârşav. Cred că ar fi bine să ieşiţi o clipă pe culoar, *monsieur*. Trebuie să schimbăm câteva cuvinte.

Jean-Luc mă bate pe mână, în timp ce se întinde după rucsacul lui.

— Desigur, *monsieur*.

Îl privesc cum iese din compartiment, apoi mă uit spre cealaltă banchetă, la tatăl aşezat în faţa mea. El întoarce capul şi priveşte pe fereastră.

Te rog, Doamne, te rog, te rog. Pe măsură ce secundele se transformă în minute, îmi muşc tot mai tare buza de jos.

Mi se pare că trece o veşnicie, dar în cele din urmă, Jean-Luc se întoarce şi se aşază la locul lui. Mă cuprinde un sentiment puternic de uşurare. Pot din nou să respir. Jean-Luc se apleacă spre mine, şoptindu-mi la ureche:

— Voia bani. Crede că ne ştie secretul şi voia bani ca să-şi ţină gura. Un secret pentru a păstra altul.

Îmi atinge uşor genunchiul, privindu-mă drept în ochi.

— Cea mai bună minciună e cea care conţine şi un sâmbure de adevăr.

38

În sud, 30 mai 1944
Charlotte

Trenul opreşte în cele din urmă la Bayonne şi coborâm în întunericul şi liniştea gării. Blocurile înalte privesc spre clădirea gării, dar obloanele sunt închise, ca şi cum locatarii ar fi plecat, deşi, cel mai probabil, stau închişi în case.

— Să o luăm spre râu. Centrul oraşului trebuie să fie dincolo de pod, zice Jean-Luc şi mă prinde de mână.

După ce cotim pe altă stradă, vedem doi jandarmi care se îndreaptă spre noi. Brusc, mă opresc din drum.

— Mergi înainte, zice Jean-Luc, înghiontindu-mă cu cotul.

În timp ce străbatem strada care şerpuieşte spre catedrală, oraşul devine ceva mai aglomerat, iar câţiva oameni aflaţi pe terasa unei cafenele întorc capetele şi ne

privesc fix, cu expresii greu de descifrat. Trecem pe lângă catedrală şi, după ce cotim, ajungem în faţa unui mic hotel.

— Să încercăm aici, zice Jean-Luc şi deschide uşa, cu un scârţâit puternic, trezind-o din moţăială pe bătrâna care se află în spatele recepţiei şi care ne priveşte cu ochi plini de urdori.

— Am dori o cameră pentru o noapte, vă rog, zice Jean-Luc, cu o voce puţin prea înaltă, pe care încearcă să şi-o mascheze apoi tuşind.

— Actele, cere bătrâna, întinzând spre noi degetele ei noduroase şi aşteptând.

I le dau, iar ea mi le smulge din mână, ca o pisică flămândă, apoi scoate o pereche de ochelari mititei, pe care îi ţine în buzunarul din dreapta sus al bluzei, şi le examinează cu atenţie. Mi le înapoiază fără nici un comentariu, apoi întinde mâna după actele lui Jean-Luc. Strâmbă din nas în timp ce le studiază, apoi ridică brusc privirile şi un zâmbet viclean îi joacă în jurul gurii pungite.

— Necăsătoriţi! declară ea, cu o voce ascuţită.

— Mergem să ne căsătorim, zice Jean-Luc, arborând cel mai şarmant zâmbet cu putinţă.

— Vreţi camere separate, nu-i aşa?

— Dacă preferaţi, zice Jean-Luc oftând răsunător, în timp ce eu îmi întorc privirile, jenată.

— Da, prefer. Cât timp staţi?

— Numai o noapte.

— Prin urmare, două camere, pentru o noapte... asta face cinci franci cincizeci, cu micul dejun şi cina incluse.

Căutându-se în buzunar, Jean-Luc scoate câteva monede. Ochii femeii se luminează când le numără.

— Putem cumpăra lapte? întreb eu.

— Lapte? face bătrâna, iar fruntea i se umple de încreţituri adânci.

— Pentru bebeluş.

— Care bebeluş?

Mângâi uşor copilul înfăşat. Chiar că e o babă chioară.

— Un bebeluş! După ce că sunteţi necăsătoriţi, mai aveţi şi un copil!

Mă aştept să crească din nou preţul, în schimb întreabă:

— De ce nu-l alăptezi? Doar ştii cât de greu e să faci rost de lapte.

— Am fost bolnavă, nu-l pot alăpta.

— Bolnavă?

Simt că îmi ard obrajii.

— Da. Foarte bolnavă. Am avut o infecţie urâtă.

Ea se dă în spate.

— Nu cumva tuberculoză?

— Nu, nici vorbă.

Urmează o tăcere stânjenitoare.

— Laptele e foarte scump, vorbeşte apoi bătrâna, cu glasul ei răguşit.

— Ştim, îi răspunde Jean-Luc, zâmbind din nou. Dar e pentru bebeluş şi avem cu ce plăti.

— O să încerc să vă fac rost. Mai daţi-mi un franc şi îl întreb pe nepotu-meu. E fermier.

— Vă mulţumim mult pentru ajutor.

Jean-Luc scoate moneda.

— Cum îl cheamă? întreabă femeia, scoţându-şi ochelarii şi punându-i la loc în buzunar.

— S..., dau să zic, dar Jean-Luc mă întrerupe.

— Serge, zice el.

Închid strâns gura, mulţumită că nu mi-a scăpat din greşeală numele lui Samuel. Trebuie să învăţ să gândesc mai rapid; numele evreiesc l-ar fi trădat, desigur.

— Serge, repetă femeia încetişor, ca şi cum l-ar cântări cu atenţie în minte. Ce nume frumos.

Iese, târşâindu-şi picioarele, din spatele biroului de la recepţie, iar noi o urmăm în sus, pe scări. La capătul unui coridor întunecat de la primul etaj, se opreşte şi scoate o cheie de pe lanţul pe care îl poartă în jurul taliei.

— *Pour monsieur*, declară ea, deschizând uşa pentru a da la iveală un pat mic, înghesuit în dreptul ferestrei.

— *Merci, madame.*

Jean-Luc trece pe lângă ea şi intră în cameră. Fără nici o ezitare, femeia închide uşa în urma lui şi apoi îmi aruncă o privire, înainte de a o porni mai departe pe coridor, spre o altă uşă.

— *Et pour madame*.

Pronunţă cuvântul *madame* într-un fel încărcat de sarcasm, dar eu ţin capul sus în vreme ce privesc în jur. Un pat de o singură persoană domină încăperea.

— Pentru dumneata şi copil, zice, ţintuindu-mă cu privirea.

Păşesc în cameră şi simt un fior rece pe ceafă. Fără vreun alt cuvânt, bătrâna închide uşa în urma mea, cu un zgomot surd. Deodată, mă simt foarte singură. Îmi cobor privirile spre pat, care este acoperit cu o pătură jerpelită, de un maroniu incert, apoi mă las pe el, cu copilul încă în braţe. Scârţâitul arcurilor metalice vechi mă sperie şi mă face să mă ridic la loc în picioare. O bătaie uşoară în uşă mă face să tresar din nou.

Intră Jean-Luc.

— S-a trezit?

— Nu.

Iau copilul înfăşat la pieptul meu, privind în jos, la părul negru şi mătăsos care îi acoperă creştetul.

— Cât timp dorm bebeluşii în mod normal?

— Nu ştiu sigur, dar sunt deja douăsprezece ore.

Jean-Luc deschide braţele, iar eu îi întind cu grijă copilul. Oare ce i-a dat Maman de l-a făcut să doarmă atât de mult? Sper că ştia ce face. Îl văd cum pune copilul pe pat şi îi desface straturile de pături şi haine, dând la iveală costumaşul din lână. Mă uit la picioruşele lui scurte – ca marmura, cu o reţea de vinişoare care trec pe sub pielea aproape translucidă. În picioare are nişte botoşei; braţele îi cad pe lângă cap, de o parte şi de alta, dându-i un aer de abandon. Îmi trec uşor un deget peste piciorul lui. E atât de cald, dar nu mişcă deloc. Aplecându-mă peste el, îi suflu uşor peste pleoape.

Nu reacţionează.

Întorc capul ca să mă uit la Jean-Luc.

— Nu a păţit nimic, nu-i aşa?

— Respiră. Doar că aş vrea să se trezească. Doarme de mult timp.

Îi ridică trupul uşor şi îl sprijină pe umăr, bătându-l cu palma pe spate. Mergând în jurul camerei, continuă să îl frece pe spate, în sus şi în jos.

— Samuel, *réveille-toi.* Trezeşte-te, te rog.

Îmi ţin răsuflarea.

Cu grijă, îl ridică de pe umăr, ţinându-l în braţe, în faţa lui.

— Adu un prosop ud.

Apucând unul dintre şervetele de bucătărie pregătite de Maman, alerg spre toaleta aflată pe coridor. În timp ce îl înmoi în apă rece, mă rog în tăcere: *Te rog, Doamne, nu îţi voi mai cere niciodată nimic, dar fă-l să se trezească. Te rog, Doamne*.

Când mă întorc în cameră, Jean-Luc stă pe pat, chipul i-a căpătat o paloare cadaverică, iar bebeluşul doarme pe genunchii lui. Îmi ia şervetul şi îi şterge faţa lui Samuel,

zăbovind mai mult asupra pleoapelor. Nu aud decât respiraţia lui Jean-Luc, gravă şi intensă.

Nasul bebeluşului zvâcneşte. Apoi această mişcare minusculă se transformă într-una mai amplă, copilul îşi încreţeşte nările, iar fruntea lui mititică se încruntă toată. Deodată, un urlet asurzitor rupe tăcerea.

Zâmbetul lui Jean-Luc îi trădează uşurarea.

— Presupun că se simte cam ursuz după un somn atât de lung. Ar fi bine să îi dăm de mâncare.

Răsuflu şi eu uşurată. *Mulţumesc, Doamne. Îţi mulţumesc*.

Îi pregătesc biberonul cu restul de lapte adus cu noi, apoi i-l dau lui Jean-Luc şi îl privesc cum stă pe pat şi duce tetina spre gura deschisă a bebeluşului.

— Taci, micuţule. Vine mâncarea, taci.

Plânsetele lasă locul sunetelor regulate ale suptului. De îndată, mă liniştesc şi mă aşez pe pat. Mă întreb de ce i-am dat biberonul lui Jean-Luc, când aş fi putut şi eu să încerc să îl hrănesc pe Samuel. Bănuiesc că încă nu mă simt pregătită să o fac.

Când biberonul se goleşte, Jean-Luc se întinde pe spate şi se sprijină cu capul de tăblia patului, ţinând bebeluşul lângă el, cu obrazul lipit de pieptul lui. Braţele lipsite de coordonare se întind în sus, iar Samuel se chinuie să îşi vâre ambii pumnişori în gură în acelaşi timp.

O bătaie în uşă mă face să tresar.

— Am adus un pătuţ pentru cel mic, se aude o voce ascuţită, de pe coridor.

Îmi iau privirile de la copil şi mă ridic ca să îi deschid uşa bătrânei.

Dar femeia deschide uşa înainte de a ajunge eu şi o văd ţinând o mână pe un pătuţ din lemn.

— Cina e gata.

— Vă mulţumim, *madame*. Sunteţi foarte amabilă, zic eu şi îi iau pătuţul din braţe, închizând uşa înainte de a avea timp să intre şi să îl întrebe pe Jean-Luc ce caută în camera mea.

— Ne verifică, zice Jean-Luc şi se ridică de pe pat. Îl lăsăm aici cât timp mergem la masă. Nu va păţi nimic; nu vom lipsi mult timp.

— Să-l lăsăm aici? Nu putem să-l luăm cu noi? Îmi fac griji.

— Nu vrem să atragem atenţia asupra noastră.

— Pot să-l iau în braţe?

— Mai târziu. Acum ar trebui să mâncăm mai întâi.

Jean-Luc îl aşază în pătuţ, dar bebeluşul nu arată deloc obosit, ci pare decis să încerce în continuare să îşi îndese toate degeţelele în gură.

— Mi se pare că încă i-e foame, zic eu, uitându-mă spre Jean-Luc. Nu-mi vine deloc să-l las singur aici. Te rog, hai să-l luăm cu noi jos.

— Nu cred că e o idee bună, Charlotte. Oamenii ne vor ţine minte dacă ne văd cu un copil mic.

— Samuel... Serge, îi şoptesc eu, aplecându-mă peste pătuţ, încercând ambele nume.

Se opreşte o clipă, iar mişcările lui îşi pierd din frenezie când se uită la mine. Îl mângâi uşor pe burtică. El întinde mâna spre mâna mea şi continuă să mă privească.

— Lasă-mă să-l iau în braţe.

— Mai târziu. Trebuie să mergem, altfel nu mai primim nimic de mâncare. Baba aia haină abia aşteaptă să nu ne mai dea masa de seară. Haide. Nu lipsim mult timp.

Ca antreu la cină, primim o bucată neidentificabilă de pate. De câine? De pisică? În cel mai bun caz, ar putea fi de iepure. Urmează o tocăniţă de legume, caldă şi bună, iar porţiile sunt mari. Evident, aici este mai uşor să cultivi

legume decât la Paris. Trei doamne în vârstă stau la o masă rotundă în colţul încăperii, iar două cupluri de bătrâni se gârbovesc peste farfuriile lor, la o masă din mijloc. Mănânc repede, cu înghiţituri mari, grăbită să mă întorc la Samuel. Uneori bebeluşii mor în somn, iar gândul acesta mă îngrozeşte acum.

— Charlotte, linişteşte-te. Mă duc eu să văd ce face.

Dar înainte ca Jean-Luc să se ridice de la masă, intră un neamţ.

— *Bonsoir, mesdames, messieurs*.

Drept răspuns, se aud câteva cuvinte murmurate, şi îl văd ca prin ceaţă pe neamţ cum îşi vâră şervetul sub bărbie, când se aşază la masă. Ceilalţi oaspeţi continuă să mănânce, chiar mai tăcuţi acum.

Bătrâna, care pare să se ocupe şi de recepţie şi de servitul la mese, intră târşâindu-şi picioarele. Când îl vede pe friţ, face un pas în spate, albă ca o stafie.

O văd apoi cum se adună şi îşi vine din nou în fire.

— *Bonsoir*, Herr Schmidt.

Se apropie de el cu mâna întinsă şi cu un zâmbet fals pe buze, care îi schimonoseşte chipul plin de riduri.

— *Bonsoir, madame*. Dar unde e astă-seară frumoasa dumitale fiică?

— E bolnavă. Mă tem că are un acces de enterocolită.

Mă simt încordată ca un arc şi mă străduiesc din răsputeri să nu privesc spre ei.

— Ce păcat.

Fără să îl văd, simt că neamţul se lasă pe spate în scaun şi îşi întinde mâinile ca nişte labe peste masă.

— Transmite-i urările mele călduroase de grabnică însănătoşire şi spune-i că sper să o revăd înainte de a pleca.

Ultimele cuvinte sunt rostite cu fermitate, înţelegându-se limpede că nu este o cerere, ci un ordin.

— E verde la faţă. N-aţi vrea să luaţi ceva de la ea.

— Îmi asum riscul. Mai degrabă aş lua ceva de la pateul rânced pe care îl serveşti matale aici.

— Să mergem, îi şoptesc eu lui Jean-Luc, peste masă.

— Şi cum rămâne cu laptele? Vom avea nevoie de el în scurt timp. Du-te tu în cameră. Eu întreb la bucătărie.

Neamţul îşi drege glasul, apoi muşcă din felia de pâine prăjită, crănţănind zgomotos. Fără să privesc în spate, părăsesc sala de mese şi urc în grabă scările, fericită să mă regăsesc în liniştea micului dormitor.

Bebeluşul murmură în pătuţul lui. Îl ridic şi îl legăn încetişor, îngânând un cântecel pe care mi-l cânta Maman.

Dodo, l'enfant do
L'enfant dormira bien vite
Dodo, l'enfant do
L'enfant dormira bientôt.

Mă străbate un dor subit de casă. Îi simt deja lipsa lui Maman, cum se agită să facă rost de câte o bucată de carne pentru următoarea noastră masă, cum e veşnic încruntată şi cum îşi iubeşte familia, cu o dragoste nerostită, dar atât de profundă.

După câteva minute, intră Jean-Luc.

— Am făcut rost de lapte. E în regulă.

— Dar neamţul? Ţi-a zis ceva?

— Nu. Nu e interesat de noi. Pe fată o vrea.

— Sărmana fată.

Nici nu îmi pot imagina cum ar fi să te întinzi în pat cu cineva pe care îl urăşti, să fii nevoită să îl atingi, să îl săruţi. Mă trece un fior pe şira spinării, dar acum, îngrijorarea mea este alta.

— Cred că bebeluşului i-e foame din nou.

— Nu se poate. A mâncat abia acum o oră. Încearcă să-i bagi un deget în gură.

Vâr cu grijă un deget în gura copilului şi sunt uimită de forţa cu care îl apucă. Mă apropii de pat, mă aşez şi iau copilul în poală. Mi se strânge stomacul şi simt cum mă încearcă o nevoie puternică de a-l proteja.

— Jean-Luc, totul va fi bine, nu-i aşa?

— Da, totul va fi bine. E cel mai bun lucru pe care l-am făcut vreodată.

Se apleacă deasupra bebeluşului şi îi dă un pupic pe creştet. Apoi se uită la mine.

— Mulţumesc pentru tot, Charlotte, îmi zice şi mă sărută tandru pe buze.

— Dar părinţii lui? Ce crezi că se va întâmpla cu ei?

Mă simt vinovată că eu sunt atât de fericită, în timp ce părinţii adevăraţi ai lui Samuel sunt duşi cine ştie unde.

— Pentru ei va fi teribil, dar cel puţin nu vor fi nevoiţi să-şi vadă copilul trecând prin ororile pe care le vor trăi ei. Datoria noastră este să avem grijă de el acum.

Cu blândeţe, îmi ia copilul din braţe şi îl aşază în pătuţul lui, apoi se întoarce, îşi face loc lângă mine şi se sprijină de tăblia patului. Se întoarce şi mă priveşte, cu zâmbetul lui uşor pieziş. Îi zâmbesc şi eu, iar prin vene mi se răspândeşte o senzaţie de căldură şi de pace. Simt că suntem o familie. Sigur, ştiu că nu suntem o familie în adevăratul sens al cuvântului, iar Samuel nu este copilul nostru, dar îmi îngădui să mă prefac, pentru că mă simt atât de bine. Vreau să am grijă de amândoi, să îi apăr, să îi încălzesc şi să îi iubesc. Întorc capul spre pătuţul din colţul camerei, de unde se aude un gângurit.

— Vorbesc serios, Charlotte, zice Jean-Luc, învârtind pe deget o buclă din părul meu. E cel mai bun lucru pe care l-am făcut vreodată. Şi nu l-aş fi putut face fără tine,

adaugă, după câteva clipe. Poate că aş fi reuşit, dar nu ar fi fost la fel, spune el şi mă sărută pe obraz. Ştiam că eşti în stare. Am citit-o în ochii tăi.

Pun o mână pe piciorul lui. Sunt surprinsă de naturaleţea gestului meu – mâna mea pe piciorul unui bărbat. Nici nu mi-aş fi putut imagina aşa ceva în urmă cu câteva săptămâni.

— Că sunt în stare de ce?

— De asta. De o asemenea cutezanţă. De purtarea aceasta aprigă.

Nu sunt convinsă că purtarea mea este aprigă şi, preţ o clipă, mă tem că mă crede mai curajoasă decât sunt. *Ce se va întâmpla acum?* mă întreb. Simt curgându-mi prin vene un freamăt îngemănat cu neliniştea, iar în urechi îmi aud fiecare răsuflare. Vreau să spun ceva, dar cuvintele mi se opresc în gât.

— Cred că ar trebui să dormim acum, zice Jean-Luc şi mă sărută pe frunte. Ne aşteaptă o zi lungă mâine. Iau copilul cu mine; s-ar putea să vrea lapte peste noapte.

Îl văd cum bagă biberonul în buzunar, apoi ia într-o mână copilul şi, în cealaltă, pătuţul.

39

În sud, 31 mai 1944
Charlotte

În dimineaţa următoare, micul dejun ne este servit în sala de mese – un coş cu pâine veche şi un castron cu un lichid maroniu, în care să o înmoi. Din câte se pare, gemul şi cafeaua sunt la fel de greu de obţinut aici ca şi la Paris.

Mâncăm în grabă şi apoi o pornim spre Saint-Jean-de-Luz. Mai întâi trebuie să ajungem la Biarritz, aflat la numai opt kilometri depărtare. De acolo am fi putut să o pornim de-a lungul şoselei de coastă, dar germanii au închis accesul când au înălţat Zidul Atlanticului[5]. Acum va trebui să ne croim drum pe câmpurile şi printre fermele care se întind dincolo de coastă.

În timp ce străbatem păşunea întinsă, ne uităm cu atenţie după camioane naziste, dar singura persoană pe care o vedem este o bătrână care adună lemne de foc. Picături mari de rouă atârnă de firele lungi de iarbă, udându-ne pantofii în timp ce traversăm câmpurile lăsate să crească în voia lor. Înaintăm în linişte, singurele zgomote care se aud fiind umbletul nostru, răsuflarea noastră şi cele câteva triluri de păsări. Jean-Luc îl poartă pe Samuel într-o eşarfă făcută dintr-o faţă de pernă lungă, legată în jurul trupului.

După numai câteva ore, ajungem pe coastă, la Biarritz. Privesc către oceanul care se întinde până la linia orizontului, apoi văd un lanţ muntos în stânga mea.

— Priveşte, zice Jean-Luc arătând către cel mai mare munte. Acolo e Spania.

— Se vede Spania, deja! Nu pare foarte departe.

Un nor jos a rămas suspendat peste câteva culmi, împiedicându-te să-ţi dai seama cât de înalte sunt de fapt acestea, în timp ce soarele îl străpunge, cu razele sale de un alb limpede, răsfrângându-se asupra unor petice verzi şi dându-le nuanţa limetelor proaspete.

Aud un automobil care accelerează, apropiindu-se de noi.

— La pământ! face Jean-Luc, ghemuindu-se în iarba înaltă.

---

[5] Sistem de fortificaţii construit de germani de-a lungul liniei de coastă, în scop de apărare în faţa invaziei Aliaţilor.

Pulsul mi se accelerează în timp ce stau întinsă la pământ.

— E în regulă, a trecut.

Zgomotul motorului piere în depărtare.

— Sunt câţiva copaci în faţa noastră; vom fi în siguranţă dacă ne îndreptăm într-acolo.

Trag de mine să mă ridic în picioare, cu inima bubuindu-mi în timpane. Trebuie să mai înaintăm alţi cincisprezece kilometri înainte de lăsarea nopţii, dar pantofii mă rod înfiorător la călcâie. Mă blestem în gând pentru că mi-am luat nişte pantofi pe care nu îi purtasem mai deloc. Sunt şi urâţi, pe deasupra, şi au tocul jos, dar tălpile par zdravene şi toate celelalte perechi erau prea uzate pentru a rezista la drum lung. Vreau să mă opresc şi să îi scot, dar mă tem de ce aş putea găsi înăuntru. Îmi simt călcâiele umede.

Jean-Luc merge înaintea mea până ce nu mai putem fi văzuţi de pe şosea, apoi mă ia de mână. Dau să zâmbesc, în schimb tresar. Încerc să merg mai departe, dar după vreo treizeci de minute, durerea devine insuportabilă. Nu mai am ce face, trebuie să mă opresc.

— Putem face un popas?

Jean-Luc se întoarce spre mine, încruntat.

— Avem mult drum de parcurs. Nu mai poţi aştepta o oră?

Nu-mi îngădui să mă las copleşită de autocompătimire.

— Nu, şoptesc eu. Cred că am o băşică.

— Bine, hai să ne oprim un pic. O să-l hrănesc din nou pe Samuel, cât e treaz.

Îşi dă jos rucsacul, apoi dezleagă nodul eşarfei şi se aşază pe jos, cu spatele sprijinit de un copac şi ţinând bebeluşul în echilibru pe picioare.

— De la el vine mirosul, sau e aerul de ţară? zic eu, strâmbând din nas.

Jean-Luc se apleacă peste el, adulmecând, iar bebeluşul îi apucă cu mânuţele smocurile de păr de la ceafă. Mă uit la Jean-Luc cum îi desprinde degetele, apoi îi desface scutecul din bumbac şi îl foloseşte pentru a-i şterge funduleţul murdar, înainte de a-l arunca într-o parte. Îl văd că scoate un scutec curat din rucsac. Apoi, ţinându-mi răsuflarea, îmi desfac şireturile. De cum scot piciorul, observ că, la călcâi, pielea pantofului este pătată cu sânge închis la culoare.

Jean-Luc îmi aruncă o privire.

— Charlotte, piciorul tău! N-ai altă pereche de pantofi?

Scutur din cap, iar ochii mi se umplu de lacrimi. *Ce proastă sunt!*

— Ţine, zice el, întinzându-mi o batistă. Înfăşoar-o în jurul gleznei. Dă-mi pantofii.

Cu grijă, scot şoseta şi îmi inspectez călcâiul. Pantoful mi-a ros toată pielea, lăsând o rană întinsă, roşie şi însângerată. Acum, că instrumentul de tortură a fost îndepărtat, nu mai simt durerea şi mă întreb dacă nu ar fi mai bine să merg în picioarele goale.

Ţinând strâns bebeluşul în poală, Jean-Luc bătuceşte pielea rigidă a pantofului, între degetul gros şi arătător.

— Vom căptuşi pantoful cu batista. Ar fi trebuit să spui ceva; ne-am fi oprit mai devreme.

Îmi înapoiază pantoful. Am decis să nu îi mai încalţ până când va trebui să ne ridicăm. Ştiu că va continua să mă doară, chiar şi cu batista.

— O să-i dau lui Samuel să mănânce.

Întinde mâna spre rucsac, în căutarea termosului cu lapte, ca să umple biberonul.

— Pot s-o fac eu de data asta?

— Sigur. Scuze, nu am vrut să preiau controlul. Doar că mă simt responsabil.

Îmi pune copilul în braţele deschise şi îmi dă biberonul.

Îl înclin şi câteva picături cad pe obrazul bebeluşului. Acum se zvârcoleşte dintr-o parte în alta şi nu reuşesc să îl fac să apuce tetina. Alte picături de lapte îi cad pe faţă.

— E lapte de vacă, nu-i aşa?

— Da, celălalt s-a terminat.

— Maman a zis că s-ar putea să-l accepte mai greu. Să aşteptăm până la următoarea oprire?

— Nu sunt sigur, zice Jean-Luc, apoi stă să se gândească o clipă. S-ar putea să nu fie o idee bună să aşteptăm până când va fi foarte înfometat. Oricum, au trecut deja trei ore. Încearcă să-i ţii capul mai sus; cred că i-ar fi mai uşor să înghită.

Îi urmez sfatul, schimbându-mi poziţia şi vârând cu blândeţe tetina între buzele lui Samuel. Suge un pic, dar apoi întoarce capul într-o parte, semn că nu îi place.

— Cred că îi va plăcea mai mult laptele dacă îi va fi foame.

Îi mângâi obrazul, lăsându-l să îmi sugă degetul, pe care-l ţine strâns în guriţa lui.

— Am putea să mai facem un popas în scurtă vreme.

— Da. La următoarea oprire, putem să mâncăm cu toţii.

Jean-Luc aşază cu grijă copilul la loc în eşarfă. De data aceasta, Samuel nu mai este la fel de docil, agitându-se şi gemând în timp ce Jean-Luc leagă nodul la spate.

— Haide, micuţule, încearcă să îl convingă Jean-Luc. Mai avem cale lungă.

Cu teamă, îmi bag din nou picioarele în pantofii rigizi din piele, în vreme ce Jean-Luc se debarasează de scutecul murdar în spatele unei pietre. Pe măsură ce ne continuăm drumul printre copaci, gemetele lui Samuel se transformă în plânsete. Şi mie îmi vine să plâng, căci fiecare pas mă aruncă în agonie. Un ghem de frică mi se cuibăreşte în

stomac, când mă gândesc la răspunderea enormă pe care mi-am asumat-o. „Impulsivă”, aşa mă descria de multe ori Papa şi avea dreptate. Sunt impulsivă. Dar şi curajoasă. În sinea mea, ştiu că am făcut ce trebuia. Împreună, eu şi Jean-Luc vom salva acest copil, iar asta este tot ce contează.

Numai dacă n-aş fi ales să port afurisiţii ăştia de pantofi...

— Jean-Luc, hai să ne oprim şi să punem lucrurile în ordine. Te rog.

Se holbează la mine, cu ochii căscaţi de mirare.

— Mergem doar de câteva minute; Samuel se va linişti în curând dacă nu ne oprim.

Încuviinţez din cap, înghiţindu-mi lacrimile, mă opresc din mers şi îmi scot pantofii.

— Charlotte, ce faci?

Se opreşte şi el, făcându-l pe bebeluş să plângă şi mai tare.

— O să merg în şosete. Nu te opri.

Pământul e moale şi buretos sub picioarele mele şi este o uşurare să nu mai simt pantofii sfâşiindu-mi carnea. Doar câte un băţ sau o piatră îmi mai înţeapă din când în când pielea fină a tălpilor. Plânsetele se domolesc treptat, iar copilul adoarme. Mergem o vreme într-o tăcere plăcută şi mă simt din nou mai optimistă. Totul va fi bine. Aşa cred, deşi sunt încă unele lucruri care mă frământă.

— Jean-Luc, cum o să-i spunem, Samuel sau Serge?

— Ce?

— Numele Samuel sună evreiesc.

Simpla rostire a cuvântului „evreiesc” cu voce tare sună a crimă şi ridic privirile spre el, vinovată.

Se opreşte din mers şi mă priveşte.

— Dar este numele pe care i l-a dat mama lui. Nu îl putem folosi acum, dar de îndată ce ieşim din Franţa, îl vom folosi.

— Ca să spun drept, mie îmi place.

— Şi mie. E un nume frumos. Ce-ţi fac picioarele?

— Mi-e mai bine fără pantofi.

— O să-ţi facem rost de alte încălţări după ce traversăm Pirineii, zice el, luându-mi mâna, ducând-o la buze şi sărutând-o uşor. Sunt foarte fericit că ai venit cu mine, Charlotte. Nu voi uita niciodată zilele astea petrecute cu tine. Eşti atât de curajoasă şi nici nu o ştii.

— Ei, nu ştiu dacă-i vorba de curaj aici, nu-i aşa? Înseamnă doar că nu mă pricep deloc să estimez riscurile.

Rânjesc, ca şi cum ar fi o glumă, deşi în adâncul sufletului mă întreb dacă nu cumva este adevărat.

— Da, eşti puţin încordată, nu-i aşa? Tresari de fiecare dată când trosneşte câte un copac.

— Ba nu!

— Ba da, zice el, râzând. Asta înseamnă că eşti curajoasă. Te temi, dar tot mergi înainte.

Zâmbesc, bucuroasă să îl las pe el să aibă dreptate.

După alte câteva ore, găsim un loc ferit sub un stejar mare. Samuel scânceşte de-acum, căci îi este, mai mult ca sigur, foame. Îl iau în braţe şi înclin biberonul spre gura lui. Începe să sugă, apoi se trage în lături, plângând tare, cu gura plină de lapte.

— Nu-i place.

— Lasă-mă pe mine să încerc.

Îi pun bebeluşul în braţe, fără tragere de inimă. Plânsetele se înteţesc, dar, înainte să îi dea biberonul, îl leagănă şi îi sărută obrajii. Samuel pare să se calmeze. Eu privesc, fascinată, cum stoarce câteva picături de lapte pe un deget, pe care apoi i-l dă lui Samuel să-l sugă. Abia

apoi îi duce biberonul la gură, îndreptând cu grijă tetina spre guriţa care aşteaptă. Cum de ştie să facă toate astea?

— Ai fraţi sau surori? Mi se pare că ştii cum să hrăneşti un bebeluş.

— Nu, zâmbeşte el. E instinctiv, probabil.

Mă străbate o mică undă de invidie şi nelinişte. Până acum, eu nici măcar nu am mai ţinut un bebeluş în braţe. Nu că nu mi-aş fi dorit; doar că nu ştiu pe nimeni care să aibă un copil mic. Nu o ştiu decât pe Micheline Deschamps de la etaj, dar pe ea nu o vedeam decât de la depărtare.

După ce Samuel a băut toată sticla, Jean-Luc îl pune pe umăr şi îl freacă pe spate. Deodată, un râgâit enorm mă face să tresar. Râdem amândoi.

— Dar asta de unde ştii să faci? întreb eu. Eu nu aş şti.

— Mama avea grijă de fetiţa vecinilor şi îmi amintesc cum aştepta răbdătoare să râgâie după ce o hrănea. Dar de obicei dura mai mult timp.

Îl întinde pe Samuel pe iarbă, lăsându-l să dea din picioruşe. Apoi scoate pâinea pe care am cumpărat-o în dimineaţa aceea şi cârnatul uscat pe care l-am adus cu noi tocmai de la Paris şi îl feliază cu briceagul. E tare şi greu de mestecat, dar îl mănânc cu poftă, şi mai avem şi o bucată mare de brânză cremoasă Brie, care îl ajută să alunece mai bine.

Simţind că mă ia somnul, mă întind pe iarbă şi închid ochii. Jean-Luc îşi lasă mâna moale pe pântecul meu.

— E perfect, şopteşte el. Un timp în afara timpului. Fugim ca să ne salvăm, dar iată-ne culcaţi în iarbă, de parcă am fi la un picnic.

Înţeleg ce spune. Mă simt în siguranţă aici, cu el şi cu Samuel, ca şi cum întreaga lume, cu toate problemele ei, a decis să uite de noi. Îmi spun în minte că este un fals sentiment de siguranţă şi că nu ar trebui să rămânem pe

loc mai mult de câteva minute. Trecându-mi degetele prin părul lui, mă întreb cum de e cu putinţă atâta fericire. Sunt încântată şi uimită să constat cum ţi se poate îndeplini o dorinţă; trebuie numai să îţi doreşti acel lucru mai mult decât orice altceva – să fii gata să sacrifici totul pentru el. Iar eu asta am făcut, şi abia acum îmi dau seama. Mi-am părăsit familia şi prietenii. Tatăl meu nu îmi va mai vorbi probabil niciodată, iar mama... e greu de spus. Ştia că nu poate face nimic ca să mă oprească, aşa că m-a ajutat, dar ştiu că era supărată pe mine pentru că am pus-o într-o situaţie atât de dificilă. La despărţire nu ne-am sărutat, nu s-a vorbit decât despre detalii practice, deşi cu ea mereu a fost aşa.

— Charlotte, îmi rosteşte Jean-Luc numele, cu blândeţe-n glas, întrerupându-mi şirul gândurilor şi întorcând capul spre mine. Nu urmăm nici un fel de reguli, nu-i aşa?

Mâna mea îi urmăreşte încetişor linia nasului.

— Ce vrei să spui?

— Vreau să spun că ne facem noi propriile reguli. Nu urmăm calea care ne-a fost trasată. Noi singuri ne-am decis viitorul.

— Propriile reguli? Da, dar cred că trebuie să respectăm principiile cu care am fost crescuţi.

— Principii? Care? Singurul meu principiu e să nu las principiile să se pună în calea vieţii.

Degetul meu i se opreşte pe frunte. Nu înţeleg bine unde vrea să ajungă.

— Dar tot avem nevoie de ceva, de ceva mai presus decât noi; de valori care ne-au fost transmise din generaţie în generaţie. Nu crezi?

El îmi ia degetul, îl duce la gură, mi-l sărută.

— Despre religie vorbeşti? mă întreabă, şi apoi tace pentru o clipă. Mai crezi cu adevărat în Dumnezeu? După... după tot ce s-a întâmplat?

— Acum, da, zic şi un hohot mic îmi scapă printre buze. Chiar cred.

Îmi iau degetul de pe buzele lui.

— M-am rugat pentru ceva odată şi Dumnezeu m-a ascultat.

— Ţi-a răspuns la rugăciune?

— Da.

— Ce ai cerut?

— Nu-ţi pot spune. Este între mine şi Dumnezeu.

— Mă faci gelos.

— Nu spune asta. Sună a blasfemie.

— Scuze. Dar mă întreb ce ai cerut. Să te răpească un bărbat frumos?

Îl ciupesc moale de obraz.

— Păi, dacă ar fi aşa, încă aş mai avea de aşteptat, nu crezi?

El izbucneşte într-un râs uşor, spumos, care îmi pătrunde la inimă.

— Aş dori să rămânem aşa la nesfârşit.

Îl sărut pe obraz.

40

În sud, 31 mai 1944
Jean-Luc

Înainte de a ajunge la Saint-Jean-de-Luz, soarele începe să coboare printre fâşii de nori joşi, scăldat într-o văpaie

trandafirie, iar valurile se sparg de ţărm într-o cadenţă atemporală. Case înalte şi bogat ornamentate se înşiruie pe strada de vizavi de plajă, şi mici punţi se întind peste drum, de la intrările reşedinţelor la promenada dinspre mare. Totul pare atât de pitoresc, încât imaginaţia lui Jean-Luc se aprinde şi îşi închipuie vacanţe la mare: joaca în nisip, băile de soare, liniştea şi siguranţa. Clatină din cap, întrebându-se dacă într-o bună zi acest vis va deveni normalitate.

Trebuie să se îndrepte spre micul sat de dincolo de râu: Ciboure. Podul nu-i greu de găsit, dar Ciboure este un labirint de străzi înguste şi şerpuitoare. Au senzaţia că se învârt în cerc. Dar nu se vede nici un soldat, locul este cufundat într-o linişte stranie, iar Jean-Luc nu se poate abţine să nu-şi imagineze că sunt priviţi prin crăpăturile zidurilor.

— În curând se dă stingerea, spune Charlotte, cu o voce puţin cam prea ascuţită.

Îşi încalţă pantofii, iar el vede cât de mult suferă la fiecare pas pe care îl face, dar nu spune nimic.

Când trec de următorul colţ, el recunoaşte numaidecât numele străzii – Avenue de l’Océan. Samuel scânceşte şi se foieşte la pieptul lui. Jean-Luc bate încetişor la uşa cu numărul douăzeci şi patru, dar dinăuntru nu se aude nici un sunet. De data aceasta, loveşte mai tare, cu încheieturile degetelor în lemn, cu urechea lipită de uşă, pentru a auzi orice mişcare.

— *Oui?*

Uşa se întredeschide, dar lanţul rămâne pus.

Jean-Luc face un pas în spate, lăsând-o pe Charlotte să îşi lipească gura de deschizătură.

— Am venit pentru găini. Una dintre ele e bolnavă, şopteşte ea.

Este codul secret pe care i l-a dat mama ei.

Jean-Luc îşi ţine răsuflarea şi aude cum lanţul alunecă prin glisieră şi apoi vede cum se deschide uşa. Păşesc în grabă peste prag, în vreme ce femeia care le-a deschis aruncă o privire pe stradă, înainte de a încuia în urma lor.

Mirosul de varză fiartă pluteşte de-a lungul coridorului lung şi întunecat. Samuel se zvârcoleşte la pieptul lui Jean-Luc, gemând încetişor.

Un bărbat solid se iveşte în cadrul unei uşi care dă spre coridor.

— Cine e, femeie? strigă el, apropiindu-se.

Femeia îi cercetează din priviri, apoi se dă înapoi, ridicând din umeri şi făcându-i loc să treacă.

— Ce avem noi aici?

Bărbatul îi priveşte cu ochii lui de un albastru-închis, pe un chip pătrăţos şi foarte ridat.

— Sunt Charlotte de la Ville; dumneata trebuie să fii unchiul meu de-al doilea, Albert.

Se apleacă spre el, gata să îl sărute pe obraz, dar bărbatul se trage înapoi.

— *Quoi?*

Dă să mai spună ceva, dar vorbele îi sunt retezate de un acces de tuse. Femeia îl bate tare pe spate.

— *Ça va! Ça va!* zice el şi îi împinge mâna într-o parte.

După ce îşi revine, se uită mai întâi la Charlotte şi apoi la Jean-Luc, pentru a-şi întoarce apoi privirea spre Charlotte, fără a rosti însă vreun cuvânt, iar aerul pluteşte greu în jurul lor.

— *Alors?* spune în cele din urmă.

— Dumneata eşti fratele bunicii mele. Mama ne-a spus să venim aici.

Deodată, o apucă pe Charlotte de bărbie şi îi întoarce capul în profil, ba într-o parte, ba în cealaltă, cu degetul

mare proptit dedesubt. Jean-Luc o vede cum se încordează, iar inima îi bate mai tare, îngrijorat că au greşit persoana, că au greşit adresa.

Apoi, pe neaşteptate, îi dă drumul.

— Da, aş recunoaşte oriunde ochii ăştia. Semeni mult cu ea. Ai vreun obiect care i-a aparţinut?

— Cui?

— Bunicii tale. Surorii mele.

— Nu, spune Charlotte, încruntată.

Preţ de o clipă rămân încremeniţi în loc, aşteptând, în vreme ce mirosul de varză devine tot mai puternic. Apoi Charlotte tuşeşte.

— Mi-a dat o broşă… când am împlinit optsprezece ani.

— Arată-mi.

Bătrânul se scarpină în barbă, cercetând-o pe Charlotte cu ochi mijiţi. Ea îşi descheie nasturii paltonului, cu degete tremurânde, şi desface broşa prinsă de bluză. Bărbatul o ia în mâinile lui aspre, bătătorite, şi îşi trece degetele peste suprafaţa netedă a pietrei verzi.

— Îmi amintesc de ea. De la cine a primit-o?

— De la tatăl ei, când a împlinit douăzeci şi unu de ani.

Rămân tăcuţi pentru o clipă, în timp ce el întoarce broşa pe toate părţile. Apoi, întinzându-se spre Charlotte, i-o aşază în palma desfăcută şi îi închide cu blândeţe pumnul în jurul ei.

— Ai grijă să n-o pierzi.

Face o scurtă pauză, şi un zâmbet vag i se înfiripă pe buze. Apoi, pe neaşteptate, o apucă de umeri, o trage spre el şi o sărută zgomotos, de două ori pe fiecare obraz. Când îi dă drumul, se întoarce pentru a se uita la Jean-Luc.

— Păi, şi el cine e?

Jean-Luc îi întinde mâna.

— Jean-Luc Beauchamps. Mă bucur să vă cunosc, *monsieur*.

Albert face din nou ochii mici, în timp ce îl măsoară din priviri.

— Prefer să cunosc omul înainte de a da mâna cu el, zice el ţâfnos.

Jean-Luc îşi lasă mâna să cadă pe lângă corp. De parcă ar fi simţit respingerea, scâncetele moi ale lui Samuel se transformă din nou în plânsete. Aplecându-se în faţă, Jean-Luc desface legătura de cârpe, îl scoate şi îl ridică în braţe.

— Iar acesta este Samuel.

— Fiul vostru?

— Nu, se grăbeşte Charlotte să răspundă.

Albert se schimbă la faţă, iar ochii neîncrezători îi devin brusc mai calzi.

— Bine ar fi să intrăm şi să ne aşezăm.

Păşesc cu toţii încet de-a lungul coridorului întunecat, spre bucătărie. Albert se aşază în capul mesei lungi, ca un rege care tronează peste curtea sa. Jean-Luc observă urmele lăsate de vase fierbinţi şi ţigări uitate aprinse. Trecând bebeluşul în braţele lui Charlotte, scormoneşte în rucsac, în căutarea termosului. Când îl agită, în cameră răsună un pleoscăit surd, semn că înăuntru mai era o cantitate foarte mică de lichid.

— Aveţi lapte?

— Putem face rost, zice Albert şi se întoarce spre femeie. Marie, du-te şi cere-i lui Pierre.

Femeia pleacă târşâindu-şi picioarele, fără să scoată un cuvânt.

Jean-Luc umple biberonul cu restul de lapte şi i-l dă lui Charlotte, care bâjbâie cu stângăcie timp de un minut, apoi reuşeşte să-l facă pe Samuel să apuce tetina, iar el îşi ţine răsuflarea, aşteptând ca bebeluşul să înceapă să bea.

— Cât are? întreabă Albert, încruntându-se. Pare foarte mic.

Jean-Luc ridică din umeri.

— Nu ştim exact. Probabil numai câteva săptămâni.

— Aţi călătorit tocmai de la Paris cu un copil atât de mic, care nici măcar nu-i al vostru?

Nimeni nu spune nimic timp de câteva clipe, apoi Charlotte ridică privirile.

— E foarte cuminte. Iar noi am avut noroc să nu fim opriţi.

Jean-Luc aude mândria din glasul ei.

— Şi? face Albert, ridicând o sprânceană stufoasă. De ce aţi venit aici? Ce vreţi de la mine?

— Sperăm să ne puteţi ajuta, zice Charlotte, privindu-l cu luare-aminte. Maman a spus că-i ajutaţi pe oameni să fugă în Spania.

Albert se scarpină în barbă, uitându-se când la Jean-Luc, când la Charlotte.

— Dar de ce fugiţi? Ce aţi făcut? Jean-Luc e evreu?

— Nu, spune Charlotte.

Jean-Luc preia discuţia.

— Sunt muncitor la căile ferate. Lucram la gara din Bobigny... la Drancy.

— Înţeleg.

Sprâncenele bogate ale lui Albert se unesc într-o încruntătură ce brăzdează riduri adânci pe fruntea lui.

— Ştiam că trebuie să scap. Aşteptam ocazia. Mai întâi am încercat să umblu la şine, dar nu am reuşit decât să ajung în spital. Apoi, într-o dimineaţă, înainte de plecarea unui tren, o femeie m-a rugat să-i iau copilul... să-l salvez.

— Ăsta-i copilul?

— Da.

— Aşadar, e adevărat. Deportează evrei de la Drancy.

— Da, cu miile.

— Aşa am auzit şi eu. Dar unde îi duc?

— Nu ştiu sigur, dar cred că undeva în est. La graniţă, schimbă mecanicii de locomotivă. Numai nemţii ştiu unde îi duc.

Ridurile de pe fruntea lui Albert se adâncesc.

— Numai nemţii. Nemernicii!

Charlotte se ridică, iar Jean-Luc vede că încearcă să îl liniştească pe Samuel, care ţipă acum din toţi rărunchii. Ridică cu toţii privirile când Marie intră zorită, aducând o carafă din metal.

— Două pachete de Gitanes, atât m-a costat.

— Las’ că mai avem ţigări.

Jean-Luc se caută în buzunarul de la piept, de unde scoate două pachete mototolite. Le împinge peste masă.

— Aşadar, face Albert şi privirea i se luminează. Femeia aceea te-a rugat să-i iei copilul?

Ridică pachetul, îndreptându-l spre Jean-Luc.

— Da, zice Jean-Luc şi clatină din cap, refuzând ţigara oferită. M-a implorat. Ştia ce va păţi dacă urca cu el în trenul acela.

— Şi de ce nu l-ai dat cuiva să aibă grijă de el?

— Nu ştiam pe nimeni. Şi... vedeţi... ne grăbeam să părăsim Parisul. Am avut nevoie de o uniformă nemţească, ştiţi, ca să pot ieşi din gară.

Albert încuviinţează din cap, iar pe buze îi flutură un zâmbet.

— Am fost nevoit să împuşc un neamţ în picior ca să fac rost de uniformă. Apoi mi-am dat seama că vor veni după mine şi nu aveam unde lăsa copilul în siguranţă. M-am dus acasă la Charlotte, continuă după o pauză. Nu aveam unde să mă duc altundeva, iar mama ei ne-a ajutat. Ne-a spus despre dumneata şi ne-a dat bani.

— Aşa, vasăzică...

Albert tuşeşte şi efortul îi rupe sputa, ce pare adunată în ani de zile.

Marie se ridică şi îi trage o scatoalcă pe spinare.

— Ţi-am zis eu că tre' să te laşi de fumat.

— Mi-ai răpi orice bucurie dacă ai putea, aşa-i, femeie?

Ea ţâţâie zgomotos, dar continuă să îl frece pe spate.

— Mă surprinde că mama ta şi-a lăsat singura fiică să plece aşa. Ştie cât poate fi de periculos.

— Nu mă putea opri, spune Charlotte, ridicând capul.

— Slavă Domnului că nu am fete, zice el şi izbucneşte într-un hohot gutural. Întotdeauna am zis că nu aduc decât belele. V-aţi gândit unde o să mergeţi după ce ajungeţi în Spania?

— În America, zice Jean-Luc, privind către Charlotte. Tărâmul libertăţii.

— Nu-i o idee rea. În Franţa va fi iadul pe pământ, încă vreo câţiva ani de-aici încolo. De îndată ce se va termina blestemăţia asta de război, vor fi poliţe de plătit. Îmi imaginez că se va ajunge la o situaţie foarte urâtă.

Albert se uită la tânărul cuplu ca şi cum ar calcula ceva. În cele din urmă, vorbeşte.

— E dificil cu un copil mic. Călăuzelor nu le place să ia bebeluşi.

Charlotte îi aruncă o privire lui Jean-Luc.

— Bebeluşii sunt imprevizibili. Plâng. Asta poate costa vieţi.

Albert scutură scrumul în scrumiera mare, din metal.

— E un risc. Dacă plânge, puteţi fi descoperiţi. Şi nu vor să fie nevoiţi să omoare un copil, zice el şi tace apoi pentru o clipă. Uneori este singura soluţie. O viaţă trebuie sacrificată pentru a le salva pe celelalte, explică, fixând-o

pe Charlotte cu ochi umezi. Nimeni nu vrea să omoare un copil.

— Numai naziştii, rosteşte Marie, cu glasul plin de dezgust.

— Dar... dar nu putem să-l părăsim.

Charlotte înghite în sec, uitându-se când la Marie, când la Albert.

— Trebuie să fie o cale, spune Jean-Luc. I-am putea da ceva să doarmă. În tren a mers.

— Poate, încuviinţează Albert, scărpinându-se din nou în barbă. Poate. Dar aveţi mai multe şanse să treceţi Pirineii singuri. Am putea găsi o familie care să-l ia...

— E circumcis? îl întrerupe Marie.

— Nu, se grăbeşte Jean-Luc să răspundă.

— Asta mai uşurează situaţia, zice Albert.

— Nu-l lăsăm în urmă, răsună, clar şi răspicat, vocea lui Charlotte.

Jean-Luc este surprins de hotărârea din glasul ei, dar aşteaptă, cântărind în minte opţiunile pe care le au.

— Bine.

Albert trage un fum lung din ţigara Gitane şi îi dă drumul încet, savurând momentul.

— V-am avertizat. Şi va fi greu să găsim o călăuză. Numai Florentino ar putea să o facă.

— E un copilaş cuminte. Plânge rar. Mai tot timpul doarme, spune Charlotte în grabă.

Jean-Luc îl priveşte pe Albert.

— Vă gândeaţi la o persoană anume la care l-am putea lăsa?

— Acum, nu. Va trebui să căutăm. Dar un lucru vă pot spune sigur. Lepădăturile de friţi sunt ale dracului de tenace. I-am văzut luând copii şi înainte, copii fără părinţi,

plângând şi ţipând. Îi vânează pe toţi evreii din Franţa, pe toţi până la unul, indiferent de vârstă.

— Nu!

Toţi ochii se întorc spre Charlotte.

— Am spus nu, repetă ea. Nu-l lăsăm aici.

Ridurile de pe fruntea lui Albert se adâncesc.

— Urcuşul peste Pirinei e al naibii de greu. Nu toată lumea reuşeşte. Mai ales cu un copil în braţe.

— Nu-l lăsăm! ridică Charlotte vocea.

Jean-Luc vede cum o podidesc lacrimile. O vede cum înghite în sec. Înţelege ce simte, şi-a dat seama că se apropie tot mai mult de copil, cu fiecare zi care trece, dar el este mai pragmatic decât ea. Va cântări cu atenţie riscurile înainte de a lua o decizie.

Sau nu? Bebeluşul l-a luat fără să stea pe gânduri. Se întreabă pentru o clipă dacă nu cumva cele mai bune decizii sunt luate cu sufletul. În sufletul lui, simte iubirea pentru Samuel, nevoia de a-l proteja, de a duce totul la capăt, indiferent de riscuri.

— Îl luăm cu noi. Vom reuşi. Simt că vom reuşi, zice el, cu inima bubuindu-i în piept şi uitându-se drept în ochii lui Charlotte.

41

În sud, 31 mai 1944
Charlotte

— V-am pregătit camera asta, anunţă Marie când o urmăm în sus pe scări, cu Samuel încă adormit în braţele mele.

Mă uit în jur, remarcând patul dublu, cu o saltea noduroasă, şi întrebându-mă dacă este pentru mine şi Samuel, pentru mine şi Jean-Luc sau pentru toţi trei.

— Nu avem altă cameră liberă, zice ea, părând că mi-a citit gândurile. Aşa că va trebui să dormiţi toţi trei aici.

— E bine. Mulţumesc. Samuel poate dormi între noi, îi zâmbeşte Jean-Luc.

— Cum doriţi, mârâie ea.

Nu ştiu ce altceva se aştepta să facem.

— Bine, atunci, adaugă ea, vă las să vă faceţi comozi. Noapte bună.

— Noapte bună. Vă mulţumim pentru tot. Aţi fost foarte amabilă.

Fără vreun alt cuvânt, femeia pleacă şi ne lasă singuri.

Braţele încep să mă doară sub povara lui Samuel, aşa că îl pun pe pat. Moţăie şi nu scoate nici măcar un murmur.

Jean-Luc ia o pernă şi o aşază pe podea.

— Poate ar fi mai bine să doarmă aici. Nu vreau să mă răsucesc în somn şi să-l strivesc.

Ridicându-l pe Samuel, îl aşază cu grijă pe pernă, acoperindu-l cu haina lui, ale cărei mâneci le îndeasă sub pernă. Îl privesc cum îl sărută cu blândeţe pe frunte. Apoi, întorcându-se spre mine, îmi şopteşte:

— Ar trebui să dormim. Probabil că se va trezi peste câteva ore.

Încuviinţez din cap în timp ce mă întind în pat, întrebându-mă ce se va întâmpla acum. Inima îmi bate cu putere, dar nu ştiu dacă de emoţie sau de teamă.

Cu spatele la mine, îşi desface cureaua, lăsându-şi pantalonii să cadă, apoi se apleacă şi îi scoate odată cu şosetele. Poalele cămăşii îi atârnă pe coapse şi îl văd cum îi desface nasturii şi o scoate. Are umerii laţi, pătrăţoşi, iar spatele lui formează un triunghi perfect, al cărui vârf

dispare în lenjeria de corp. Îmi reprim dorinţa de a mă ridica şi de a-mi trece degetele peste şira spinării lui.

Deodată, întoarce capul spre mine.

— Să sting lumina?

— Dacă vrei.

Apasă întrerupătorul de pe perete şi totul se întunecă. Se bagă în pat, apoi mă dezbrac şi eu, păstrându-mi lenjeria de corp pe mine, aşa cum a făcut şi el. Îmi dau seama că mi-am ţinut respiraţia şi încerc să expir fără zgomot, dar sunetul pe care îl scot este oribil de puternic şi de apăsător în liniştea camerei.

— Te simţi bine? mă întreabă el.

— Da, sunt bine.

Sper că nu a simţit tremurul din vocea mea.

Întorcându-se cu faţa la mine, mă sărută pe frunte. La început, cred că nu vede bine în întuneric şi că, de fapt, încerca să îmi găsească gura, dar apoi spune:

— Noapte bună, Charlotte. Mâine va fi o zi lungă.

Mâine! Câte zile mai avem oare la dispoziţie? Dacă suntem prinşi? Vom fi trimişi într-unul dintre lagărele acelea din care oamenii nu se mai întorc. Închid ochii, încercând să mă liniştesc, dar gândurile mi se învălmăşesc în minte. Sunt confuză. De ce nu m-a sărutat de-adevăratelea?

— Jean-Luc, murmur eu în întuneric.

Dar şoapta mea este întâmpinată de tăcere. A adormit? Deja? Mă întorc pe o parte, cu faţa spre el, şi mă întreb în ce poziţie stă întins. Nesigură, strecor o mână spre el şi îi simt conturul umărului. Este întins pe o parte, cu spatele la mine. Degetele mele îl ating cu blândeţe, îi caută şira spinării, coboară vertebră cu vertebră. Când ajung la mijloc, îmi las mâna să se poposească acolo, în adâncitură, simţindu-i ritmul respiraţiei, impregnându-se de căldura

pielii lui, apoi cobor, întrebându-mă, întrebându-mă cum ar fi să îl ating. Încetişor, îmi strecor mâna sub elasticul lenjeriei lui de corp. Îmi trece prin cap că nu vreau să mor fără să îl cunosc pe deplin.

El scoate un murmur. Mâna îmi încremeneşte.

— Charlotte, şopteşte el, întorcându-se, căutându-mi faţa cu mâna lui. Vreau să fie perfect. Vreau să ne căsătorim într-o biserică, iar Dumnezeu să ne fie martor. Apoi vreau să-ţi aduc şampanie în timp ce tu stai întinsă pe un pat presărat cu petale de trandafir.

Zâmbesc în întuneric.

— Nu trebuie să fie aşa. Ce vreau să spun e că nu m-ar deranja să nu mă mărit în biserică. Nu-mi pasă nici dacă nu ne căsătorim niciodată.

— Dar credeam că...

— Cred că Dumnezeu nu se află numai în biserici şi mai cred că oricum avem binecuvântarea lui.

Mă mângâie pe obraz.

— Pari foarte sigură pe tine.

— Sunt. M-am gândit la asta.

— Mă bucur să aud.

Mă sărută tandru pe buze, apoi continuă sărutările spre urechea mea.

— Dar petalele de trandafiri şi şampania? mă întreabă, iar răsuflarea lui e fierbinte.

— Mmm, murmur eu. Altă dată. Acum te vreau numai pe tine.

42

În sud, 1 iunie 1944
Charlotte

În seara următoare, când ne aşezăm la masă, răsună, ca nişte împuşcături, trei bătăi rapide în uşă. Îl trag pe Samuel mai aproape de mine. Jean-Luc sare de pe scaun.

— Stai calm, zice Albert, ieşind din cameră. E semnalul nostru.

Se întoarce după scurtă vreme, împreună cu un bărbat masiv şi îndesat.

— Călăuza noastră, Florentino.

Văd cum bărbatul, masiv ca un urs, îşi scoate şapca de pe cap. Când mă ridic să îl salut, nu îmi pot lua privirea de la ridurile adânci săpate pe chipul lui. Ochii lui, dimpotrivă, sunt luminoşi, precum ai unui bărbat mai tânăr. Ţinându-l pe Samuel cu o mână la piept, i-o întind pe cealaltă. O prinde într-o strânsoare fermă, palma lui enormă cuprinzând-o cu totul pe a mea. Mă face să mă simt mică şi fragilă, aproape nesemnificativă.

Îmi retrag mâna, iar Marie îi întinde un pahar cu vin roşu. El îi mulţumeşte cu o mişcare din cap, înainte de a-l înghiţi pe nerăsuflate, ca pe apă, apoi se întoarce spre Albert:

— Fără copil.

Eu îmi strâng braţele în jurul lui Samuel.

— Ştiu, ştiu, face Albert, clătinând din cap. Dar e necesar. Pot plăti mai mult.

— Fără copil, zice Florentino şi întinde paharul să-i fie din nou umplut.

Eu arunc o privire spre Jean-Luc. Ce ne facem acum? El îmi surprinde privirea şi scoate din buzunarul de la spate

un teanc de bancnote pe care le-a pregătit din timp. Le frunzăreşte, uitându-se la călăuză.

— Cât?

— Nu! Fără copil! strigă Florentino, trântind paharul gol pe masă.

Albert îşi lasă mâna să cadă pe umărul călăuzei şi se apleacă pentru a-i şopti ceva la ureche.

Văd cum liniile de pe fruntea lui Florentino se adâncesc. Apoi, deodată, se întoarce spre mine, cu braţele întinse.

— Bebeluşul.

— Ce?

Instinctiv, îl trag pe Samuel mai aproape.

— Charlotte, vrea să vadă, zice Jean-Luc, atingându-mi cotul.

Simţind neliniştea cum îmi curge prin vene, pun copilul adormit în mâinile enorme ale bărbatului. El se uită la Samuel, apoi îl ridică într-o singură mână, aşezându-l pe umăr.

Te rog, nu te trezi acum.

Cu o mişcare rapidă şi neaşteptată, îl mută pe celălalt umăr. Samuel se foieşte în somn, dar nu se trezeşte. Nu-mi pot reţine sentimentul de mândrie. Apoi Florentino mormăie, fixându-l pe Albert cu privirea lui albastră.

— Ştii ce se întâmplă dacă plânge copilul, zice Albert şi dă din cap, uitându-se la mine.

Eu îmi feresc privirea de ochii lui pătrunzători. Nu se va întâmpla. Nu se poate întâmpla.

Jean-Luc tuşeşte.

— Nu-l vom lăsa să plângă.

Face un pas spre mine, punându-mi o mână pe umăr.

— Ştim cum să facem ca să nu scoată nici un sunet.

Florentino se uită fix la el, ridicând o sprânceană stufoasă, ca şi cum ar încerca să priceapă cum poţi face

un bebeluş să nu scoată nici un sunet. Apoi, brusc, îl trece pe Samuel în braţele lui Jean-Luc, întinzând mâna lui mare spre masă, pentru a ridica paharul, acum plin.

După câteva înghiţituri lacome, dictează o listă de instrucţiuni.

— Mâine, la zece seara, la fermă, în Urrugne. Treabă grea. O mie cinci sute de pesetas acum, o mie cinci sute data viitoare.

Jean-Luc numără bancnotele pe care ni le-a dat mama.

— Vă mulţumim.

Florentino mormăie, întorcând capul spre Albert.

— Dă coniac la bebeluş.

Albert încuviinţează din cap, iar mie mi se strânge stomacul, dar îmi ţin gura. Trebuie doar să îl scoatem pe Samuel din Franţa.

Florentino se aşază, iar Marie îi aduce o farfurie cu pate şi murături. Mă uit la el cum înfulecă bucăţi mari de ardei gras, vâscos. Ne punem vieţile în mâinile acestui om, iar lui nici nu prea pare să îi placă de noi. Pericolul traversării Pirineilor este prea aproape acum. Închid ochii, încercând să-mi alung frica. *Ai încredere*, îmi şoptesc în minte. *Totul va fi bine*.

43

În sud, 2 iunie 1944
Charlotte

În seara următoare, la adăpostul întunericului, pornim la drum singuri. Marie ne-a dat fiecăruia câte o pereche de espadrile cu tălpi din sfoară; se pare că sunt cele mai

potrivite pentru urcuşul pe munte. Eu sunt mulţumită că nu trebuie să port nişte ghete butucănoase şi rigide, din piele, pentru că, cel puţin, espadrilele le pot îndoi la călcâi – unde pielea mea e încă sensibilă. Jean-Luc cară o traistă mică, în care se află un schimb de haine, lapte, coniac şi apă, în vreme ce eu îl duc pe Samuel în eşarfa pe care o am legată în jurul taliei, ţinându-l astfel strâns la pieptul meu.

Urmăm în tăcere cărarea care ne-a fost descrisă, dar paşii iuţi mă fac în scurtă vreme să mă încălzesc şi să transpir. Îl ridic pe Samuel de la pieptul meu, lăsând aerul să circule, dar mişcarea îl trezeşte şi simt cum întinde degetele şi se prinde de haina mea subţire.

— Şşş, îi şoptesc eu, lipindu-l din nou de mine, acoperindu-i capul cu mâna.

Se cuibăreşte din nou la pieptul meu, iar eu hotărăsc că pot să suport căldura suplimentară pe care o emană trupuşorul lui. În câteva zile, dacă totul merge bine, ne vom afla în siguranţă, gata să începem o nouă viaţă. Mă întind după mâna lui Jean-Luc şi mă opresc din mers.

— Fii liniştită, Charlotte. Vom reuşi.

— Ştiu.

Îl strâng de mână, dar nu mai vorbim, iar singurele sunete care se aud sunt paşii noştri uşori pe terenul accidentat şi ţipetele bufniţelor.

Nu mergem de multă vreme, când din întuneric apare, fără vreun zgomot, Florentino. Îl urmăm în tăcere printr-o pădurice de pini; copacii numeroşi şi pământul acoperit de rămurele moi absorb zgomotele pe care le facem. Mă simt mai în siguranţă aici, cu Florentino, decât pe cărarea pe care am venit, doar că merge foarte repede, gonind printre copacii înalţi şi subţiri. Îmi simt şuierul respiraţiei în piept şi broboanele de sudoare care mi se adună pe

frunte. Le şterg în grabă, suflând în sus, spre faţa mea aprinsă. Îmi fac griji pentru Jean-Luc, cu bastonul lui, dar el nu încetineşte nici măcar o dată pasul.

După câteva ore, ajungem la o fermă. Florentino se împinge cu putere în uşa grea, din lemn, şi ne face semn să intrăm. Înăuntru este întuneric, cu excepţia câtorva lumânări care aruncă o lumină slabă. Răsuflu uşurată, nerăbdătoare să mă aşez şi să îl dezleg pe Samuel. Mă doare gâtul din pricina greutăţii lui şi simt cum pe piept mi se scurge un pârâiaş de sudoare. O bătrână vine în întâmpinarea noastră şi mă ajută să îmi dau jos pardesiul şi să dezleg eşarfa înnodată la spate. Îl ridic pe Samuel şi văd cum mijeşte ochii, simţind probabil schimbarea de mediu. E roşu la faţă şi îmi dau seama că îi este, probabil, la fel de cald cum îmi e şi mie. Îşi duce pumnul micuţ la gură şi scoate un ţipăt.

Jean-Luc vine fără întârziere, cu biberonul pregătit. Luându-l pe Samuel din braţele mele, începe să şuşuie încetişor şi să îl legene. Eu văd o canapea jerpelită şi mă prăbuşesc pe ea, recunoscătoare, privindu-i pe Florentino şi pe bătrână şuşotind, în timp ce ea încălzeşte ceva pe plită. Miroase a nucşoară şi usturoi, şi stomacul îmi forfoteşte zgomotos.

Femeia se întoarce şi îmi întinde un castron cu fiertură. E delicioasă şi o sorb cu lăcomie, privind cu coada ochiului spre Jean-Luc, care îi vorbeşte în şoaptă lui Samuel în timp ce îl hrăneşte. Ştiu că Samuel îl priveşte în acest moment cu ochii lui căprui, inocenţi. Jean-Luc se îndrăgosteşte de copil, iar eu mă îndrăgostesc de Jean-Luc. Niciodată nu am mai văzut o asemenea tandreţe la un bărbat, dar cel mai mult mă surprind lejeritatea şi naturaleţea lui. Nu pare să îi pese deloc ce cred ceilalţi. Cât de reconfortant!

Închid ochii, fericită, dar epuizată.

Mi se pare că abia am aţipit, când Florentino mă zgâlţâie ca să mă trezesc, întinzându-mi un castron cu lapte fierbinte şi o bucată de baghetă. Cineva trebuie să mă fi descălţat aseară şi să mă fi acoperit cu o pătură. Mă ridic, sorb din castron şi observ că Jean-Luc foloseşte laptele lui ca să pregătească un biberon pentru Samuel. Florentino stă în picioare, cu spatele la plită, oftând cu o exasperare vădită, adânc, regulat, de parcă şi-ar număra fiecare respiraţie, aşteptând. De îndată ce bebeluşul este sătul, ne dă nişte haine vechi albastre, de muncitor, ca acelea pe care le poartă el. Ne îmbrăcăm în grabă, apoi Jean-Luc mă ajută să-mi leg eşarfa la spate, ca să îl pot duce pe Samuel.

La ieşirea din cabană, Florentino îmi înmânează o creangă groasă pe care să o folosesc la mers. Se uită spre bastonul lui Jean-Luc.

— Bun, tu ai un băţ, dar dacă te mişti încet...

— Pot să şi alerg cu băţul ăsta, zice Jean-Luc, râzând.

Florentino îl ignoră, arătând cu degetul în faţă şi pornind la drum, cu paşi lungi şi tăcuţi.

Îmi trec o mână pe sub fundueţul lui Samuel, ca să-l susţin, uşurând astfel povara care îmi apasă ceafa şi spatele. În faţa mea nu văd decât silueta întunecată a lui Florentino. Pământul miroase a lemn proaspăt, evocând amintirea Crăciunurilor trecute. Mă întreb cum va fi Crăciunul meu de acum înainte. Vom alcătui toţi trei o familie fericită? Vom face şi noi copii într-o bună zi? Dar aceste gânduri la viitor par suprarealiste, aproape ca o fantezie. Tot ce contează acum este să îl ducem pe Samuel într-un loc sigur. Restul va veni mai târziu.

Pare că lumea întreagă doarme, mai puţin păsările, care îşi ciripesc una alteia. Un trosnet neaşteptat mă face să tresar. Îngheţ, cu genunchiul stâng în aer. Abia dacă îl mai

văd pe Florentino, care mărşăluieşte mult înaintea noastră.

— Haide, şopteşte Jean-Luc.

Alergăm ca să îl prindem din urmă. Florentino se întoarce când ajungem în spatele lui.

— S-a rupt o creangă, mormăie el. Vă anunţ eu când e cazul să vă speriaţi, ne zice, pe un ton sec.

Nu avem timp să admirăm frumuseţea zorilor; trebuie să ne uităm mereu la picioare, atenţi la rădăcini contorsionate, pietre sau petice de noroi. În scurtă vreme, terenul devine abrupt, iar eu gâfâi, încercând să ţin pasul. Apoi pământul moale începe să lase loc zonelor stâncoase. Alunec. Instinctiv, o mână se duce către Samuel, aflat la pieptul meu, în timp ce cu cealaltă încerc să îmi regăsesc echilibrul. Copilul scoate un plânset. Mă uit la el, murmurându-i la ureche:

— Nu-i nimic. Totul va fi bine.

Vorbesc mai mult pentru mine decât pentru el, dar cuvintele mele par să îl liniştească şi se opreşte din plâns.

Florentino se uită în urmă spre mine şi, în penumbră, îi surprind o scăpărare în priviri. Nu are încredere că putem face această călătorie şi sunt convinsă că, la nevoie, s-ar simţi îndreptăţit să ne abandoneze. *O să-i arăt eu lui*, îmi zic în gând.

Deodată, se opreşte arătând către un pâlc de copaci. Dar înainte de a ne da seama încotro vrea s-o apuce, a şi dispărut. Inima îmi bate cu putere în piept şi îl urmez pe Jean-Luc printre copaci, mai mult ghicind în ce parte a luat-o. Din fericire însă, după scurtă vreme, îi vedem silueta masivă croindu-şi drum printre pinii răsuciţi, către o poiană unde, pe neaşteptate, dăm nas în nas cu o stâncă abruptă. O crevasă de lăţimea şi înălţimea unui om o traversează pe verticală, de sus până jos. Florentino se

află la bază, încălecând-o cu picioarele desfăcute şi apucându-se cu mâinile de marginile ei. Nu e timp de gândire. Nici loc de temeri. Jean-Luc mă împinge în faţa lui.

— Du-te.

Îmi trag în grabă espadrilele peste călcâie, căci altfel aş aluneca. Folosindu-mă de toată forţa picioarelor, mă împing înainte în interiorul crevasei, bâjbâind cu o mână după o cornişă, în timp ce cu cealaltă îl strâng bine pe Samuel.

— Va trebui să-ţi foloseşti şi cealaltă mână, strigă Jean-Luc în sus.

Mă împinge de coapse în sus. Dar mi-e frică să iau mâna de pe Samuel. Dacă legătura nu este destul de rezistentă ca să îl susţină? Dacă se răstoarnă? Încetişor, îmi mut mâna de pe copil şi o întind spre următoarea cornişă. Dar o duc imediat la loc. Nu pot să îi dau drumul copilului. Va trebui să mă folosesc de cealaltă mână ca să mă apuc de stâncă. Dar e prea departe. Sunt blocată. Înlemnesc, confuză, şi fac greşeala fatală de a mă uita în sus. Nu voi reuşi niciodată.

Chipul roşu al lui Florentino îmi apare în faţă. Îi simt furia. Mă lipesc şi mai mult de piatră. Picioarele lui mari încep să alunece înapoi, prin crevasa din stâncă. În scurtă vreme se află chiar deasupra mea.

— Dă-mi mie copilul, rosteşte el printre dinţi, întinzând o mână spre mine.

Dar eu nu pot să-mi mai clintesc nici un muşchi. Se opreşte lângă mine, îşi întinde braţele şi le strecoară prin eşarfă, scoţându-l afară pe Samuel. Apoi, ca un urs agil, se caţără din nou pe stâncă, folosindu-se de o singură mână.

Nu te uita nici în jos, nici în sus, îmi şoptesc în minte. Concentrându-mă numai la următoarea priză, urc încet, câştigând încredere cu fiecare pas pe care îl fac. Aud

respiraţia greoaie a lui Jean-Luc care urcă în urma mea. Timp de o clipă mă întreb cum reuşeşte să se ţină de piatră cu un picior rănit, dar îmi înăbuş gândul. Tot ce contează este că *reuşeşte*.

— *Allez*, şopteşte Florentino insistent, deasupra noastră.

Ridic privirea şi îl văd întins pe jos, aplecat peste marginea stâncii, întinzând o mână spre mine. Deodată, îmi dau seama cât de sus am urcat. Şi de la ce înălţime aş putea să cad.

— *Allez*, şopteşte, de data aceasta mai tare.

Închid ochii şi întind o mână spre el. Îşi închide pumnul puternic peste mâna mea fragilă şi mă trage. Eu mă împing cu picioarele, săltându-mă spre el. Rostogolindu-mă într-o parte, ajung lângă el. *Îţi mulţumesc, Doamne*. Nu îndrăznesc să privesc în jos în timp ce îl ajută pe Jean-Luc.

Mi-l pune pe Samuel în braţe fără o vorbă, făcându-mă să mă simt ca o mamă rea. Dar eu nu sunt mama lui adevărată! Atunci de ce am încremenit de teamă pentru viaţa lui?

Sper că vom avea parte de un scurt popas după urcuşul chinuitor, dar nu, Florentino se ridică imediat în picioare. Iar Samuel este agitat acum, scânceşte şi se foieşte la pieptul meu. Poate că îmi simte teama şi oboseala. Dar chiar atunci când îmi zic că nu mai pot înainta nici cu un pas, Florentino ne face semn că ne oprim. Ne trântim în jurul unui copac mare, iar picioarele îmi cedează cu mult înainte de a atinge pământul. Samuel se smiorcăie.

— Şşş, murmur eu, mângâindu-i capul.

— Îi dau eu să mănânce, îmi şopteşte Jean-Luc la ureche.

Mă întreb dacă îi va turna coniac în lapte, aşa cum ni s-a spus, dar nu o face, iar Florentino nu pare să observe. În schimb, se reazemă de copac şi închide ochii. Simţindu-mi muşchii grei şi dureroşi, îi urmez exemplul. În timp ce mi

se închid pleoapele, sunt vag conştientă de faptul că Jean-Luc a scos un şervet nou din rucsac şi pregăteşte un scutec curat. Apoi, chiar în clipa când sunt gata să mă las în voia somnului, Florentino mă înghionteşte.

— *Allez*.

— *Non!* Te rog, putem să ne odihnim?

— Te odihneşti când ai să mori, zice şi îmi întinde o mână ca să mă ajute.

Pot s-o fac. Sunt în stare, îmi şoptesc în gând, silindu-mă să mă ţin pe picioare, pe care le simt tot mai grele.

— Poţi să-l duci pe Samuel? mă întreabă Jean-Luc, privindu-mă îngrijorat.

Dau din cap că da.

Înaintăm cu greu, ieşiţi din ascunzătoarea copacilor, apoi drumul urcă şi tot urcă şi bucăţi de rocă desprinse ne alunecă sub picioare. Întind mâna, mă prind de smocuri de iarbă aspră, ghimpoasă, ca să mă echilibrez.

Mi se pare că urcăm de ore întregi când Florentino se opreşte şi dispare în spatele unor pietre. Reapare imediat şi rânjeşte, cu o sticlă de lichid transparent în mână. Ia o înghiţitură zdravănă, apoi i-o întinde lui Jean-Luc.

Jean-Luc o miroase.

— *Eau de vie*.

Ia o gură, care îi face ochii să lăcrimeze. Tuşeşte înainte de a bea din nou, apoi mi-o întinde mie.

Băutura îmi arde gâtlejul, dar mă face să mă relaxez. Ridic privirile şi îl văd pe Florentino rânjind spre mine, în timp ce mă străduiesc să-mi înăbuş tusea. Întinde mâinile în faţă, mimând un tremur incontrolabil.

— Eh, eh?

— Da, recunosc eu.

Desigur că sunt înspăimântată. Dar suntem în viaţă, iar alcoolul mi-a mai domolit frica.

Se caută prin buzunare şi scoate o punguţă de hârtie, pe care mi-o întinde. Caise uscate. Simţindu-mă recunoscătoare, îndes câteva în gură, apoi îi dau punga lui Jean-Luc.

Florentino face semn cu degetul spre încheietura mâinii şi ridică apoi în aer cinci degete. Cinci minute.

— *Allez! Allez*! ne îndeamnă el.

Sigur s-a făcut deja ora prânzului. Mi-e încă foame şi sunt foarte însetată. Mergem de ore întregi şi am nevoie de ceva care să îmi dea putere. Rezervele de energie mi s-au epuizat. Gândurile mele se întorc la Maman şi la cum a încercat ea din răsputeri să mă împiedice să plec. Acum înţeleg că aş putea muri aici, în munţi, şi totuşi n-am stat să mă gândesc prea mult la asta. Să fi fost curaj sau prostie din partea mea?

Eşarfa în care este prins Samuel îmi înconjoară pielea şi o face lipicioasă, iar legătura de la spate îmi apasă dureros pe ceafă. Florentino mă priveşte în timp ce o ajustez, încercând s-o fac mai uşor de suportat. Întinde spre mine mâna lui mare, dar eu clatin din cap. Pe de o parte, din mândrie, dar şi pentru că îmi place senzaţia pe care mi-o dă trupul bebeluşului lipit de inima mea.

După o întreagă zi de mers, întreruptă doar de pauze scurte, întunericul începe să se lase. Florentino ne găseşte un loc ferit, în spatele unei stânci mari, şi ne prăbuşim la pământ. Eu şi Jean-Luc ne cuibărim unul într-altul ca să ne încălzim; nici nu se pune problema să facem focul ca să ne încălzim încheieturile obosite şi înţepenite. Florentino ne întinde nişte şuncă uscată şi o mână de stafide. Apoi, ca prin miracol, scoate la iveală o întreagă roată de Camembert, pe care se apucă să o rupă în trei, făcând să se prelingă interiorul cremos. Ne-o întinde în grabă, înainte de a-i curge pe degete. Iau bucata mea şi muşc chiar din

mijloc, bucurându-mă de savoarea intensă şi rafinată a unei plăceri aproape uitate. Florentino plescăie în timp ce-şi linge brânza cleioasă de pe degete, şi mi se pare că face prea mult zgomot pentru un om care a insistat atât asupra tăcerii. Ne întinde din nou sticla de *eau de vie*, iar noi luăm fiecare câte o duşcă zdravănă, de-ai fi zis că suntem nişte băutori înrăiţi.

Epuizaţi şi neavând voie să vorbim, adormim imediat. Când mă trezesc, brusc nu pot vedea decât la câţiva centimetri în faţa mea, dar simt că se întâmplă ceva foarte rău. Mă aplec şi ating obrazul lui Samuel. E surprinzător de cald. Mă aplec spre Jean-Luc; respiră adânc, cu gura întredeschisă. Apoi întorc capul spre Florentino. Inima îmi sare din piept. Locul unde a dormit este gol.

Un trosnet neaşteptat sparge liniştea. Îmi reprim un ţipăt. Răsună o împuşcătură. Apoi strigăte. Şi alte împuşcături. Jean-Luc sare în picioare şi îl ridică pe Samuel. Ne ascundem împreună îndărătul stâncii. Bebeluşul scoate un scâncet firav. Jean-Luc se apleacă peste el, înăbuşind sunetul.

Apoi îl vedem pe Florentino alergând spre noi, gâfâind.

— *Allez! Allez!* Acum!

Ne înşfăcăm genţile, alergăm, împiedicându-ne de pietre, alunecând pe roca şistoasă. Noroc că Florentino ne-a zis să rămânem încălţaţi cât dormim. Îl simt pe Jean-Luc în dreptul meu, respirând greu. Parcă plutesc şi pământul face vârtejuri sub mine. Am nevoie de toată puterile ca să înaintez.

— Stop! şopteşte Florentino ca pentru sine, arătând spre un copac gros.

Aplecându-se, ne face semn să ne suim în spinarea lui şi de acolo în copac.

Îl iau pe Samuel din braţele lui Jean-Luc.

— Tu primul. Ţi-l dau eu.

Nu te gândi, îmi spun în minte. *Fă-o*.

Jean-Luc se suie în spatele mare al lui Florentino şi se trage în sus pe creanga cea mai de jos. Fac şi eu la fel, iar Florentino se ridică puţin ca să pot întinde bebeluşul până la braţele lui Jean-Luc. Apoi apuc aceeaşi creangă şi mă trag în sus, la adăpostul frunzelor. Într-o clipă, Florentino se află lângă noi. Nu îmi dau seama cum a reuşit, cu trupul lui aşa de masiv.

Samuel scoate un scâncet, iar Jean-Luc îi dă fără ezitare un deget să îl sugă. Din fericire, copilul tace. Nu am nici o îndoială ce i-ar face Florentino dacă ar fi nevoit.

În depărtare, aud paşi strivind în calea lor frunzele căzute. Ţinându-mi răsuflarea, înlemnesc în copac, făcându-mă una cu el.

Paşii se aud mai slab. Să îndrăznim să credem că se retrag?

Mai aşteptăm treizeci de minute, încheieturile îmi înţepenesc şi îmi amorţesc, dar nu îmi îngădui nici o mişcare înainte de a auzi ordinul lui Florentino.

— Jos! *Allez!* şopteşte el printre ramuri. Sunt în urmărirea altui grup.

Cobor din copac. Glezna mi se agaţă de o frântură de ramură şi cad pe spate. Rămân fără suflare când mă izbesc de pământ. Mă rostogolesc într-o parte şi vomit. Pământul se învârte în faţa ochilor mei. Întinsă cu faţa în praf, nu îmi doresc decât să mă cufund în uitare.

Simt braţele lui Jean-Luc în jurul meu, ridicându-mă, dar picioarele îmi sunt moi. Mă scapă şi alunec pe lângă el.

— Charlotte, îl aud şoptindu-mi numele, dar vocea lui pare că se află la mare depărtare. Charlotte, trebuie să te ridici.

— Luaţi-o înainte, mă aud spunând, iar genunchii mi se îndoaie sub mine. Ia-l pe Samuel. Lasă-mă pe mine.

Dar braţele lui mă ţin strâns.

— Nu te las nicăieri, zice, îngropându-şi faţa în părul meu. Nu plec fără tine.

Cuvintele lui îmi aduc lacrimi în ochi. Trupul meu istovit vrea să renunţe, dar trebuie să continui. Trebuie! Nu pot renunţa! Cu picioarele tremurând, mă silesc să mă ridic şi mă împleticesc înainte prin întuneric, sprijinită de braţul lui Jean-Luc. Nu după mult timp, îmi dau seama că nici unul dintre noi nu îl duce pe Samuel. Este la Florentino, aflat la cinci paşi în faţa noastră. Călăuzele sunt oamenii acestor munţi. Tenace, duri şi nemiloşi, aşa cum e şi el. Dar pe noi munţii nu ne ştiu. Noi suntem intruşii.

Într-un final ajungem la un pârâu, unde ne oprim câteva minute pentru a ne potoli setea. Soarele răsare din spatele copacilor. Samuel, simţind probabil zorii unei noi zile, scoate un ţipăt. Da, este timpul pentru micul dejun.

— Putem să-i dăm lapte? îl întreb pe Florentino.

El încuviinţează din cap.

— Nu uitaţi coniacul.

Îl văd pe Jean-Luc cum adaugă o gură de coniac în lapte, înainte de a-l lua pe Samuel din braţele lui Florentino. Aş vrea şi eu o înghiţitură. Nervii mei sunt încă zdruncinaţi.

În timp ce mărşăluim înainte, cu Samuel în braţele lui Florentino, aud râul înainte de a-l vedea. Apoi, printre copaci, întrezăresc vârtejuri de albastru. Curge repede. Îmi înăbuş teama care mă ameninţă. Poate vom reuşi să traversăm pe pod, dar ni s-a spus că de obicei este păzit; de folosit numai în ultimă instanţă, dacă se revarsă râul.

Escaladăm malul râului, în căutarea unui loc bun pe unde să traversăm, iar picioarele îmi patinează şi alunecă în

pământul impregnat de apă, oricât aş încerca să mă ţin dreaptă.

După vreo douăzeci de minute, Florentino se opreşte.

— Nu, şopteşte el.

Îl privim, fără să înţelegem.

— E prea periculos. Nu se poate trece azi.

— Ce?

Cuvântul îmi scapă din gură ca o acuzaţie.

— Prea periculos, repetă el.

Ce se aşteaptă să facem acum? Să ne întoarcem? L-am angajat pentru că poate face faţă pericolului, iar acum îi este frică! Trebuie să mergem mai departe. Gândul că ne vom întoarce este mai înspăimântător decât râul.

— Vă rog.

Îmi pun mâna pe braţul lui, implorându-l din priviri.

— Nu astăzi, zice şi apoi se opreşte. Pe întuneric. La noapte. Aşteptăm să se înnopteze.

44

În sud, 3 iunie 1944
Charlotte

Poate că Florentino are totuşi dreptate şi e mai bine să aşteptăm înainte de a trece râul. Este partea cea mai periculoasă a drumului, iar acum avem timp să ne refacem forţele înainte de a o înfrunta.

Mai mergem o jumătate de oră, până când ne face semn în faţă, spre un bolovan mare, ceva mai departe de malul râului, şi ne aşezăm în spatele lui. Răsuflu uşurată, recunoscătoare pentru acel răgaz, deşi unul dintre noi

trebuie să rămână treaz, să stea de pază. Sunt îngrozită la gândul că voi adormi atunci când va fi rândul meu; sunt atât de obosită, încât aproape că am picat din picioare în timp ce mergeam încă. De aceea, atunci când îmi vine rândul, mă asigur că este timpul să îl hrănesc pe Samuel. Am început să mă pricep la asta şi îmi place să îl privesc cum suge din biberon, cum i se închid ochii, cum îşi întinde şi apoi strânge la loc degeţelele, de parcă ar căuta ceva de care să se agaţe. Îi dau arătătorul meu, pe care îl apucă de îndată, ţinându-se cu putere de mine, de parcă i-ar fi teamă că o să dispar. Mă înduioşează nevoia lui de mine şi îmi dă ghes să i-o împlinesc.

— Nu-ţi face griji, îi şoptesc. Nu te voi părăsi.

Loveşte cu picioruşele în timp ce bea. Îi prind laba piciorului şi o duc la buze.

După-amiază înaintăm de-a lungul apei, cu ochii în patru după soldaţi aflaţi în patrulare. Nu îndrăznesc să mă uit spre şuvoiul care îmi dă fiori, îmi face inima s-o ia la galop, apoi să încetinească, pentru ca în clipa următoare să-mi bubuie din nou. Nu mai putem nici să mai şoptim între noi, căci râul îneacă orice alt sunet.

După o cină uşoară, alcătuită din nuci şi brânză, aşteptăm lăsarea serii. Ne scoatem espadrilele şi le băgăm în rucsacul lui Jean-Luc. Îl iau pe Samuel, care este din nou treaz şi se uită în jur cu ochi rătăciţi, de parcă ar simţi primejdia.

— Înfige piciorul bine în pământ. Curentul e puternic, zice Florentino, privindu-mă cu atenţie.

Mai că îmi vine să îmi dau ochii peste cap la el, dar mă opresc şi îmi îndrept atenţia spre Jean-Luc.

— Poţi să verifici dacă legătura e bine înnodată la spate?

Pentru a treia oară, Jean-Luc verifică dacă eşarfa e strâns legată, ca să-l ţină pe Samuel lipit de pieptul meu.

— Da, nu are cum să cadă.

Florentino se apleacă să îşi sumece cracii pantalonilor, apoi păşeşte în apă. Când găseşte un loc unde să îşi fixeze piciorul, întinde o mână spre mine, dar eu abia o văd, în lumina tot mai slabă a apusului. Inspirând adânc, bag piciorul în apă, ţinându-l pe Samuel la piept cu o mână şi întinzând-o pe cealaltă spre Florentino. Apa îngheţată mă face să icnesc, în timp ce curentul puternic mă trage cu sălbăticie de picioare. Îl strâng tare în braţe pe Samuel, dar stomacul mi se strânge de spaimă, la gândul că legătura se va desface. Braţul meu nu e destul de lung. Nu ajung la Florentino.

— *Allez!*

Îmi proptesc un picior în spatele unei pietre, apoi îl trag şi pe celălalt în apă, iar pulpele îmi tremură din pricina efortului. Întind şi mai mult braţul. Dar sunt tot prea departe.

— Dă-mi-l mie pe Samuel.

Jean-Luc a ajuns pe neaşteptate lângă mine şi mi-a pus o mână pe umăr. Dar, cum Jean-Luc are un picior beteag, am hotărât dinainte ca eu să îl duc pe Samuel. Oricum, nu aş risca să îl trec din braţele mele într-ale lui în mijlocul torentului.

— Pot s-o fac!

Mă întind din nou spre Florentino, dar e prea departe. Nu văd nici o soluţie. M-am împotmolit aici. Dacă ridic piciorul, ca să mă apropii de el, curenţii mă vor trage pe râu, în jos. Dar altă şansă nu am.

Ridic piciorul. În timp ce mă reped înainte, îmi pierd echilibrul. Mă apuc de cea mai apropiată piatră. Samuel scoate un ţipăt ascuţit. Apoi încă unul.

— Ridică-te! îl aud strigând pe Florentino.

Cu o mână încleştată pe trupul lui Samuel, ignorându-i plânsetele, mă ridic, cu călcâiele bine înfipte în albia râului şi picioarele tremurându-mi puternic. Mă întind din nou spre Florentino. De data aceasta, reuşesc să îi ating degetele. Brusc, îşi închide palma lui mare peste încheietura mâinii mele şi mă trage spre el.

— Fă copilul să tacă! Prinde-l de mână pe Jean-Luc.

Samuel ţipă tot mai tare, dar râul îi poartă ţipetele departe. Înţelegând ce am de făcut, mă simt ca şi cum tocmai aş fi încasat un pumn în stomac – trebuie să îmi iau mâna de pe Samuel ca să îl pot trage pe Jean-Luc spre mine. Ştiu că legătura e bine strânsă, dar dacă nodul s-a lărgit odată cu acel pas căznit? Oh, de ce m-o fi pus Florentino la mijloc, cu copilul? Ar fi trebuit să-l ia el pe Samuel. Simt că-l urăsc cu toată fiinţa mea pe ghidul nostru. Închid ochii.

— Acum! Fă-o! strigă Florentino, peste zgomotul torentului.

— Charlotte, strigă Jean-Luc. Samuel e în siguranţă! Dă-mi mâna! îmi spune, dar nu reuşesc să mi-o desprind de pe copil.

Jean-Luc înfige bastonul în albia râului, trăgându-se înainte. Neajutorată, îi privesc braţele şi picioarele tremurând din pricina efortului. Face un pas mare şi întinde o mână în faţă, ca să ajungă la a mea. Pentru o secundă, mâna mea îl părăseşte pe Samuel şi se întinde pentru a o apuca, strâns, pe cea a lui Jean-Luc.

Violent, fără nici o avertizare, Florentino mă smuceşte de celălalt braţ. Împleticindu-mă peste pietrele alunecoase, fac încă un salt înainte. Samuel este zdruncinat în sus. Scot un ţipăt.

— Dă-mi mie bebeluşul! strigă Florentino. Acum!

Nu o pot face. Furia lui mă înspăimântă. Mi se pare că vrea să îl arunce pe Samuel în apă. Dar mâna lui enormă se întinde deja după el.

— Acum!

În timp ce eu bâjbâi cu eşarfa, el îmi smulge copilul, trăgându-l afară de un braţ, cum ai scoate un iepure ţinându-l de urechi.

Eu ţip din nou. Apoi, înghiţindu-mi lacrimile, continui să înaintez pieziş, cu Florentino care mă trage după el, în timp ce eu îl trag după mine pe Jean-Luc. Când ajungem într-un final pe malul opus, mă prăbuşesc la pământ, dârdâind incontrolabil.

Florentino mi-l pune în braţe pe Samuel, care plânge.

— Am avut mare noroc. Am zis fără copil.

Îmi îngrop capul în trupul bebeluşului, încercând să îi înăbuş plânsetele. Este ud până la piele şi urlă de frică. Îl strâng la piept, legănându-mă înainte şi înapoi, în genunchi. Vom muri cu toţii pe malul acestui râu nenorocit! Apoi simt o mână pe umăr.

— Suntem în Spania, Charlotte! îl aud pe Jean-Luc zicând cu glas tremurător şi văd apoi că-l podidesc lacrimile.

— Suntem în Spania!

Cade în genunchi lângă mine şi ne cuprinde, pe Samuel şi pe mine, într-o îmbrăţişare strânsă. Împreună, prinşi într-un nod strâns, hohotim de plâns. Apoi râdem – râsete nebuneşti, isterice.

Simt cum Florentino mă trage în sus, mă ridică de la pământ. Mi-l ia pe Samuel, nu cu brutalitate, ca mai devreme, ci blând, înlănţuindu-l cu braţul său. În timp ce îl privesc, simt ca prin vis că Jean-Luc bâjbâie prin rucsac, în căutare de haine uscate. Florentino scoate deja cârpele ude ale bebeluşului, apoi îşi desface jacheta şi, la lumina lunii, văd că îl aşază pe Samuel pe pieptul lui lat şi păros,

apoi îşi încheie la loc jacheta. Plânsul lui Samuel se aude înăbuşit, dar deja începe să pălească.

— Pregăteşte biberonul!

Mă întorc spre Jean-Luc, care toarnă deja o porţie de coniac în lapte.

Florentino înhaţă biberonul din mâinile lui şi îl vâră sub jachetă, în gura lui Samuel. După aceea ne ridicăm din nou şi o luăm la fugă printre copaci. Florentino, care îl duce încă în braţe pe Samuel, mă trage după el prin întuneric, iar eu îl trag pe Jean-Luc.

Cum înaintăm aşa orbeşte prin întunericul nopţii, pierd noţiunea timpului. Orice creangă care trosneşte, orice animal care mişună prin preajmă îmi fac inima să-mi sară din piept. Apoi mergem la vale şi este mai uşor. În cele din urmă, Florentino se opreşte.

— Am ajuns. Vedeţi lumina?

Mijesc ochii prin întuneric, dar nu văd nimic. Apoi întrezăresc un licăr de lumină; pare să tot crească, pe măsură ce îl privesc.

Izbucnesc în hohote de râs; nu mă pot abţine.

— Charlotte, şşş, face Jean-Luc, strângându-mă de mână, dar eu râd întruna, în timp ce ne îndreptăm, mai degrabă şontâcăind decât alergând, spre casă.

Cad în braţele femeii care deschide uşa căsuţei de ţară. Totul este în ceaţă. Abia dacă mai conştientizez când cineva pune pe mine o pătură. Apoi nimic. Un vid încântător.

PARTEA A PATRA

45

Santa Cruz, 10 iulie 1953
Jean-Luc

— Domnule Bow-Champs, avem motive să credem că Samuel nu este fiul dumitale biologic.

Jean-Luc nu se poate mişca, nu poate respira.

— Femeia aceea este în viaţă? şopteşte el, mai mult pentru sine decât pentru altcineva.

Nu poate fi adevărat. Nimeni nu a supravieţuit.

Toţi îl privesc fix. Bradley dă din cap că da, dar nimeni nu vorbeşte.

— Cum a... Cum e posibil? Sunteţi siguri că ea este?

— Recunoşti, aşadar: Samuel nu este fiul dumitale adevărat?

— Ce? Da. Nu.

— Eşti arestat sub acuzaţia de răpire. Orice spui va fi...

Trebuie să fi auzit greşit. Simte că-i vâjâie capul.

— Răpire?

— Da, confirmă ofiţerul cel înalt, privindu-l cu ochi reci. Ai dreptul să nu declari nimic, dar orice spui va fi folosit în instanţă împotriva dumitale.

— Răpire? spune Jean-Luc, apucându-se de marginile scaunului.

Nimeni nu răspunde. Continuă toţi să îl privească ţintă.

— Dar nu l-am răpit! Aţi înţeles greşit. Ar fi murit dacă nu îl luam eu.

Răpire? Cuvântul i se învârte prin cap. Cineva trebuie să îi facă să înţeleagă că nu aşa s-au petrecut lucrurile.

— Vreau un avocat, spune el în grabă.

— Zău aşa? rânjeşte ofiţerul. Ce altceva mai ascunzi de noi, domnule Bow-Champs?

— Nimic.

Îşi dă seama că, pentru prima dată, acest lucru este adevărat. Nu mai are nimic de ascuns. Preţ de o clipă, se simte eliberat.

— Nu am nimic de ascuns, spune el, îndreptându-şi spatele în scaun. Nu am făcut decât să-l apăr pe Samuel.

— Serios?

În ochii ofiţerului se citeşte din nou expresia aceea ironică. Fumul de ţigară se ridică în spirale spre tavan.

— Să-l aperi de cine, de propria lui mamă? Nu ştia nimic despre dumneata, a pornit doar de la cicatricea de pe faţă şi malformaţia de la mână. Dar nu a renunţat niciodată. Îl caută de nouă ani.

Cum e cu putinţă? Când a văzut imaginile oribile din lagăre, a alungat pe dată gândul că femeia ar fi supravieţuit. Din zecile de mii de prizonieri trimişi acolo, numai două mii şi jumătate s-au întors. Nu, este imposibil. Auschwitz a fost un lagăr de exterminare, nimeni nu supravieţuia mai mult de câteva luni. Dacă nu erau omorâţi încă de la sosire, erau munciţi şi înfometaţi până cădeau din picioare. Cum ar fi putut supravieţui femeia aceea fragilă care i-a aruncat copilul în braţe?

— Ai căutat-o pe mama lui Samuel după război? întreabă Bradley, suflând un nor de fum.

Jean-Luc clatină din cap, aproape imperceptibil. Se uită ţintă la pereţii cenuşii, la neonul care îi ţiuie în urechi.

— Mă gândeam eu. Şi de ce oare?

— Nu mi-am imaginat că ar mai fi în viaţă, spune, pe un ton neutru.

Simte că a rămas fără aer.

— Dar ai fi putut să cercetezi. După tot ce a avut de îndurat, ar fi meritat.

Jean-Luc îşi fereşte privirea, neputând încă să înţeleagă cum de a reuşit să scape cu viaţă.

Citindu-i, parcă, gândurile, Bradley continuă.

— Au fost într-unul dintre ultimele trenuri spre Auschwitz, în mai, cu numai o săptămână înainte de debarcările din Normandia.

Pentru o clipă, se aşterne o tăcere grea. Jean-Luc ştie că orice ar spune acum ar părea teribil de superficial.

— Ambii părinţi au supravieţuit iadului din Auschwitz timp de şapte luni. Apoi au fost siliţi să meargă optsprezece zile prin zăpadă până au ajuns într-un loc ceva mai adăpostit. Optsprezece zile fără nimic de mâncare, numai zăpadă. Desigur, mulţi au murit, dar domnul şi doamna Laffitte nu. Vrei să ştii ce i-a ţinut în viaţă?

Jean-Luc îl priveşte cu ochi mari. Ştie.

— Da, gândul că se vor reîntâlni cu fiul lor, zice Bradley, strivind ţigara în scrumiera din aluminiu.

— Aţi vorbit cu ei?

— Da, am vorbit cu ei.

Vrea să întrebe în ce limbă. Cum poate fi sigur că sunt chiar ei?

Ca şi cum i-ar citi gândurile, Bradley continuă.

— Am vorbit cu doamna Laffitte la telefon, în franceză.

Pe fruntea lui Jean-Luc a apărut o cută adâncă.

— Nu eşti singurul care vorbeşte franceza, domnule Bow-Champs. Eu sunt evreu francez, după mamă. Am plecat în ’39, am început o nouă viaţă.

Ofiţerii care stau în spatele lui Bradley se uită unul la altul.

— Cum se simt ei? întreabă Jean-Luc.

Pare o platitudine, dar nu este. Vrea să ştie.

— Părinţii lui Samuel? Mult mai bine acum.

Bradley ciocăneşte uşor cu stiloul în masă. Apoi, luând o altă ţigară din buzunarul de la piept, o aprinde şi trage fumul adânc în piept. Spre surprinderea lui Jean-Luc, întinde pachetul deschis spre el.

Jean-Luc scuturã din cap, întrebându-se ce-i veni de îi oferă o ţigară acum. Gestul acela îl face să se simtă şi mai descumpănit.

— Da, continuă Bradley, doamna Laffitte a plâns de bucurie când i-am dat vestea cea bună. A zis că a ştiut întotdeauna, în sufletul ei, că fiul ei trăieşte.

Jean-Luc regretă că nu a acceptat ţigara. Nu fumează, dar cel puţin ar fi avut ce să facă cu mâinile. Răsuflarea i se înteţeşte şi simte cum broboane de sudoare i se adună la rădăcina firelor de păr. Ştie ce urmează. O simte.

— A ştiut, după cum ne-a spus, că într-o bună zi îşi va recupera copilul. Dar cred că nu şi-a dat seama cât timp va dura, zice Bradley în timp ce suflă fumul şi priveşte rotocoalele înălţându-se spre tavan. Iar acum ziua aceea a venit.

Te rog, nu! Teama cuibărită în pântecul lui Jean-Luc creşte cu fiecare clipă.

— Îşi vor copilul înapoi.

Înghite fierea ce-i năvăleşte în gâtlej. Nu trebuie să-şi piardă cumpătul. Nu trebuie să le permită să-i facă aşa ceva.

— Dar... Sam locuieşte aici acum. Aici e căminul lui.

— Aţi intrat în America ilegal, cu un copil pe care l-aţi luat de la părinţii lui din Franţa.

— Nu aşa s-au întâmplat lucrurile. Nu i l-am răpit din braţe. Ea mi l-a dat.

— Ţi l-a dat? face Bradley, ridicând din sprânceană. Sau ţi l-a încredinţat pentru a-l proteja, până la terminarea războiului?

— Ce se va întâmpla cu Sam?

Asta este tot ce contează.

— Francezii vor să vă extrădăm. Ei vor decide ce e de făcut cu voi şi cu băiatul. În pofida sfatului nostru, doamna Laffitte a cerut ca Samuel să rămână cu soţia dumitale până când se va decide o cale de urmat. Nu vrea să-i provoace o traumă inutilă. O sfătuieşte un psiholog sau un psihiatru. Nu o interesează decât binele copilului.

46

Santa Cruz, 10 iulie 1953
Charlotte

Soneria mă smulge din vis, spulberându-l, iar imaginea părinţilor mei se evaporă pe măsură ce îmi amintesc că mă aflu în America. E ciudat cum visele mă poartă acum înapoi, în copilărie. Îmi lasă o senzaţie de dezorientare şi am nevoie de ceva timp ca să mă adaptez din nou la realitate. Întind o mână şi pipăi locul de lângă mine. Jean-Luc nu-i acolo. Probabil că s-a trezit din nou devreme.

— Mama! strigă Samuel. Soneria.

— Poţi să deschizi tu? Nu m-am îmbrăcat încă.

Poate că este mai târziu decât am crezut. Când mă întorc şi mă uit la ceas, văd că este şapte şi jumătate. Ar putea fi poştaşul.

— Bună, Sam. Mama e acasă? răsună în toată casa vocea lui Marge.

Ce o vrea atât de devreme? Trag cearşafurile de pe mine, îmi pun halatul de casă şi cobor.

— Bună, Marge, o salut eu de pe ultima treaptă.

E îmbujorată la faţă, de parcă ar fi venit de la alergat. Poartă o rochie de vară de un portocaliu aprins, care nu se potriveşte cu obrajii ei roşii. Văd că aşteaptă ca Sam să urce înapoi la etaj.

— Charlotte, zice, pe un ton vădit îngrijorat. Ce s-a întâmplat? Am văzut maşina poliţiei.

— Ce?

Inima îmi stă în loc.

— Maşina poliţiei, de dimineaţă.

Mă prind de balustradă. Simt cum cad în gol de la înălţime. Îmi strâng mai tare cordonul halatului, silindu-mă să rămân dreaptă.

— Charlotte, e totul în regulă? mă întreabă ea şi face un pas spre mine.

— Nu-i nimic, doar că m-am ridicat prea repede din pat. Sunt bine, zic eu, ridicând o mână.

Nu veni mai aproape. Simt că mi se înmoaie picioarele. Mă prăbuşesc pe scări.

Chipul lui Marge îmi răsare brusc în faţa ochilor. Stă jos lângă mine, dar treapta este îngustă şi, prin halatul de casă, îi simt trupul lipit de al meu. Parfumul ei dulceag îmi pătrunde în nări. Mi se face greaţă.

— Ce se întâmplă, Charlotte?

Nu pot rosti nici un cuvânt. În mintea mea, un baraj e gata să cedeze.

— Nu... nu ştiu ce făcea maşina poliţiei aici, Marge. Habar n-am. Ar trebui să mă îmbrac.

Dar Marge nu se clinteşte.

— Ştii că poţi vorbi cu mine. Doar suntem prietene.

— Nu am nimic, şoptesc eu printre dinţii încleştaţi. Te sun eu mai târziu.

Ea îmi pune o mână pe umăr.

— Charlotte, eşti distantă de câteva săptămâni. Văd că te supără ceva.

Scutur din cap, încercând să adopt un ton vesel.

— Totul e în regulă.

— Haide. Văd bine că nu-i aşa. Ştii doar că o problemă împărtăşită e pe jumătate rezolvată.

Trebuie să o fac să plece. Trebuie să mă gândesc. Ridicându-mă în picioare, mă îndrept către uşa de la intrare şi o deschid.

Se uită la mine cu ochi mari, nevenindu-i să creadă.

— Bine, ştii unde să mă găseşti dacă ai nevoie de mine.

Îmi aruncă o ultimă privire pătrunzătoare înainte de a pleca.

Prin geamul fumuriu, îi privesc silueta distorsionată îndepărtându-se. Apoi mă întorc spre scări şi mă sprijin de balustradă. L-a luat poliţia. Au aflat.

Telefonul îmi explodează în urechi. *O, Doamne, te rog, să fie Jean-Luc, să îmi spună că vine acasă, că n-a fost decât o confuzie*. Ridic receptorul.

— Alo.

— Charlotte.

— Jean-Luc. Unde eşti?

Îl aud murmurând ceva, încercând să articuleze nişte cuvinte.

— Jean-Luc?

— Părinţii lui Sam sunt în viaţă.

— Ce? Ce tot spui?

Îmi lipesc receptorul de ureche, neputând să înţeleg ce am auzit.

— Charlotte, au supravieţuit amândoi.

— Poftim? Dar cum? Nu poate fi adevărat, spun eu şi scap apoi receptorul din mână.

Îmi tremură mâinile şi îmi simt tot corpul cuprins de un zgâlţâit puternic. Aud glasul lui la celălalt capăt al liniei, dar nu sunt în stare să ridic receptorul.

47

Paris, 30 mai 1944
Sarah

— Te rog, Doamne, nu! Te rog, nu!

Sarah şi-a acoperit urechile şi a închis ochii, legănându-şi capul dintr-o parte în cealaltă şi rostind cuvintele printre hohote de plâns. Ce a făcut? Nu e cu putinţă. Ce fel de mamă ar face aşa ceva? Şi-a pierdut minţile? Nu s-a oprit nici o clipă să se gândească la ce face. Îl văzuse pe bărbatul acela privindu-i cu groază şi a înţeles că nu e de partea nemţilor, dar nici prizonier nu era. Era muncitor feroviar. Şi-a dat seama că e un bărbat cumsecade. Altfel nu i-ar fi încredinţat niciodată copilul. Nu, nu l-ar fi dat pe mâna oricui. David va înţelege. Nu a avut de ales. Acum îi rămânea să îl caute pe David. Fuseseră despărţiţi la Drancy şi nu îl găsise când au fost băgaţi la grămadă în autobuze şi nici în gară. Trebuia să îi spună. Se va bucura că fiul său nu se află şi el în vagonul pentru vite.

Trenul a pornit cu o zdruncinătură. Cineva a lovit-o cu cotul în coaste. Ţipetele s-au înteţit.

— *Fermez vos gueules!* Linişte! a strigat cineva. E prea târziu acum.

Prea târziu. Ce-i făcut e bun făcut. Nu mai avea copilul. Cu braţele goale, nu mai era decât un trup pustiit. Încremenit. Va încremeni cu totul. Şi încremenirea aceea o

va proteja. Carapacea trupului său era acolo, în vagonul pentru vite, dar inima şi sufletul ei vor fi întotdeauna alături de Samuel. Şi şi-a promis atunci că îşi va găsi drumul înapoi, la el.

— Sarah, tu eşti? a spus cineva, trăgând-o de mânecă.

A întors alene capul şi a văzut un chip care îi părea familiar, dar pe care nu ştia de unde să îl ia.

— Sunt eu, Madeleine. De la şcoală.

— Madeleine Goldman.

Pe când rostea numele femeii, confuzia s-a risipit şi Sarah şi-a venit din nou în fire.

Madeleine a apucat-o de mână, cu lacrimi în ochi.

— Unde ne duc?

— Nu ştiu.

— Pe soţul meu l-au luat deja, a zis Madeleine, întinzându-se după cealaltă mână a lui Sarah şi apucând-o strâns. Sper că ne duc şi pe noi în acelaşi loc. Slavă Domnului că nu avem copii, a adăugat ea, privind-o pe Sarah în ochi.

Sarah a simţit că îi stă inima în loc, iar cuvintele nerostite ameninţau s-o sufoce. Cum putea spune un asemenea lucru? Cum putea şti?

Şi-a tras mâna din strânsoarea Madeleinei şi inima i s-a strâns în piept. Nu putea să respire. Îşi simţea gâtul încleştat. Apoi răsuflarea i-a revenit ca o rafală. A scos un suspin, apoi un altul, încărcate de durere, ca şi cum i-ar fi fost smulse din pântece. Madeleine a înconjurat-o cu braţele şi a ţinut-o aşa.

Ore întregi au rămas lipite una de cealaltă, în vreme ce trenul gonea înainte. Madeleine a vorbit tot timpul, despre război, despre dispariţia unora dintre rudele şi prietenii ei, despre locul unde se îndreptau. Dar Sarah nu se putea gândi decât la Samuel. Unde era el acum? Primise ceva de

mâncare? Plângea după ea? Teama, foamea, setea arzătoare nu însemnau nimic pentru ea. Putea îndura şi va îndura. Dar Samuel – atât de mic, de nevinovat. Gândul că el suferă îi sfâşia sufletul.

O femeie de lângă ele gemea încetişor, în timp ce băieţelul ei i se agăţa de fustă. Un bărbat se ruga, unii plângeau, iar alţii erau tăcuţi. Oamenii începuseră să se uşureze în găleata din colţul vagonului, iar găleata dădea deja pe afară şi paiele din jur abia făceau faţă. Mirosul de urină, excremente şi sudoare stătută îi invadase lui Sarah nările, până în gât. Şi-a îngropat capul în umărul lui Madeleine, simţind o nevoie disperată să urineze, dar neputând să o facă în faţa tuturor.

— Când ne vor da drumul de aici? i-a şoptit Madeleine la ureche.

Nu era loc de stat jos decât pentru câteva persoane şi, după ore îndelungate, lui Sarah îi vuia capul, iar genunchii îi înţepeniseră. Apoi cineva i-a dat un ghiont.

— E rândul tău să stai jos.

Înţelegând că se stabilise o rotaţie – zece persoane puteau sta jos cu rândul – s-a lăsat să alunece la podea, trăgându-şi cu grijă la piept picioarele amorţite. Îşi simţea sânii tari şi dureroşi, aşa că a profitat de ocazie ca să îi maseze, făcând laptele să curgă. Laptele lui Samuel. A strâns din ochi, reţinându-şi lacrimile, rugându-se în gând ca cineva să îl hrănească în clipa aceea pe fiul ei.

Când a redeschis ochii, şi-a dat seama că Madeleine se holba la petele umede de pe bluza ei. Abia se vedeau în lumina slabă a vagonului de vite, lipsit de ferestre.

— Îmi pare foarte rău, a zis Madeleine, cu voce tremurătoare. Ai un copil?

Sarah îi era recunoscătoare că folosise timpul prezent. Îi dădea speranţă.

— Samuel. Are o lună, a rostit ea încet şi rar, simţind durere la fiecare cuvânt.

Madeleine a strâns-o de mână.

— L-am dat cuiva. Să îl apere.

— Ai făcut bine. Îţi închipui cum ar fi să încerci să hrăneşti un copil aici? Suntem noi înşine deshidrataţi.

— Trebuie să trimit vorbă soţului meu, David. E şi el undeva, aici.

— Scriem un bileţel şi-l dăm unuia dintre bărbaţi să i-l transmită, a zis Madeleine, apoi s-a oprit o clipă. Nu ne vor lăsa să stăm împreună cu bărbaţii, nu-i aşa?

Sarah a clătinat din cap, ştiind că vor fi separaţi.

— Bărbaţilor le vor da alte treburi de făcut, a continuat Madeleine. Pentru ei va fi mai greu. A făcut o pauză. Noi vom fi băgate, probabil, la bucătărie. Probabil va fi un lagăr de muncă imens, poate chiar o mină.

Sarah a încuviinţat din cap.

Din buzunarul de la piept, Madeleine a scos o bucată de hârtie şi un stilou.

— Scrie mărunt, ca să poată fi ascuns cu uşurinţă. Nu se ştie niciodată.

Dar ştiau. Ştiau că se îndreaptă spre un loc groaznic, că vor fi trataţi cu bestialitate, că poate vor muri acolo. Ştiau, dar se agăţau totuşi de un crâmpei de speranţă.

Sarah a scris cu litere mici, îngrijite: *Fiul nostru este în siguranţă. L-am dat unui muncitor feroviar francez. Sunt sigură că va avea grijă de el. Rămâi în viaţă, ca să îl putem regăsi. Soţia ta iubitoare.* Fără nume. Era mai sigur aşa. Apoi a împăturit hârtia într-un petic îngust, pe care l-a pus în buzunarul pantalonilor, până când avea să decide cărui bărbat să îl încredinţeze.

Vagonul se liniştise. Gemetele, plânsetele şi întrebările rămase fără răspuns pieriseră toate. Cu gura uscată şi

stomacul gol, prizonierii amuţiseră. Madeleine şi Sarah stăteau strânse una într-alta. O fetiţă căreia îi clănţăneau dinţii s-a apropiat de ele şi, fără nici un cuvânt, Madeleine a întins o mână şi a cuprins-o în îmbrăţişarea lor.

— Cum te cheamă?

— Cecile, a şoptit fata.

— Unde e mama ta?

— A fost luată anul trecut.

Lui Sarah i s-a strâns inima văzând-o pe copila aceea fără mamă. A apucat strâns mâna lui Cecile.

— Vom avea noi grijă de tine.

De fiecare dată când trenul se oprea, strigau, implorând să li se dea apă, dar nu primeau nimic. În cele din urmă, la sfârşitul celei de-a doua zile, au primit nişte apă călâie de băut şi au auzit voci de polonezi. În vreme ce trenul pornea din nou, au privit prin găurile din scândurile vagonului şi au văzut un peisaj de şes pustiu.

În a treia noapte, trenul s-a oprit şi nu s-a mai mişcat. Prizonierii au aşteptat în linişte, îngroziţi, înfometaţi şi epuizaţi. Apoi uşile s-au deschis brusc.

— *Schnell! Schnell!* Animale împuţite! Afară!

S-au bulucit să coboare din vagon, ţinându-se unii de alţii. S-au aprins nişte proiectoare care i-au orbit. Nişte câini mârâiau, arătându-şi colţii ascuţiţi ca nişte pumnale, trăgând de lese ca să se repeadă la prizonieri. SS-iştii ţineau în mâini bastoane şi bice, iar printre ei erau şi femei, purtând pelerine lungi, cu glugi, şi cizme înalte, din piele neagră.

— Bărbaţii în stânga! Femeile în dreapta!

Sarah a strâns biletul în palmă, căutând pe cineva căruia să i-l dea. L-a ales pe bărbatul care se afla cel mai aproape de ea şi i l-a îndesat în pumn.

— Vă rog, daţi-i asta lui David Laffitte.

— Şiruri de câte cinci! Acum!

Un baston a aterizat în capul femeii de lângă Sarah. Instinctiv, Sarah s-a întins spre ea şi a prins-o în braţe înainte ca femeia să se prăbuşească la pământ.

Epuizaţi, îngheţaţi de frică şi înţepeniţi după trei zile în care fuseseră ţinuţi în vagonul de vite, au format şiruri de câte cinci, unul în spatele altuia. Sarah a cercetat din priviri grupul de bărbaţi, în căutarea lui David, dar nu l-a văzut.

— *Schnell! Schnell!*

Sarah a simţit răsunând în capul ei ecoul unei împuşcături şi bufnitura unui trup căzut la pământ. Nu se putea uita. S-a agăţat de Madeleine şi de Cecile, ele trei rămânând unite acum de această nebunie.

— Hei, câţi ani ai?

Bărbatul care îndrepta un băţ spre Cecile era un deţinut, îmbrăcat în pantaloni şi jachetă în dungi.

— Treisprezece, a răspuns ea.

— Ba nu! Ai optsprezece ani!

— Dar am treisprezece!

— O să mori dacă ai treisprezece. Spune că ai optsprezece, a adăugat el, cu glas şoptit.

Apoi a înaintat de-a lungul rândului.

I-a luat locul un alt deţinut, care ţipa la ei.

— Nu ştiaţi? În 1944, nu ştiaţi! De ce aţi venit aici? Ar fi trebuit să vă omorâţi, decât să ajungeţi aici. Acolo veţi ajunge, a zis, arătând către norii de fum care se înălţau spre un cer doar cu o nuanţă mai deschis. La crematoriu.

Madeleine s-a întors şi a vomitat. Sarah a înţeles deodată de unde venea mirosul acela îngrozitor. Acum nu mai avea nici un dubiu. Făcuse bine că îl dăduse pe fiul ei.

Ajunseseră cu adevărat în iad.

48

Auschwitz, noiembrie 1944
Sarah

Numai speranţa că îl va găsi într-o bună zi pe fiul ei a ţinut-o pe Sarah în viaţă la Auschwitz, deşi, fără micul grup de prietene apropiate, probabil că n-ar fi avut nici o şansă să supravieţuiască.

În a treia săptămână, când aşteptau la coadă pentru supa chioară pe care o primeau la mijlocul zilei, o femeie pe care nu o cunoştea s-a împins în ea.

— Ia asta, i-a şoptit ea, îndesându-i o bucată tare de pâine în mână. E ceva înăuntru.

Îngrozită de teama că ar putea fi prinsă, Sarah a plecat de la coadă, aruncând priviri furişe în jur, ca să se asigure că nimeni nu se uită la ea. Numai Madeleine, aflată la câteva locuri în urma ei la coadă, o observase, iar Sarah i-a simţit privirile pătrunzătoare în spate, în timp ce se îndepărta pe furiş. Aici, cel mai bine e să păstrezi secretele ferecate în inimă. Aveau ei moduri de a scoate informaţiile de la tine. Ţipete înfricoşătoare străpungeau adesea noaptea întunecată şi pustie.

A simţit un fior pe spinare când s-a aplecat peste bucata de pâine. Marginea unei hârtiuţe se iţea uşor în afară. Nevrând să irosească mâncarea preţioasă, a supt cu grijă pâinea râncedă până a reuşit să scoată hârtiuţa dinăuntru. Apoi a citit, mijind ochii: *Iubirea vieţii mele, ai făcut bine. Eşti o femeie curajoasă şi de nădejde. Rămâi în viaţă. Ne vom regăsi fiul*.

Lacrimile îi curgeau pe bilet, ştergând literele. Se întreba ce fusese nevoit să facă pentru o favoare atât de primejdioasă. Îndesând hârtia umedă înapoi în pâine, a

mâncat-o încet. Acum, David era cu ea. Îl va purta cu sine, iar el o va hrăni mai mult decât ar putea-o face vreodată mâncarea. *Voi supravieţui, voi răzbate*, şi-a zis în sinea ei.

Madeleine s-a ivit deodată lângă ea.

— Ce faci? a întrebat-o, cu o mină gravă. Nu vrei supa?

A ridicat lingura, lăsând lichidul apos, gălbui, să cadă la loc în strachină.

— Avem din nou *crème de* varză, a glumit ea, dar zâmbetul ei ironic nu i se reflecta şi în priviri. Nu ţi-ai pierdut lingura, nu-i aşa?

— Nu, a zis Sarah şi şi-a ridicat bluza, dând la iveală lingura, legată cu o bucată de sfoară veche.

Fusese nevoită să renunţe la raţia de pâine pe două zile pentru a face rost de ustensila din metal, dar meritase sacrificiul. Nu puteai mânca supă fără o lingură.

— Eşti bolnavă?

Madeleine a întins mâna şi a pipăit fruntea lui Sarah.

— Nu. Mă duc acum să-mi iau.

Sarah s-a îndepărtat în grabă, înainte de fi ispitită să-i spună despre mesajul primit. Nu că n-ar fi avut încredere în prietena ei. Avea. Dar ştia că ei îţi pot face lucruri care te-ar sili să îi trădezi până şi pe cei mai dragi.

Soarele strălucea puternic în timpul zilelor lungi de vară, ca şi cum le-ar fi luat în derâdere suferinţa. Sarah avea fălcile încleştate şi i se părea că dinţii îi sunt lipiţi de obraji. Setea te poate înnebuni, iar pentru ea devenise o obsesie. Visa la apă, tânjea după ea zi şi noapte, ar fi plătit oricât pentru ea. Într-o zi toridă, a reuşit să schimbe nişte pâine pe care o păstrase pe o găleată de apă. Şi-a cufundat capul în găleată şi a băut-o pe toată. După aceea, s-a simţit mai bine şi obsesia a dispărut.

Nu ar fi putut supravieţui de una singură, mai cu seamă atunci când un lucru atât de mărunt cum ar fi să-ţi pierzi

pantofii însemna să fii trimis direct la camera de gazare; le era mai uşor să înlocuiască femeile decât pantofii. Sarah avea un grup de prietene apropiate: Madeleine, Simone – pe care Madeleine o cunoştea din cartier – şi fata din tren, Cecile. Se ajutau între ele, iar femeile aveau grijă de Cecile, mai ales în timpul orelor interminabile când erau chemate la apel. De multe ori erau trezite la trei dimineaţa şi obligate să iasă afară, dar numărătoarea nu începea până la ivirea zorilor. Când una dintre ele se simţea prea slăbită ca să mai stea în picioare, celelalte se adunau în jurul ei să o sprijine. Iar când porneau într-un final în marş, întotdeauna rămâneau în urmă corpuri întinse pe pământ. Dacă nu muriseră deja, erau împuşcate pe loc. Sarah închidea strâns ochii când auzea împuşcăturile, dar nu se uita în urmă, la femeile căzute.

După apel, erau silite să traverseze câmpuri mlăştinoase timp de două ore, apoi li se dădeau lopeţi şi varniţe – roabe fără roţi, care trebuiau încărcate şi cărate până la un şanţ, unde erau golite. Ziua întreagă, cu excepţia pauzei de la prânz, când primeau supa chioară, săpau, ridicau şi cărau. Era o muncă istovitoare, dar dacă se opreau chiar şi pentru un minut, gardienii asmuţeau câinii să le atace şi să le muşte de călcâie sau veneau ei înşişi să aplice lovituri în stânga şi-n dreapta. În timp ce munceau, auzeau strigăte şi plânsete de durere, în timp ce gardienii stăteau de vorbă în grupuri, ba chiar râdeau. La finalul zilei, erau chinuite de friguri, iar unele dintre ele cădeau la pământ şi nu se mai ridicau niciodată. Dar Sarah şi grupul ei de prietene încercau mereu să se găsească una pe cealaltă şi se susţineau pe drumul lung de întoarcere, cea mai puternică dintre ele cântând Marseilleza, iar celelalte alăturându-i-se dacă mai aveau forţă. Iar uneori, nu cântau deloc.

Într-o seară, pe drumul de întoarcere, prizonierii bărbaţi au trecut prin faţa lor. Sarah i-a privit disperată, în căutarea lui David. Dar el nu era acolo. O frică adâncă i-a strâns pântecul ca într-o gheară. Dacă murise? Cum ar mai supravieţui ea atunci?

Când unul dintre prizonieri a trecut pe lângă ea, a scăpat ceva la picioarele ei. O pereche de şosete de lână. Sarah le-a ridicat şi le-a îndesat sub rochia ei în dungi. Ajunsă înapoi în baracă, le-a scos, şi din ele a picat un bileţel. Conţinea numai două cuvinte: *Nu renunţa*. Părea scrisul lui David, dar nu era sigură. *Te rog, Doamne*, s-a rugat ea, *ţine-l în viaţă*.

Era limpede de la început că unele dintre femei vor muri. Ce aveau de îndurat era prea înjositor, prea copleşitor pentru ele. Chiar şi un drum până la latrină te punea în pericol de moarte, căci însemna să înoţi printre excremente şi să stai ghemuită deasupra unui canal colector lung şi deschis, încercând să nu cazi înăuntru. Unele dintre ele nu aveau nici puterea şi nici dorinţa să se adapteze la acest iad, dar Sarah le avea pe amândouă. Deşi trupul i se micşora ca şi cum s-ar fi autodevorat, iar sânii îi dispăruseră cu totul, hotărârea ei de a-l regăsi pe Samuel îi dădea putere să meargă mai departe, atunci când altele căzeau din picioare.

În timp ce munceau şi se luptau zi de zi pentru viaţa lor, iarna se apropia. Acum, dacă se întâmpla să cadă în timpul apelului, tot mureau, chiar dacă erau ridicate mai târziu. Nu aveau cum să îşi schimbe hainele ude şi murdare de noroi care le îngheţau pe spate. Soarta fiecăreia depindea de cele din jurul ei, iar individualismul dispărea. Asta le ţinea în viaţă. Ajunse la limita supravieţuirii, se ridicau pentru a face lucruri de care nu s-ar fi crezut niciodată

capabile. Viaţa nu avea nici o legătură cu prietenia. Ci cu solidaritatea.

Sarah era însă tot mai slăbită. Rănile deschise de pe spate i se infectaseră. Simone era dentista gardienilor SS-işti şi reuşea să facă rost de îmbrăcăminte suplimentară, ba chiar şi de medicamente, dintr-un loc pe care îl intitulaseră „Canada” – pentru că îşi imaginau Canada ca pe un tărâm al abundenţei inimaginabile. Simone îi spăla rănile lui Sarah cu dezinfectant, atunci când reuşea să facă rost, dar acestea nu se închideau. Apoi, într-o zi, le-a adus veşti bune. Reuşise să îi facă rost de o slujbă la infirmerie, unde trebuia să alunge şobolanii de pe trupurile încă vii şi să le care afară pe cele moarte. Şobolanii o duceau bine la Auschwitz, iar unii ajunseseră cât pisicile de mari. Îndrăzneau chiar şi să-şi dezvelească dinţii la Sarah, când ridica lopata ca să îi alunge. La început, nu suporta să se uite la ei şi flutura năvalnic lopata, încercând să îi împrăştie, dar în scurtă vreme a prins curaj, iar după două săptămâni a omorât unul, zdrobindu-i capul în timp ce stătea ridicat pe picioarele din spate şi se holba la ea sfidător. A simţit un val de mândrie, văzându-se deodată puternică în această lume în care ea nu valora mai mult decât un şobolan. Era care pe care, ori ea, ori şobolanul, iar ea câştigase.

Când căra morţii afară, îşi ţinea respiraţia şi închidea ochii, dar tot îi venea să vomite. Dacă ar fi putut să îi acopere cu cearşafuri sau cu altceva, ar fi fost mai uşor, dar trupurile lor înfometate erau goale când le ducea la benă. Cum putea face un asemenea lucru? Nu ar fi trebuit să refuze? Să se lase mai degrabă trimisă la camera de gazare, decât să trateze morţii cu o asemenea lipsă de respect? Dacă nu s-ar fi gândit la Samuel, aşa ar fi făcut, dar acum avea datoria de a supravieţui.

Slujba aceasta a salvat-o de la munca afară, în timpul lunilor grele de iarnă, şi i-a dat ocazia de a fura provizii medicale. Dacă era prinsă, ar fi fost trimisă fără întârziere la moarte, dar când s-a îmbolnăvit Cecile, nu a mai avut de ales. Febra o ardea pe sărmana fată, iar la apel nu mai putea sta în picioare. Erau nevoite să se adune ciorchine în jurul ei, să o sprijine. Era, cel mai probabil, tifos, şi numai antibioticele o puteau salva. Sarah ştia că sunt păstrate într-un dulap de sticlă, în încăperea unde se efectuau operaţiile. De obicei nu era nimeni acolo la ora prânzului; tot ce avea de făcut era să se strecoare înăuntru şi să fure câteva pilule. Dar în ziua în care plănuia să o facă, gardienii nu au părăsit camera. A fost cineva înăuntru toată ziua.

Când s-a întors la baracă în seara aceea, Cecile delira din pricina febrei, imaginându-şi că e acasă, împreună cu familia ei. Se agăţa de Simone.

— Maman! striga ea. Am crezut că m-ai părăsit.

— Mâine trebuie neapărat să le iei, a zis Simone, privind spre Sarah, peste capul copilei.

Sarah a încuviinţat din cap, hotărâtă să găsească o modalitate.

Dar a doua zi a venit şi a trecut şi încăperea nu a fost nici o clipă goală. Nu a reuşit să ia medicamentele. Cum ar fi putut să le ia?

Frământată de griji, s-a întors în seara aceea la baraca lor. Simone a văzut-o venind şi a întins braţele spre ea.

— E prea târziu, i-a şoptit ea. S-a dus.

Moartea lui Cecile le-a afectat profund. Nu reuşiseră să o protejeze pe copilă. Vina de a-i fi supravieţuit le măcina pe toate. Au încetat să mai cânte şi, în loc să îşi spună poveşti seara, aşa cum făceau înainte, stăteau pe lângă alte grupuri, privind însă întotdeauna din afară.

Nu puteau continua astfel. Sarah a înţeles că nu trebuie să cadă pradă apatiei; nu puteau să ajungă ca „muselmanii” – acele sărmane creaturi cu priviri goale în ochi, mai mult moarte decât vii.

Totul făcea parte din planul naziştilor de a le răpi umanitatea. Se întreba dacă nu cumva le era mai uşor să nu îi vadă pe prizonieri drept oameni. Cum altfel i-ar fi putut trata aşa cum o făceau? Şi la o asemenea scară? Să îi bată, să îi tortureze, să îi ucidă. Cum de ajunsese să fie cu putinţă totul? Aceste întrebări i se roteau prin cap. Nici o persoană din lumea de afară nu ar fi capabilă să îşi imagineze cât de mult pot decădea fiinţele umane. Se întreba dacă oamenii îi vor crede în caz că, printr-un miracol, ar scăpa cu viaţă de acolo.

49

Auschwitz, ianuarie 1945
Sarah

Sarah se afla la Auschwitz de şapte luni şi jumătate. Simţea că îmbătrânise şaptezeci de ani. Nu mai era aceeaşi persoană. Mergea ca un prizonier care a petrecut mulţi ani în spatele gratiilor, cu capul şi umerii încovoiaţi, cu trupul slăbit, picioarele diforme şi umflate şi buzele roşii din pricina gingiilor sângerânde. Nu existau oglinzi, desigur, dar ştia cum arată, pentru că toate arătau la fel.

Zăpada cădea deja de câteva săptămâni, poate chiar luni. Avea impresia că ninge dintotdeauna. Era îngrozită că David va face pneumonie şi va fi trimis la cuptoare, dar el părea să aibă contacte bune. Reuşea să îi trimită mesaje la

câteva săptămâni, iar ea îi răspundea de fiecare dată când putea să facă rost de ceva din Canada pentru a-l plăti pe mesager.

Zvonurile au circulat toată iarna – vin Aliaţii, Crucea Roşie le negociază libertatea, ruşii sunt pe drum – dar niciodată nu se adevereau. Apoi, într-o noapte din ianuarie, au auzit artileria în depărtare. Sarah şi prietenele ei s-au ridicat în capul oaselor în paturile lor şi s-au îmbrăţişat strâns. Puteau să îşi îngăduie să spere? Nu au dormit toată noaptea, simţind freamătul prin venele lor obosite.

În ziua următoare, Sarah s-a dus la infirmerie, ca de obicei. Când a intrat ea, doctorul vorbea cu pacienţii.

— Mâine-noapte, lagărul va fi evacuat. Bolnavii vor rămâne aici.

A simţit că i se strânge inima; urmau să fie trimişi altundeva înainte de a fi eliberaţi. A văzut cum unii dintre bolnavi au încercat să coboare din pat, disperaţi să nu fie lăsaţi în urmă şi împuşcaţi de naziști. Alţii, prea bolnavi sau prea paralizaţi ca să le mai pese, nu au schiţat nici o mişcare şi nu au rostit nici o vorbă. Sarah a adunat câte pături a putut şi a fugit înapoi la baraca ei, să le avertizeze pe celelalte femei.

— Vor împuşca pe oricine rămâne în urmă, a zis Madeleine, ţinându-se de umerii ei. Nu vor să lase martori. Şi unde ne vor duce? Ştii?

— Nu. Dar am adus pături. Vom avea nevoie de pături, altfel vom muri de frig. Şi de pantofi! Ne trebuie pantofi!

Gardienii au petrecut întreaga zi arzând documente, apoi i-au pus pe prizonieri să cureţe barăcile.

— Nu vrem să creadă că aţi trăit ca nişte porci! ţipau ei.

În dimineaţa următoare, cu mult înaintea zorilor, mii de oameni au fost mânaţi spre porţi. Arătând ca nişte schelete ambulante, se acoperiseră cu straturi peste

straturi de haine sau de pături, prăbuşindu-se sub greutatea lor, ca nişte măgari bătrâni şi obosiţi. S-au aprins reflectoarele. Sute de SS-işti întovărăşiţi de câinii lor i-au înconjurat. Zăpada continua să cadă.

— *Schnell!* Grăbiţi-vă! Grăbiţi-vă! Intraţi în rând!

Porţile lagărului s-au deschis.

Baracă după baracă, au ieşit cu toţii în marş. Grupul lui Sarah a trebuit să aştepte să iasă cele patruzeci de barăci dinaintea lor, ca să poată porni şi ele. Pipăia pâinea din buzunar. *Nu. Mai târziu*, îşi zicea ea. *Vei avea nevoie de ea mai târziu*. Ştia că prizonierii nu vor primi nici apă, nici mâncare. De ce le-ar păsa gardienilor dacă ei ar muri în zăpadă? Probabil că le-ar conveni – i-ar scuti de obligaţia de a-i împuşca.

— Mai repede! Mai repede! Câini râioşi ce sunteţi!

Au început cu toţii să alerge. Sângele îi pompa prin vene, încălzind-o, înviorându-i organele obosite. Inima îi bătea cu putere. Era vie! Părăseau Auschwitz-ul şi ea supravieţuise!

Au mărşăluit şi au tot mărşăluit, ca nişte maşinării. Trebuiau să ţină pasul, altfel ar fi fost omorâţi. Multe împuşcături au răsunat în timpul lungului marş; oricine încerca să fugă în pădure era împuşcat pe loc, la fel şi cei care rămâneau în urmă, sau cei care cădeau, deşi cel mai adesea erau pur şi simplu călcaţi în picioare în învălmăşeală. Un picior în faţa celuilalt – doar atât trebuia să facă. Să nu se oprească. Dar era atât de însetată, de înfometată, de obosită. O fată de lângă ea a adunat un pumn de zăpadă de pe haina femeii dinaintea ei şi şi-a îndesat-o în gură fără să se oprească din mers. Sarah i-a urmat exemplul, ţinând zăpada în gură până ce s-a topit. Apoi a pipăit din nou pâinea din buzunar, dar s-ar putea să aibă nevoie de ea mai târziu, poate chiar mâine. Habar nu avea cât timp vor fi nevoiţi să reziste fără mâncare.

Mai mulţi oameni au început să se prăbuşească în zăpadă, abandonându-se în braţele morţii. Restul păşeau peste ei şi pe lângă ei. Nu aveau de ales – era o problemă de supravieţuire. Sarah se întreba ce fel de persoană ar fi dacă ar supravieţui acum.

— Nu te gândi. Mergi înainte, a şoptit ea în întuneric. Trebuie să trăieşti.

Dar gândul morţii nu o părăsea. Să nu mai exişti. Să încetezi a mai fi. Fără durere. Fără frig. Fără epuizare. Nimic. Era aproape de a ceda, dar ştia că David e undeva aproape. Îi auzea vocea şoptindu-i în minte. *Sarah, Sarah. Iubirea vieţii mele. Vino şi găseşte-mă. Găseşte-mă.*

Fără să se gândească, a încercat să rupă rândurile ca să fugă în faţă. Trebuia să ajungă la el.

O lovitură în cap a trimis-o la pământ. A închis ochii şi s-a prăbuşit în zăpadă. Albul moale părea o pătură care o primea cu bucurie. În sfârşit, putea dormi. Şi-a îngropat faţa în răcoarea ei, ştiind că îl va regăsi pe David în visele ei.

Apoi nişte mâini au ridicat-o de la pământ.

— Sarah! Ridică-te!

Chipul lui Simone i-a devenit vizibil.

— Lasă-mă să dorm.

Capul îi era prea greu pentru cât putea duce corpul. Nu voia decât să se cufunde în uitare. Dar unde era David? Îl găsise?

— David. Unde e David?

— E pe aici pe undeva. Ridică-te! Trebuie să-l găseşti.

Sarah a simţit o altă pereche de braţe care o trag de subsuori şi o ridică de jos. S-a auzit o împuşcătură, apoi alta. Sunetul a reverberat prin trupul ei încercat de frisoane. Nu murise. Trebuia să rămână în această lume. Orice se întâmpla, trebuia să meargă mai departe –

trebuia să uite de corpul ei plăpând şi să îşi lase spiritul să o ducă. *Doamne, ajută-mă să trec prin asta*, se ruga ea. Cu ajutorul femeilor care o ţineau de o parte şi de alta, şi-a adunat toate forţele, a ignorat zvâcnirile pe care le simţea în cap şi s-a ridicat din zăpadă. Sărutându-şi prietenele pe buzele lor reci, a murmurat:

— Veţi trăi. Promiteţi-mi că veţi trăi.

Ele au târât-o înainte, iar acesta a fost răspunsul lor. Împreună s-au împleticit, au încercat să fugă. În cele din urmă, soarele a răsărit, dar nu a adus cu el căldură. Un vânt îngheţat le pătrundea pe sub straturile de haine, brăzdându-le pielea, tăind până la oasele slăbite şi obosite. Multe alte femei au căzut la pământ.

— Aţi făcut douăzeci de kilometri! a strigat comandantul.

Ajunseseră la un sat abandonat, unde nu se vedea nici ţipenie de om.

— E timpul pentru o pauză.

S-au îngrămădit într-o clădire mare, cu acoperişul căzut. Înăuntru, stratul de omăt era gros, dar cel puţin erau la adăpost de vântul nemilos. Prizonierii au căzut unul peste altul, adormiţi înainte de a atinge pământul. Dar Sarah nu avea voie să se oprească. Trebuia să îl găsească pe David. Dacă adormea, ar fi murit. Aşa că şi-a părăsit grupul, căţărându-se peste trupuri, prin încăperi cu pereţii sparţi.

— David! David! a strigat ea.

Dacă nu îl va găsi acum, nu va mai putea continua. Nu mai avea putere.

— David!

Vocea îi slăbea pe măsură ce îl căuta în oceanul de oameni.

— Sarah!

El era! Sângele îi pompa din nou prin vene. Îl găsise! Vocea lui venea dinspre o grămadă de trupuri rezemate de un zid. A alergat spre el.

Ochii au fost primii pe care i-a văzut. Ochii lui căprui-închis, strălucind într-o mare de zăpadă. S-a aruncat spre el, acoperindu-l cu trupul ei, întinzând mâinile spre faţa lui. I-a prins obrajii între degetele ei osoase şi l-a privit în ochi.

— Tu eşti? Tu eşti cu adevărat?

— Sarah, m-ai găsit.

50

Santa Cruz, 10 iulie 1953
Jean-Luc

După ce i-au permis să o sune pe Charlotte, Bradley şi ceilalţi doi ofiţeri au părăsit camera de interogatoriu, încuind-o în urma lor. Lui Jean-Luc i se pare că stă acolo de ore întregi, dar când se uită la ceas, vede că au trecut numai cincizeci de minute. Îşi doreşte cu disperare să o vadă pe Charlotte. Nu ar fi trebuit să îi dea vestea aşa, la telefon. Ce o fi fost în mintea lui? Probabil că a fost un şoc pentru ea. Se învinovăţeşte.

Un ofiţer pe care nu l-a văzut până acum intră în încăpere.

— Pleci cu un avion mâine-dimineaţă. Te poţi duce acasă să-ţi faci bagajele, apoi trebuie să te întorci direct aici.

— Dar nu am vorbit cu un avocat. Vreau să vorbesc cu un avocat.

— N-are cu ce să te ajute un avocat. Vei fi extrădat. Poţi vorbi cu un avocat când ajungi în Franţa.

— Dar... dar am drepturi.

Un zâmbet se lăţeşte pe chipul ofiţerului.

— Domnule Bow-Champs, nu cred că înţelegi gravitatea infracţiunii dumitale. Răpirea este un motiv la fel de pertinent pentru extrădare ca şi crima. Iar noi nu avem nici un motiv şi nici dorinţa de a ignora solicitarea francezilor. Ei vor fi cei care vor decide dacă a fost răpire sau... altceva. Chestiunea nu mai e în mâinile noastre. Acum te vom duce acasă; ai la dispoziţie zece minute ca să îţi faci bagajele.

— Zece minute! Dar trebuie să vorbesc cu Charlotte şi cu Sam. Nu pot pleca aşa.

— Zece minute am spus. Şi acum lasă smiorcăiala, că altfel mai rămân cinci.

— Vă rog...

Încrucişându-şi braţele, ofiţerul se uită în jos, la ceasul de la mână. Fără nici un alt cuvânt, Jean-Luc se ridică şi îl urmează către maşina care-i aşteaptă. Slavă Domnului, nu îi pune cătuşe. Se urcă pe bancheta din spate, împreună cu ofiţerul. Merg până la el acasă.

— Vom aştepta aici, spune ofiţerul, când maşina se opreşte în spatele stejarului.

Jean-Luc coboară din maşină, remarcând în treacăt că perdelele de la geamurile bucătăriei lui Marge se mişcă uşor. Traversează poteca din grădină şi împinge uşa de la intrare. Trage aer în piept şi priveşte în jur, întrebându-se unde sunt Charlotte şi Sam. O tăcere sinistră se prelinge din pereţi.

Aude târşâit de paşi venind dinspre bucătărie. Se îndreaptă într-acolo, cu sângele gonindu-i prin vene.

Charlotte, cu o valijoară în mână, stă în mijlocul camerei. Rămâne cu gura deschisă şi păleşte când o vede.

Înţelege ce face. I se strânge inima, sub povara durerii.

— Charlotte, zice el şi întinde braţele spre ea.

— Trebuie să plecăm. Acum! ţipă ea la el.

Jean-Luc îi atinge umărul, trăgând-o cu blândeţe spre el. Simte cum toată energia ei înflăcărată se risipeşte.

Îi cade în braţe.

— Şşş, şş.... *mon ange*.

Simte cum corpul îi cedează când se prăbuşeşte la podea, fărâmiţându-se, parcă, sub degetele sale. Lăsându-se în jos odată cu ea, se ghemuieşte şi o mângâie, murmurând:

— Charlotte, Charlotte.

Cineva tuşeşte. Ridică ochii şi îl vede pe Sam stând în prag, cu o feţişoară palidă.

Ţinând încă un braţ în jurul Charlottei, Jean-Luc îl desface pe celălalt. Fără nici un cuvânt, Sam se apropie pentru a lua parte la îmbrăţişare. Se agaţă cu braţele lui mici de gâtul lui Jean-Luc şi îi şopteşte în ureche:

— Tati, te rog să nu mai pleci. Mi-e frică.

51

Santa Cruz, 13 iulie 1953
Charlotte

— De ce nu putem merge în Franţa cu tati? întreabă Sam, intrând în fugă în dormitor şi sărind pe pat, alături de mine.

Vreau să îl strâng în braţe şi să îl apăr toată viaţa. Mi se pare că lumea se prăbuşeşte din nou, cu toată hidoşenia ei, peste viaţa noastră, iar de data asta nu voi mai putea să îl apăr.

— Sam, tatăl tău a trebuit să plece pentru a ajuta la o investigaţie a poliţiei, zic eu, mângâindu-i părul mătăsos. Nu e în vacanţă.

— Dar voiam să merg cu cortul în Franţa, spune el, iar colţurile gurii i se lasă în jos.

— Ştiu. Poate vom merge într-o zi.

Se ridică, trage perdelele într-o parte şi priveşte afară pe geam.

— Mami, de ce stă un poliţist acolo?

— Ne apără.

— De ce? face, întorcând capul spre mine, încruntat. De cine ne apără?

Mă trece un fior pe şira spinării. Ce pot spune?

— Pentru orice eventualitate.

— Ce eventualitate?

— Că ar veni omul negru. Haide, este timpul să te culci.

— Dar cine e omul negru?

— Nu există. E doar o vorbă.

— Atunci de ce ai spus?

— Haide, Sam. Este ora de culcare. Cu sau fără omul negru.

Se uită la mine cu ochi rotunzi, vigilenţi.

— Nu pot să dorm.

Mă aplec peste el şi îl sărut pe frunte.

— Sigur că poţi.

— Nu, mi-e teamă. Pot dormi la tine în pat? Tati nu-i aici.

Vreau să îl simt lângă mine. Şi mie îmi este frică.

— Bine, numai de data asta.

După ce îl pun în patul nostru, cobor la bucătărie şi trag într-o parte perdelele, fixând cu privirea maşina poliţiei. Ei cred că aş putea încerca să fug împreună cu Sam; nu că ar fi spus ceva, dar îmi dau seama, după cum se uită la mine, cu un aer suspicios şi compătimitor deopotrivă. Nu ştiu ce

să fac. Timpul trece, iar nişte străini decid ce se va întâmpla cu viaţa noastră. Marge nu s-a mai întors. De fapt, nu a mai sunat nimeni. Îmi imaginez că nu a durat mult până s-au răspândit veştile. Vor avea despre ce discuta dimineaţa, la cafea.

Fără să vreau, mă trezesc rătăcind prin camera de zi şi turnându-mi un pahar de lichior Southern Comfort. Îl dau repede pe gât, simţind cum mi se liniştesc nervii. Sunt obosită şi tulburată. Poate ar trebui să mă culc devreme; lucrurile ar putea părea mai clare de dimineaţă. Urc încet scările, mulţumită că Sam doarme în patul meu. Am nevoie să îl simt lângă mine. Fără să aprind lumina, mă dezbrac şi îmi trag pe mine cămaşa de noapte. Când mă strecor în pat, îi aud respiraţia, uşoară, dar regulată. Probabil că a adormit deja. Mă întind pe spate, încercând să îmi domolesc răsuflarea, să mă calmez.

Sam scoate un oftat lung şi greu, în timp ce se răsuceşte pe partea cealaltă. Apoi se întoarce din nou cu faţa spre mine. Rămân nemişcată ca o bucată de metal. Îl simt că se apropie de mine, iar părul lui mătăsos îmi mângâie braţul. Mă întorc şi eu pe o parte şi îl mângâi pe cap.

— Mami, şopteşte el. La ce investigaţie îi ajută tati pe poliţişti?

— E complicat, Sam.

Poate că ar fi totuşi mai uşor să îi explic totul pe întuneric. Am amânat momentul, conştientă că totul se va schimba de îndată ce va afla.

— Sam...

— Mda.

— Trebuie să-ţi spun ceva.

— Ce, mami?

— Despre tine. Este povestea ta.

— Ce poveste?

Îl sărut în creştetul capului, pe întuneric.

— Îţi aminteşti că ţi-am povestit despre război, despre faptul că te-ai născut la Paris şi că am străbătut munţii şi oceanul ca să venim în America?

— Mda.

— Am fost nevoiţi să fugim. Era război, cădeau bombe. Ne era teamă că naziştii vor arunca în aer Parisul.

— Da, ştiu.

— Când te-ai născut tu, totul era diferit. Acum, e greu să-ţi imaginezi. În fiecare zi erau arestaţi şi ucişi oameni, zic eu, mângâindu-l mai departe pe cap. Ceea ce îţi voi spune acum este greu de înţeles, şi de aceea te rog să asculţi cu atenţie şi să mă laşi să spun până la capăt. Bine?

Întind mâna, căutând-o pe a lui.

— Bine, mamă.

— Te-ai născut în război şi, chiar dacă erai doar un bebeluş, ai fost arestat şi dus într-o închisoare îngrozitoare.

— De ce ar duce un bebeluş la închisoare?

— Te-ai născut în locul nepotrivit, Sam. Pe toţi evreii din Paris îi arestau şi îi duceau într-o închisoare mizerabilă. Mulţi au murit, dar pe tine te-a salvat cineva.

— Ce este un evreu?

Mă întreb cum să îi explic. Nu sunt nici eu sigură dacă este o rasă sau o religie.

— Este... este o persoană ai cărei părinţi au fost evrei. Se transmite de la o generaţie la alta.

— Ce? La fel ca daltonismul? Daltonismul se transmite de la o generaţie la alta, nu-i aşa? Ca şi culoarea ochilor.

— Da, aşa este, dar nu-i acelaşi lucru. Are mai degrabă legătură cu trecutul unei persoane – locul de unde eşti, religia ta.

— Noi suntem evrei?

— Nu.

Nu am vorbit niciodată prea mult despre religie, deşi Sam ştie destule povestiri biblice. Ne-am căsătorit într-o biserică catolică după ce am ajuns în America, dar nici eu şi nici Jean-Luc nu suntem adepţii îndoctrinării şi ai regulilor impuse de religie. Poate pentru că am încălcat atât de multe dintre ele.

— Şi atunci, de ce ne aflam în închisoare?

Nu prea ştiu cum să continui. Cum să îi spun că nu este fiul nostru? Nu cred că pot să o fac.

Inspir adânc şi îl îmbrăţişez, trăgându-l mai aproape de mine. Îi inhalez mirosul − şampon de lămâie şi un vag iz de mosc. Simt că am un nod în gât de care nu pot scăpa. Îl sărut în creştetul capului şi îi mângâi obrazul fin. Apoi îl ciupesc uşor de nas, aşa cum făceam când era mic.

El stă întins, cald şi moale, lăsându-se pătruns de dragostea pe care i-o arăt. Timp de un minut, rămânem nemişcaţi. În siguranţă. Împreună.

Apoi începe să se agite. Nu mai pot amâna. Trebuie să îi spun.

— Sam, tu te aflai în închisoare pentru că eşti evreu.

— Dar ai spus că noi nu suntem evrei.

— Noi nu, dar tu da.

Îi iau obrajii între palmele mele.

— Ascultă-mă cu atenţie şi lasă-mă să spun totul, până la capăt. Bine? Persoana care te-a salvat din această închisoare a fost tatăl tău.

— Tati?

— Da. Te-a scos de acolo pe furiş, când nu se uita nimeni. Erai mic – aveai numai o lună de viaţă.

— Tu unde erai?

— Eu nu eram acolo. Ascultă, Sam. Tatăl tău lucra la căile ferate, acolo unde era şi închisoare.

— Da?

— Când te-a luat, a trebuit să te ascundă, dar erai atât de mic, încât nu i-a fost greu. Te-a ascuns sub paltonul lui.

Mă opresc ca să îmi adun gândurile, conştientă de impactul pe care îl vor avea, odată eliberate.

— Sam, el nu i-a putut scoate şi pe mama şi pe tatăl tău împreună cu tine. Nu îi putea ascunde, ca pe tine.

— Ce... Nu înţeleg. E vorba de tine?

— Nu. Adevăraţii tăi părinţi sunt evrei. Erau şi ei prizonieri, dar tati nu i-a putut salva. Nu te-a putut salva decât pe tine.

— Dar nu înţeleg. Voi sunteţi părinţii mei!

Se ridică brusc în capul oaselor şi întinde mâna în spate, apăsând întrerupătorul. Lumina inundă camera.

Mijesc ochii. Dar sunt disperată să îl văd pe Sam, aşa că îi deschid din nou, în lumina orbitoare.

— De ce spui asta?

Îşi pune palmele peste urechi, ca şi cum ar putea bloca adevărul.

Întind mâinile spre el, le aşez peste palmele lui.

— Sam, *mon coeur*. Îmi pare atât de rău. Noi... noi nu suntem părinţii tăi adevăraţi. Adevăraţii tăi părinţi au fost deportaţi în timpul războiului.

— Nu! exclamă el, sărind în picioare. Nu!

— Sam, te rog, ascultă.

— Nu! strigă şi iese fugind din cameră.

Aud cum se trânteşte uşa camerei lui. Trebuie să mă duc la el. Nu pot să-l las să găsească singur o noimă în coşmarul acesta. Trag pe mine halatul de casă, dându-i astfel lui Sam câteva minute să se calmeze. Când deschid uşa de la camera lui, stă întins pe pat, cu capul îngropat în pernă.

— Sam, şoptesc eu.

Se face că nu mă aude. Înaintez şi mă aşez pe pat.

— Sam, noi te iubim foarte mult.

— Atunci de ce ai spus toate lucrurile alea?

Vocea i se aude înăbuşit, pentru că are faţa adâncită în pernă. Întoarce capul şi se uită fix la mine, cu ochi mânioşi. Furia lui îmi smulge sufletul din piept. Îşi doreşte ca noi să fim adevăraţii lui părinţi, la fel de mult cum ne dorim şi noi.

— Sam, ştiu cât de greu îţi este.

Îi scot mânuţa ascunsă în mâneca pijamalei şi i-o strâng cu putere.

— Nu mă mai vreţi, aşa-i? Nu vă mai place de mine.

— Nu! Nu! Nu-i adevărat!

Cum îşi poate închipui aşa ceva?

— Noi te iubim atât de mult! Te-am adus aici pentru că am vrut să fii cu noi şi nu vom înceta niciodată să te iubim.

Trebuie să înţeleagă că iubirea mea pentru el este pură şi necondiţionată; că nimeni nu l-ar putea iubi mai mult decât mine.

Văd cum îi izvorăsc lacrimi în ochi, cum i se preling pe obraji şi cum scoate limba ca să le prindă. Îmi imaginez gustul lor sărat – liniştitor, ca marea.

Se uită ţintă la tavan, cu ochii mari şi căprui încă înlăcrimaţi.

— E o pânză de păianjen, mă anunţă el pe neaşteptate.

Surprinsă de schimbarea bruscă de subiect, îi urmez privirea.

— Urăsc păianjenii! zice el, ştergându-şi faţa cu mâneca. Ţi se urcă prin nas şi ies pe gură, în timp ce dormi. Nu mulţi ştiu asta. Aşa am citit şi, după ce am aflat, n-am mai putut să uit. Nu pot să sufăr asta – câte lucruri se petrec fără să ştii.

— Sam, îmi pare tare rău. Nu am vrut să-ţi spunem aşa. Eşti încă atât de mic. E dificil pentru un copil să...

Dar Sam sare din pat, aruncând priviri sălbatice în jurul lui şi prăbuşindu-se peste fortul pe care i l-a construit Jean-Luc. Ştiu ce are de gând să facă. O simt de parcă aş fi în mintea lui. Îl adună de jos şi îl ridică în faţa ochilor. Apoi dă cu el de podea. Părţile laterale se desfac, se rup. Îndoaie genunchiul, după care îşi coboară cu toată forţa piciorul şi face totul ţăndări.

Icnesc, amintindu-mi cum a construit Jean-Luc fortul, din bucăţele de lemn şi beţişoare de la acadele, cum a potrivit toate părţile laolaltă. Tot acel timp şi dragostea cu care a făcut totul, pierdute.

Sam se prăbuşeşte la podea şi rămâne în faţa fortului distrus, cu picioarele trase la piept, scuturat de hohote de plâns.

Mă întind lângă el, dar nu îl ating. E un moment prea delicat.

— Sam, te iubim atât de mult. Am vrut să te salvăm. În inimile noastre, noi suntem părinţii tăi adevăraţi. Şi vom fi mereu.

52

Santa Cruz, 15 iulie 1953
Charlotte

Mă urmăresc tot timpul. Ei îi spun operaţiune de supraveghere, dar mie îmi pare a fi mai degrabă arest la domiciliu. Şi nu sunt singurii. Uneori o văd pe Marge la fereastra bucătăriei, dând perdelele la o parte. Un tânăr

ofiţer stă în faţa casei, în maşina lui de poliţie, şi întregul cartier poate să-l vadă. Nu-i de mirare că nu mă mai sună nimeni. E cu câţiva ani mai tânăr decât mine, însurat nu de mult şi are un bebeluş; de aici, cearcănele pământii de sub ochi. Politicos şi rezervat, menţine o distanţă respectuoasă între noi, ca şi cum ar fi jenat să mă ţină sub urmărire în felul acesta. Dar îşi face pur şi simplu datoria.

Mă hotărăsc să îl invit în casă, la o cafea. Vreau să ştie că sunt o mamă ca oricare alta şi nu un chip anonim. În plus, aş putea afla de la el câte ceva despre proces. Mă îndrept spre automobilul său, cu spatele drept şi capul ridicat.

Când mă vede, iese din maşină, netezindu-şi pantalonii şifonaţi şi îndreptându-şi chipiul.

— ’Neaţa, doamnă.

— Bună dimineaţa...

— John, completează el în locul meu.

— Bună dimineaţa, John. Mă întrebam dacă n-ai vrea să intri la o cafea.

— Nu sunt sigur că e indicat.

— Înţeleg.

Mă uit la el, remarcând uşorul tremur al mâinilor, când îşi îndreaptă din nou chipiul.

— Ce crezi că am de gând să fac? Să te încui în casă şi să fug?

Îl pufneşte râsul. Un hohot ascuţit, nervos, pe care îl maschează printr-o tuse scurtă, ducând mâna, strânsă în pumn, la gură.

— Am şi nişte fursecuri de casă, zic eu, în timp ce fac cale-ntoarsă.

După cum am bănuit, nu vrea să pară nepoliticos, aşa că mă urmează înăuntru. Când intră, îşi scoate chipiul şi îl ţine de cozoroc, începând apoi să-l rotească între degete.

— Hai să mergem în bucătărie.

Mă priveşte în timp ce torn boabele de cafea în râşniţă şi învârt manivela.

— Uau, zâmbeşte el. Cafea adevărată.

— Da, nouă aşa ne place.

Urmează un minut de tăcere, apoi tuşeşte din nou.

— Să nu-ţi faci griji că trebuie să stai cu ochii pe mine aşa, zic eu, vrând să îl fac să se simtă în largul lui. Asta-i datoria ta.

— Da, nu e tocmai partea cea mai interesantă. Prefer să fiu în mişcare, zice şi se bate pe burtă, vrând parcă să spună că a pus deja câteva kilograme în cele trei zile de când tot stă în maşină.

— Vreo veste despre proces? întreb, pe un ton menit să pară cât mai natural cu putinţă.

— Nu, dar nu vă faceţi griji. Va merge repede, pentru că e vorba despre interesul unui minor.

— Unui minor?

Îmi încrunt sprâncenele. Despre Sam e vorba.

— Da, va avea prioritate, pentru că este soarta unui copil la mijloc.

— Dar de îndată ce vor înţelege că Jean-Luc nu l-a răpit, ci l-a salvat, vor opri procesul, nu-i aşa? Cu siguranţă nu îl pot acuza de răpire.

— Doamnă Beauchamps, nu vă pot spune nimic. Habar nu am.

L-am pus într-o poziţie ingrată. Soarbe din cafea, dar este încă prea fierbinte ca să o poată bea. Pun pariu că abia aşteaptă să se întoarcă la maşina lui.

— Te rog să mă ierţi, desigur că nu ştii, zic, trăgând adânc aer în piept. Ce face bebeluşul?

— Minunat. E un copilaş grozav. Dar nu prea pare să-i placă somnul.

— Of, Doamne! Cu Sam nu am avut niciodată probleme. A dormit mereu bine.

— Aş zice că aţi fost norocoşi.

— Da, continui eu. Îi plăcea să doarmă şi să mănânce. Ceea ce în Franţa numim un *bon vivant*. A fost un prunc atât de fericit şi de cuminte. Am avut noroc, ce-i drept.

— Mulţumesc pentru cafea, doamnă Beauchamps.

Pune ceaşca jos cu un gest hotărât şi se ridică.

Când îl însoţesc înapoi la maşină, îl văd pe poştaş, îndepărtându-se pe bicicleta lui. Mă rog în tăcere să găsesc în cutie o scrisoare de la Jean-Luc. Aşteptarea aceasta mă omoară. Nu pot să dorm, nu pot să mănânc. Simt că sunt pe punctul de a claca. Privesc peste drum, la casa lui Marge. M-am gândit să traversez strada, să merg la ea şi să îi spun adevărul, dar, cumva, cred că acum nu mai este dispusă să mă asculte. Ciudat cum s-au evaporat toate chipurile prietenoase din cartier. Sperasem că unul dintre aşa-zişii mei prieteni va veni să mă întrebe care e varianta mea. Şansa de a explica, chiar dacă ei nu m-ar fi înţeles, m-ar fi ajutat. Dar perdelele sunt trase în faţa geamurilor de la bucătărie şi, zilele astea, nu se mai vede nimeni prin curte.

Când trag ivărul din spatele cutiei poştale, văd un plic subţire. Îl scot afară repede, uitându-mă lung la timbru. Franţa. Îl desfac imediat.

Dragul meu Sam, iubita mea Charlotte,

Voi doi sunteţi totul pentru mine – căminul meu, iubirea mea, viaţa mea. În fiecare zi, mulţumesc Cerului că v-a scos în calea mea. Ultimii nouă ani au fost mai mult decât aş fi îndrăznit să sper şi mi-au adus mai multă fericire decât aş fi meritat.

Sam, prin ochii tăi am văzut lumea în cele mai minunate şi mai luminoase culori. M-ai învăţat atât de multe: că ne naştem buni, că viaţa merită trăită, că merită să lupţi pentru ea. Că întotdeauna avem de ales. Cea mai bună alegere pe care am făcut-o eu ai fost tu. Când te-am luat pe tine, am făcut cel mai bun lucru din viaţa mea.

Probabil că mama ţi-a spus deja toată povestea. Este o poveste aparte, pentru un băieţel aparte. Tu eşti curajos şi inimos şi, chiar dacă ne aşteaptă vremuri grele, am încredere în tine. Eşti mai puternic decât îţi dai seama.

Odată ajunşi în America, eu şi mama ta ne-am îndrăgostit de tine şi nu i-am căutat pe părinţii tăi adevăraţi. Te rog să ne ierţi pentru asta.

Charlotte, tu mi-ai dat încredere în mine şi, datorită ţie, am devenit un om mai bun. Iar acum trebuie să înţelegi că, fără nici o îndoială, răspunderea îmi aparţine întru totul. Tu nu ai avut nici un amestec. Aminteşte-ţi că nu te-am lăsat să vorbeşti, că nu te-am lăsat să mai aduci în discuţie trecutul. Am zis că totul a rămas în urmă, că voi clădi o nouă viaţă pentru noi, aici, în America. Tu ai vrut să spui adevărul despre povestea noastră, dar eu nu ţi-am permis. Nu uita că tu eşti nevinovată.

Ai grijă de tine, pentru Sam.

Cu toată dragostea mea, de-a pururea,

Jean-Luc

Idiotul! Vrea să îşi asume toată vina, când eu am fost cea care a refuzat să meargă la autorităţi, pentru că mă îndrăgostisem de Sam şi îmi era teamă că una dintre organizaţiile acelea evreieşti ni-l va lua pentru a-l „repatria”. Îmi închipuiam lucruri terifiante, cum că avea să fie adoptat de o familie evreiască din Israel. Ştiam că aşa se întâmplase cu copiii care fuseseră ascunşi în timpul războiului şi ai căror părinţi muriseră. L-am convins pe

Jean-Luc că nu ne putem asuma riscul – că lui Sam îi era mai bine cu noi, crezând că ne aparţine nouă, pentru că nu aş fi supravieţuit fără el.

53

Santa Cruz, 16 iulie 1953
Sam

Mi-e dor de prietenii mei. S-a lăsat o tăcere sinistră. Nimeni nu mai sună şi nu l-am mai văzut pe Jimmy în curtea casei lui. Înţeleg acum – îmi înţeleg povestea. Vreau numai ca tati să vină acasă şi totul să fie ca înainte. Mami mi-a spus să stau în casă şi să nu ieşim o vreme. Dar e atât de plictisitor. Extrem de plictisitor. Mă gândesc că aş putea să dau o fugă până la Jimmy; dacă m-aş grăbi, mama nu şi-ar da seama, decât dacă i-ar spune poliţistul, dar aş putea să mă pitulez pe lângă maşina lui. L-am văzut de mai multe ori moţăind.

Sar în picioare, ies în fugă pe uşă, străbat curtea, o iau prin spatele maşinii de poliţie şi traversez strada. Sun la uşa lui Jimmy.

Nu răspunde nimeni. Sun din nou, de data aceasta ţinând mai mult timp apăsat butonul soneriei. Perdelele de la bucătărie se mişcă şi o văd pe Marge, care se uită la mine. Îi fac cu mâna, apoi mă simt prost, pentru că ea nu îmi răspunde. Simt ca o apăsare înăuntrul meu. Ea se îndepărtează de la geam, iar eu fac un pas înapoi, aşteptând să mă lase să intru.

Încetişor, uşa se deschide pe jumătate.

— Ah, Sam. Bună.

Nu ştiu de ce se preface surprinsă să mă vadă.

— Bună ziua, zic eu. Pot să mă joc cu Jimmy?

Înainte de a putea să răspundă, se aud paşi care coboară scările în fugă, iar Jimmy apare la uşă. Mă simt deja mai bine.

Dar el se opreşte pe ultima treaptă a scării.

— Salut, Sam.

— Salut, Jimmy.

— Ar trebui să auzi toate chestiile care se spun despre voi.

— Şşş, Jimmy, zice Marge.

— Mamă, poate să vină la mine în cameră?

Înainte, Jimmy nu trebuia niciodată să ceară voie pentru aşa ceva.

— Haide, Sam.

Cel puţin nu aşteaptă răspunsul ei, ci se repede sus, pe scări.

Fără să îi mai arunc vreo privire lui Marge, o iau la fugă după el.

— În curând trebuie să aşezi masa, Jimmy, strigă Marge după noi. Sam nu poate sta prea mult.

O ignorăm amândoi şi ne facem loc să ne aşezăm printre piesele de Meccano din dormitorul lui.

— Ce construieşti? întreb eu.

El se uită la mine.

— Nimic important.

Urmează o tăcere, care mă face să mă simt prost.

— Toată lumea spune că tatăl tău e nazist, mă informează el, uitându-se la mine cu ochi mici.

— Ce?

— Da. Şi că te-a răpit când erai mic.

— Ce e ăla nazist?

Îmi amintesc de scrisoarea de la tati şi încerc să fiu curajos.

— Păi, e ceva foarte rău. Naziştii au fost germani care au torturat şi împuşcat oameni în timpul războiului. Purtau paltoane lungi, negre, şi cizme înalte, tot negre, şi mărşăluiau prin oraşe, ucigând pe toată lumea, îmi explică Sam, apoi îşi trage răsuflarea. Tatăl tău chiar a fost nazist?

— Nu!

Nu mă pot abţine. Ochii mi se umplu de lacrimi. Le şterg cu dosul palmei, înghiţindu-le pe celelalte. Apoi îl privesc lung pe Jimmy, cu o expresie serioasă.

— Nu a fost niciodată nazist. El lupta împotriva naziştilor, în secret. M-a salvat din mâinile lor. Voiau să mă ucidă, aşa că m-a luat cu el. Nu m-a răpit, nici vorbă. Apoi a fugit aici, în America, împreună cu mama.

— Măiculiţă! Ce tare.

Jimmy se holbează la mine şi îmi dau seama că se străduieşte să hotărască dacă să mă creadă sau nu.

— Dar ea e mama ta adevărată?

Clatin din cap, amintindu-mi cum râdeam înainte până ne durea burta, şi când ne opream, nici nu ne mai aminteam de la ce începuserăm să râdem, şi asta ne făcea să pufnim din nou în râs. Jimmy a fost mereu cel mai bun prieten al meu.

— Dar de ce voiau să te omoare?

— Pentru că m-am născut în locul nepotrivit, iar în război, şi copiii păţesc lucruri rele, ba chiar şi bebeluşii.

— Mda.

Jimmy se uită în jos, iar eu înţeleg că se gândeşte la ce am spus. Apoi ridică privirea, iar ochii îi sunt mai calzi decât înainte.

— Atunci, cine sunt părinţii tăi adevăraţi?

— Nu ştiu. Erau prizonieri şi ei şi au fost cât pe ce să moară. Dar au supravieţuit.

— Îi vei întâlni?

— Poate, nu ştiu.

— Dar de ce stă un poliţist în faţa casei voastre în fiecare zi? Şi unde e tatăl tău acum?

— E în Franţa, îi ajută cu investigaţia. Iar poliţistul are acum grijă de noi, în locul lui.

— Tare, face Jimmy, încruntându-se.

Văd că nu e convins de întreaga poveste. Nici eu nu sunt. Nu înţeleg de ce avem nevoie de un poliţist. Unii copii nu au taţi, dar nu vine nici un poliţist să aibă grijă de ei.

Apoi Jimmy mă înghionteşte în coaste.

— Vrei să construim o maşinuţă?

54

Santa Cruz, 16 iulie 1953
Charlotte

Televizorul este oprit şi e linişte în toată casa.

— Sam! strig eu.

Trebuie să fie sus, în dormitorul lui. Mă duc să verific, când aud soneria. Este ofiţerul cel tânăr, John. Îşi scoate chipiul şi îşi şterge picioarele pe preş înainte de a intra.

— Doamnă Beauchamps, am veşti, zice, apoi tace şi priveşte în podea.

Felul în care o spune, cu glas pierit, aproape murmurând ultimul cuvânt, mă sperie. Nu e de bine. O ştiu.

— Intră, zic, dându-mă într-o parte.

— Vă mulţumesc, doamnă.

Îşi ţine chipiul strâns în dreptul pântecului.

— Îţi pot oferi ceva de băut? îl întreb eu, pe un ton plăcut, de amfitrioană, supunându-l formalităţilor, amânând momentul în care voi afla.

— Da, vă rog. Mulţumesc.

„Vă rog” şi „mulţumesc” rostite dintr-o suflare. Trebuie să se simtă foarte incomod.

— Cafea? Suc?

Mă urmează în bucătărie.

— Un suc, dacă se poate. Mersi.

Mă priveşte cum torn suc de portocale într-un pahar.

— Sam a aflat despre părinţii lui şi despre toate celelalte? întreabă el brusc.

— Da.

— Cum a reacţionat?

— E confuz. Şi i-e foarte dor de tatăl lui. Şi mie la fel.

John încuviinţează din cap, semn că înţelege situaţia, şi ne aşezăm la masa din bucătărie. Îl privesc cum îşi bea sucul. Are un chip luminos şi ochi albaştri, strălucitori. Părul este de un blond-închis, pieptănat cu cărare într-o parte, şi are un nas mic – drept, fin, iar bărbia îi e rotundă. Pare atât de tânăr. Iau o gură de apă din paharul meu, cercetându-l cu luare-aminte. Neatentă, vărs apă pe masă. Înainte să apuc să mă duc după o cârpă, el s-a ridicat deja în picioare şi a tras şervetul de bucătărie de pe bara metalică a uşii cuptorului. Îl las să şteargă apa.

— Dumneavoastră l-aţi cusut? mă întreabă el, ridicând şervetul şi uitându-se la imaginea brodată cu Pont Neuf. E frumos.

— Bunica mea l-a cusut.

De ce vorbeşte despre un amărât de prosop?

— L-aţi adus cu dumneavoastră când aţi fugit? Atâta cale?

— Da, am trei. Sam a dormit înfăşat în ele.

Simt cum anii zboară în trecut, iar ceasurile merg înapoi. Simt că sunt din nou acolo, alunecând, împiedicându-mă, disperată să scap.

— De când aţi ajuns aici, aţi mai luat legătura cu familia dumneavoastră din Franţa?

— Nu. Le-a fost greu să mă ierte pentru suferinţa pe care le-am pricinuit-o.

Tac, gândindu-mă la egoismul deciziei mele.

— Am fugit fără să mă gândesc la ei.

El dă din cap, ca şi cum ar încerca să înţeleagă.

— Eram foarte tânără.

— Cu toţii facem greşeli când suntem tineri.

— Greşeli? Asta crezi că a fost? O greşeală prostească?

Se înroşeşte. Sărmanul băiat. Nu e vina lui.

— Ce veşti ai? întreb eu.

Sunt pregătită să le aud acum.

— Au legătură cu procesul?

— Da, a mers foarte repede – pentru un proces. Se vorbea despre asta la secţie chiar înainte să intru în tură. Vor trimite pe cineva în curând să vă informeze oficial.

Mă holbez la el. Trebuie să fie ceva rău.

— Păi, tu eşti deja aici, John. Spune-mi.

Sunt hotărâtă să scot cu forţa adevărul de la el, dacă trebuie.

Îl văd cum înghite în sec. Pun pariu că regretă că nu a rămas afară.

— Decizia juriului a fost unanimă, doamnă Beauchamps.

— Unanimă?

— Da. Îmi pare rău. Nu ştiu cum să vă spun.

Mi se strânge inima. Iau şervetul de bucătărie din mâinile lui, pentru a-mi şterge lacrimile, rugându-mă în gând: *Dă, Doamne, să nu fie foarte rău*.

— Spune-mi. Te rog.

— L-au găsit pe soţul dumneavoastră vinovat de răpire, dar, datorită circumstanţelor atenuante, nu primeşte decât doi ani. E mai degrabă o sentinţă simbolică.

— Dar el nu a răpit pe nimeni! Nici vorbă!

Sar în picioare, răsturnând paharul. Totul devine neclar.

— Doamnă Beauchamps, au fost nevoiţi să-i dea o sentinţă, altfel lumea ar fi făcut gălăgie.

— Lumea? Care lume? Nu a răpit pe nimeni. El l-a salvat pe Sam!

— Staţi jos, doamnă Beauchamps, vă rog. Mai e ceva.

O durere ascuţită îmi spintecă pieptul. Icnesc. Nu îmi găsesc cuvintele. Camera începe să se învârtă cu mine. Nu am aer. Totul se face negru.

Îmi ţine capul, sprijinit pe genunchiul lui îndoit. De pe faţă îmi picură apă, iar bluza udă mi s-a lipit de piele.

— Vă rog să mă iertaţi, zice el. V-am aruncat nişte apă pe faţă. Nu vă reveneaţi.

Îşi vârâ mâinile sub braţele mele şi încearcă să mă tragă în picioare, dar eu nu îmi simt deloc muşchii. Cad din nou la podea. El rămâne pe loc, privindu-mă.

— Îmi pare rău că v-am udat. Vreţi un pahar cu apă?

Mă uit la el şi râd. Şi mai multă apă? Scot nişte râsete isterice, înfiorătoare. Nu le pot reţine. Încerc să articulez nişte cuvinte, dar râsetele le înăbuşă.

— Vă rog, doamnă Beauchamps. Lăsaţi-mă să vă ajut.

Încearcă din nou. Mă silesc să mă opresc din râs, iar de data aceasta reuşesc să mă ridic. Îl las să mă aşeze la loc pe scaun.

— Poate ar trebui să mâncaţi ceva dulce. Sunteţi foarte palidă.

Îmi aduce cutia cu fursecuri şi mi-o întinde. Mirosul mă îngreţoşează. Clatin din cap.

Îi pune capacul la loc, apoi se uită la mine, cu ochii lui albaştri, strălucitori, pironiţi într-ai mei.

— Ştiţi, tatăl meu a murit în Franţa.

Nu vreau să ştiu. Nu vreau decât să plece. Doi ani! Cum e cu putinţă?

— Era în marină. A luat parte la debarcările din Normandia. Ofiţer. A servit în Normandia după război. Locul unde l-au înmormântat, cimitirul, ştiţi, este acum teritoriu american.

Mă întreb de ce îmi spune toate astea. Nu îmi pasă.

— Doi ani? Eşti sigur?

— Da. În mod normal se dă mult mai mult pentru răpire.

— Dar cum pot să-l acuze de răpire? Doar nu e un răpitor, nu-i aşa?

Tace pentru o clipă.

— Îmi pare rău, doamnă Beauchamps. Nu ştiu ce să vă zic.

— Dar au greşit, nu-i aşa?

— Nu pot spune. Nu ar fi o dovadă de profesionalism din partea mea.

— Profesionalism?

— Da. Oricum, nu eu decid, nu?

— Dar ce crezi?

— Ar fi trebuit să înapoiaţi copilul după război, zice, înfruntându-mi privirea.

În ochii lui se citeşte milă, dar şi o încăpăţânare dură.

— Ce altceva mai este? Ziceai că ar mai fi ceva... Unde e Sam?

Mă cuprinde spaima.

— S-a dus la unul dintre prietenii lui.

— Ce? Nu a cerut voie.

— Nu vă faceţi griji, e încă acolo, zice el şi îşi pune o mână pe umărul meu. Doamnă Beauchamps, eu, unul,

cred că aţi fost o mamă minunată pentru Sam. Văd că este fericit şi iubit. Înţeleg că aţi vrut să-l păstraţi şi să uitaţi de război, dar ştiţi, nu-i aşa, că, în fond şi la urma urmei, nu e copilul dumneavoastră. Vedeţi, acum aveţi ceva vreme să vorbiţi cu el, să-l faceţi să înţeleagă.

Îl ţintuiesc cu privirea, îngrozită de ceea ce urmează.

— Au ajuns la o decizie. În legătură cu Sam.

Închid ochii strâns, ca şi cum aşa m-aş putea împiedica să aud. Nu vreau să ştiu.

— Sam urmează să fie înapoiat părinţilor săi naturali, în Franţa.

— Nu! Nu!

Camera începe să se învârtă din nou. Îi simt mâinile pe umerii mei. Mă prăbuşesc peste el, şi tot trupul îmi este scuturat de suspine mute.

— Doamnă Beauchamps, vă rog. Trebuie să vă stăpâniţi. De dragul lui Sam.

Să mă calmez... Trebuie să mă calmez. Nu trebuie să mă pierd cu firea. Închid ochii, inspir adânc şi rămân aşa, în timp ce aerul ajunge la toţi muşchii. Are dreptate. Sam e tot ce contează în acest moment. Trebuie să fiu puternică, pentru a-l putea salva.

Deschid ochii, îmi îndrept spatele, mă ridic.

— Îţi mulţumesc că mi-ai spus, John. Îţi sunt recunoscătoare.

Mă şterg pe faţă şi îl privesc. Trebuie să mă gândesc serios la ce am de făcut.

— Mă duc la baie, spun eu. Vrei să aştepţi aici? Te rog. Nu vreau să fiu singură.

Văd că se încruntă, cu un aer vădit îngrijorat.

— Desigur. Sunt aici dacă aveţi nevoie de ceva.

Urc în linişte la etaj şi mă duc în camera lui Sam. Îi iau rucsacul, care zace aruncat în mijlocul camerei, şi răstorn

manualele pe pat. Apoi bag repede înăuntru pijamaua, un pulover, o pereche de pantaloni, lenjerie de corp curată, periuţa de dinţi şi pinguinul lui din pluş. Acţionez metodic, chiar calm. Îmi concentrez toată energia spre a-l salva pe Sam. Este tot ceea ce contează acum.

Mă strecor înapoi pe hol şi intru la toaletă. Trag apa. Apoi, lăsând robinetul deschis, mă duc în camera mea şi îmi pun câteva lucruri într-o geantă de voiaj. Nu uit să mă întorc la baie şi să opresc robinetul, apoi cobor la parter şi ascund genţile lângă suportul pentru pălării.

— John, spun eu, intrând în bucătărie. Îţi mulţumesc că eşti aici.

— Nu aveţi pentru ce. Cum vă simţiţi acum?

— Încerc să mă stăpânesc, de dragul lui Sam.

Încuviinţează din cap, dar, judecând după cutele de pe frunte, e încă vizibil îngrijorat. Trebuie să îl scot din bucătărie, de unde poate vedea peste drum.

— John, te superi dacă stăm în camera de zi, doar câteva minute, până mă hotărăsc ce să-i spun lui Sam? Nu ştiu cum să-i dau vestea.

Se uită la ceasul de la mână.

— Desigur, zice. Tura mea se termină în vreo două ore.

Îl privesc fix.

— Vrei să spui că va veni altcineva?

— Da.

— Şi ce va face?

Ah, Doamne, mi-l vor lua. Sunt sigură că mi-l vor lua.

— Nu ştiu. Îmi pare rău. Nu ştiu dacă îl vor lua imediat sau vor mai aştepta.

Mi l-ar putea lua în două ore! Trebuie să îl scot de aici. Imediat. În două ore va trebui să fiu departe de aici. Simt că mă cuprinde un val de panică. Îmi vine să vomit. În schimb, mă duc la chiuvetă şi umplu un pahar cu apă,

străduindu-mă să trag adânc aer în piept, până-n abdomen. Trebuie să mă stăpânesc. Pentru Sam.

Arunc o privire spre casa lui Marge. Băieţii nu se văd. Probabil se joacă înăuntru. Maşina noastră este pe aleea din faţa casei. Slavă Domnului că nu am băgat-o în garaj de dimineaţă, când m-am întors de la cumpărături.

Mă întorc spre John, abordând din nou tonul fals al amfitrioanei amabile:

— Păi, atunci, ne mutăm în camera de zi?

John mă urmează. Mă aşez pe canapea, trăgându-mi picioarele sub mine, în vreme ce el se aşază pe fotoliu.Deodată, izbucnesc în plâns.

— Te rog să mă ierţi, John, spun eu printre suspine. Îţi îngreunez situaţia.

— Nu vă faceţi probleme, zice şi tuşeşte, în felul lui aspru, masculin, ducând pumnul la gură.

— Mă duc să mă spăl pe faţă, zic, adoptând tonul unei femei care încearcă să fie curajoasă. Dă-mi zece minute ca să mă calmez. Crezi că m-ai putea ajuta să mă hotărăsc cum să-i dau vestea lui Sam?

— Da. Desigur.

Este flatat că îi cer ajutorul. Îmi dau seama din felul în care îşi ţuguie buzele, de parcă ar reflecta deja asupra problemei.

— Îţi mulţumesc, John. Mă bucur că te-au ales pe tine să ai grijă de noi.

Acum, nu îşi poate reţine un zâmbet. Mă simt perfidă. Îmi dau seama că aş face orice pentru Sam. Orice ca să îl apăr.

Părăsesc încăperea şi trag uşa după mine. Ridic genţile de lângă suportul pentru pălării, apoi deschid uşa de la intrare, atentă să nu fac nici un zgomot, şi ies, încuind-o în urma mea.

55

Santa Cruz, 16 iulie 1953
Sam

— Sam, Sam, o aud pe mama strigându-mă.

Jimmy se uită la mine.

— Cred că te caută mama ta.

— Mda.

Încerc să mă prefac că nu-i mare scofală, dar mă întreb dacă n-am intrat în bucluc. Sau poate că a venit tata. Ar fi grozav. Coborând treptele două câte două, mă reped jos. Mama este acolo, în picioare, lângă uşă.

— Nu poţi să intri, o aud pe Marge spunând. Sunt de acord să vină Sam, dar tu nu poţi intra.

Mama nu îi răspunde; mă apucă de mână şi mă trage după ea.

— Am fost la Jimmy, mamă. Îmi pare rău că nu ţi-am spus.

Se opreşte şi mă priveşte în ochi. Aştept să îmi ţină morală, dar ea zice:

— Trebuie să plecăm, Sam. Acum. Nu avem timp să ne facem bagajele. Urcă în maşină.

— Ce? Unde mergem?

— O să-ţi spun pe drum. Acum urcă în maşină.

Fac cum mi-a spus. Îmi dau seama că e ceva important.

Ieşim de pe alee cu scrâşnet de roţi. Mă uit în jur şi o surprind pe Marge uitându-se la noi, cu ochii mari şi gura căscată. Mama conduce ca la curse. Mă sperie. Se poartă de parcă ar fi luat-o un pic razna.

— Unde e poliţistul, mamă? Ce se întâmplă? Unde mergem?

Ea nu se uită la mine.

— Lasă-mă să mă concentrez la şofat, Sam.

Îmi vine să plâng, dar îmi şterg ochii cu mâneca, încercând să fiu curajos. Mă uit afară, pe geam.

Când intrăm pe autostradă, mama pune o mână pe genunchiul meu.

— Totul va fi bine, Sam.

— Dar unde mergem, mamă?

— Trebuie să fugim.

— Ce?

— Îţi aminteşti ce ţi-am spus despre părinţii tăi naturali, domnul şi doamna Laffitte?

— Da.

— Vezi tu, s-a întâmplat ceva.

— Tati nu se mai întoarce, nu-i aşa?

— Acum nu e vorba despre tati. E vorba despre tine, Sam. Domnul şi doamna Laffitte te vor înapoi. Vor să locuieşti cu ei în Franţa.

— Dar eu nu vreau.

— Ştiu că tu nu vrei. Dar chiar şi aşa, ei vor să te duci. Vor să te înveţe franceză şi să fii copilul lor.

— Nu-ţi face griji, mamă. Nu mă duc. Nu vreau să mă duc.

— Nici eu nu vreau să te duci, dar te pot obliga.

— Nu mă pot obliga. O să refuz.

— Mă tem că pot. De asta trebuie să fugim. Ca să nu ne poată găsi.

— Zi-le doar că nu vreau să mă duc.

— Nu mă vor asculta, Sam. Sunt foarte supăraţi pentru că noi nu am încercat să-i găsim după război. Ei te-au tot căutat.

— Dar eu vreau să stau aici. Vreau să se întoarcă tati.

Deodată, trece pe altă bandă, depăşind trei maşini. Unul dintre şoferi o claxonează.

— Gata, taci! strigă ea.

Tresar pe scaunul meu, iar inima îmi bate cu putere. Nu sunt sigur dacă vorbeşte cu şoferul care a claxonat-o sau cu mine. Mă uit la vitezometru. Mergem atât de repede, încât acul a depăşit toate numerele.

— Mami, spun eu, ai dat vitezometrul peste cap.

— Da, aşa e.

Râde, dar e un sunet nebunesc, ascuţit, care nu îmi place.

— Dar tati?

Aş vrea să fie cu noi.

— Va putea veni după noi mai târziu, odată ce ne vom stabili.

Mă las pe spate în scaun, încercând să nu plâng. Nu vreau să fug.

— Dar unde mergem? Unde vom locui?

— În Mexic, Sam. Mergem în Mexic.

— În Mexic? Dar nu e nici măcar în America!

— Nu-ţi face griji. Nu e departe. Ce-ar fi să pui nişte muzică?

Învârt butonul radioului şi recunosc pe loc melodia.

Oh, my pa-pa, to me he was so wonderful...[6]

— Este Eddie Fisher, precizează mama.

Cuvintele cântecului mă fac să plâng. Tati ar şti ce să facă. El ar şti cum să le spună că nu mă pot duce să trăiesc în Franţa. Mi-aş dori atât de mult să fie aici.

— Şi tati când vine?

— Încă nu ştiu sigur. Vom vedea. Dar ştiu că se gândeşte la tine zi de zi şi clipă de clipă.

Asta mă face să mă simt un pic mai bine. Închid ochii. Îi simt uscaţi şi dureroşi, iar pleoapele îmi sunt grele. Capul îmi cade într-o parte şi mă sprijin de geam.

Când mă trezesc, e întuneric şi maşina merge încă. Trebuie să fac pipi.

---

[6] O, ta-ti al meu, se purta minunat cu mine...

— Putem opri, mami? Am nevoie să merg la baie.

— Bine, dar va trebui să te grăbeşti.

Oprim într-o benzinărie, iar mama îmi dă o monedă de douăzeci şi cinci de cenţi să iau ceva de mâncare cât timp ea face plinul. Indicatorul către toaletă arată spre spatele clădirii, dar nu sunt lumini şi e foarte întunecat. Îmi iau inima-n dinţi şi o pornesc pe lângă zid, bâjbâind, aşteptând să dau de o uşă. Se aude cârâitul unei păsări, făcându-mă să tresar.

— Mama! strig eu.

Nici un răspuns.

— Mama! strig eu mai tare. Mama!

— Ar trebui să aprinzi lumina, se aude vocea unei femei, prin întuneric.

Deodată, sunt scăldat într-o lumină strălucitoare. Mijesc ochii.

— Cred că mama ta face plinul.

— Bine, spun eu, deschizând uşa toaletei, pe care o văd acum în faţa mea.

Mă închid în cabină, simţindu-mă ca un prost. Sunetul jetului lovind băltoaca de apă din closet răsună cu ecou în încăperea goală. Mă întreb dacă doamna de afară aude şi ea.

Când ies însă, nu mai e acolo. O văd pe mama care intră în magazin şi o urmez ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. O aud pe doamna de mai devreme spunându-i:

— S-a speriat, acolo, în spate. E întuneric beznă dacă nu aprinzi lumina.

Şi râde.

— Sam, spune mama. Ia-ţi ceva de mâncare, hai, grăbeşte-te.

Îmi iau un baton de ciocolată de pe cel mai apropiat stand şi îi întind doamnei moneda. Îmi ia banii şi îmi zâmbeşte cu ochi calzi. Îi zâmbesc şi eu.

— Şi sunteţi încă pe drum la aşa o oră târzie?

— Avem cale lungă de parcurs, răspunde mama.

— Mergem în Mexic, adaug eu.

Mama îmi aruncă o privire furioasă. Ar fi fost mai bine să îmi ţin gura închisă.

— În Mexic? repetă doamna. Ce faceţi în Mexic?

— Ne vizităm rudele, replică mama.

Ştiu că minte din nou.

Doamna înregistrează ciocolata în casa de marcat, apoi îmi numără restul în palmă.

— Cinci cenţi, cincisprezece cenţi, douăzeci de cenţi, douăzeci şi cinci de cenţi.

Mă uit la ea, şi nu la bani. Are fruntea încreţită la mijloc, iar sprâncenele sunt îndreptate în jos, spre baza nasului.

— Totul e în regulă, dragule?

Dau din cap că da şi mă întorc să ies pe uşa pe care mama mi-o ţine deschisă.

Când ne întoarcem la maşină, pornim în goană, îndepărtându-ne de benzinărie. Desfac batonul de ciocolată, regretând că nu am ales ceva mai îndestulător. Mi s-a făcut deodată o foame de lup.

56

California, 16 iulie 1953
Charlotte

Este aproape miezul nopţii când ajungem la graniţă. Sam a dormit mai tot drumul, cu capul legănându-i-se într-un unghi ce pare dureros. Întind mâna ca să îl îndrept şi îl aud cum murmură în somn. Chipul său e aşa de frumos acum şi îi studiez fiecare detaliu: genele negre, mătăsoase, părul drept şi închis la culoare, pielea fină şi măslinie. Ochii lui sunt migdalaţi, la fel ca ai mei. Oamenii remarcă mereu cât de mult seamănă cu mine. Mi se pare că a ajuns să semene cu mine la înfăţişare, ca şi cum corpul lui aflat în creştere l-ar fi urmărit pe al meu şi i-ar fi împrumut forma. Nu seamănă mai deloc cu Jean-Luc, dar are râsul şi zâmbetul lui pieziş.

A fost un copil uşor de iubit. În timp ce traversam Pirineii, am ajuns să îl iubesc ca şi cum ar fi fost propriul meu copil. Un prunc cald, lipit de pieptul meu, ridicând din când în când ochii pentru a mă privi şi a mă măsura. Câteodată mă aplecam dinadins înainte, făcându-l să simtă că vom cădea, ca să îşi întindă degeţelele şi să se agaţe strâns de mine. Avea nevoie de mine, iar eu am răspuns acelei nevoi într-un mod firesc şi fără vreun efort.

De ce nu ne pot lăsa în pace? Cum se aşteaptă să construim un viitor paşnic când ei tot scot trecutul la suprafaţă? La gândul că Sam ar putea avea de suferit, mi se pune un nod în gât. Este mult mai dureros să îţi priveşti copilul cum suferă decât să suporţi propria suferinţă. Voi face orice ca să îl apăr. Orice.

E coadă de maşini. Pe când ne apropiem, văd ofiţeri verificând paşapoartele. Îmi reprim impulsul de a întoarce

maşina şi de a o lua în direcţie inversă. *Te rog, Doamne*, îmi şoptesc în minte. *Fă ca totul să fie bine*.

O bătaie stridentă în geam mă face să tresar. În dreptul maşinii stă un ofiţer. Cobor geamul, cu mâini tremurânde.

— Paşapoartele la control, doamnă.

Îl cercetează cu privirile pe Sam, care are ochii deschişi acum.

I le întind.

— Aşteptaţi aici, vă rog

Îmi simt inima bubuindu-mi în urechi. *Te rog, te rog, Doamne*. Se întoarce cu un alt ofiţer.

— Doamnă, ieşiţi, vă rog, din maşină.

Nu! Nu pot face asta! Dar ei deschid portiera şi mă trag afară de cot.

— Întoarceţi-vă.

Un ofiţer mă împinge în spate. Sunt lipită de maşină, iar el îşi trece mâinile peste tot corpul meu. Îmi muşc buza inferioară, silindu-mă să rămân calmă. De dragul lui Sam.

Apoi simt metalul rece al cătuşelor peste încheieturile mâinilor. Aud ţăcănitul încuietorii. Îmi înghit ţipătul şi mă uit spre Sam. Un ofiţer şi-a pus un braţ în jurul lui şi îi şopteşte ceva la ureche. Sam întoarce capul, căutându-mă cu privirea.

— Îmi pare rău, îi spun eu, cu glas pierit.

Muşcându-mi cu putere buza, îmi înăbuş urletul animalic pe care îl simt în pântec.

57

California, 17 iulie 1953
Charlotte

Durerea creşte înăuntrul meu ca un balon umflat cu aer, întins până dincolo de limitele sale, aproape de punctul de a se sparge. Încerc să o reţin, dar îmi strânge viscerele, împingându-se spre gât şi apăsându-mi tare inima. E peste forţele mele să o pot stăpâni, iar când maşina de poliţie se opreşte în faţa secţiei şi când ofiţerii îmi spun să ies afară, abia mă mai pot mişca. Chircită, încătuşată, urc scările. De-a lungul coridorului, luminile puternice, fluorescente mă orbesc. Ne oprim în faţa unei celule. În ciuda durerii paralizante, ridic privirea şi văd că mai e cineva acolo, o femeie cu urme de rimel prelins dinspre ochi spre gură, cu picioare lungi, goale, care îi ies de sub o fustă scurtă din denim.

Poliţistul îmi desface cătuşele, eliberându-mi braţele înţepenite. Îmi aduc numaidecât mâinile în faţă, strângându-mă singură în braţe, ca pentru a-mi înăbuşi durerea pe care o simt înăuntrul meu. Ţăcănitul metalic al cheii întoarse în lacăt îmi răsună în urechi. Păşesc împleticindu-mă în camera cu gratii şi mă prăbuşesc pe banca din beton. Durerea nu mai are unde să se mai ascundă acum. Balonul se sparge. Tot trupul mi se zgâlţâie, din pricina hohotelor de plâns care mă răscolesc.

— Mai taci dracu’ din gura aia, strigă femeia.

Dar durerea care îmi scormoneşte corpul e de nestăvilit acum, şi hohotele, tot mai puternice. Sper că femeia mă va lovi. Suferinţa fizică ar fi preferabilă celei de-acum. O simt apoi lângă mine. Îşi lasă capul lângă al meu; mă

izbeşte răsuflarea ei cu iz de whisky. Aştept ca pumnul ei să mă lovească în faţă.

— Dacă o ţii aşa, or să te ducă dracului la casa de nebuni, îmi şopteşte la ureche. Iar de-acolo nu mai ieşi în veci.

Mai bine mă lovea. Vorbele ei mă sperie. Trag adânc aer în piept, împingându-l până în pântec. Ţinându-mi apoi respiraţia, simt că mă liniştesc.

Femeia se duce înapoi pe locul de vizavi. Mă întind pe bancă, strângându-mi picioarele la piept, şi rămân acolo, în poziţie fetală, încercând să îmi golesc mintea. Gândurile m-ar face să îmi ies iar din fire.

— Ia zi, ce s-a întâmplat atât de rău? Ce ai făcut? L-ai ucis pe bărbată-tu?

Râde pe înfundate, ca şi cum ar fi zis ceva amuzant.

Nu am cuvinte să îi spun ce am făcut.

— Vrei să ştii de ce sunt eu aici? mă întreabă ea.

Mă ghemuiesc mai strâns, fără să scot un sunet.

— Pen’că am vândut ceva ce-mi aparţine. Cât de tâmpită e chestia asta? Pun pariu că tu ai făcut ceva mult mai rău. Dumnezeu nu prea mi-a dat minte, dar mi-a dat ţâţe, picioare şi un cur ca lumea. Tre’ să te foloseşti de ce ai, nu? Dacă n-am pe nimeni care să se îngrijească de mine, ce ar trebui să fac, ai? Să mă întind şi să mor?

O aud că se ridică, îi aud paşii care vin spre mine. Apoi îi simt mâna pe cap.

— Eşti tare rău, nu?

Simt că o pătură de plumb a fost trasă peste mine. Totul este atât de greu. Închid ochii şi mă cufund în uitare.

Următorul lucru de care sunt conştientă este că cineva învârte cheia în lacăt. Ofiţerul intră împreună cu o femeie îmbrăcată într-un halat alb.

Mă uit spre femeie, apoi din nou la el. Amândoi au chipuri inexpresive. Simt că mă cuprinde spaima. Au de gând să mă închidă?

Ştiu că trebuie să rămân calmă, trebuie să par în toate minţile. Încetul cu încetul, îmi întind picioarele şi pun o talpă pe podea. Mă împleticesc când încerc să stau în picioare, aşa că mă ridic treptat de pe bancă. O văd pe prostituata care doarme stând în capul oaselor, cu faţa într-un unghi ciudat. Aş vrea să o mişc, să o ajut să se aşeze mai confortabil, dar nu îndrăznesc să o ating. În schimb, îi urmez pe ofiţer şi pe femeia cu halat şi ies din celulă.

Mergem de-a lungul coridorului şi ne oprim la un birou mic, aproape în capăt, pe stânga.

— Unde este Sam?

Mi-am promis că voi aştepta înainte de a întreba; că voi face totul pentru a părea calmă şi stăpână pe mine, dar trebuie să ştiu.

— Vă vom explica totul în camera de interogatoriu, doamnă Bow-Champs.

Când intrăm în încăpere, ei se aşază pe o parte a mesei şi îmi fac semn să mă aşez pe partea cealaltă. Mă foiesc pe scaunul din plastic, simţind deodată nevoia disperată de a merge la baie. Nu îmi îngădui să zic nimic, conştientă fiind că disperarea mea nu va reuşi decât să îi facă şi mai nemiloşi.

— Doamnă Bow-Champs, începe ofiţerul.

Îl ţintesc cu privirea. Aşteptând.

— Ceea ce aţi făcut a fost un act iresponsabil şi prostesc...

— Unde e Sam? Se simte bine?

Ofiţerul dă din cap că da.

— Este bine. În scurtă vreme se va îmbarca într-un avion spre Paris.

— Poftim? fac eu, iar vocea iese ca un croncănit din gâtlejul meu încordat.

— Da. Astăzi.

Săgeţi dureroase îmi străpung pântecul. Îmi înconjor trupul cu braţele, încercând să le opresc.

— Vă rog, vă rog, nu-l trimiteţi aşa. Vă rog, lăsaţi-mă să-l văd.

Femeia îmi întinde un pahar din plastic cu apă. Vreau să îi împing mâna la o parte, dar iau totuşi o mică înghiţitură.

— După cum spuneam, continuă ofiţerul ignorându-mi rugăminţile, acţiunile dumneavoastră de ieri v-ar putea provoca multe probleme.

Mă uit în ochii lui.

— Îmi pare rău... Eram disperată. Nu mai gândeam limpede.

Îmi răsună în gând cuvintele prostituatei despre casa de nebuni.

— Tocmai.

Scoate o ţigară din pachet şi i-o oferă femeii în halat. Ea clatină din cap.

— Atunci, vă rog, adresaţi-i întrebările, zice el şi se lasă pe spate în scaun, fumând şi urmărindu-ne de parcă am fi la un spectacol televizat.

— Doamnă Bow-Champs, spune femeia, ridicând din sprâncene. De ce aţi încercat să treceţi graniţa cu Samuel? Vi s-a spus să nu părăsiţi locuinţa decât cu informarea prealabilă a poliţistului staţionat în faţa casei.

— Îmi pare rău. Când am auzit că părinţii lui Sam îl vor înapoi, am intrat în panică. Nu voiam să-l pierd.

Gâtul mi se încleştează şi mă doare. Trag aer în piept şi îmi interzic să mă gândesc la asta. *Nu uita să respiri*, îmi zic.

— Ne facem griji în legătură cu starea dumitale mentală, doamnă Bow-Champs. Ştim că soţul dumitale a exercitat o presiune excesivă, împiedicându-vă să apelaţi la ajutorul autorităţilor atunci când ar fi trebuit să o faceţi. A trăi sub o asemenea presiune o perioadă îndelungată poate avea consecinţe negative asupra sănătăţii mentale. Vrem să ne asigurăm că sunteţi destul de stabilă psihic pentru a vă întoarce acasă.

— Acasă? zic eu, confuză. Adică la Paris?

Gândul la Paris, la a fi aproape de Sam şi de Jean-Luc, îmi face inima să bată mai tare.

— Nu.

Femeia tuşeşte, apoi priveşte către ofiţer.

— Nu la Paris, doamnă Bow-Champs. Acasă, aici.

Simt că mi se frânge inima.

Ofiţerul scutură ţigara pe marginea unei scrumiere metalice, privindu-mă pe sub sprâncenele stufoase.

— Trebuie să rămâneţi în statul California şi să promiteţi că veţi merge la şedinţe săptămânale cu un psihiatru.

— Vreţi să spuneţi că nu pot părăsi ţara aceasta...

— Ţara aceasta, mă întrerupe el, aplecându-se spre mine şi privindu-mă cu asprime, v-a primit cu braţele deschise şi v-a fost casă timp de nouă ani. Nu, nu puteţi.

— Probabil că într-o zi vă veţi putea întoarce în Franţa, zice femeia, mai binevoitoare. Nu aveţi o interdicţie permanentă de călătorie. Doar până veţi accepta faptul că Samuel nu este fiul dumneavoastră, iar noi ne putem asigura de acest lucru.

58

California, 17 iulie 1953
Sam

Doamna cea mare, cu braţe păroase, îmi vorbeşte cu vocea ei enervantă.

— Samuel, trebuie să mănânci ceva. Vino la cantină cu noi să-ţi alegi ce vrei.

Dar mie îmi vine să o plesnesc peste obrajii dolofani.

— Când pot s-o văd pe mama? o întreb din nou.

Ea răsuflă greu.

— Ţi-am spus deja. E mai bine să nu o vezi înainte de a pleca.

Îmi încleştez şi descleştez pumnii pe sub masă, încercând să nu plâng.

— Nu mă duc nicăieri. Vreau s-o văd pe mama!

— Samuel, te rog. Fii înţelegător.

Asta pune capac. Nu mă mai pot abţine. Sar din scaun, iar pumnii îmi ţâşnesc în faţă, lovind-o direct în gura fleşcăită. Simt că îmi pierd suflul, ca şi cum aş fi alergat la maraton. Am lovit o poliţistă. Oare acum mă vor duce şi pe mine la închisoare?

Rămân în picioare. Aşteptând.

Bărbatul face un pas înainte şi mă apucă de braţ. Sunt prea speriat ca să mă smulg din mâinile lui. Mă trage după el de-a lungul unui coridor. Inima îmi bate tare. Ce au de gând cu mine?

Mă bagă într-o cameră micuţă, cu o masă albă şi două scaune gri.

— Poţi să aştepţi aici până te calmezi.

Îmi dă drumul la braţ şi închide uşa în urma lui. Apoi o încuie. Nu iau în seamă scaunele şi mă aşez pe podea în

colţul camerei, cu genunchii traşi sub bărbie. Nu vreau să plâng. Refuz să plâng. Nu mai pot. Am plâns şi am ţipat când au luat-o pe mama. Îmi amintesc cum le-am strigat: „Dar nu a făcut nimic!” Mi-au zis că voi înţelege mai târziu, dar nu voi înţelege niciodată.

Stomacul mi se strânge şi îmi forfoteşte. Ultimul lucru pe care l-am mâncat a fost batonul de ciocolată de aseară. Am împins cât colo castronul cu cereale pe care mi l-au dat de dimineaţă, dar îmi era sete şi am băut paharul cu lapte. Cât de rău îmi pare că nu am ajuns în Mexic. Sunt atât de obosit acum; îmi simt capul greu. Închid ochii şi îmi lipesc obrazul de genunchi, simţind cum genele îmi gâdilă pielea. Îmi place senzaţia şi de aceea închid şi deschid ochii în mod repetat.

Mă trezeşte un zgomot. Este cheia care se învârte în broască. Poliţiştii intră în cameră. Bărbatul pare încă nervos, iar doamna pare tristă.

— Samuel, înţelegem cât de supărat eşti, zice ea, cu o voce scârbos de mieroasă. Te iert pentru că m-ai lovit. Ştiu că a fost din pricina furiei şi a confuziei care te-au cuprins.

— Dar să ştii, o întrerupe bărbatul, că dacă mai faci aşa ceva, vor exista consecinţe.

— Haide să mâncăm ceva, zice doamna, cu o voce falsă, veselă.

— Hai, băiete, adaugă bărbatul, când vede că nu mă clintesc din loc.

— Când o pot vedea pe mama? întreb eu din nou.

Se uită unul la altul, iar bărbatul ridică dintr-o sprânceană. Apoi se apleacă şi mă trage în sus de cot.

Mă duc într-o cantină unde oamenii stau la coadă pentru a-şi alege mâncarea.

— Poţi să iei orice doreşti, spune doamna.

Când ajung la casă, tava mea este tot goală. Nu vreau să mănânc, deşi am un gol în stomac. Cei doi găsesc o masă liberă şi ne aşezăm. Simt ochii oamenilor aţintiţi asupra noastră, mă uit în jur şi ei îşi feresc privirile.

— Fac pe dădaca, îi şopteşte bărbatul, la ureche, doamnei. Când eu lucrez la un caz. N-am timp pentru rahaturi de-astea.

— Şşş.

Femeia se uită la el cu coada ochiului.

Dar pun pariu că a vrut să aud ce a zis. Mă urăşte. O simt.

Femeia îmi pune în faţă o farfurie cu cartofi prăjiţi şi desface o cutie de cola, înfigând în ea un pai, înainte de a o împinge spre mine. Iau un cartof. Doamna zâmbeşte, iar eu îl pun la loc. Nu mă ating de cola. Doamna ridică hotdogul din farfuria ei şi ia o muşcătură, iar ketchupul ţâşneşte pe la capete.

— Samuel, hai s-o luăm de la capăt.

Mai ia o îmbucătură din hotdog şi se uită la mine.

— Am început cu stângul. Ştiu că îţi este greu. Putem chema psihologul cu care ai vorbit mai devreme, să vedem dacă te mai poate primi la o şedinţă. Ai vrea?

Îmi zâmbeşte ca şi cum mi-ar fi oferit un cadou.

Mă întreb cum de poate fi atât de proastă.

Dar ea nu mai tace odată din gura aia mare.

— Mama ta de aici, ea şi tatăl tău au făcut bine când te-au adus în America. Dar ar fi trebuit să informeze autorităţile când au sosit. Aşa i-am fi putut găsi pe părinţii tăi adevăraţi şi am fi scutit pe toată lumea de multă suferinţă.

— Nu îmi pasă! Mă bucur că nu au făcut-o. O vreau pe mama mea.

Îmi trec mâinile prin păr, temându-mă că le-aş putea îndrepta din nou împotriva ei.

— Vreau să merg acasă.

— Samuel, trebuie să înţelegi, casa ta nu mai e unde a fost până acum.

Îmi pun mâinile la urechi, încercând să nu mai aud.

Dar este imposibil. Bărbatul vorbeşte tare.

— Samuel, părinţii tăi adevăraţi au dreptul să te vadă. Eşti fiul lor, iar mama ta te-a dat numai pentru că a fost silită de împrejurări. Nu vrei să o cunoşti?

— Nu! Nu e mama mea adevărată. O urăsc.

Îmi ridic privirile furioase spre el.

— Sam-uel, face femeia, cu ochii măriţi. Să nu mai spui asta. A suferit atât de mult.

— Bine. O urăsc. Păcat că n-a murit.

Simt că oamenii se întorc să ne privească.

— Nu ştii ce spui.

Obrajii femeii s-au înroşit puternic.

— Eşti supărat.

Nu mă pot abţine. Pe obraji mi se preling lacrimile. Mă doare pieptul când încerc să le reţin. Nu am aer.

— Ar trebui să mergem, zice bărbatul, ridicându-se şi punându-şi braţul peste umărul meu.

Mă simt prins în capcană. Nu mă pot mişca, iar respiraţia mi-e atât de rapidă de parcă mă înec.

59

Paris, 17 iulie 1953
Sarah

În inima ei, a ştiut întotdeauna că fiul ei era în viaţă, undeva. O mamă simte astfel de lucruri.

Momentul în care şi-a împins copilul în braţele lucrătorului feroviar i-a rămas întipărit în memorie. L-a reluat de nenumărate ori în gând, zăvorând în amintire forma exactă a cicatricei care tăia obrazul bărbatului. Iar când bărbatul acela l-a strâns în braţe pe Samuel, ea a văzut că avea numai două degete la mâna stângă. Ştia că va avea grijă de fiul ei, aşa cum îi spusese rabinul de la metrou – Dumnezeu îl va apăra. Ştia că îl va regăsi pe bărbatul de pe peron. Doar că nu prevăzuse cât de mult va dura.

Se întoarce pe o parte, încercând să îşi găsească o poziţie confortabilă pe pernă, dar e prea fericită ca să poată dormi. Mâine este ziua pe care nici nu mai îndrăznea să creadă că o va apuca. Fericire pură îi curge prin vene, un sentiment pe care aproape că nu îl mai recunoaşte. Îşi dă seama cât de apatică a fost şi cum, în ultimii nouă ani, nu a făcut decât să imite aparenţa unei vieţi adevărate. Pentru prima dată de când l-a dat din braţele ei, se simte vie. Şi este recunoscătoare pentru asta.

— Îţi mulţumesc, Doamne, şopteşte în pernă.

Desigur, el nu mai e un bebeluş. Are deja nouă ani şi este un băiat frumos, judecând după fotografiile care le-au fost arătate. S-a uitat cu atenţie la poze, privindu-l adânc în ochi, şi şi-a văzut familia. Privirea tatălui ei se regăsea în ochii întunecaţi şi inteligenţi ai lui Samuel, sclipind de curiozitate, iar nasul delicat îl moştenise de la mama ei. David era şi el prezent, în postura lui, în felul în care îşi ţinea bărbia ridicată, cu un aer demn. Doar cu ea nu i se părea că seamănă deloc.

Ştie că nu va fi uşor. Băiatul nu ştie franceza şi va trebui să găsească un mod de a comunica, dar legătura dintre ei va fi mai profundă decât limbajul. Asta o face să îşi pună din nou întrebări despre legătura pe care soţii Beauchamps o au cu fiul ei. Nu îi face plăcere să stăruie

asupra acestui gând, căci îi dă o stare de neliniște să își amintească de relația pe care copilul ei a stabilit-o cu cei pe care îi credea a fi părinții lui. Cel mai rău este gândul că Samuel iubește o altă femeie ca pe o mamă. Tăria acelei legături o înspăimântă.

Îi place să își imagineze că este mai apropiat de bărbat decât de femeie. Poate înțelege acest lucru, pentru că el a fost cel care l-a luat pe Samuel. Poate că femeia nici nu a vrut să accepte copilul altcuiva. Așa s-ar putea explica de ce nu i-a vorbit niciodată lui Samuel în franceză, limba ei maternă. Cum de nu i-a cântat cântecele pe care ea însăși le-a învățat în brațele mamei ei?

Gata, ajunge. Trebuie să înceteze să mai scormonească trecutul. Totul s-a sfârșit acum. Trebuie să facă planuri pentru ce urmează. Psihologul i-a zis că Samuel ar trebui să vorbească fluent franceza în șase luni, atâta vreme cât vor aplica metoda imersiunii, care presupune expunere totală la limba franceză, fără vreo interferență sau traducere în prima lui limbă; nu o poate numi limba lui maternă. Prin urmare, nu trebuie să apeleze niciodată la engleză – nu că ar ști să o facă – iar el nu trebuie să aibă nici un fel de contact cu părinții care l-au crescut, nici măcar prin intermediul scrisorilor.

A fost agitată întreaga zi, pregătindu-i dormitorul, cumpărând alimente pe care își imaginează că le preferă băieții de nouă ani. Mai întâi a făcut pâine *challah* după rețeta ei, adăugând stafide, ca o surpriză plăcută. Apoi a cumpărat un sac mare de cartofi, pentru că o prietenă i-a zis că în America se mănâncă tot timpul cartofi, chiar și la micul dejun. Imaginează-ți așa ceva! Ar putea face chiftele din cartofi ca aperitiv, apoi *gratin dauphinois* ca garnitură pentru *kibbeh*-ul din miel. Sau ar fi deja prea mult? La desert va face o prăjitură de mere, îndulcită cu miere. De

obicei o pregăteşte de Anul Nou, dar acum vrea să o facă pentru a marca un nou început, căinţa şi iertarea mergând mână în mână. Abia aşteaptă ca mama, tatăl şi fiul să se aşeze la masă împreună, să rupă pâinea împreună. Este tot ceea ce îşi doreşte, iar gândul la acel moment îi face inima să bată mai tare.

David se întoarce cu spatele la ea în somn. Îl cuprinde cu braţele şi îşi afundă capul în ceafa lui.

— Dormi? îi şopteşte.

— Da, murmură el.

Rămâne întinsă, simţindu-se neliniştită. David se întoarce din nou spre ea şi îi caută mâna sub pătură.

— Totul va fi bine, nu-i aşa, David?

— Fiul nostru vine acasă, Sarah. Vom putea să trăim din nou.

— Aş fi vrut... Aş fi vrut doar ca Beauchamps să nu fi primit sentinţa aceea de doi ani. Mi se pare foarte severă. În definitiv, i-a salvat viaţa lui Samuel.

— Ştiu. Ştiu. Dar nu a fost decizia noastră. Şi nu trebuie să uităm că l-a ţinut ascuns de noi în toţi aceşti ani.

Ea îl strânge de mână.

— Da, ştiu. Îţi aminteşti când s-a născut?

— Cum aş putea să uit?

— Ai fost atât de curajos, cum l-ai ajutat, singur, să vină pe lume.

— Eu cred că tu ai fost cea curajoasă.

Sarah zâmbeşte în întuneric.

— Am avut încredere în tine şi ştiam că ştii ce faci.

— Da, uneori e util să fii biolog cercetător, nu crezi?

— M-am bucurat că am născut acasă, dar a fost greu să plec atât de curând după naştere.

Se cuibăreşte lângă el, amintindu-şi cum au fost nevoiţi s-o rupă la fugă spre casa unde urmau să se ascundă.

Acolo se opresc. Nici unul dintre ei nu poate să vorbească despre noaptea următoare, deşi amândoi se gândesc la ea. Sarah ştie că David se învinuieşte pentru ceea ce s-a întâmplat. Nu a putut să-i apere pe ea şi pe fiul lor, aşa cum a promis. S-a agăţat de ea, aşa cum ea se agăţa de prunc, iar camionul militar în care fuseseră aruncaţi gonea pe străzile întunecate şi pustii ale Parisului.

— Îmi pare rău, Sarah. Îmi pare rău.

Şi-a pus haina pe umerii ei, iar ea a înţeles că voia să îi dea totul. I-ar fi dat şi cămaşa de pe el şi ar fi rămas aşa, la bustul gol, dacă ar fi crezut că îi e de ajutor.

Când au ajuns la Drancy, iar bărbaţii au fost separaţi de femei, s-a agăţat de ea, înfruntând loviturile gardienilor. În cele din urmă, Sarah a trebuit să îl implore să îi dea drumul.

— Nu muri, i-a spus ea. Rămâi în viaţă pentru mine şi Samuel.

Şi a ştiut că o va face.

60

California, 17 iulie 1953
Sam

— Nu mă pot duce în Franţa. Eu sunt american şi nici nu vorbesc franceza, îi zic din nou doamnei, după prânz, când ne întoarcem în camera cea mică.

— Un băiat isteţ ca tine va învăţa foarte repede. Măcar e acelaşi alfabet.

O privesc ţintă.

— Chineza ar fi mult mai grea, adaugă ea. Stai jos. Îţi aduc reviste cu benzi desenate ca să ai ce citi.

Fac cum mi s-a spus, pentru că bărbatul mă urmăreşte neîncetat. Îmi este frică să rămân singur în cameră cu el şi, când ea pleacă, las privirea în jos, spre masă, ca să nu fiu nevoit să îi văd ochii reci. Dar îl aud păşind spre mine. Îmi îngrop capul în mâini, rugându-mă să se întoarcă mai repede doamna.

— Ascultă, puştiule, zice el, punând o mână pe umărul meu. Va trebui să te oţeleşti un pic. Gata cu plânsu'. Noi avem o treabă de făcut aici, iar tu ne-o îngreunezi.

Mă strânge cu putere de umăr. Mă doare. Îmi ţin respiraţia, ca să nu scot nici un sunet.

Tocmai atunci, se deschide uşa. Dau drumul aerului din piept şi ridic privirea. Mă simt cumva uşurat să o văd din nou pe doamna că s-a întors, zâmbind fericită, cu un vraf de reviste în braţe. Îmi întinde în faţă o întreagă colecţie de *Captain America* şi *Batman şi Robin*. Vreau să îi mulţumesc, dar nu îmi vin cuvintele.

— Rămân eu cu el, zice, întorcând capul spre bărbat. Poţi să-ţi continui munca.

Mă prefac că citesc *Captain America*, aşteptând ca el să plece.

— Nu uita ce ţi-am spus, puştiule, mă previne el, în timp ce închide uşa.

Doamna se aşază lângă mine şi scoate nişte hârtii.

— Ce ţi-a spus? întreabă ea, fără să se uite la mine.

— Nu ştiu.

Mă prefac din nou că citesc benzile desenate.

— Eu nu sunt psiholog, Samuel, dar poţi vorbi despre ce se întâmplă. S-ar putea să-ţi fie de ajutor.

Clatin din cap şi văd cum o lacrimă grasă cade pe revistă, mânjind cuvintele tipărite.

— Nu vreau decât să o văd pe mama.

— Samuel, spune ea, cu un oftat adânc. Totul va fi bine. Acum îi ai pe părinţii tăi adevăraţi. Cred că eşti foarte nerăbdător să îi cunoşti.

— Nu vreau să-i cunosc. Vreau s-o văd pe mama. Se întoarce în curând?

— Te rog, Samuel, nu mai spune asta.

— Numele meu nu este Samuel! Mă cheamă Sam!

— Te cheamă Sam aici, în America, dar în Franţa îţi vor spune Samuel.

O ţintuiesc cu privirea. Ce vrea să spună?

— Samuel este numele tău adevărat, iar în Franţa numele nu se prescurtează. Aşa mi-a zis doamna psiholog. S-a interesat. Se pare că sunt câteva diferenţe cu care va trebui să te obişnuieşti.

— Dar nu mă duc! Am spus că nu mă duc.

— Bine, bine.

Mă întreb dacă a înţeles, în sfârşit. Dar apoi spune:

— Au şcoli minunate în Franţa, în scurtă vreme îţi vei face prieteni noi.

— Nu vreau prieteni noi. Vreau prietenii mei vechi.

Îmi pune o mână pe umăr.

— Samuel, vei rămâne aici în seara asta, apoi, mâine, domnul Jackson te va conduce în Franţa.

— Nu! Vă rog, nu! Voi fi cuminte. Promit.

Sar de pe scaun.

— Vă rog, nu mă trimiteţi acolo. Vă rog.

— Şşş, şşt.

Se ridică şi mă îmbrăţişează. Nu mă mai pot abţine. Cad la pieptul ei mare şi moale, în care îmi ascund capul. Lacrimile nu se lasă aşteptate. De data aceasta nu încerc să le opresc. Durerea e prea mare. Simt cum mi se scurg mucii pe hainele ei.

— Şşş, scumpete, şopteşte ea, cu mâna la ceafa mea. Dă-i drumul. Mai bine decât să ţii totul în tine.

Aud cum se deschide din nou uşa şi paşii cuiva care intră în cameră. Persoana respectivă mă atinge uşor pe braţ, apoi îmi strânge pielea.

— N-o să te doară. E numai o înţepătură.

61

Paris, 18 iulie 1953
Sam

Am ratat decolarea. Nici de aterizare nu îmi amintesc. Doctorul mi-a făcut o injecţie, sau poate două. Una în cameră şi alta înainte de a urca în avion. Nu îmi amintesc de noaptea dintre cele două zile, dar ştiu că a existat o noapte, pentru că acum e din nou dimineaţă.

Capul meu este culcat pe o pernă moale şi îmi dau seama că stau aşezat într-un scaun mare, alb, într-o încăpere albastră. Mă simt confuz. Când mă uit în jur, văd un bărbat cu păr castaniu, îmbrăcat într-o cămaşă roz. Se uită fix la mine. Vreau să alunec din nou într-o altă lume. Îmi las pleoapele să se închidă.

Îl aud vorbind ca prin vis. Are un accent ciudat. Îmi aminteşte oarecum de cel al mamei; uneori, cuvintele o iau în sus, când ar trebui să coboare.

— Ştim că îţi este foarte greu. Samuel. Samuel.

Deschid ochii, iar el îmi dă un pahar cu suc de portocale.

— Bea asta.

Sorb din pahar. Sunt atât de însetat, încât îl beau pe tot. Îmi întinde un pateu. Îmi înfig dinţii în el. Are gust de unt, este delicios şi îmi dau seama cât de foame mi-e.

— Mai vrei unul? zice el.

Încuviinţez din cap, iar el scoate un alt pateu din punga de hârtie pe care o ţine în mână.

Îmi înfig dinţii în el şi-l devorez din trei muşcături. Mă simt bine acum, că am ceva în burtică. Nu vreau să mă gândesc ce se va întâmpla mai departe cu mine. M-ar face să simt iar greaţa şi năuceala. Mă uit la bărbat, întrebându-mă de ce poartă o cămaşă roz. E o culoare pentru fete.

El începe din nou să vorbească.

— Părinţii tăi adevăraţi au suferit atât de mult, iar acum sunt foarte fericiţi să te cunoască.

În afară de cămaşa roz, are şi o cravată mov.

— Acum sunt la Paris?

— *Mais oui*. A fost o călătorie lungă, dar ne bucurăm că te afli acum aici, spune el, zâmbitor.

— Când pot s-o văd pe mama?

— Samuel...

— Numele meu este Sam.

— Îmi pare rău, Sam.

Îşi trage un scaun lângă mine.

— Vom face tot ce putem ca să te ajutăm. Pot să îţi spun o poveste? mă întreabă, iar eu ridic din umeri.

El începe să-mi istorisească o poveste despre un tigru care se pierde în junglă şi este adoptat de o familie de gorile, dar când ajunge la partea unde tigrul trebuie urcat în copaci de către gorile, îmi pierd concentrarea. Vocea lui este caldă şi blândă şi înţeleg ce încearcă să facă. E penibil. Ăsta-i cuvântul potrivit. Penibil. Aşa e el. Poliţiştii

erau doar proşti. Pentru bărbatul cu cămaşă de fată, cuvântul potrivit este penibil.

— Sam, zice, atingându-mă pe umăr.

— Vreau să mă culc la loc.

Îmi întorc capul spre pernă şi închid ochii.

— Sam, părinţii tăi sunt aici, aşteaptă să te vadă.

— Mami, tati? Sunt aici?

— Mă refer la părinţii tăi francezi, părinţii tăi adevăraţi.

— Ăia nu sunt părinţii mei adevăraţi. Doar ţi-am spus!

Sar de pe scaun, dar îmi simt picioarele moi, ca de gelatină. Cad la loc. Mă doare foarte tare capul. Îl prind între palme, încercând să opresc bubuiturile. El îşi pune mâinile pe umerii mei. Încerc să i le îndepărtez, dar nu pot. Mă simt atât de slăbit.

— Sam, te rog. Trebuie să te linişteşti.

— Lasă-mă în pace.

— Trebuie să încercăm cu toţii să facem lucrurile să meargă, inclusiv tu, Sam. Te rog să nu te mai porţi aşa.

— Mă lăsaţi să mă duc acasă?

— Noi...

Un ciocănit în uşă îi întrerupe răspunsul.

În cameră intră doi oameni.

62

Paris, 18 iulie 1953
Sarah

— Samuel... Samuel.

Ochii i se umplu de lacrimi când se uită la el. Vede că a plâns, dar este frumos, aşa cum şi l-a imaginat, cu păr

negru mătăsos, piele fină, măslinie, nasul delicat şi ochii căprui-închis. Îl soarbe din priviri, ca un călător pierdut în deşert, rămas zile la rând fără apă.

Simte cum David o strânge de mână şi aproape că o doare.

— E Samuel, nu-i aşa? E chiar el, zice, dar glasul i se frânge.

Sarah îşi desprinde privirea de la fiul ei, pentru a vedea o lacrimă tăcută care se prelinge pe obrazul soţului ei.

— Da, David. E Samuel.

Apoi întoarce din nou capul spre el. Nici nu-i vine să creadă că e aievea.

— Samuel, murmură ea. Te-am găsit.

David îşi desface braţele şi face un pas înainte, spre el. Sarah îl vede pe Samuel cum împietreşte şi se dă înapoi, lipindu-se de peretele din spatele lui.

Întinde o mână şi îl opreşte pe soţul ei.

— Aşteaptă.

Psihologul care i-a urmat în cameră tuşeşte.

— Va avea nevoie de timp ca să se acomodeze. Permiteţi-mi să v-o prezint pe Madame Demur, interpreta noastră.

Timp de o clipă, privirile li se întorc de la Samuel către femeia minionă, îmbrăcată într-un costum azuriu, care stă în picioare lângă psiholog. Dau mâna cu ea.

— Voi traduce pentru dumneavoastră în franceză şi pentru fiul dumneavoastră în engleză.

Fiul dumneavoastră. Da. Este adevărat, acum au un fiu. Dar el s-a retras cât mai departe de ei în mica încăpere, cu palmele lipite de perete şi ochii măriţi de spaimă, ca un animal încolţit.

— Bună dimineaţa.

Un bărbat îmbrăcat într-o cămaşă roz şi un costum de culoare gri-închis le întinde mâna.

— Doamnă şi domnule Laffitte, mă bucur să vă cunosc.

Sarah îşi dă seama că trebuie să fie viceprimarul.

— Vă rog să luaţi loc, zice el, trăgând nişte scaune în dreptul lor.

Se aşază cu toţii, ascultători, formând un mic semicerc. Bărbatul bate uşor cu palma peste scaunul gol de lângă el.

— Vino şi aşază-te, Samuel.

Vocea îi este blândă şi duioasă, dar Samuel se uită la el cu dispreţ, fără să se urnească din locul lui de la perete.

David se prinde cu mâna de barbă, ca şi cum s-ar agăţa cu disperare de viaţă. Sarah îşi simte gâtul ca o rană vie, cu toate cuvintele pe care vrea să le spună captive înăuntru.

Samuel spune ceva în engleză. Ei aşteaptă ca interpreta să vorbească.

— Spune că nu se simte bine.

— Spuneţi-i că putem merge acasă acum.

David se trage de barbă. Sarah ştie că el nu vrea decât să plece cât mai repede de acolo şi să îşi ducă fiul acasă.

Interpreta se întoarce spre Samuel şi îi traduce în engleză.

El scutură puternic din cap, fluturând din părul lui negru şi mătăsos.

Sarah înţelege că trebuie să îi distragă cumva atenţia. Deschizând geanta, bâjbâie înăuntrul ei cu mâini tremurânde, căutând fotografiile pe care le-a adus cu ea. I le întinde.

— Samuel, vrei să vezi câteva poze cu familia ta?

Interpreta traduce, iar Samuel scutură din nou din cap.

— Vreau acasă. Mi-e rău.

Sarah nu are nevoie de traducere aici, înţelege sensul, dar interpreta le redă totuşi cuvintele băiatului.

— Spuneţi-i că, de-acum, casa lui este aici, zice David, luând mâna de la barbă.

În vreme ce femeia traduce, Sarah vede cum chipul fiului ei devine şi mai palid. Fără întârziere, îi întinde o fotografie.

— Uite, Samuel.

Se ridică şi face un pas spre el. Simte un val de uşurare văzându-l că îşi coboară privirea spre fotografia cu mama şi tatăl ei.

— Aceştia sunt bunicul tău şi bunica ta. Bunicul a fost foarte chipeş, la fel ca tine, zice ea, punând un deget şovăielnic lângă imaginea tatălui ei.

Vocea i se frânge în timp ce îşi aminteşte de ultima dată când şi-a văzut părinţii.

Samuel îşi întoarce privirea.

David preia iniţiativa, iar în timp ce vorbeşte, îşi trece din nou degetele peste barbă.

— Spuneţi-i lui Samuel că trebuie să meargă acum în noua lui casă.

Aşteaptă ca doamna să traducă, şi adaugă:

— Ştim că îi va fi greu. Este numai un copil, dar nu trebuie să-l compătimim pentru asta. Ca adulţi şi părinţi, e de datoria noastră să-l ajutăm să-şi formeze caracterul, să-l ajutăm să descopere cine e şi cărui loc îi aparţine.

Se opreşte din nou, aşteptând traducerea.

— Recunoaştem meritul lui Jean-Luc Beauchamps de a-l fi salvat pe fiul nostru de la o moarte sigură la Auschwitz şi înţelegem de ce şi-a închipuit că am murit acolo. Dar acum trebuie să ne concentrăm eforturile asupra lui Samuel şi să-i asigurăm o perioadă de tranziţie cât mai lină. Noi suntem părinţii lui şi îl iubim.

Sarah nu este sigură cui i se adresează discursul. Se întreabă dacă este felul lui David de a-l înştiinţa pe Samuel

cu privire la ceea ce gândeşte. Ştia, desigur, că prima întâlnire va fi dificilă, că, cel mai probabil, Samuel îi va respinge. S-au pregătit pentru această clipă, au căzut de acord că vor trebui să fie răbdători, că vor trebui să îi acorde timpul necesar.

Deodată, Samuel scoate un sunet ciudat, se apucă cu mâinile de stomac şi se încovoaie.

Sarah şi David se reped amândoi spre el. Dar viceprimarul este cel care îl prinde pe Samuel de braţ şi vrea să îl conducă afară din cameră. Din nefericire, cei doi nu ajung la timp şi Samuel vomită peste tot, sucul de portocale ţâşnindu-i din gură pe covorul bleumarin. Apoi se prăbuşeşte în braţele bărbatului cu cămaşă roz.

63

Paris, 18 iulie 1953
Sarah

Doctorul a pus leşinul lui Samuel pe seama decalajului de fus orar şi a faptului că organismul lui şi-a pierdut ritmul natural; le-a spus că se va simţi bine a doua zi, odată ce ceasul lui interior se va regla. Sarah nu crede o iotă. Ştie că este vorba de trauma de a-i fi părăsit pe oamenii pe care îi consideră părinţi, oamenii pe care îi iubeşte. Nu a putut privi când doctorul l-a pălmuit, încercând să îl readucă în simţiri. A lăsat capul în piept când i-a dat nişte pastile şi un pahar cu apă, ridicând însă privirea la timp pentru a vedea cum îi cade din nou capul, fără vlagă. Sentimentul de vinovăţie o copleşeşte, răpindu-i toată bucuria pe care o simţise înainte.

David îl poartă pe braţe până la maşină şi îl întinde pe bancheta din spate. Sarah urcă pe cealaltă parte, îi ia capul lui Samuel, i-l ridică şi şi-l aşază în poală. Îi mângâie părul, surprinsă să vadă cât de fin şi de moale este. Iubirea faţă de el îi umple inima îndurerată şi simte dorinţa şi nevoia de a absorbi fiecare detaliu al fiinţei lui, de a se agăţa de el şi de a nu-i mai da drumul niciodată.

În timp ce şoferul virează pe străzile înguste spre casa lor din cartierul Le Marais, David, aflat pe scaunul din faţă, se întoarce şi se uită la soţia lui. Nu ştie ce să îi spună. Nu aşa trebuiau să îşi aducă băiatul acasă, drogat şi inconştient.

— David, va fi bine, nu?

El continuă să se uite la ea, cu pupilele întunecate de suferinţă, cu chipul palid ca luna.

— Poate că ar fi trebuit să mergem în America, să-l întâlnim acolo mai întâi. Ce se întâmplă acum e prea traumatizant pentru el.

David se întoarce spre ea cu tot trupul, ca să îi poată vorbi.

— Sarah, ştiam că nu va fi uşor. Va trebui să fim foarte puternici. Nu uita ce ne-a spus psihologul: copiii se adaptează foarte uşor. Are nevoie de timp, asta-i tot. Vom fi din nou o familie.

Familie. Ce înseamnă asta cu adevărat? A pierdut cei mai importanţi ani din viaţa lui Samuel: primul lui zâmbet, primii paşi, prima zi de şcoală, când a învăţat să citească şi când şi-a făcut prieteni, curiozităţile lui. Nu a fost alături de el ca să îi răspundă la întrebări, când încerca să dea un sens lumii. Acestea sunt lucrurile care te fac să fii părinte. Pentru el, ea e o necunoscută.

Nu poate scăpa de sentimentul tulburător că au făcut o greşeală îngrozitoare aducându-l înapoi la Paris în felul acesta. Nimeni nu a stat să se întrebe dacă procedează

corect. În mintea lor, totul era limpede: copilul trebuie înapoiat părinţilor săi adevăraţi. Iar cuvântul acesta. Părinţi. Nu este sigură că se simte ca un părinte. O senzaţie teribilă îi prinde inima ca într-un cleşte, spunându-i că ea nici nu îl cunoaşte măcar pe băiatul acesta.

Când ajung la blocul lor, David îl duce pe Samuel în braţe pe scări, până la etajul al patrulea, unde locuiesc ei, şi apoi în dormitor. Îl întinde pe pat, îi scoate pantofii şi jacheta şi îl acoperă cu o pătură. Sarah îl priveşte din pragul uşii cum îngenunchează pe podea lângă pat, aplecându-se peste fiul lor, îndepărtându-i părul de pe frunte ca să îl sărute. Apoi bagă mâna în buzunarul jachetei şi scoate o cutiuţă din lemn. Păşeşte şi ea în cameră, stând acum în spatele lui şi privindu-l în timp ce sărută cutia şi apoi o pune pe pernă, lângă capul lui Samuel. Simte cum îl podidesc lacrimile, de parcă ar fi ale ei. Apoi le vede cum îi alunecă în tăcere pe faţă.

David, care a fost ancora ei în toţi aceşti ani. David, care îi înţelege durerea, dar nu îi îngăduie să o înece. David, care a ţinut-o mereu în picioare şi i-a ţinut capul deasupra apei, pe când tot ce îşi dorea ea era să închidă ochii şi să se scufunde. Nu l-a văzut plângând decât o singură dată, atunci când l-a găsit, după ce au fost evacuaţi de la Auschwitz. S-a prăbuşit în zăpadă, ţinându-se de ea, repetându-i numele, ca o rugăciune, în timp ce lacrimile i se prelingeau pe faţă.

Este un bărbat puternic, iar credinţa lui e de nezdruncinat. Dar ea nu este convinsă că acum este nevoie de putere. Puterea este prea rigidă, prea dură. În loc să se agaţe cu dinţii de principiile şi drepturile lor, poate ar fi mai bine să aibă o minte mai deschisă.

Problema e că nici ea nu ştie de ce ar fi nevoie. Se simte pierdută şi nimic nu mai este cum părea odată.

64

Paris, 25 iulie 1953
Sam

Săptămâna trecută, în prima mea zi aici, m-am trezit într-un pat străin şi am găsit pe pernă o cutiuţă. Semăna cu un mic cufăr cu comori. Unele părţi erau sculptate în afară şi avea un cârlig micuţ de unde se deschidea. Am tras de el; interiorul era îmbrăcat în catifea roşie şi chiar conţinea o micuţă comoară. Erau nişte monede, o bomboană de ciocolată împachetată în foiţă aurie, nişte pietre colorate şi o bucăţică de hârtie rulată şi sigilată cu ceară roşie, adevărată, ca un pergament. Am desfăcut hârtia şi am citit mesajul. Era în engleză: *Samuel, fiul nostru, tu eşti comoara pe care nu am încetat niciodată să o căutăm*. Am mototolit hârtia şi am îndesat-o înapoi în cutiuţă.

O săptămână oribilă a trecut până acum. Dorm mai tot timpul, iar uneori, când am noroc, visez că sunt acasă.

Dar în dimineaţa aceasta, mă smulg din visul meu nişte zgomote care vin din bucătărie. Încerc să le ignor şi alunec la loc în visare. E o zi însorită, iar eu tocmai mă pregătesc să muşc dintr-o îngheţată de ciocolată. Nu visez întotdeauna atât de frumos, iar visul acesta vreau să-l mai prelungesc puţin. Aproape am reuşit, când îmi aud numele. Pun pariu că vorbesc despre mine, că spun că sunt un copil îngrozitor.

Totul este diferit aici. Groaznic de diferit. Totul e vechi. Nu e un loc pentru copii. Chiar şi mirosurile sunt vechi, ca acela al mobilei lustruite, al fumului de trabuc şi al brânzei puturoase. Îmi este dor de mirosurile de acasă: de gogoşi calde, vată de zahăr, de aromele din parcul de distracţii.

Şi oamenii sunt diferiţi aici. Sunt mai rigizi, mai înţepaţi. Te sărută pe obraz, dar nu e un sărut adevărat. Doar pluteşte pe lângă tine. Eu stau mereu ca un băţ, prefăcându-mă că sunt în altă parte. Îmi lipsesc îmbrăţişările din America – calde şi moi. Oamenii de aici nici nu zâmbesc când te întâlnesc. Spun *bonjour* din vârful buzelor, nu ca acasă, unde oamenii zâmbesc tot timpul. Totul este mai mare şi mai frumos în America.

Singurul lucru care îmi place cât de cât aici este *le goûter*, gustarea pe care o iau după-amiaza – baghetă de la brutărie, caldă încă, umplută cu pătrăţele de ciocolată neagră. Celelalte mâncăruri sunt un pic cam ciudate, iar la masă totul este servit separat. Mai întâi legumele, ca, de pildă, morcovi la grătar, apoi o bucată de carne sau de peşte şi după aceea uneori se serveşte salată. De obicei este şi un desert, dar de cele mai multe ori sunt numai fructe tăiate bucăţi. Şi nu ai voie niciodată să-ţi iei ceva din frigider sau din dulap. Totul trebuie servit cum se cuvine, la masă. Ei nici nu ştiu măcar ce e acela un hotdog! Nu au băuturi carbogazoase, numai nişte sirop de un roşu-purpuriu pe care îl amestecă cu apă şi căruia îi spun *grenadine*. Nu are nici un gust.

Însă cel mai straniu lucru sunt băile. Toaleta este o gaură în pământ şi trebuie să stai pe marginile ei şi să te ghemuieşti deasupra, ca să faci pipi sau caca. De obicei îmi stropesc picioarele. Nici măcar nu este în apartament, ci afară, pe coridor.

Cel puţin m-am oprit din plâns; în timpul zilei, adică. Noaptea mă trezesc uneori plângând, când am coşmarul acela care se tot repetă. Cel în care alerg prin păduri în întuneric, sărind peste pâraie largi, cad în cratere ascunse, alerg, alerg până când picioarele nu mă mai ascultă. Apoi mă dau bătut şi zac acolo îngrozit, aşteptând ca monstrul să mă mănânce. În clipa în care este gata să mă muşte de picior, ţip. Ţipătul mă trezeşte. În vis, ţip cu putere, dar când mă trezesc, îmi dau seama că abia dacă am scos un gângăvit. Mă tem că monstrul se ascunde undeva în cameră, aşteptând să îşi înfigă colţii în mâna mea. Vreau să strig după cineva, dar îmi este atât de teamă de vocea mea, că nu pot ţipa. Şi, oricum, nu e nimeni aici care ar putea să mă ajute. Aşa că rămân întins în pat, încercând să găsesc gânduri mai fericite. Îmi amintesc de plajă, de ocean, de curtea şcolii, unde copiii se joacă şi strigă. Uneori mă ajută să adorm la loc.

Simt un gol în mine. În fiecare dimineaţă, când mă trezesc, e acolo. Nu dispare niciodată. Amintirea mamei, luată pe sus de poliţişti, îl cască şi mai mult şi de aceea încerc să nu îmi amintesc asta. A strigat numele meu din nou şi din nou şi cred că a şi lovit un ofiţer, dacă nu cumva eu am făcut-o? Amintirile mi se învălmăşesc în cap.

„Nu e vina ta”, îmi repetă toată lumea. Nu înţeleg ce vor să spună. De ce ar fi vina mea? Pentru că m-am născut într-un loc nepotrivit, aşa cum a zis mama. Dar nu am ales eu unde să mă nasc. Dacă aş fi putut alege, nu aş fi ales niciodată Franţa, asta-i sigur. Urăsc locul ăsta. Îmi face rău la stomac, iar picioarele mă mănâncă iar îngrozitor.

— *Sam-uel, le petit déjeuner est prêt*, se aude prin uşă vocea lui Nenea Barbă.

Mă întorc cu faţa la perete.

— Pleacă, pleacă. Numele meu este Sam, şoptesc eu în pernă.

Dintr-odată însă, este în camera mea, deschizând ferestrele pentru a ridica obloanele metalice. Lumina se revarsă înăuntru.

— *Qu'est-ce qu'il fait beau,* zice pe un ton fals, de veselie şi optimism. Se apleacă peste mine şi îmi ciufuleşte părul. *As-tu bien dormi?*

Trag de mine să mă ridic din pat, îmi pun papucii şi halatul de casă şi apoi stau o vreme pe marginea patului. Nu mă grăbesc. Privesc de jur împrejur prin cameră, la avionul din lemn care atârnă din tavan pe un fir de sârmă, plutind deasupra biroului. La fotografia înrămată de pe perete, care înfăţişează câteva persoane îmbrăcate în negru – sau aşa o părea, din cauză că fotografia e alb-negru? Poate că sunt îmbrăcate în haine mov sau verzi. Oricum ar fi, nimeni nu zâmbeşte în poză. Pe acelaşi perete, se află bustul din lut al unui marinar, cu părul de un blond aprins şi purtând o cămaşă în dungi albe şi albastre. Mă bagă în sperieţi.

— *Allez, Samuel*.

Nenea Barbă se îndreaptă spre uşă. Nu am de ales şi îl urmez.

La micul dejun, avem un coş cu felii de baghetă şi un bol cu ciocolată caldă. Toate sunt întinse pe o faţă de masă galbenă, din plastic. Nu folosesc farfurii; în schimb, adună firimiturile în palmă la sfârşit şi le aruncă pe fereastră. Ei îşi înmoaie pâinea în bolurile cu cafea, dar eu refuz să înmoi pâinea mea în ciocolata fierbinte. Întind pe felia mea unt şi gem de caise din belşug. Ce dezgustător mi se pare să-ţi plutească toate firimiturile alea în băutură! Şi cine a mai pomenit să bei dintr-un bol? Nici nu au căni adevărate

în casa asta, numai ceşcuţe, ca dintr-un set de ceai pentru păpuşi.

Ei vorbesc, dar eu nu înţeleg o iotă! Am învăţat numai să spun *oui* pentru „da” şi *non* pentru „nu”.

După micul dejun, mă duc în camera mea, ca să mă îmbrac. Hainele mele stau toate împăturite într-un şifonier din lemn lucios, care miroase ca şi cum ar avea o sută de ani. În uşă, este o cheie mare, metalică – am încercat-o şi am descoperit că, într-adevăr, funcţionează. Ai putea încuia pe cineva înăuntru. Mai toate hainele mele sunt cele de acasă. Au ajuns şi ele aici într-un fel sau altul, la fel ca mine.

Trag o pereche de jeanşi de pe raft şi tricoul meu galben. În timp ce mă îmbrac, mă întreb unde mă mai duc astăzi. Am urcat deja în Turnul Eiffel. Am privit tot Parisul de sus, de parcă m-aş fi aflat într-un avion.

Nenea Barbă deschide uşa şi intră numaidecât înăuntru.

— Allez, Samuel. Nous allons sortir, toi et moi.

Cumva, înţeleg că vom ieşi în oraş. Nu mă întreba cum de ştiu. Îmi dau seama, pur şi simplu. Mă ridic şi îl urmez spre uşa de la intrare, apoi în jos pe scări şi afară, în stradă.

Trotuarul este atât de îngust, încât nu putem merge unul lângă altul. Ceea ce este bine, pentru că am senzaţia oribilă că m-ar lua de mână dacă ar putea. În schimb, merge în spate, ţinând o mână pe umărul meu, ca o greutate de plumb. Din când în când mă strânge de umăr ca să încetinesc, apoi îmi arată ceva, îndrugând nişte cuvinte în franceză.

În Paris nu există case şi nici curţi. Peste tot sunt numai apartamente şi prăvălii ciudate. Au patiserii, care sunt ca nişte cofetării, numai că prăjiturile sunt diferite de cele de acasă. Sunt nişte pâinici lucioase, împletite, şi fursecuri în formă de semilună, acoperite cu glazură. Aş prefera o

gogoaşă cu gem. În timp ce mergem, mă uit în sus, la ferestruicile care se iţesc din acoperişuri. Încerc să mi-i imaginez pe nazişti urcând în fugă scările înguste, strigând şi trăgând cu arma.

Nenea Barbă îmi face semn spre un magazin. Când intrăm, sună un clopoţel şi, de după o perdea aflată într-o parte, iese un bărbat, şi el tot bărbos. Dă mâna cu Nenea Barbă, apoi îl sărută pe ambii obraji. Eu urmez. Mă pregătesc să îndur barba lui ţepoasă, dar tipul se mulţumeşte să îmi strângă mâna, ţinând-o ferm între palmele lui şi holbându-se la mine, cu ochii lui căprui-închis. Îmi feresc privirea. Observ ceasuri şi lanţuri de aur care strălucesc în vitrinele de sticlă. Tipul se duce în spatele tejghelei şi ridică o tavă cu inele de aur înşirate pe o bucată de catifea roşie.

Nenea Barbă le studiază. Apoi arată spre unul dintre ele, iar omul îl scoate, învârtindu-l între degetele sale lungi. Pune tava la loc, sub tejghea, şi aduce un set de inele metalice legate laolaltă cu un cerculeţ de sârmă.

Nenea Barbă îmi ia mâna şi o aşază pe tejghea. Încerc să mi-o trag, dar el o ţine strâns.

— *Allez, Samuel. C’est un cadeau pour toi*.

Cred că asta înseamnă că vrea să-mi dăruiască ceva. Îmi las mâna moale.

Tipul încearcă inelele metalice pe degetul meu mijlociu, până găseşte unul care se potriveşte.

— *Bien, très bien. Je fais ça toute de suite.*

— *Merci, mettez „S. L. 1944” à l’intérieur, s’il vous plait.*

După aceea mergem la Maison de la Presse. Mă uit la teancurile de foi de pe rafturi şi nu pot să nu mă simt impresionat de toate acele hârtii de culori diferite, cu plicurile lor asortate. Îmi imaginez că îi scriu mamei o scrisoare pe hârtie violetă, pentru că aceasta este

culoarea ei preferată. Are acasă un săpun violet, de lavandă.

— E numai pentru mine, a zis ea odată, când l-am luat în mână. Băieţii nu vor să miroasă a levănţică.

Amintirea asta mă loveşte, brusc şi dureros, în burtică.

Nenea Barbă e ocupat să vorbească cu bărbatul din spatele tejghelei. Îl văd cum scoate o cutie plină de stilouri.

— *Voillà, les stylos plumes,* spune el, cu mândrie în glas.

— *Viens, Samuel*, spune Nenea Barbă, întinzând un braţ.

Fac un pas mic înainte, evitând în mod voit mâna lui.

— *C'est pour l'école. Tous les enfants doivent utiliser un stylo plume à partir de six ans. Tu peux en choisir un.*

Nenea Barbă se uită la mine.

Cred că vrea să-mi aleg un stilou. Deşi înţeleg, rămân neclintit, ca şi cum nu aş fi priceput.

— *Samuel, s'il te plait*.

Îşi trece palma peste stilouri, indicându-mi de data asta clar că trebuie să aleg unul.

Mă uit la ele. Cel mai mult îmi place cel albastru. Scot mâna din buzunar şi ridic stiloul de pe tavă. Când îi scot capacul, văd o peniţă ascuţită. O apăs cu degetul mare, încercându-i vârful.

— *Faîtes attention!* strigă tipul din spatele tejghelei.

Mă face să tresar. Scap stiloul.

Nenea Barbă îl ridică şi i-l înapoiază.

— *Oui, celui-ci. Merci*.

Tipul încuviinţează din cap, dar îmi dau seama că e supărat, după felul în care strânge din buze în timp ce aşază stiloul în cutia din lemn. Cu grijă, îmi înmânează cutia.

— *Merci, monsieur*, îmi şopteşte Nenea Barbă la ureche.

Dar eu tac chitic. Nu pot vorbi în franceză. Nu reuşesc să articulez cuvintele. Dar vreau hârtia de culoarea lavandei şi un plic. Încerc să mă gândesc la ce trebuie să spun; apoi, ca un copil mic, arăt cu degetul spre hârtie.

— *Mais oui, bien sûr, du papier aussi*, spune Nenea Barbă, zâmbitor.

— *De quelle couleur?*

Întrebarea asta e uşor de înţeles.

— Lavandă, zic eu.

— *Lavande?*

— *Oui*, lavandă.

Încruntându-se uşor din sprâncene, Nenea Barbă alege o coală violet. Acum fac semn spre plicuri. Văd că nu ştie ce să creadă. Se întreabă de ce are nevoie un băiat de hârtie violetă. Mă tem că poate a ghicit pentru ce o vreau, iar acum nu mi-o va mai cumpăra, dar în clipa următoare se întinde după plic.

După ce plăteşte, ieşim din magazin, iar el îmi ţine din nou mâna pe umăr, călăuzindu-mi paşii. Ne întoarcem la bijutier, iar tipul scoate o cutiuţă. Îmi feresc privirea, dar văd cu coada ochiului cum dă la iveală un inel de aur. Nenea Barbă se întoarce să mi-l arate, indicând cuvintele gravate pe partea interioară: *S.L. 1944*. Îl întinde spre mine, iar eu ştiu că se aşteaptă să-i dau mâna, ca să mi-l pună pe deget.

Dar nu vreau. Inelele sunt pentru fete. În loc să întind mâna, încep să-mi scarpin piciorul.

El se apleacă, luându-mă de mână.

— *S'il te plaît, Samuel*.

Simt că înlemnesc când îmi împinge inelul pe deget. Mă simt ca un câine cu o zgardă nouă şi strălucitoare. Apoi Nenea Barbă mă sărută, ţinându-şi mâinile pe umerii mei şi privindu-mă în ochi.

— *Je t’aime, mon fils*.

Abia aştept să ajungem acasă şi să mă scarpin liniştit pe picioare. Simt că îmi iau foc.

Când ne întoarcem, Falsa Mamă nu este acolo. Mă duc în dormitorul meu, mă aşez pe pat şi îmi ridic cracul pantalonilor. Petele de carne roşie şi iritată se măresc. Le scarpin, înfigându-mi unghiile în piele. Îmi face bine. Îmi simt acum pielea fierbinte şi amorţită. Ştiu că durerea va apărea mai târziu.

Mă aşez la birou, uitându-mă ţintă la mâna mea, la degetul meu, la inel. Mă întreb cât valorează. Pun pariu că e aur adevărat. Nenea Barbă intră în cameră zâmbindu-mi de parcă totul ar fi bine. Mă uit în altă parte, cu ochi goi. Îşi lasă o mână pe umărul meu şi se întinde după o carte de pe raftul de deasupra biroului.

— *Est-ce que tu connais Tintin?*

Ştiu că este o întrebare despre carte, dar nu o înţeleg, aşa că rămân nemişcat, holbându-mă la perete şi ignorându-l pe Nenea Barbă.

— *Samuel, Tintin est un garçon qui vit de grandes aventures. Je vais te lire une histoire.*

Ceva cu aventuri, presupun. Continui să mă uit la perete.

Apoi începe să citească, iar vocea i se schimbă. Privirile îmi sunt atrase de el, împotriva voinţei mele, când vorbeşte cu vocea macabră a personajului negativ, apoi mârâie ca un căţel. Întoarce capul către mine când arată cu degetul spre imagini. Văd un câine alb şi personajul negativ, a cărui faţă este acoperită cu păr.

— Milou, spune el, arătând spre câine.

Arăt şi eu către barba din imagine, apoi către barba lui.

Râde.

— *Oui, oui, barbe. J’ai une barbe aussi*.

Aha, deci „barbă” se zice *barbe*. Acum pot să-i spun Nenea Barbe.

Arată apoi spre câine.

— *Chien*.

Dar nu vreau să mai învăţ alte cuvinte. Îmi întorc privirea de la carte.

El nu se lasă, se foieşte de colo colo prin cameră, reproducând voci haioase, încercând să îmi arate imaginile. Dar eu mă holbez mai departe la perete. Aş vrea să plece, ca să îi scriu mamei.

Într-un final, închide cartea şi o pune la loc pe raft. Camera pare deodată foarte tăcută şi îl simt că se uită la mine. Mă prefac că sunt o statuie şi stau pe scaun fără să-mi clintesc nici un muşchi. Dacă reuşesc să devin invizibil, ar putea să renunţe şi să plece...

În schimb, el îmi toarnă un şir de cuvinte în franceză. Îmi îngrop capul în palme, apoi îi simt mâna odihnindu-se pe ceafa mea. Aştept să plece odată.

În cele din urmă, părăseşte camera. Acum îi pot scrie mamei. Nu am voie, aşa că va trebui să păstrez secretul, apoi va trebui să găsesc o modalitate de a trimite scrisoarea. Pun stiloul pe hârtie şi îl apăs, trăgând în sus înainte pentru a alcătui litera M, dar nu iese nimic. Apăs mai tare. De data aceasta, lasă doar o zgârietură. Care-i faza cu stiloul ăsta afurisit? Îi ridic de pe hârtie, strângându-i peniţa între degete. Deodată, împroaşcă cu cerneală peste tot. Stilou tâmpit! Îl arunc într-un colţ al biroului. Refuz să plâng. Refuz.

Aud că intră cineva în cameră, dar nu ridic privirea. Apoi simt o mână care mă mângâie pe spate şi aud pe cineva ridicând stiloul şi oftând. Mirosul floral îmi spune că este Falsa Mamă. Trag cu ochiul şi o văd cum scutură stiloul, apoi aşterne peniţa pe o coală albă. Cu coada ochiului, văd

cum scrisul ei curge cu uşurinţă din stilou. Ridic un pic capul, ca să văd ce scrie.

Cher Sam
Noi te iubim – *nous t'aimons*
Te rog – *s'il te plaît*
Dă-ne – *donnes-nous*
O şansă – *une chance*

Pune stiloul jos, în faţa mea. Eu desenez cu el un cerc, pentru a-l testa. Acum funcţionează.

Scriu: *Vreau să mă duc acasă*. Apoi stiloul se blochează din nou şi împroaşcă cerneală. Mi se pune un nod în gât. Dar nu plâng. În schimb, înfig peniţa fină în hârtie, încă o dată şi încă o dată.

Ea se întinde spre mâna mea şi o prinde strâns. Nu o mai pot mişca acum. Îngenunchează lângă mine, apucându-mi şi cealaltă mână. Încearcă să mă tragă spre ea.

Rămân nemişcat şi tot corpul îmi înţepeneşte. Mă trage mai tare. Eu mă trag înapoi. E ca o luptă. Simt cum încep să respir mai greu. Apoi îl văd pe Nenea Barbă în prag.

— Sarah!

E roşu la faţă.

— Ce faci?

65

Paris, 20 august 1953
Sarah

Nu ştie cum să-i fie mamă. Nu a avut timp să înveţe. E prea greu să ţi se dea deodată un copil, un copil cu un caracter deja format. Cu o descumpănire cruntă, se

întreabă dacă nu cumva este prea târziu. Şi-a pierdut copilul pentru totdeauna şi acest copil necunoscut i-a luat locul. Ei încearcă să creeze aparenţa unei vieţi normale, dar nimic nu mai este normal. Deşi epuizată, atât fizic, cât şi mental, noaptea nu reuşeşte să adoarmă.

— Nu te mai foi, Sarah, te rog, mă tot trezeşti.

— Nu ştiu cum de poţi dormi!

— Trebuie. Avem nevoie de toate forţele pentru a ne ocupa de Samuel.

— Dar nu-l auzi cum plânge?

— O să se oprească în scurtă vreme. Are nevoie de timp pentru a se adapta la noua lui viaţă. Ştiu că îi este greu, dar va trece peste această fază şi va fi mai puternic.

— Mai puternic? Dar cu ce preţ?

— Sarah, ce vrei să fac?

Din glasul lui obosit răzbate tot mai mult sentimentul crescând de frustrare.

— Nu înţeleg cum poţi dormi liniştit în timp ce el plânge. Eu nu pot.

— De asta au nevoie copiii şi de taţi, nu numai de mame. E firesc să fii mai moale decât mine, dar trebuie să rămânem fermi pe poziţii şi să nu cădem pradă milei. Nu aşa îl vom ajuta să se dezvolte şi să descopere cine e cu adevărat.

— Cine e cu adevărat? Este un băiat de nouă ani, aflat într-o ţară străină, după ce a fost despărţit brutal de singura familie pe care a cunoscut-o vreodată.

— Sarah, te rog. Vorbim despre asta mâine-dimineaţă. Acum trebuie să dormim.

Sarah se întoarce cu spatele la el şi lacrimile îi curg pe obraji, dar nu scoate nici un sunet. David are dreptate, desigur: trebuie să îşi adune forţele pentru a se ocupa de băieţelul acela furios şi dezrădăcinat care le-a fost dat.

David a fost mereu cel puternic, dar ea ştie că şi el suferă; doar că refuză să îşi înfrunte îndoielile. Se preface că ele nu există, pretinde că totul va fi bine odată ce Samuel se va adapta la noua lui viaţă şi că, dacă sunt consecvenţi şi răbdători, copilul lor se va întoarce la ei. Oftând în tăcere, trage păturile într-o parte, se ridică în capul oaselor şi îşi coboară picioarele din pat.

— Mă duc să beau apă, şopteşte ea, cu vocea frântă.

— Nu te duce la el, şopteşte David. Nu vei reuşi decât să înrăutăţeşti lucrurile.

Să le înrăutăţesc? se gândeşte ea. *Cum pot fi mai rău de atât?*

Înaintează pe lângă pat, pe pipăite, şi deschide uşa care dă spre coridor. Trebuie să treacă prin faţa camerei lui pentru a se duce la bucătărie. Îşi lipeşte urechea de uşă. A tăcut. A auzit-o venind? Probabil că nu vrea ca ea să intre. O urăşte. Îi simte ura ca pe un câmp pe forţă care îl înconjoară.

Dar simte nevoia să îl vadă, să îl atingă, să ştie că e cu adevărat acolo. Încă nu îi vine să creadă că fiul ei s-a întors. Apasă încetişor pe clanţă şi deschide uşa, fără un zgomot. Mergând în vârful picioarelor spre patul lui, încearcă să-l audă răsuflând, dar nu reuşeşte. Se lasă pe vine, vrând să verifice că e acolo. Pune o mână pe pătură şi şi-o trece peste suprafaţa ei, până îi simte conturul solid. Ştie că e treaz şi că îşi ţine respiraţia, încercând să o gonească din cameră cu forţa minţii.

— Sam, şopteşte ea. *Je t'aime de tout mon coeur*.

Tot nimic. Apoi scoate un oftat lung şi îl simte cum se cutremură. Îi mângâie trupul prin pătură, murmurând încet. Apoi începe să cânte.

Dodo, l'enfant do
L'enfant dormira bientôt.

El întoarce capul, iar ea îi simte răsuflarea caldă pe obraz.

— Poţi să pleci acum? zice şi se răsuceşte iar cu faţa la perete. Lasă-mă în pace.

66

Paris, 2 septembrie 1953
Sarah

Astăzi este o zi mare pentru toţi copiii din Franţa – *la rentrée*. Viaţa revine în sfârşit la normal după două luni de vacanţă de vară. Cei care îşi permit, ba chiar şi cei care nu îşi permit, părăsesc de obicei Parisul în august, iar cei care rămân în urmă se bucură de străzile aproape pustii. Sarah şi David adoră Parisul în august şi nu pleacă niciodată din oraş; în schimb, profită de lipsa maşinilor pentru a se plimba cu bicicleta, prin Jardin du Luxembourg, apoi de-a lungul Senei, până la Canalul Saint-Martin, unde fac un popas ca să bea un pahar de vin la una dintre cafenele.

Sarah îşi aminteşte de emoţia şi de teroarea pe care le simţea în copilărie în ziua reînceperii şcolii. Listele cu elevii din fiecare clasă, lipite pe zidul din curtea şcolii, părinţii şi copiii care se înghesuiau în faţa lor, nerăbdători să îşi descopere profesorii şi colegii din acel an. Se bucură că poate face în sfârşit acelaşi lucru împreună cu copilul ei. David va veni şi el, iar ea ştie că aşteaptă acest moment cu la fel de multă nerăbdare ca şi ea. Îi va ajuta să aşeze întru câtva lucrurile pe un făgaş normal. Acum au nevoie de rutina vieţii de zi cu zi. Le-a fost greu să-l distreze pe Samuel; nu îl interesează nimic, nici măcar Turnul Eiffel. A

privit peste balustradă, cu ochi goi, refuzând să se lase impresionat.

— Să-l trezesc pe Samuel? întreabă David, intrând în bucătărie, unde ea prepară micul dejun.

Se întoarce ca să se uite la el.

— Nu sunt sigură că a înţeles ce se întâmplă azi.

— Ştiu. Am vorbit cu el aseară şi i-am citit povestea aceea despre copilul care începe şcoala. Am arătat spre imagini şi apoi spre el, dar nu ştiu niciodată ce gândeşte.

— Nu. Încă nu ne împărtăşeşte nimic.

— Dă-i timp. Îmi dau seama că a reţinut câteva cuvinte în franceză, împotriva voinţei sale, desigur, zice el, trăgându-se de barbă. Îi va face foarte bine să înceapă şcoala. Nu va avea de ales şi va învăţa limba. Va trebui, pentru a supravieţui.

— Sper că nu-i va fi greu. Ştii, copiii pot fi foarte răi cu cei care sunt... altfel. Dar el nu este altfel, nu-i aşa?

— Nu-ţi face griji. Am vorbit cu directorul şi mi-a promis să aibă grijă de el, zice David, punând o mână pe umărul ei. De cum va intra într-o rutină şi se va împrieteni cu alţi copii de vârsta lui, lucrurile se vor aşeza treptat de la sine. Într-o zi, va înţelege că facem toate astea pentru că îl iubim.

Sarah încuviinţează din cap.

— Da, hai să-l trezim acum. Micul dejun e gata.

David bate la uşa lui Samuel, deschizând-o în acelaşi timp.

— Samuel, *c’est l’heure*!

Silueta din pat nu se mişcă. Sarah îl priveşte din prag pe David, care se apropie şi pune o mână pe pătură.

— *C’est l’école aujourd’hui*. Şcoala.

— Ce?

Samuel se întoarce ca să îl privească, iar Sarah îşi dă seama din groaza care i se citeşte pe chip că înţelege.

Intră în cameră şi deschide şifonierul. Îi scoate pantalonii negri, călcaţi, şi o cămaşă gri, apoi le aşază pe pat lângă el.

El se ridică în cap şi scutură din cap.

— Nu, fără şcoală! Nu vreau să merg! Nu ştiu franceză.

Sarah se uită la el, înţelegând ce spune, dar negăsind nici o replică. Arată spre hainele de pe pat şi pleacă din cameră. David o urmează.

Îşi beau cafeaua în bucătărie aşteptând ca fiul lor să apară. Trec zece minute, apoi cincisprezece. Nu are de gând să vină.

— Mă duc să-l aduc, zice Sarah şi îl lasă pe David la masă, ungându-şi o felie de pâine cu unt.

Când intră în camera lui Sam, inima i se opreşte în loc. Închide ochii, dorindu-şi să nu fi văzut nimic. El stă sub pat, iar în încăpere pluteşte un miros înţepător, de urină. Fără nici un cuvânt, se apropie de pat. Pune mâna pe vraful de haine pentru şcoală, atent călcate. Sunt ude.

Vrea să ţipe la el, să îi spună că e dezgustător. În schimb, îşi ţine răsuflarea, înăbuşindu-şi mânia, apoi întinde mâna sub pat şi îl trage afară de cot.

Nu are pe el pantalonii de pijama. Ea se uită cu groază la picioarele băiatului. Sunt pline de petice de carne vie. Se uită şi el, de parcă ar fi şi uitat de rănile lui, apoi ridică ochii spre ea, temător. E limpede că a încercat să i le ascundă.

Ea se apleacă şi îi atinge rănile. Le simte umede şi în acelaşi timp uscate.

— O, nu, Sam.

Va trebui să cheme doctorul. Nu se poate duce la şcoală în halul ăsta.

Când se întoarce în bucătărie, David este încă la masă, aşteptându-şi răbdător familia.

— David, avem o problemă.

Aşteaptă ca el să se întoarcă şi să se uite la ea.

— Samuel are o erupţie groaznică pe picioare. Va trebui să chem doctorul.

— Ce? Aşteaptă. Lasă-mă să văd mai întâi.

Sarah merge în urma lui David, care iese din bucătărie, traversează coridorul şi intră în camera lui Sam. Copilul este acum aşezat pe pat, cu o pătură peste picioare. David strâmbă din nas, întorcându-se spre Sarah.

— Ce miroase aşa urât?

— Lasă asta acum. Uită-te la picioarele lui.

David întinde mâna, gata să tragă pătura într-o parte, dar Sam ţine de ea. David se dă în spate, iar încruntătura i se adânceşte.

— A făcut în pat? Şi care-i treaba cu picioarele lui?

— E rană vie. Trebuie să vezi.

David se întoarce din nou spre Sam şi îngenunchează în faţa lui.

— Lasă-mă să mă uit.

Trage cu blândeţe de pătură într-o parte.

Sarah simte că i se frânge inima privindu-l pe sărmanul copil cum stă acolo, expus.

Deodată, Sam sare în picioare şi fuge din cameră. Uşa de la intrare este dată de perete. Probabil că s-a dus să se ascundă în toaletă.

David stă pe podea acum, cu chipul palid ca moartea, şi priveşte în gol.

— Ce ne facem, Sarah? Ce ne facem?

— Nu ştiu. Chem un doctor. Avem nevoie de ajutor.

— Cheamă-l pe polonez. Ştie engleză. Samuel are nevoie să vorbească cu cineva. Eu mă duc să văd dacă e la toaletă şi îl aştept să iasă.

Dar nu iese, iar după o oră soseşte doctorul. Sarah şi David îi explică situaţia şi îl lasă să-i vorbească lui Samuel prin uşa încuiată.

După cincisprezece minute lungi, Sam iese. Sarah şi David îi îngăduie doctorului să îl examineze între patru ochi, conştienţi că prezenţa lor nu ar face decât să înrăutăţească situaţia. Aşteaptă în bucătărie. Ciocolata caldă a lui Sam s-a răcit, iar Sarah simte cum i se răspândeşte în tot corpul sentimentul de respingere profundă.

Pe chipul lui David citeşte aceeaşi nefericire şi aceeaşi descurajare pe care le simte şi ea.

— Îl iubesc atât de mult, spune el. Orice ar face, nu voi înceta niciodată să îl iubesc.

Sarah se uită la el, la ridurile pământii din jurul ochilor, la gura lui tristă, cu colţurile lăsate în jos.

— Ştiu. Aşa simt părinţii.

— Aşa să fie? E foarte dureros.

— Da, este, încuviinţează Sarah şi se aşază pe scaun, greoaie.

— Nu ştiu ce putem să mai facem pentru el. Cinstit spun, nu ştiu.

— Eu ştiu. Tot ce vrea e să se ducă acasă.

Lacrimi tăcute îi cad pe obraji.

David se aşază lângă ea şi o înconjoară cu braţele.

— Casa lui este aici. Noi suntem părinţii lui.

— Nu şi în ochii lui, nu-i aşa?

— Încă nu. Dar într-o zi va accepta adevărul. Trebuie să-i arătăm că nu renunţăm la el, spune şi apoi se opreşte, încruntat. Am trecut noi prin lucruri mai rele şi am

supravieţuit. Când eu eram slab, tu erai puternică. Iar acum voi fi eu puternic pentru tine.

Întinde mâna spre mâna ei, dar Sarah nu ştie ce ar putea face ca să o ajute.

— Eczemă, le zice doctorul când iese din cameră. Probabil agravată de stres.

Le dă o reţetă pentru diferite pastile şi alifii. Când îl conduc la ieşire, doctorul se întoarce spre ei.

— Este o situaţie foarte dificilă. Trebuie să fiţi foarte răbdători şi blânzi.

67

Paris, 3 septembrie 1953
Sarah

În ziua următoare, Sarah hotărăşte să facă lecţii cu Sam acasă. Şcoala mai poate aştepta. Psihologul a spus că, prin imersiune totală, va învăţa franceza în şase luni; că va veni de la sine, aşa cum un copil mic învaţă să vorbească. Dar Sarah îi simte rezistenţa ca un zid care îl înconjoară. Copiii mici nu opun o asemenea rezistenţă, care să împiedice achiziţia lingvistică. Nu este deloc acelaşi lucru.

Hotărăşte să ia frâiele în mână, să îl implice pe Sam mai mult, în loc să îl lase să stea toată ziua bosumflat.

Are un joc de memorie pe care l-a cumpărat înainte de sosirea lui. Îl pot juca împreună în franceză. Trebuie să împerechezi puiul de animal cu animalul adult. Aşa îl poate învăţa numele animalelor.

Îl ia de mână şi îl duce în camera de zi. El se lasă condus. Îl aşază în fotoliul verde şi moale care i-a aparţinut bunicii

ei. Apoi se întoarce spre dulapul din lemn închis la culoare, unde ţin fotografii, cărţile poştale primite şi noile jocuri. Pune cartonaşele pe măsuţa de cafea din sticlă şi le amestecă, cu faţa în jos. Apoi întoarce prima carte. Este un pui de cangur.

— *Kangourou*.

Se întinde după următorul cartonaş; este un pui de leu.

— *Lion*.

Sam se uită la ea de parcă ar fi nebună, dar ea îi răspunde cu un zâmbet.

— E rândul tău.

Pentru o clipă, rămâne nemişcat, privind înainte, cu ochii goi. Apoi, încetişor, se întinde după un cartonaş şi îl întoarce. Este un pui de pisică. Întoarce un altul. Este o pisică.

— Ai câştigat!

Se bucură nespus când îl vede întinzând mâna după un alt cartonaş. Participă la joc! Nu trebuie să se entuziasmeze prea tare, este doar începutul, dar, pentru prima dată, vede o luminiţă lucind la capătul unui tunel lung şi întunecos. Apoi, fără nici un cuvânt, Sam dispare înapoi în camera lui.

La prânz, mănâncă un sendviş *croque monsieur*. E unul din puţinele preparate ce pare să-i fie pe plac. După prânz, se hotărăşte să îl ducă în Jardin du Luxembourg. Este departe, dar iau metroul. Ştie că îi plac trenurile. Feţişoara lui se luminează toată de fiecare dată când vede un tren ieşind din tunel.

Ajunşi în parc, Sarah îl lasă să cuprindă totul cu privirea, arătând din când în când spre câte ceva şi rostind rar cuvântul în franceză. El se uită la ea, dar nu repetă. Ea nu insistă. Cu paşi mici. Merg pe lângă lac, oprindu-se pentru a privi bărcuţele miniaturale care plutesc pe apă. Sam

întoarce capul. Copiii stau pe mal, ţinând în mâini beţe lungi din lemn, gata să îşi împingă bărcile înapoi în apă, dacă se apropie de margine.

Sarah face un semn către bărcuţe.

— Vrei să încerci?

El clatină din cap, iar ea ştie că a înţeles.

De lac se apropie o furgonetă cu îngheţată. Sarah decide să nu îl întrebe ce doreşte, ci bagă direct capul pe gemuleţul maşinii.

— Cu vanilie, vă rog.

Apoi se uită la Sam.

— Iar pentru tânărul domn? întreabă vânzătorul de îngheţată, urmărindu-i privirea. Cu ciocolată? Cu căpşune?

Ea îl urmăreşte cu atenţie pe Sam, întrebându-se pentru o clipă dacă va refuza să răspundă.

— Cu ciocolată, spune el în cele din urmă.

Bărbatul zâmbeşte larg.

— Englez sau american? întreabă el.

— American, răspunde Sam, iar mândria îi răsună în voce.

— *Oh là là,* ’otdog!

— Aveţi hotdog? zice Sam, părând încântat pentru prima dată de când a sosit.

— *Main non!* Nu! Aici suntem în Franţa! Nu avem hotdog, zice bărbatul râzând şi se întoarce cu spatele pentru a scurma în cutiile cu îngheţată.

Revine cu o cupă perfectă de îngheţată închisă la culoare, aşezată pe un cornet şi lucind în soarele verii târzii.

Sam face un pas înainte şi întinde mâna după cornet.

— Mulţumesc.

— *Merci*, zice bărbatul, făcându-i cu ochiul.

Sam îl ignoră, iar Sarah simte că roşeşte, vădit ruşinată.

Lingându-şi îngheţata, Sam se apropie de locul de joacă. E plin de copilaşi care se tăvălesc în nisip sau se dau pe

tobogane. Mamele stau pe băncile din apropiere, sporovăind. Sarah nu îşi poate reprima un puseu de regret la gândul anilor pe care nu i-a petrecut alături de Sam. Aşezat lângă ea, băiatul stă atât de nemişcat, încât ea îi simte tristeţea care i se prelinge prin piele. Îşi dă prea bine seama cât de dor îi este de casa lui. E prea mult de îndurat pentru un băieţel. Simte că e nemiloasă, nemiloasă pentru că şi-a vrut copilul înapoi.

În seara aceea, David se întoarce de la lucru cu un pachet mare, dreptunghiular, învelit în hârtie maro. Sarah îşi dă imediat seama ce este. Îl priveşte ţintă, cu o expresie sfidătoare. I-a spus că nu va mai cânta niciodată şi totuşi, iată-l acum, stând în faţa ei, cu o vioară sub braţ.

— Nu, David.

Vrea să plângă, să ţipe, să fugă de el. Cum a putut? Doar ştie bine ce simte ea.

— Sarah, te rog, zice el, fixând-o cu privirea. Nu crezi că ne-au răpit destule?

Trece pe lângă ea şi intră în camera de zi.

Ea aşteaptă afară, rămânând nehotărâtă lângă uşă, auzindu-l cum scoate hârtia şi deschide cutia. Apoi ciupeşte o coardă, iar ei îi stă inima în loc. Nu poate să respire. Îi revin toate amintirile: acordajul dinaintea concertului, emoţia de a cânta în faţa unui public, frumuseţea pură a muzicii. Credea că totul aparţine celeilalte lumi – cea pe care a lăsat-o în urmă. Face un pas în camera de zi şi îl vede pe David ghemuit peste vioară, ciupind cu delicateţe coardele. Apoi vede lacrimile mute care îi curg pe obraji şi se opresc pe lemnul lustruit.

Se aşază lângă el şi îi ia instrumentul din braţe. De data aceasta, ciupeşte ea însăşi coardele, închizând ochii în timp ce ajustează cheile pentru a obţine nota corectă. Grija călduroasă pe care el i-o poartă îi arde pielea. O vrea

înapoi. Simte lucrul acesta. Dorul lui după femeia pe care o cunoştea este palpabil.

După ce termină cu acordajul, se ridică şi pune vioara sub bărbie. Cu cealaltă mână, ia arcuşul şi îl duce atât de mult în spate, încât pare că se pregăteşte să tragă o săgeată. Aşa se şi simte – ca şi cum ar intra în luptă. E timpul să lupte din nou pentru a-şi recăpăta viaţa de odinioară. Adunându-şi tot curajul, interpretează primele acorduri din *Eine kleine Nachtmusik* de Mozart, partitura preferată a lui David.

În timp ce cântă, îl priveşte cu luare-aminte pe soţul ei. *Este pentru tine*, îi spune ea, fără vorbe. *Pentru tine*.

Sunt atât de absorbiţi unul de altul, încât nici nu-l observă pe băieţelul care stă în pragul uşii, urmărind şi ascultând, cu o expresie de uimire pe chip. Când Sarah îi simte într-un final prezenţa şi se uită spre el, copilul nu întoarce capul, aşa cum face de obicei, ci o priveşte fix în ochi. Ea îşi aminteşte de pruncul care se uita spre ea în timp ce îl alăpta. În sfârşit, a întrezărit ceva din copilul pe care l-a lăsat în urmă. Continuând să-l privească drept în ochi, cântă mai departe fără să greşească nici o notă, iar sufletul i se înalţă odată cu muzica.

68

Paris, 14 septembrie 1953
Sam

Mă trimit la şcoală. Oricât aş urî clipa asta, nu voi plânge. Îmi amintesc de scrisoarea lui tati. Sunt mai curajos decât îmi pot închipui. Eu şi Falsa Mamă mergem aproape lipiţi

unul de altul, dar ea este când pe trotuar, când pe stradă, pentru că trotuarele sunt atât de înguste aici. Inima îmi bate tare, ca şi cum aş fi alergat o sută de metri, ceea ce nu am făcut. Nu fac decât să merg.

Când ajungem, văd o mulţime de copii intrând pe porţile şcolii. Mă opresc şi ridic privirea deasupra intrării: *L'École des Hospitalières-Saint-Gervais*. Sună mai degrabă a spital decât a şcoală. Poate că este o şcoală pentru copii bolnavi. Cred că aşa sunt şi eu de ceva vreme.

Toţi ceilalţi copii intră singuri, dar *ea* vine cu mine şi străbatem împreună un coridor acoperit cu o mochetă cenuşie, care face ca zgomotele să pară atenuate şi toată atmosfera să fie foarte tăcută. Îmi dau seama că suntem pe drum spre biroul directorului. Presupun că vrea să mă întâlnească mai înainte, pentru că sunt nou-venit şi probabil un caz special. Aşa spun oamenii când vorbesc despre copiii răi.

Ne oprim în dreptul unei uşi pe care este scris un nume: *Monsieur Leplane*. Falsa Mamă mă priveşte şi văd că este la fel de speriată ca şi mine. O privesc drept în ochi, ca şi cum nici nu mi-ar păsa, deşi, în realitate, mă doare burta şi picioarele mă mănâncă îngrozitor.

Bate la uşă şi ne deschide un omuleţ cu părul negru şi înfoiat.

— *Entrez, entrez*, ne pofteşte el, de parcă ar fi pe fugă.

După ce intrăm, se duce în dreptul biroul său, pe care sunt aşezate teancuri întregi de cărţi, gata, parcă, să se prăvălească la podea. Îşi coboară ochelarii pe nas şi mă priveşte pe deasupra lor.

— *Bonjour*, Samuel.

Ştiu că aşteaptă să spun ceva, să vadă dacă vorbesc franceza, dar încă nu reuşesc să pronunţ cuvintele franţuzeşti. Nici când aş vrea. Ca, de pildă, acum.

— Bună ziua, murmur eu.

Se uită chiorâş la mine, apoi la Falsa Mamă, şi spune ceva în franceză.

Ea se apleacă până în dreptul ochilor mei şi îmi şopteşte blând:

— *Au revoir, Sam.*

O ignor. Dar apoi iese din cameră şi brusc nu mai vreau să mă aflu aici, singur.

Monsieur Leplane se aşază la biroul său plin de cărţi.

— *Samuel, assis-toi*, zice, arătând spre un scaun.

Fac cum mi s-a spus, punându-mi palmele sub şezut. Dacă aş avea mâinile libere, sunt sigur că aş începe să mă scarpin. Din fotografiile atârnate pe peretele din spatele biroului mă ţintuiesc cu privirile şiruri întregi de elevi serioşi.

— Tatăl tău mi-a spus o poveste.

Vorbeşte englezeşte!

Îşi scoate ochelarii ca să mă vadă mai bine.

— Samuel, ştim că ţi-e greu, dar aici e locul tău. Aceasta este adevărata ta casă, zice şi îşi pune din nou ochelarii. Iar noi vom face tot ce putem pentru a te ajuta să te adaptezi la noua ta viaţă de aici. Nu va fi uşor, cel puţin nu la început, dar când vei începe să te împrieteneşti cu alţi copii... cumva, lucrurile se vor.... aşeza de la sine.

Nu mă pot abţine; îmi scarpin piciorul prin cracul pantalonilor. Pare un om bun şi vorbeşte foarte bine engleza, dar înţeleg că este de partea *lor*. Nu a mea. Nimeni nu e de partea mea. Simt că mi se pune un nod în gât, la gândul acesta. Clipesc repede, ca să-mi gonesc lacrimile. Nu voi plânge. Refuz.

— Permite-mi să-ţi spun câte ceva despre istoria acestei şcoli, zice el încet. Are legătură cu istoria ta, dar a ta are un final mai fericit.

E o poveste tâmpită! îmi vine să îi strig. Dar nu o fac. Continui, în schimb, să mă scarpin.

— În dimineaţa zilei de 16 iulie 1942, cu numai doi ani înainte de naşterea ta, aproape toţi copiii din această şcoală au fost arestaţi. Până în septembrie, rămăseseră doar patru. Îţi poţi imagina? Să aresteze copii? Ştii ce vină aveau?

Cred că ştiu răspunsul, dar nu spun nimic.

Se uită la mine, aşteptând.

— Că s-au născut într-un loc nepotrivit? mormăi eu.

— Da, s-ar putea spune şi aşa. Erau evrei într-o perioadă când era o crimă să fii evreu.

Încă nu înţeleg prea bine ce înseamnă să fii evreu – pare să fie ceva legat de religie. Ştiu că Hitler îi ura pe evrei. Voia să îi ucidă pe toţi, chiar şi pe bebeluşi.

— Naziştii au hotărât că este o crimă să fii evreu.

— Tatăl meu *nu* a fost nazist! Nici măcar nu-l cunoaşteţi!

— Ştiu că nu a fost, Samuel. Nu asta am spus.

Se ridică, vine lângă mine şi îmi pune o mână pe umăr.

— Tatăl tău, Jean-Luc, a făcut un lucru foarte curajos. Te-a salvat de nazişti. Nu despre el vorbeam. Jandarmii francezi au fost cei care i-au arestat pe copii şi i-au dat pe mâna naziştilor. Cred că mulţi oameni au făcut lucruri pe care le regretă. Aşa se întâmplă când e război.

— Îl iubesc pe tata, e cel mai bun tată din lume, spun eu, înghiţind în sec.

— Ai dreptate să-l iubeşti, Samuel. Nimeni nu îţi cere să nu-l mai iubeşti. Dar, ştii, şi mama ta de aici a făcut un lucru foarte curajos, pe care multe mame nu ar fi destul de puternice să-l facă. Chiar dacă aveai numai o lună, te-a dat, pentru că ştia că era singura ta şansă de a supravieţui. A pierdut toţi acei ani alături de tine, iar acum te vrea înapoi. Poţi înţelege lucrul acesta?

Ridic din umeri. Nu vreau să mă gândesc la ea.

El se uită ţintă la mine, aşteptând să zic ceva.

— Nu sunt proprietatea ei, şoptesc eu.

— Sigur că nu. Nimeni nu este proprietatea altei persoane, dar locul copiilor este alături de părinţii lor.

— Părinţii mei sunt în America.

— Aşa ai crezut. Dar acum ştim că părinţii tăi sunt aici, în Franţa.

— Nu! Mama şi tatăl meu adevăraţi sunt în America.

— Iar într-o bună zi vei fi destul de mare ca să te duci şi să-i vizitezi singur, dar acum trebuie să dai o şansă acestei noi vieţi. Este o ocazie minunată pentru tine; poţi învăţa franceza, îţi poţi descoperi istoria, poţi învăţa despre o altă cultură...

— Dar eu nu vreau. Urăsc locul ăsta.

Directorul se scarpină în cap, privindu-mă ca şi cum ar încerca să găsească o soluţie. Poate că meditează la problema mea. Am sentimentul că ar putea înţelege mai multe decât poliţiştii şi psihologul acela cu care am discutat. Nici unul dintre ei nu a înţeles că sunt american, şi nu francez.

— Destulă istorie pentru astăzi, zice el şi se uită la ceas. Să ne gândim la viitor acum. Pentru un viitor mai bun, trebuie să îi educăm pe tineri, nu-i aşa? Aşa că hai să trecem la treabă.

Şi el e la fel ca toţi ceilalţi. Nu vrea să mă ajute. Îmi şterg faţa, spunându-mi că voi ajunge înapoi acasă, în America. Într-o zi voi ajunge acasă, jur.

— Să mergem să îţi cunoşti colegii, spune el.

Când ajungem în clasă, văd că fiecare copil stă la un pupitru din lemn. Se ridică toţi în picioare.

— *Bonjour, Monsieur Leplane*, spun ei în cor, apoi se aşază la loc pe scaune.

Învăţătoarea este o doamnă cu părul lung, negru şi cârlionţat, şi tenul măsliniu. Îmi zâmbeşte cu nişte ochi căprui şi calzi care îmi amintesc de mama. Îmi pune o mână pe umăr şi mă conduce în faţa clasei. Nu sunt sigură ce zice când mă prezintă, dar aud „*Les États-Unis*”, care înseamnă America. Copiii se uită la mine, măsurându-mă din priviri. Nu zâmbesc, nici ei şi nici eu.

Sunt aşezat lângă un băiat pe nume Zack. Spre uşurarea mea, îmi zâmbeşte larg când mă aşez pe scaun. Pare de treabă, cu surâsul lui care îi dă la iveală strungăreaţa.

— Sunt pe jumătate american, zice el. Stai pe lângă mine.

În sfârşit, cineva cu care să vorbesc.

Învăţătoarea îmi găseşte în penar *le stylo plume* şi mi-l pune în mână.

Zack mă lasă să copiez de la el, dar e mult de scris, iar mâna începe să mă doară. Simt că îmi creşte o băşică pe partea interioară a degetului mijlociu.

Când sună clopoţelul, îl urmez pe Zack în curtea şcolii.

— Tata e american, zice el în timp ce ne îndreptăm spre ieşire. A cunoscut-o pe mama când au venit americanii să elibereze Parisul. A sărit din camion când a zărit-o în mulţime şi a sărutat-o. Toţi soldaţii americani sărutau franţuzoaice, râde el. Maman spune că erau atât de fericite că au scăpat de nazişti, încât îi sărutau şi ele.

Nu ştiu ce să spun, aşa că mă mulţumesc să-i zâmbesc drept răspuns.

— Asta se petrecea în 1944, iar eu m-am născut în 1945, zice el mândru.

Înseamnă că este cu un an mai mic decât mine. Cred că m-au pus într-o clasă mai mică din cauză că nu ştiu bine franceza. Îmi vine rău de tot să fac pipi şi picioarele mă mănâncă din nou.

— Am nevoie la baie.

Se uită la mine o clipă înainte de a răspunde.

— Uite, îmi zice, arătând spre o clădire îngustă din beton.

O iau la fugă într-acolo. Când ajung, dau de un grup de băieţi care stau de vorbă. Mă vor pune la încercare, o ştiu sigur. Ţin capul sus, evitându-le privirile reci când trec pe lângă ei. Uşile sunt deschise şi văd că toaletele sunt aceleaşi găuri în pământ. Nu-i nimic, îmi spun. Trebuie să mă uşurez rapid; mă ţin de azi-dimineaţă. Mai vreau şi să mă scarpin pe picioare. Intru într-o toaletă, dar uşile nu au încuietori şi pute a caca. Mi se întoarce stomacul pe dos şi simt dintr-odată că nu mai am nevoie să fac. Nu mai vreau decât să ies, dar trebuie să trec din nou de grupul de băieţi. Fac greşeala de a-i privi.

Ei încep să fluiere în barbă. Nu ştiu ce să fac.

Unul dintre ei mă împinge cu putere într-una din cabinele de toaletă. Picioarele îmi alunecă. Întind o mână, ca să mă sprijin de perete. Îl simt slinos. Voma mi se ridică până în gât şi aud râsete în spatele meu.

Apoi sună clopoţelul şi îi aud pe băieţi fugind. Îmi înghit voma şi mă grăbesc să îmi trag pantalonii în jos, chiar în clipa în care urina începe să mi se scurgă pe picioare.

Când îmi regăsesc clasa, toată lumea scrie în tăcere. Învăţătoarea îmi zâmbeşte, arătând spre locul meu.

— Te-ai rătăcit? îmi şopteşte Zack când mă aşez.

Dau din cap că da. Nu voi plânge. Refuz să plâng.

Sunt multe cuvinte de copiat şi mă las în voia acestei sarcini plictisitoare. După o vreme, clopoţelul sună din nou.

— Ne vedem după prânz, zice Zack, în timp ce ieşim din clasă.

— Poftim?

— După prânz, repetă el.

Mergem acasă la prânz?

Falsa Mamă se află acolo, la poartă, cu restul mamelor. O văd cum se uită după mine, iar venele i se iţesc pe gâtul lung. Îmi cobor capul, pierzându-mă în grupul de copii. Aş putea să mă ascund de ea şi să fug! Reţin această informaţie importantă pentru mai târziu, lăsându-mă purtat de valul de copii.

În drum spre casă, ne oprim la brutărie, ca să luăm o baghetă. O înşfac din mâna doamnei şi, în vreme ce ne continuăm drumul, rup bucăţele din ea şi mi le îndes în gură.

Aştept ca Falsa Mamă să se supere, dar ea nu face decât să mă atingă uşor pe umăr.

— *Tu as faim après l'école, n'est ce pas?*

Crede că mi-e foame, dar nu îmi este. Vreau doar să o scot din sărite. Când ajungem la apartament, dau fuga direct la toaleta de pe coridor şi mă ghemuiesc peste gaura din podea. După aceea mă spăl pe mâini, frecând bucata de săpun între mâini până nu mai văd decât spumă. Simt că săpunul se micşorează tot mai mult.

— Sam, mă strigă Falsa Mamă. *Ça va*?

Strâng cu putere palmele una de cealaltă, astfel încât săpunul să sară pe jos, apoi îl zdrobesc sub talpă şi îl frec bine de podea, ca să o fac alunecoasă. Ies de la toaletă cu săpun pe pantof, pleoscăindu-l pe podea până în bucătărie. Fac lucruri rele pentru că ele mă fac să mă simt un pic mai bine. Înainte nu făceam astfel de lucruri; nici nu mă gândeam să le fac.

O văd că se uită şi ştiu că a văzut mizeria pe care am făcut-o. Sper că va ţipa la mine. Nu ştiu de ce, dar vreau să o scot din sărite.

— *Enlève tes chaussures, Sam*.

Se apleacă şi îmi desface şireturile. Mă uit fix la ceafa ei şi mă întreb câţi ani o crede ea că am? Patru?

O las să îmi scoată pantofii. Se preface că nici nu a văzut săpunul lipicios. Apoi ridică privirile spre mine şi văd lacrimi strălucind în ochii ei verzi. Clipeşte şi încearcă să zâmbească, dar eu ştiu că îi vine de fapt să plângă. Mă simt prost în sinea mea. Foarte prost. Fără nici un cuvânt, o urmez în bucătărie. O văd cum taie ce a rămas din baghetă şi pune feliile în coşuleţul de pâine. Apoi scoate un castron cu morcovi gratinaţi şi îl pune pe masă.

— *Assis-toi*.

Fac cum mi s-a spus şi mă aşez. Ea se aşază lângă mine şi mâncăm împreună pâinea şi morcovii. Îmi şterg farfuria cu pâine, aşa cum face şi ea. Mi-a pierit cheful să mai fiu obraznic. Apoi pune în farfuriile goale nişte carne cu cartofi. La desert avem plăcintă cu mere, iar merele sunt tăiate în felii subţiri şi egale.

— *Viens*, spune ea, după prânz.

O urmez în camera de zi, cea mai urâtă cameră din tot apartamentul, cu canapeaua aurie pentru două persoane, aflată la mijloc, şi scaune mari, din lemn, de fiecare parte a ei. Nu e nici un televizor, ci doar o vitrină plină cu cărţi.

Scoate o carte şi se aşază pe canapea, bătând uşor cu mâna pe locul de lângă ea.

Mă aşez acolo, dar numai pentru că mi-e milă de ea. Nu prea mult, totuşi – ar putea să mă lase să plec în America dacă ar vrea cu adevărat. Ţine cartea deschisă şi începe să citească cu glas tare. Nu înţeleg nici un cuvânt şi încep să îmi imaginez că îi dau lui Zack o scrisoare să o pună la poştă, pentru mama.

69

Paris, 14 septembrie 1953
Sarah

Cum e posibil ca un copil de nouă ani să adoarmă la ora unu după-amiaza? Sarah îl priveşte pe Sam căruia i se închid ochii în timp ce ea îi citeşte. Trebuie să îl scuture un pic ca să se trezească şi să îl poată duce înapoi la şcoală.

Motivul este acela că nu doarme bine noaptea. Îl aude plângând, iar uneori strigă prin somn; sunt cuvinte în engleză, tăioase, furioase, pe care ea nu le înţelege. Ziua este adesea letargic; îl găseşte încovrigat pe pat, adormit în miezul zilei. Alteori e de o agresivitate pasivă, punând la cale ceva care să îi supere. Apoi mai sunt şi picioarele lui. Toate cuvintele pe care nu le poate spune îi ies prin pielea jupuită, care plânge.

Cât timp poate lăsa toate astea să continue? David îi spune să fie puternică, să reziste, dar ea simte că sunt nemiloşi, şi nu puternici.

După prânz, când merg înapoi spre şcoală, iar Sam îşi târâie picioarele la câţiva paşi în urma ei, Sarah nu se poate abţine să nu o blesteme în gând pe Charlotte Beauchamps. De ce Dumnezeului nu i-a vorbit în franceză sărmanului copil? De ce să îl priveze de limba lui maternă? Pentru Sarah, nu are nici un sens; nu îşi poate imagina decât că Charlotte este o femeie cu puţine principii, fericită că a avut ocazia să scape din Franţa şi să îşi uite istoria, ba chiar şi propria familie.

— Salut, Sam!

Un băiat cu o claie de păr creţ vine alergând spre ei, cu un zâmbet lăţit pe toată faţa.

— Bună, Zack.

Sarah se întoarce pentru a-l privi pe fiul ei, surprinsă de intonaţia din vocea lui. Pare fericit, normal, ca orice alt copil.

Zack se opreşte şi o sărută pe Sarah pe ambii obrajii, în semn de salut. Ea îi zâmbeşte. Ce copil simpatic şi politicos.

— *J'aide Sam en français*, anunţă el, mândru. *Mon père est Américain*.

S-a dus pe apa sâmbetei metoda imersiunii! Ca să fie sinceră, nici că îi pasă; se bucură să vadă că Sam şi-a făcut un prieten.

Împreună, cei doi băieţi pornesc spre clasă, fără să arunce vreo privire înapoi. Pentru prima dată, Sarah simte că se întâmplă ceva normal cu fiul ei. Nu poate să îşi înăbuşe sentimentul de speranţă care îi înmugureşte în suflet. Merge spre casă cu un pas mai uşor, gândindu-se cât de importanţi sunt prietenii la această vârstă şi cum, cu ajutorul lui Zack, Sam va simţi în curând că aici e locul lui.

Când ajunge acasă, deschide uşa cu cheia şi intră, dar este surprinsă să audă voci venind din camera de zi. Nedumerită în privinţa motivului pentru care David se află acasă după-amiaza, se îndreaptă într-acolo.

— *Bonjour*, zice ea şi se uită la străinul care bea ceai din cele mai bune porţelanuri ale lor.

— Sarah, dumnealui e Jacob Levi. Ne-am cunoscut la sinagogă, spune David în timp ce se ridică de pe canapea.

— Mă bucur să vă cunosc.

Străinul se ridică, se apropie de ea şi o sărută pe ambii obraji.

— David mi-a spus multe despre voi şi despre povestea voastră incredibilă.

Nu acela este cuvântul pe care l-ar folosi ea. Poate tragică, teribilă, cutremurătoare, inimaginabilă, dar nu incredibilă. Nu ştie ce să spună, aşa că se apropie de canapea şi se aşază. Bărbaţii îi urmează exemplul. În aer pluteşte o tăcere apăsătoare, care o face pe Sarah să se întrebe despre ce vorbeau înainte de sosirea ei.

David tuşeşte.

— Mai este cafea rămasă, dacă vrei, Sarah.

— Nu, mulţumesc.

— Tocmai vorbeam despre Paris în timpul războiului, despre cât de înfricoşător era, spune Jacob, uitându-se la ea cu ochi întunecaţi şi gravi. Am plecat în 1939, înainte ca situaţia să devină... imposibilă. Aveam rude la New York. Ne-au primit la ele.

Se întreabă de ce simte nevoia să se justifice.

— Dacă am fi ştiut, am fi plecat şi noi, spune David, cu privirile pironite în ceaşca de cafea.

— Desigur. Dar nimeni nu îşi imagina pe atunci... nimeni nu şi-ar fi putut imagina ce va urma..., spune Jacob, cu glas pierdut.

— Nu, preia David discuţia. Una era să deporteze emigranţi, dar cetăţeni născuţi în Franţa... A fost neaşteptat. Când ne-am dat seama că e cazul să fugim, era deja prea târziu.

— Aşa este.

Jacob pune ceaşca pe care o ţine în mână înapoi pe farfuriuţă. Pare gânditor, dar Sarah se întreabă ce îl aducea cu adevărat la ei acasă.

— Dar eu mai asistasem şi înainte la asta, zice el, apoi se opreşte. Întotdeauna începe cu măsuri aproape nesemnificative, ştiţi, lucruri cu care te poţi obişnui, ca interdicţia de a deţine o bicicletă sau un radio. Îţi dă o senzaţie de neliniştite – de alienare, dar viaţa merge mai

departe. Apoi alte restricţii fac ca situaţia să devină şi mai apăsătoare: restricţionarea locurilor unde poţi merge, unde ai voie să faci cumpărături. Nu te mai poţi întâlni decât cu alţi evrei.

Ridică din nou ceaşca.

— Şi în cele din urmă îţi răpesc mijloacele de trai. Apoi devine aproape imposibil să-ţi mai întreţii familia; copiii tăi flămânzesc, iar tu începi să îţi zici: *Încearcă să ne omoare*. Dar în momentul acela este prea târziu. Nu mai dispui nici de banii şi nici de legăturile de care ai avea nevoie pentru a pleca. Eşti o ţintă uşoară.

Sarah a mai auzit toate acestea şi de fiecare dată s-a simţit ruşinată din pricina naivităţii de care au dat dovadă în timpul ocupaţiei Parisului, când şi-au imaginat că cetăţenia lor franceză şi numele franţuzesc, vechi de două generaţii, laolaltă cu adresa lor din elegantul arondisment 16, îi vor proteja. Fuseseră martori la marea razie din ’42, dar nici atunci nu-şi făcuseră planuri de fugă. Nu au vrut să fugă. Să fi fost mândrie, curaj sau negarea evidenţei?

Ştie că David va încerca să justifice lipsa lor de iniţiativă.

— O ţintă uşoară? Da. Mai întâi a trebuit să purtăm steaua aceea galbenă, apoi nu mai puteam călători decât în ultimul vagon al metroului. Dar, cum friţii mergeau în primele vagoane, nu ne-a deranjat! Apoi nu ni s-a mai permis să ne plimbăm pe Champs-Élysées, să intrăm în teatre sau în restaurante. Şi apoi ne-au interzis să mai facem cumpărături în anumite locuri.

Tuşeşte, trăgându-se de barbă.

— Dar viaţa a mers mai departe. Spectacole se ţineau în continuare, oamenii se îmbrăcau elegant, ieşeau în oraş, se îndrăgosteau.

Tace pentru o clipă, apoi reia:

— Sarah şi cu mine ne-am cunoscut în vara lui ’40. Câteva luni mai târziu, am făcut o nuntă restrânsă şi ne-am mutat într-un mic apartament pe care îl aveau părinţii mei în arondismentul 16.

— Aveai un loc de muncă?

— Da, eram unul dintre puţinii evrei care aveau încă un loc de muncă şi am reuşit să mi-l păstrez până în ’43.

— Ai făcut foarte bine.

— Cercetările asupra cancerului pe care le desfăşuram la momentul respectiv erau importante; aveau nevoie de mine. Am crezut că suntem în siguranţă. Nu am înţeles cu adevărat pericolul situaţiei şi nu am înţeles până nu ne-a izbit drept în faţă.

— Într-adevăr. A fost dincolo de orice imaginaţie. Dincolo de imaginaţia oricui. Dar voi doi aţi avut probabil mult sânge-rece, de aţi reuşit să supravieţuiţi atâta vreme în Paris.

— Bine zis că am supravieţuit, spune David, luând mâna de la barbă. Din clipa în care mi-am pierdut locul de muncă, am înţeles că numai asta ne mai rămânea să sperăm – că vom supravieţui.

— Probabil aţi avut prieteni buni care v-au ajutat.

— Am avut, dar nu ne-am căutat o ascunzătoare, ci am încercat numai să nu părăsim apartamentul. Prietenii ne aduceau de mâncare când puteau, iar când Sarah era nevoită să iasă, se îmbrăca cu paltonul, fără să-şi pună steaua galbenă. Întotdeauna era o dilemă, dacă să porţi steaua sau nu. Dacă o purtai, atrăgeai atenţia şi puteai fi arestat, dar dacă nu o purtai, ei bine, înţelegi ce se întâmpla: în caz că-ţi cereau documentele la control, ştiai că până acolo ţi-a fost! Dar nu o puteai purta o zi da şi o zi nu. Oamenii începeau să ştie cine e evreu şi cine nu. Şi întotdeauna se găsea cineva gata să te denunţe.

— Asta mi se pare cel mai greu de crezut... toate acele denunţuri.

— Ştii că înainte de război oamenii habar n-aveau că suntem evrei? Numele nostru nu dădea de bănuit – tata nu era evreu; mama era.

Tace pentru un moment şi se trage din nou de barbă.

— Au fost ridicaţi cu un an înaintea noastră. Au refuzat să se mute în ascunzătoare în noaptea când le-am dat de ştire.

— Îmi pare rău, zice Jacob, lăsând capul jos.

Încăperea se cufundă în tăcere.

După câteva minute, David reia discuţia.

— Practic, Sarah e mai evreică decât mine; în cazul ei, ambii părinţii au fost evrei.

Se uită amândoi la Sarah. Dar ea nu vrea să se gândească la părinţii ei. Înghite în sec şi se sileşte să vorbească.

— Era mai puţin periculos să ies eu. David risca să fie oprit pe stradă. Luaseră aproape toţi bărbaţii din Paris, aşa că pe el l-ar fi luat la ochi. Dar o femeie sfrijită ca mine abia dacă atrăgea atenţia. Erau multe femei care stăteau la coadă la mâncare cu orele. În general, ne ignorau.

— După război..., ezită Jacob, de ce nu v-aţi întors în apartamentul vostru din arondismentul 16?

— Prea multe amintiri, se grăbeşte Sarah să răspundă.

— Am vrut să fim printre ai noştri, zice David, încuviinţând din cap. Nu ne puteam întoarce la viaţa de dinainte; pe lângă asta, în apartamentul nostru locuia altcineva.

Jacob clatină din cap.

— S-a tot întâmplat şi asta. Mulţi oameni se luptă încă să-şi recapete casele.

Tuşeşte şi aşază ceaşca la loc pe farfurie.

— E un miracol că aţi supravieţuit la Auschwitz.

Se întoarce spre Sarah.

— Amândoi.

— O sută nouăzeci de zile, şopteşte Sarah.

— Eram tineri, spune David. Şi eram mai puternici decât cea mai mare parte din prizonierii care se aflau acolo de mai mult timp. Nu uita că noi am fost într-unul din ultimele trenuri. Când a plecat, Sarah?

Ziua aceea e adânc înrădăcinată în memoria ei: 30 mai 1944. Ziua în care şi-a dat copilul. Ştie bine că nici David n-ar fi uitat data; încearcă doar să o includă şi pe ea în conversaţie.

— Cu o săptămână înainte de debarcările din Normandia, spune ea. Exact o săptămână.

Niciodată nu a putut rosti data.

— Ştiam că războiul nu mai poate dura mult timp, continuă David. Nu trebuia decât să rezistăm. Ştiam că Samuel e în viaţă, iar asta ne-a ţinut şi pe noi în viaţă. El a fost puterea noastră ascunsă, lumina noastră călăuzitoare.

— David a reuşit să-mi transmită mesaje, vorbeşte Sarah încet, cu glasul pierdut în trecut, în timp ce amintirile încep să i se perinde prin minte.

— Eram tineri, iar inimile noastre erau puternice.

David se ridică, mutându-se lângă Sarah. Pune o mână pe umărul ei.

— Aveam toate motivele din lume să luptăm pentru vieţile noastre. Ceea ce am şi făcut.

Tăcerea se lasă, apăsătoare, în timp ce se gândesc toţi trei la cei care nu s-au mai întors. Sarah ar vrea ca Jacob să plece, ca să se poată întinde în pat. Are inima grea şi şi-a pierdut toată energia, picând într-o stare de apatie.

El pare că îi citeşte gândurile, căci se ridică brusc.

— Ei, v-am răpit destul timp. Abia aştept să-l cunosc pe Samuel, dar nu-i nici o grabă. Domnul va fi mereu pregătit să-l primească în turma sa. Oricând credeţi că e momentul potrivit.

Sarah înclină din cap, lăsându-l pe David să îl conducă spre ieşire. Apoi, fără nici un cuvânt, se duce în dormitor şi se întinde în pat, pe întuneric, cu obloanele rămase încă închise de noaptea trecută.

70

Paris, 17 septembrie 1953
Sam

— Vrei să jucăm bile? mă întreabă Zack în pauză.

Ne lipim de un grup de băieţi care stau în genunchi pe pământ, iar Zack scoate o punguţă verde.

— Astăzi le poţi folosi pe ale mele, zice şi îmi dă trei bile.

Sunt dintr-acelea transparente, care au pe dinăuntru culori, împletindu-se ca nişte panglici. Mă uit de aproape la cea albastră; nu are o singură nuanţă de albastru, ci două, ca preferata mea de acasă. O ţin în pumnul încleştat, iar stomacul mi se strânge din pricina dorului de casă.

Îi privesc pe ceilalţi băieţi, care fac triunghiuri cu degetele, strângând din ochi când se pregătesc să arunce bilele. Stau pe jos, lângă ei. Mirosul de asfalt fierbinte îmi aminteşte de faleza care îmi frigea tălpile în verile fierbinţi. Amintirea mă loveşte ca un pumn în burtă, iar ochii mă ustură, încărcaţi de lacrimi. Le alung clipind şi mă străduiesc să-mi concentrez toată atenţia la joc. Întotdeauna am fost foarte bun la jocul cu bile. Le arăt eu

de ce sunt în stare. Mă întind pe jos şi îmi aliniez bila fără să mă grăbesc. Ţinând un ochi strâns închis, îi dau un bobârnac, cu o forţă bine calculată. Dacă o loveşti prea tare, va zbura peste ţintă. Dacă o loveşti prea încet, nu va ajunge destul de departe.

Da!

— *Pas mal*, spune unul dintre băieţii mai mari.

Vrea să spună că nu-i rău, ceea ce înseamnă, de fapt, că e foarte bine. Mă simt ca atunci când un profesor îţi spune că tema ta este excelentă, doar că acum e chiar mai bine. Mă uit la băiat.

— *Merci*.

Dă din cap spre mine. Un asemenea gest este categoric un semn de respect.

Un alt băiat mă împinge la o parte.

— *Mais dépêche-toi. La cloche va sonner.*

Înţeleg ce a spus – o să sune clopoţelul. Cuvinte franţuzeşti mi se strecoară în cap ca nişte stafii care trec prin pereţi. Nu mă deranjează prea tare, doar că nu voi vorbi niciodată limba asta.

După pauză, avem ora de muzică. Zack îmi spune că profesorului îi spun Tonton Marius, pentru că este din sud. Probabil că observă privirea mea goală, căci adaugă:

— Ştii tu, de la Marcel Pagnol.

— Cine e Marcel Pagnol?

— *Mon Dieu!* Da’ tu nu ştii chiar nimic, nu-i aşa? Este un scriitor celebru, iar personajul principal din cărţile sale se numeşte Marius şi e din sud. N-ai văzut filmul *Manon, fata izvoarelor*? A avut premiera anul trecut.

Clatin din cap, simţind cum îmi iau foc obraji. Nu sunt obişnuit să fiu cel care nu înţelege.

— Am fost în America odată, a zis Zack cu voce mai domoală. Dar nu îmi amintesc – aveam numai un an. Tata

mi-a promis să mă ducă din nou când voi mai creşte. E adevărat că acolo toată lumea are televizor?

— Cred că da. Cel puţin toţi cei pe care îi cunosc eu, dar nu ştiu sigur dacă asta înseamnă că orice persoană din America are un televizor.

— Măiculiţă! Toţi sunt bogaţi?

— Nu cred.

Îmi amintesc de măturătorul stradal. Nu părea să fie un om bogat. Nu m-am gândit niciodată la asta.

După ora de muzică cu Tonton Marius, avem mate. Mereu am fost bun la matematică, iar aici nu este nevoie de cuvinte, ci avem numai o lungă listă de adunări. Le termin repede.

Profesoara se plimbă pe culoarul dintre bănci, lovind din când în când cu rigla în bancă, atunci când descoperă vreo greşeală. Vine şi se opreşte în dreptul băncii mele.

— *Bien, Samuel, ça se voit que tu as déjà fait des mathématiques*.

Are o voce blândă, melodioasă. Mă uit la ea şi zâmbesc. Bănuiesc că mi-a spus că mă descurc bine.

— *Maintenant, il faut travailler ton français*.

Mai târziu, Zack îmi spune:

— Vrei să vii la mine acasă după şcoală?

— Cum să nu!

Orice e mai bine decât să mă întorc în apartamentul acela mohorât.

— Poţi s-o convingi pe mama ta s-o roage pe Sarah?

— Cine e Sarah?

— Doamna care mă ia de la şcoală.

— Ce? Credeam că aceea este mama ta.

— Nu, mama mea e în America.

— Dar Monsieur Leplane ne-a spus că vii la Paris ca să locuieşti cu părinţii tăi. Spunea că ai fost mutat – strămutat, aşa s-a exprimat, din cauza războiului.

— Aşa a zis? Ei bine, el nu ştie toată povestea. E secret.

— Secret? Ce vrei să zici?

— Nu prea am voie să vorbesc despre asta.

— Dar eu mă pricep foarte bine să păstrez secrete. Jur pe viaţa mea.

Duce mâna la inimă şi afişează un aer atât de serios, încât îmi vine să râd.

— O să-ţi spun cât de curând pot, Zack, pe cuvânt. Dar nu încă.

— Bine.

Zack îmi strânge mâna. Mă simt ca un adult.

— Dar sunt sigur că Sarah o să mă lase să vin.

Aşa cum am plănuit, după ore, Zack o convinge pe mama lui să o roage pe Falsa Mamă să mă lase la el acasă, să ne jucăm. Pare mulţumită de această idee, zâmbindu-mi de parcă ar fi cea mai bună veste pe care a primit-o vreodată.

— Hai, vino, a zis că da.

Zack mă trage după el. Arunc o privire înapoi şi văd că Falsa Mamă vine după noi, flecărind cu mama lui Zack.

— Vine şi *ea*? întreb eu.

Zack se uită înapoi, la ele.

— Bănuiesc că da. De ce?

— Nimic, mă întrebam doar.

Fir-ar! Probabil îi spune mamei lui Zack toată povestea. Acum va afla şi Zack. Va şti că l-am minţit şi prietenia noastră se va sfârşi. Ce pot face?

71

Paris, 17 septembrie 1953
Sarah

Sam are un prieten. Este licărul de speranţă pentru care s-a rugat. A petrecut o după-amiază încântătoare vorbind cu mama lui Zack, găsind în noua ei prietenă o persoană înţelegătoare, pregătită să o asculte şi să o ajute, dacă poate. O cuprinde un val de optimism, imaginându-şi un viitor în care Sam se joacă cu noii săi prieteni, în timp ce ea şi David discută cu părinţii; ieşiri împreună la sfârşit de săptămână, picnicuri vara, vizite la grădina zoologică, plimbări în parcuri şi pe la muzee.

— Mai vrei nişte ceai? îi oferă mama lui Zack.

— Mulţumesc, dar nu. Cred că s-a făcut târziu; ar trebui să plecăm. M-am simţit minunat.

Se uită la ceas: şase şi jumătate! David se întoarce de la muncă în curând. Se va îngrijora dacă nu îi găseşte acasă.

— Îmi pare rău, zice ea şi se ridică. Nu ştiam că s-a făcut atât de târziu. Îţi mulţumesc pentru ospitalitate.

Pe drumul înapoi spre casă, Sam merge cu paşi târşâiţi. O face intenţionat, pentru că vede că ea se grăbeşte. Când se opreşte ca să se uite într-o vitrină, îl apucă de mână şi îl trage după ea.

— *Allez*, Sam. E târziu.

Însă forţa cu care i se opune braţul lui subţire îi taie răsuflarea. Îi dă drumul. Nu are rost să se lupte cu el, nu va reuşi decât să înrăutăţească situaţia, aşa că se preface că se uită şi ea la aranjamentul din vitrină. Ştie că nu va dura mult până când se va plictisi şi va porni mai departe.

Două minute mai târziu, se mişcă din loc, iar de data aceasta, ea se preface că nu se grăbesc.

Când intră în apartament, David este în picioare, lângă uşă.

— Unde aţi fost?

Îl simte pe Sam înlemnind lângă ea.

— Samuel şi-a făcut un prieten la şcoală. Am făcut cunoştinţă cu mama lui şi am fost la ei la o gustare.

Îl vede pe David răsuflând uşurat.

— Mi-am făcut griji.

Sarah îl atinge pe braţ.

— Îmi pare rău, nici nu mi-am dat seama cum a zburat timpul.

— Nu, mă bucur că v-aţi simţit bine. Ce aţi făcut?

— Am băut ceai şi am stat de vorbă.

Sam se strecoară încetişor în camera lui.

— Mă duc să-l salut cum se cuvine, zice David.

Sarah îl urmează pe coridor, spre camera lui Sam. Când bat la uşă şi intră, Sam ridică privirea de la birou şi vâră iute în sertar o coală de hârtie violetă.

— *Bonsoir, Samuel*.

Din câte se pare, David se face că nu a văzut nimic, dar ea nu se poate abţine să nu se întrebe ce era scris pe foaia aceea.

— *Alors, c'était comment l'école?* întreabă David, făcând câţiva paşi în interiorul camerei.

Sam îşi mută privirile de la Sarah la David şi înapoi.

— Bine, zice într-un final.

— *Bien, bien*, zâmbeşte David. *C'est une bonne nouvelle. Je suis content*.

Ea pleacă să pregătească cina. După câteva minute, David vine şi el în bucătărie.

— Pare mai fericit acum, că a început şcoala. Ştiam că îi va face bine să fie cu copii de vârsta lui.

Scoate două pahare de vin şi toarnă câte un strop de cassis în fiecare din ele, înainte de a adăuga vin alb.

— Şi cum e prietenul ăsta al lui?

— Zack? E drăguţ, foarte politicos şi bine-crescut. Şi mama lui e încântătoare.

— Şi cum comunică băieţii?

— Ştii cum sunt băieţii. Întotdeauna găsesc o cale, zice ea şi tuşeşte ca să îşi ascundă neliniştea provocată de minciuna spusă.

Nu vrea să îi citească dezamăgirea pe chip când îi va spune că noul prieten al lui Sam e anglofon.

— Da, desigur.

David face o pauză.

— Totul va fi bine, nu-i aşa, Sarah?

Sarah ia paharul şi aşteaptă ca David să îl ridice pe al lui. Ciocnesc, privindu-se în ochi, dar nu îi poate răspunde la întrebare. Nu e sigură că totul va fi bine.

Ia o înghiţitură din cocktailul ei.

— E greu de ajuns la el. Foarte greu. Simt că avem de urcat un munte înalt, fără să ştim măcar ce privelişte ne aşteaptă în vârf.

— Ce vrei să spui?

— Sigur, se va adapta. Nu va avea încotro. Dar nu ştiu dacă va putea să ne iubească vreodată.

72

Paris, 17 septembrie 1953
Sam

Abia am avut timp să îndes scrisoarea în sertar când au intrat în camera mea. Nu ar înţelege ce scrie, dar ar vedea că e în engleză şi ar ghici cui îi este adresată.

O scot din nou. De data asta, pun o carte la îndemână, în caz că trebuie să o ascund pe neaşteptate. Recitesc ce am scris.

Dragă mamă,

Te iubesc. Mi-e tare, tare dor de tine. Tu eşti cea mai bună mamă din toată lumea, iar tati e cel mai bun tată. Nu-mi pasă ce zic toţi ceilalţi. Ei nu înţeleg. Falsa mamă şi falsul tată sunt ciudaţi. Lui îi zic Nenea Barbă, că are o barbă urâtă şi sârmoasă. Tu şi tati sunteţi adevăraţii mei părinţi şi o să găsesc eu un mod de a veni acasă. Aşa că nu-ţi face griji. Ce păcat că nu am ajuns în Mexic. Nu îmi place deloc aici. Te iubesc.

Mă concentrez la scris, atent să nu ridic stiloul de pe hârtie decât între cuvinte. Oare ce să îi mai spun? Încă nu am un plan, dar vreau să ştie că voi încerca.

Uşa se deschide cu un mic zgomot. Simt că inima îmi zvâcneşte până în gât. Ascund iute scrisoarea sub carte şi o deschid, prefăcându-mă că citesc.

Nenea Barbă vine drept la biroul meu.

— *Ça va, Samuel?*

Se apleacă peste umărul meu.

— *Qu’est-ce que tu lis?*

Ştiu că vrea să afle ce citesc.

— *Tintin*.

— *Laisse-moi la lire pour toi*.

Se întinde să ia cartea. Dar eu sunt mai rapid decât el şi pun cotul peste ea, apărând scrisoarea.

Arăt spre raftul de deasupra biroului.

— Aia, zic eu.

El scoate o carte.

— *Les Trois Mousquetaires, bien, très bien!*

Cei trei muschetari! Cartea preferată a lui tati.

Nenea Barbă o deschide şi începe să citească.

Las cartea cu *Tintin* deschisă pe birou, cu scrisoarea ascunsă sub ea, şi mă prefac că îl ascult, dar în realitate mă gândesc ce să mai scriu în scrisoare, imaginându-mi chipul mamei când mă va vedea întors acasă.

Îmi dau seama că Nenea Barbă s-a oprit din citit şi se uită ţintă la mine. Pe frunte i se adânceşte încruntarea, de parcă încearcă să înţeleagă ceva. Apoi zice:

— *Samuel, je sais que c'est difficile pour toi, même très difficile. Mais on t'aime et on va faire tout pour que ça marche.*

Vrea să spună că e greu pentru mine, dar trebuie să mergem înainte. Sunt aproape sigur că asta a zis.

Ah, nu! Se întoarce la birou. Îmi dau seama că vrea din nou să ridice cartea cu *Tintin* şi că va vedea scrisoarea. În grabă, o scot de sub carte şi o las să cadă la podea. O acopăr cu piciorul.

— *Essayons* Tintin *maintenant. C'est plus amusant.*

Ştiam eu! Bine că am scăpat de scrisoare.

Luând cartea de pe birou, începe iar să citească, folosind voci diferite pentru fiecare personaj. Are o voce gălăgioasă şi băieţească pentru Tintin, alta răutăcioasă şi înşelătoare pentru tipii răi. Dar pe câine îl imită cel mai bine. Aproape că reuşeşte să mă facă să râd. În timp ce schimbă vocile, păşeşte de colo colo prin încăpere, fluturând din braţe,

interpretând pe alocuri. Îl privesc atent. Se pricepe foarte bine la voci. Ştiu că se străduieşte să-mi smulgă un zâmbet şi aproape că-i iese. Încearcă să fie simpatic şi bun, dar asta nu schimbă cu nimic lucrurile. Nu vreau să fie tatăl meu. Nu voi accepta niciodată.

73

Paris, 18 septembrie 1953
Sarah

Aseară, Sarah a băgat capul în camera lui Sam şi a văzut o scenă care i-a tăiat răsuflarea. David îi citea lui Sam şi i s-a părut că băiatul îl ascultă cu atenţie, cu ochii aţintiţi asupra lui, şi nu într-un punct invizibil, ca de obicei. Întorcându-se pe furiş în bucătărie, a înălţat în tăcere o rugăciune de mulţumire.

Astăzi este vineri şi Sabatul începe la lăsarea serii. După ce îl lasă pe Sam la şcoală, Sarah se duce acasă să prepare *challah*, pâinea dulce pe care o vor rupe la începutul mesei. Cum nu are voie să facă nici un fel de muncă între seara aceasta şi cea de sâmbătă, trebuie să se asigure că totul este pregătit. Asta înseamnă să facă toate cumpărăturile, precum şi să prepare mâncarea pentru a doua zi. Îi plac pregătirile de Sabat, aproape mai mult decât sărbătoarea în sine. Ritualul îi oferă alinare. Numără lumânările şi le aşază în candelabru.

Hotărăşte să termine de făcut curat înainte de a merge la cumpărături şi de a găti mâncarea. Mai întâi deretică prin bucătărie, apoi în camera de zi şi, într-un final, se ocupă de dormitoare. În timp ce face patul în care dorm ei doi, îşi

aminteşte de toate nopţile de nesomn în care s-au rugat să îl regăsească pe Samuel, încercând să găsească o cale de a da de muncitorul feroviar de la Drancy, cel cu obrazul brăzdat, până aproape de ochi, de o cicatrice lungă. Naziştii ţineau cu minuţiozitate registrele şi de aceea nu i-a fost greu să îi descopere numele. Serviciul Internaţional de Cercetări a fost pus pe urmele sale, dar li s-a spus că ar putea dura ani întregi. Şi aşa a şi fost.

Aşteptarea şi falsele speranţe au fost greu de suportat, iar după cinci ani îndelungaţi, David i-a spus că trebuie să înceteze, că trebuie să accepte pierderea. Dar Sarah nu putea trece peste asta. Uneori, când închidea ochii, simţea încă sub buzele sale capul moale şi fin al copilaşului ei, îi simţea în nări mirosul de lapte şi candoare. Simţea că nu va mai fi ea însăşi până nu îl vor regăsi, iar în sufletul ei ştia că el trăieşte. O simţea, la fel cum îi simţea inima bătând când se afla în pântecele ei. David era de părere că trebuiau să încerce să mai facă un copil, dar Sarah nu ştia cum să îi spună că îşi simţea trupul străin şi că o dezgusta. Când s-a privit în oglindă pentru prima dată după Auschwitz, s-a gândit că se uită la stafia ei şi că ea, Sarah, murise acolo. Era de nerecunoscut. Oasele îi ieşeau prin piele în unghiuri ciudate, smocuri de păr cenuşiu îi creşteau pe cap, ochii îi erau ca două caverne în craniu. Această imagine i-a rămas mult timp în minte şi abia după un an a avut curaj să se privească din nou în oglindă. Trebuia să ajungă din nou să se cunoască. Şi să-l cunoască şi pe David. Amândoi se schimbaseră.

Dar timpul trecea. Neabătute şi indiferente, săptămânile se transformau în luni, lunile în ani. Ani în care copilul ei învăţa să iubească pe altcineva ca mamă, pe altcineva ca tată. Şi-ar vinde sufletul ca să primească înapoi cei nouă ani pierduţi din viaţa lui Samuel.

Încearcă să nu se lase copleşită de senzaţia de pierdere pe care o simte, încearcă să îşi spună cât de norocoşi au fost, prin comparaţie cu mulţi alţii. Sunt în viaţă, iar copilul lor trăieşte şi el. Este mai mult decât ar fi putut spera după ce au fost duşi la Drancy în dimineaţa aceea întunecată, la numai două zile după ce născuse.

Intră în camera lui Samuel, îi rearanjează cărţile pe birou, îi împătureşte hainele împrăştiate pe podea, le pune la loc în sertare şi dulapuri. Îi ridică perna, ca să o netezească, dar trage în piept mirosul – izul acela de sudoare dulceagă tipic băieţilor.

Pune repede perna la loc, spunându-şi să nu mai piardă vremea. Are multe de făcut astăzi, dar este atât de obosită. Se va odihni numai cinci minute; asta îi va da puterea de a continua. Se întinde în pat şi închide ochii, inspirându-i mirosul. O cuprinde o senzaţie de linişte şi se simte mai aproape de fiul ei, aşa cum stă acolo întinsă în patul lui gol, decât în oricare altă clipă de la sosirea lui aici.

Deschizând ochii, e gata din nou să se apuce de treburile zilei. Se ridică în picioare şi netezeşte aşternutul şi păturile, întinzându-le bine. O coală de hârtie mov îi atrage privirile. Fără să stea pe gânduri, o scoate la suprafaţă şi se uită la ea. E o scrisoare.

O scapă din mână, de parcă ar fi opărit-o. Deşi nu înţelege totul, înţelege destul. Ghemuită pe podea, se apucă cu mâinile de burtă, în timp ce crampele o săgetează adânc. Se simte ca atunci când i s-a rupt apa, înainte de a-i da naştere lui Samuel.

74

Paris, 18 septembrie 1953
Sam

E vineri, dar aş prefera să fie luni. Nu am reuşit să scot scrisoarea alunecată pe lângă tăblie, înainte de a pleca la şcoală. Acum va trebui să aştept până săptămâna viitoare. La şcoală este mai bine decât acasă, cu Falsa Mamă şi Nenea Barbă. Sper că vom merge din nou la Zack. Aş putea să cer voie să îl văd sâmbătă sau duminică.

Sunt foarte dezamăgit când toată lumea pleacă direct acasă după ore. Nu se fac planuri pentru sfârşitul de săptămână, iar când intru în camera mea, pe pat sunt aşezate haine frumoase, pantaloni negri şi o cămaşă albă, la fel ca săptămâna trecută.

Aud clichetul uşii de la intrarea în apartament, iar după scurtă vreme Nenea Barbă apare în camera mea.

— *C'est Shabbat, Samuel*.

Se apleacă şi mă sărută pe frunte.

Deodată, simt o durere în burtă, amintindu-mi cum venea tati de la muncă şi mă strângea la pieptul lui şi mirosea a săpun cu aromă de lămâie. „Ce mai face puştiul meu azi?", mă întreba. Golul dinăuntrul meu se redeschide.

— Pleacă, pleacă, şoptesc eu.

Dar îl simt că stă acolo, îl aud cum respiră, cum îşi mângâie barba. Apoi îi aud paşii care se îndepărtează şi zgomotul uşii închise. A plecat. Acum pot să scot scrisoarea şi să o termin.

Mă aşez în pat şi întind mâna pe lângă tăblie. Dar nu este acolo. Scot colţurile cearşafurilor de sub saltea. Pfiu! A zburat dintre ele. E mototolită toată, aşa că o netezesc frumos, apoi scot stiloul din ghiozdan şi mă aşez la birou

ca să o termin: *Vino repede, mamă. Nu mai pot sta aici multă vreme. Urăsc locul ăsta. Fă cumva şi întoarce-te*. I-o voi da lui Zack luni dimineaţă.

Tocmai o îndes înapoi pe lângă marginea patului, când Falsa Mamă intră în cameră. O clipă rămâne locului, albă la faţă şi cu ochii verzi sclipitori ca ai unei pisici. Apoi arată spre hainele întinse pe pat.

— *Ce soir on fête Shabbat. Il faut que tu t'habilles avec ces vêtements.*

Vrea să îmi pun din nou hainele cele frumoase. Pleacă din cameră, pentru că ştie că nu mă voi îmbrăca în faţa ei. Pun pariu că i-e teamă să nu fac pipi pe ele din nou, dar nu vreau să fac aceeaşi obrăznicie de două ori. Ar fi plictisitor. În orice caz, ochii ei sticloşi îmi dau o stare de rău, cam ca dorul de casă.

Când ies din cameră îmbrăcat în hainele frumoase, văd că a aprins lumânările, la fel ca vinerea trecută. Apartamentul mohorât pare astfel mai primitor, dar şi un pic sinistru. Ea poartă o rochie lungă, neagră, şi şi-a prins părul într-un coc. Nişte cercei rotunzi din aur îi atârnă la urechi, iar ochii ei verzi par trişti în lumina pâlpâitoare. Mă uit ţintă la ea; e foarte drăguţă, de fapt. Pentru o clipă mă întreb cum ar fi fost dacă era mama mea adevărată. Poate că aş fi iubit-o. Cred că aş fi plăcut-o şi pe ea, ba chiar şi pe Nenea Barbă. Copiii îşi iubesc întotdeauna părinţii. E un gând straniu.

Zâmbeşte, întinzând braţele spre mine. Dar eu trec pe lângă ea.

Lasă braţele în jos. Nenea Barbă o sărută pe obraz şi îşi ocupă locul la masă. Bate cu palma pe şezutul scaunului de lângă el. Simt că picioarele îmi sunt linse de flăcări, iar stomacul mi se chirceşte de durere.

— Mă duc la baie.

Plec în grabă, înainte ca el să aibă timp să spună: „*Toilettes, Samuel*”.

Ies pe coridorul întunecat. Din fericire, nu este nimeni la toaletă. Încui uşa şi îmi cobor pantalonii, ca să mă uit la bandaje. Îmi scarpin picioarele prin bandaje, dar nu e suficient. Aşa că îmi strecor mâna pe sub ele şi îmi înfig unghiile în piele. Mă simt bine. Pânza albă se lărgeşte şi începe să se desfacă. Cel puţin acum mă pot scărpina în voie.

— *Sam-uel*? aud vocea lui Nenea Barbă din spatele uşii. *Tout va bien?*

Mă face să tresar.

— *Oui*, îi strig eu, încercând să îmi înfăşor bandajele la loc în jurul picioarelor.

Îmi amintesc la timp să trag apa.

Când mă întorc la masă, îmi zâmbesc amândoi. Aş vrea să îi întreb despre ce este vorba; de ce fac o masă specială vinerea, dar nu invită pe nimeni. Nenea Barbă spune o rugăciune, apoi taie o pâine mare şi lucioasă. Pune feliile într-un coş şi mi-l trece mie. Duc o bucată la gură. Sunt hămesit. Este bună, la fel ca brioşa pe care o mâncăm uneori pe post de *goûter*. După aceea avem un fel de tocăniţă cu carne, cu multe alte preparate alături. Falsa Mamă şi Nenea Barbă vorbesc. Îmi aud din când în când numele, iar uneori se uită la mine de parcă aşteaptă să zic ceva, dar eu mă uit numai la farfuria mea.

După cină, strângem masa, dar nimeni nu spală vasele. În bucătărie e harababură, iar vasele murdare zac îngrămădite în chiuvetă. Sunt surprins că nu fac curat. În schimb, se mută în camera de zi. Nenea Barbă îşi ţine mâna rezemată ferm de umărul meu, ca să nu mă pot furişa înapoi în dormitorul meu, pentru a fi lăsat în pace. De fapt, cred că aş putea, dar nu mă sinchisesc să o fac.

Falsa Mamă îi întinde o carte mare, iar el o ţine cu grijă, de parcă s-ar putea rupe. Presupun că este Biblia. Se aşază pe unul dintre scaunele din lemn şi dă paginile. Eu stau pe canapeaua aurie, împreună cu Falsa Mamă. În aer se lasă o tăcere când alege povestea pe care să o citească. O recunosc imediat după lista nesfârşită de perechi de animale. Unele dintre denumiri sunt la fel în franceză şi engleză, ca *lion, tigre, léopard*. Deduc că *serpent* înseamnă „şarpe”, după felul cum sâsâie după ce rosteşte cuvântul. Mă întreb cum se spune „potop” în franceză. Dar îmi este somn, iar cuvintele se învălmăşesc unele într-altele, ca un cântec căruia nu-i cunosc versurile. Îmi pun capul pe braţul canapelei.

75

Paris, 19 septembrie 1953
Sarah

Sarah se trezeşte devreme, aşa cum face deseori zilele acestea, în timp ce David sforăie uşor lângă ea. Aplecându-se peste el, încearcă să vadă cât este ceasul, dar nu desluşeşte bine acele în semiobscuritatea din încăpere. Nu contează, se trezeşte oricum; va fi plăcut să îşi bea cafeaua singură, să îşi adune gândurile înainte de începutul zilei. Coboară din pat în tăcere, strecurându-şi picioarele în papuci.

Odată ajunsă în bucătărie, pune boabele în râşniţă şi învârte mânerul. Durează să facă cafea, dar mirosul şi întregul proces i se par liniştitoare. De când a scăpat de la Auschwitz, a găsit în treburile cotidiene o plăcere pe care

nu a simţit-o niciodată înainte. Spală cu grijă vasele, curăţând cu meticulozitate fiecare vas, apoi le lustruieşte cu o cârpă uscată, până strălucesc. Înainte, le-ar fi lăsat la uscat. Dar acum aceste ritualuri îi calmează nervii.

— Te-ai trezit deja? întreabă David, intrând în bucătărie. Cât e ora?

— Nu ştiu. În jur de şapte.

— Ce vrei să facem astăzi?

— Nu ştiu.

În zilele de sâmbătă, aveau o anumită rutină – dimineaţa la sinagogă, apoi un prânz simplu acasă şi o plimbare prin Le Marais după-amiaza, târziu. Dar acum trebuie să găsească lucruri de făcut – lucruri care să fie pe placul unui băiat de nouă ani. Lui Sarah îi este dor să meargă la slujbă şi ştie bine că şi David simte acelaşi lucru.

— David, ce ar fi ca tu să te duci la sinagogă, iar eu să îl iau pe Sam la o plimbare? Poate la Tuileries.

— Aş vrea să mergem toţi la slujbă, ca o familie. Nu vreau să mă duc singur.

— Ştiu.

Se întoarce la cafea şi toarnă boabele măcinate în filtru.

— Dar va mai dura un timp până va putea merge. Acum l-ar supăra şi mai tare şi l-ar îndepărta de noi pentru totdeauna.

Aruncă o privire spre David, care are pe chip o expresie încruntată.

— Înţelege franceza mai bine decât ne lasă să credem.

— Ştiu, zice Sarah şi zâmbeşte, gândindu-se cu câtă încăpăţânare refuză Sam să înveţe limba franceză, deşi ea vede cum mintea lui o absoarbe ca un burete. Dar în America nici nu mergea la biserică – în afară de Crăciun şi de Paşte.

— Trebuie să fie ciudat să creşti un copil fără credinţă. Cum îl poţi învăţa despre valori şi principii fără un cadru de referinţă?

Sarah se uită la el, întrebându-se pentru o clipă dacă soţul ei are dreptate, dacă asta înseamnă că Sam nu are valori şi principii. Dar ei nu-i vine să creadă aşa ceva. În ciuda furiei lui şi a nevoii de a le demonstra că nu vrea să trăiască alături de ei, ea îşi dă seama că e manierat şi are o sensibilitate faţă de ceilalţi, lucruri pe care însă încearcă să le ascundă. Nu vrea cu adevărat să îi rănească; vrea numai să se ducă acasă.

— Cel puţin a avut o oarecare expunere la religie, continuă David. Ştie cine este Dumnezeu. A intrat într-o biserică.

Se încruntă, iar Sarah înţelege că îşi cântăreşte gândurile.

— Cred că este important să subliniem faptul că este vorba despre acelaşi Dumnezeu, reia el. Trebuie să găsim un limbaj comun oriunde se poate.

— Dar Crăciunul?

David îi zâmbeşte.

— Crăciunul? Te gândeşti prea departe.

— Da, dar ştii că în America e un eveniment uriaş. Întreaga ţară e în sărbătoare.

— Păi, cred că îi putem face cadouri, prefăcându-ne că vin de la un grăsan binevoitor cu haină roşie şi barbă albă, zice el, afişând un zâmbet larg. Nu e nimic rău în asta, nu?

Sarah ştie că este o ironie, dar ei nu îi arde de glume. Întotdeauna a fost de neclintit în privinţa Crăciunului. Tulburată, toarnă apă clocotită peste cafeaua din filtru.

— Totul e pregătit pentru astăzi? o întreabă David, punând o mână pe umărul ei.

— Da. Toată mâncarea e gata, iar curăţenie am făcut ieri.

— Bun.

Ia cafeaua din mâna ei.

— Acum aşază-te. Astăzi este o zi de odihnă şi rugăciune. Ştiu că îţi place să-ţi ocupi timpul, dar, în această zi specială, hai să ne amintim de Dumnezeu.

Cum să îi spună că asta o supără, de fapt, cel mai tare? Cum să îi spună că nu mai ştie cum să se roage? Mintea îi vuieşte de confuzie şi îndoieli; nu mai face diferenţa dintre bine şi rău. E rău că îşi vrea fiul înapoi? E rău că îl pedepseşte pe omul care l-a salvat? Nu voia să fie pedepsit. De fiecare dată când se gândeşte la acest lucru, se simte atât de vinovată încât i se strânge inima. Sigur, ei nu au avut nici un cuvânt de spus, dar pedeapsă cu închisoarea! Pare atât de nedrept. Toţi au fost pedepsiţi, prea aspru şi pentru prea mult timp. Ea nu vrea decât să curme suferinţa. Uneori i se pare că resimte suferinţa tuturor, că se îmbibă de suferinţă până când inima ei stă să explodeze. Simte totul ca pe o caznă. I-a cerut lui Dumnezeu îndrumare, putere, dar simte că El nu o mai ascultă.

I-a ascultat rugile când L-a implorat să îl apere pe fiul ei. Asta ar fi trebuit să fie de-ajuns. Dar nu. A vrut mai mult, nu-i aşa? În lăcomia şi egoismul ei, şi-a vrut fiul înapoi, nu s-a mulţumit să îl iubească, ci şi-a dorit să îl deţină.

76

Paris, 21 septembrie 1953
Sam

În sfârşit, luni! Pfiu! Sunt atât de fericit că am scăpat de *ei*.

Scot scrisoarea terminată de sub saltea şi o pun în ghiozdan. Sunt tare emoţionat că i-o voi da lui Zack să o pună la poştă. Am chiar şi cinci centime să i le dau pentru timbre. Le-am furat din geanta Falsei Mame.

De cum ajung la şcoală şi mă aşez pe scaun, i-o dau.

— Zack, îmi faci o favoare? Poţi să pui o scrisoare la poştă? îi zic şi îi întind cele cinci centime.

Zack întoarce scrisoarea între degete.

— De ce nu te poţi duce tu singur la poştă?

— Nu am voie.

— Ah, bine atunci.

Bagă scrisoarea şi banii în buzunar.

— O poţi face în seara asta?

— Sigur. Îi voi spune mamei că am de pus o scrisoare la poştă pentru prietenul meu prin corespondenţă din America. Eu nu-i scriu niciodată, dar el îmi mai trimite din când în când câte o scrisoare.

— Mulţumesc, Zack. Eşti un prieten adevărat.

Zack mă bate pe spinare. Mă simt ca un om mare, ca şi cum am fi doi adulţi care urzesc un plan secret.

— Ai grijă să o pui la poşta aeriană.

— Desigur.

Restul zilei urmează acelaşi tipar ca săptămâna trecută. Dimineaţa scriere, recitare, sport, apoi acasă la prânz şi înapoi la şcoală pentru orele de matematică şi muzică sau desen. Într-un fel, nu e rău că mergem acasă la prânz. Îmi oferă o pauză de la timpul petrecut cu toţi acei copii şi primesc o baghetă caldă în fiecare zi, cumpărată de la brutărie.

De obicei jucăm jocul cu bile, dar acum l-am învăţat pe Zack table şi uneori jucăm după ore. Este bun, dar nu la fel de bun ca mine. Mă simt încă gol pe dinăuntru, dar când sunt cu Zack, mă prefac că sunt acasă şi mă joc cu Jimmy,

şi atunci uit de asta un timp. Cel mai rău e când sunt singur în apartament cu Falsa Mamă şi cu Nenea Barbă. Picioarele mă mănâncă mai rău seara. Poate că sunt alergic la ceva din apartament. Tati e alergic la banane; îi apare o iritaţie dacă mănâncă banane. Poate că aşa e şi cu eczema mea. Picioarele mă mănâncă de înnebunesc de îndată ce mă întorc de la şcoală şi de obicei mă duc direct la baie, ca să mă pot scărpina în voie.

Joi îmi dau seama că am uitat să trec adresa expeditorului pe scrisoare. Cum va putea să îmi răspundă acum? Tare prost mai sunt!

77

Paris, 28 septembrie 1953
Sarah

Sam păstrează încă bariera pe care a construit-o în jurul lui, încercând din răsputeri să *nu* înveţe franceza. Dar, în ciuda intenţiilor sale, ea îşi dă seama că înţelege din ce în ce mai mult. Fără ca măcar să conştientizeze, acum face ce i se spune în loc să se uite cu privirea aceea goală pe care o avea la început. Ea îi citeşte în fiecare zi după prânz şi David îi citeşte în fiecare seară, înainte de culcare. Uneori nici nu o priveşte şi îl simte că este la mii de kilometri depărtare, dar alteori vede în ochii lui o sclipire, când recunoaşte povestea sau personajul. Ochii lui sunt uşor de citit, ca ai lui David. Nici el, nici tatăl lui nu îşi pot ascunde emoţiile, care li se citesc în priviri. A văzut ura şi sfidarea în ochii lui Sam, confuzia şi descumpănirea în cei

ai lui David. Amândoi sunt atât de orgolioşi şi de încăpăţânaţi.

Intrând în camera lui Sam, se simte mică şi neputincioasă. Sam stă aşezat la birou şi mâzgăleşte ceva pe o coală de hârtie. Se uită peste umărul lui, dar el acoperă iute hârtia cu braţul.

— *Sam, est-ce que tu veux jouer au backgammon?*

— *Non, merci*, răspunde el fără ezitare.

— *On pourrait lire une histoire ensemble?*

— *Non.*

Nu ştie ce să facă. E limpede că nu vrea decât să o vadă plecată.

— *Viens m'aider dans la cuisine*.

O ultimă încercare.

Sam hârşâie cu putere scaunul pe podea, făcând-o să tresară la auzul zgomotului scos de picioarele scaunului zgâriind parchetul vechi, din lemn masiv. Ridicându-se, se întoarce şi o înfruntă. Ochii lui căprui sunt întunecaţi şi reci.

— Vreau să mă duc înapoi în America.

Sarah simte că inima îi este prea grea pentru trupul ei. Întinde o mână spre el şi, pentru prima dată, băiatul nu se dă înapoi la atingerea ei, ci îi înfruntă privirile.

— Of, Sam.

Încearcă să îl tragă spre ea. El cedează puţin, iar acum stau faţă-n faţă, la distanţă de numai un braţ. Ştie că mai mult de atât nu se va apropia de el vreodată.

— *Sam, chéri, est-ce que tu peux me donner une petite chance?*

Pe Sam îl podidesc lacrimile.

— Eu vreau doar să mă duc acasă.

78

Paris, 24 octombrie 1953
Sam

Cred că Falsa Mamă începe să cedeze. Uneori o surprind privindu-mă cu ochii aceia verzi, de pisică. Par atât de trişti, iar mie mi se face milă de ea. Dar ea m-a obligat să vin aici, aşa că e vina ei. De ce nu m-au lăsat în pace?

Uneori râd când sunt cu Zack, dar am grijă să mă abţin când e şi *ea* prin preajmă. Nu trebuie să mă surprindă râzând şi nici măcar zâmbind. Cu Nenea Barbă nu e nici un pericol, poate numai când citeşte *Tintin* şi imită vocea câinelui sau vorbeşte piţigăiat ca să dea viaţă unui personaj negativ.

Dar timpul trece şi poate în curând toată lumea va crede că e normal să fiu aici, la Paris. Cuvintele franţuzeşti încep să capete sens; mi s-au strecurat în cap, chiar dacă am încercat să le alung. Dar nu voi deveni niciodată, dar niciodată, francez. Nici dacă voi fi nevoit să stau aici o sută de ani.

Trebuie să fug. M-aş putea duce la închisoarea unde e tati. Se numeşte La Santé şi este chiar aici, în Paris. Ei cred că nu ştiu unde se află el, dar nu sunt atât de prost pe cât îi las să creadă. I-am auzit vorbind şi, cu toate că vorbeau în franceză, am înţeles unele lucruri şi am auzit numele acela. Mi-l amintesc pentru că *santé* înseamnă sănătate şi m-am gândit că suna mai degrabă a spital decât a închisoare, la fel cum denumirea şcolii mele sună mai mult a spital decât a şcoală.

Dar e o idee proastă. Tati nu mă poate ajuta; este şi el tot un prizonier, la fel ca şi mine. Şi, oricum, nu m-ar lăsa să

intru. Pun pariu că m-ar aduce înapoi aici. Şi nici nu cred că li se permite copiilor să intre într-o închisoare.

Sâmbătă dimineaţă pleacă fără mine. Cred că au zis că merg la cumpărături, sau poate la sinagogă. Nu sunt sigur. Oricum, ştiu că vor fi plecaţi o vreme pentru că mi-au lăsat pe masa din bucătărie o farfurie cu chiftele, pâine şi un măr.

Sunt atât de fericit, încât inima îmi bate tare, ca înainte de o cursă. Asta e şansa mea! Dar mă silesc să aştept zece minute, ca să mă asigur că au plecat cu adevărat, înainte de a-mi lua ghiozdanul şi de a îndesa mâncarea în buzunarul din faţă. Probabil că nu îmi va ajunge decât pentru o zi şi de aceea deschid dulapul şi scot afară o cutie cu fursecuri, pe care o adaug la rezervele mele. Trebuie să mă grăbesc acum. Pot oricând să mai cumpăr mâncare dacă voi avea nevoie. Sunt gata. Nu. Stai. Bani!

Mă duc în hol şi văd că Falsa Mamă şi-a lăsat geanta pe masă. Găsesc o bancnotă de cinci franci. Sunt mulţi bani şi, cu banii pe care i-aş putea obţine pe inel, aş avea de ajuns. Mă întorc în grabă în dormitor şi iau un pulover, dar în clipa când vreau să ies, privirile îmi cad pe micul cufăr cu comori. Îl înşfac şi îl bag în ghiozdan.

Iar acum, paşaportul. Mă întorc în hol şi deschid sertarul biroului, scoţând toate hârtiile şi documentele, pe care le întind pe masă. Caut prin ele, încercând să dau de carnetul subţire cu o fotografie în faţă. Dar nu găsesc nimic de felul acesta. Doar hârtii.

Aş putea pleca fără el. Dacă mă furişez pe vapor, nu voi avea nevoie de el oricum. Dar dacă *reuşesc* să cumpăr un bilet, va trebui să le arăt paşaportul. Mă duc în camera de zi, dar acolo nu sunt dulapuri sau sertare, ci doar un raft burduşit cu cărţi. Îmi trec mâinile peste cotoarele lor,

verificând dacă nu e ceva înghesuit printre ele. Dar nu e nimic. Unde ar putea fi?

În dormitorul lor? Nu am intrat niciodată acolo şi nici nu vreau să intru, dar am nevoie de paşaport. Deschid încetişor uşa şi privesc înăuntru pe furiş, chit că ei sunt plecaţi. Miroase a praf şi a vechituri, iar obloanele sunt închise. Când aprind lumina, văd un scrin lustruit sub fereastră, dar nu cred să fie acolo, pentru că sertarele sunt prea mari, ca pentru haine. Mă uit la pat; nu pare destul de mare pentru două persoane. De fiecare parte, sunt noptiere. Îmi închipui că Nenea Barbă doarme pe partea stângă, pentru că văd un ziar pe noptieră, iar el citeşte mereu ziare.

Deschid primul sertar al noptierei din dreapta. Este plin cu fotografii; în cea de deasupra sunt eu, acasă, la plajă. O îndes în buzunar şi continui să caut. Degetele mi se lovesc de marginea unui carneţel. Îl trag afară. Un paşaport! Îl deschid, dar nu e fotografia mea. E *a ei*. Îl arunc şi caut mai departe. Găsesc un alt paşaport. De data asta, este al meu. Mi-l bag în buzunar şi ies în goană din cameră.

79

Paris, 24 octombrie 1953
Sam

O picătură de apă mi se loveşte de obraz. Când ridic privirea, văd nori groşi, cenuşii, care traversează cerul. Dar e prea târziu ca să mă întorc după o haină. Trebuie să ajung la gara Saint-Lazare. Un profesor de la şcoală ne-a spus că trenurile de la Saint-Lazare merg spre Le Havre,

iar Le Havre este uriaşul port de unde pleacă toate vapoarele.

Dar mai întâi trebuie să vând inelul. Nu vreau să o fac aici. Ar fi mai bine să găsesc un loc aflat mai departe de apartament, unde nu mă va recunoaşte nimeni. Rue de Rivoli este plin de magazine şi pot merge pe jos până acolo. Stropii de ploaie cad peste tot în jurul meu şi mă udă leoarcă în timp ce mă grăbesc să înaintez prin mulţime. Când ajung la strada principală, simt că mă înghit picioarele celorlalţi, iar coatele şi genţile cu colţuri ascuţite îmi pătrund în umeri. Sunt mic şi invizibil când mă strecor printre oameni, lăsându-mă dus înainte de mulţime.

În scurtă vreme îmi dau seama că mă aflu în faţa magazinului universal La Samaritaine. Nu vreau să intru acolo, aşa că acum trebuie să merg în contracurent. Mă bucur când scap din mijlocul mulţimii, chiar dacă acum mă plouă cu picături mari.

Mă uit la vitrinele pe lângă care trec, dar nu văd magazine de bijuterii. Apoi văd un bărbat şi o femeie care ies dintr-un magazin ţinând deasupra capetelor o umbrelă şi privind la ceva ce se află în mâna lui. Sunt sigur că trebuie să fie un inel.

Trăgând adânc aer în piept, intru în magazin şi mă duc direct la tejghea.

— *Bonjour, monsieur*.

Mă ridic pe vârfuri, scot inelul de pe deget şi îl întind către vânzător.

— *Je veux vendre*.

Omul mă fixează cu privirea. Ochii lui întunecaţi şi reci mă fac să mă cutremur. Bolboroseşte ceva într-o franceză stridentă şi furioasă. Singurele cuvinte pe care le înţeleg sunt „*Non! Non! Et non!*”

Bag inelul în buzunar şi ies în fugă din magazin. Bum! Mă lovesc de cineva. Mă uit în sus şi văd un bărbat înalt, îmbrăcat în uniformă. Un poliţist! Strigă ceva la mine în franceză, dar habar nu am ce spune. Îmi simt picioarele moi, iar inima îmi bate cu putere. O să mă ducă la închisoare? Înţepenesc în loc.

— *Allez! Allez!* zice el şi mă împinge în piept.

Pfiu! Nu vrea decât să mă dau din drumul lui. Mă întorc şi o rup la fugă. Trebuie să mă îndepărtez de strada asta. Sunt prea mulţi oameni. Poate ar trebui să uit de vânzarea inelului şi să găsesc un tren spre Le Havre.

Mă întreb când vor ajunge acasă Nenea Barbă şi Falsa Mamă. Cât timp mai am? Îşi vor ieşi din minţi când vor vedea că am fugit. Sigur vor suna la poliţie. Dar Parisul este un oraş imens şi nu mă vor găsi niciodată printre atâţia oameni.

Chiar în faţa mea văd un „M” mare, care indică metroul. Deasupra scărilor scrie *Hôtel de Ville*, cu litere unduitoare. Alerg în jos pe scări şi văd turnichetele. Trebuie să cumpăr un bilet.

În spatele unor gemuleţe, stau oameni care vând bilete, aşa că mă duc la unul dintre ghişee şi mă uit la doamna de acolo. Pare foarte severă. Îmi este teamă şi de aceea încerc să vorbesc cât mai bine în franceză.

— *Une ticket, s’il vous plaît, madame. Pour Saint-Layzare.*

Se uită în jos spre mine.

— *Pardon?*

— *Une ticket pour Saint-Layzare.*

— *Quoi?*

Acum pare de-a dreptul iritată, deşi sunt sigur că am rostit corect.

— *Il veut dire une ticket pour Saint-Lazare,* spune, peste umărul meu, o doamnă aflată în spate.

— *Ah, bon. J’ai rien compris avec son accent. Trente centimes alors.*

Asta înseamnă treizeci de centime. Când scot monedele din buzunar, mă întorc să îi mulţumesc doamnei din spatele meu. Zâmbetul ei îmi aprinde scântei în inimă. Seamănă cu zâmbetul mamei, iar ochii ei au aceeaşi nuanţă ciocolatie.

— *Comment tu t’appelles?* mă întreabă ea.

— Sam.

— *Sam? Pas Samuel?*

— *Non, je suis Américain.*

— *Américain? Dites donc. Quel âge as-tu?*

— *Douze ans,* o mint eu, îndreptându-mă de spate.

— *Douze ans?*

Îmi dau seama că nu mă crede. Arată la fel ca mama când îi spun o minciună; zâmbeşte cu subînţeles şi pare că vede prin mine.

Doamna cea drăguţă îşi cumpără biletul, iar eu cobor scările în urma ei spre metrou. În trenul care goneşte prin tuneluri, mă uit în jurul meu la ceilalţi pasageri. Un bărbat cu o beretă trasă bine peste frunte mă ţintuieşte cu ochi negri. Mă uit imediat în altă parte. El îşi scoate bereta, iar eu nu mă pot abţine să nu mă holbez la capul lui chel şi lucios.

— *Es-tu tout seul?*

Se apleacă în faţă, atingându-mi genunchiul cu bereta.

Eu mă afund în scaunul meu şi mă uit în altă parte.

Însă, când trenul se opreşte cu un scârţâit, văd că privirile lui sunt încă pironite asupra mea, aşa că sar din vagon, deşi nu am mers decât o staţie. Ciudat este că şi doamna cea drăguţă coboară, iar eu o urmez. Ştiu că ar trebui să merg spre Saint-Lazare, dar simt că trebuie să stau pe lângă ea. Şi mă gândesc că aş putea încerca din nou să

vând inelul, apoi să mă întorc la metrou. Ieşim într-o piaţă, cu cafenele de jur împrejur. Când traversează piaţa, o urmez. Trece pe lângă o biserică mare, care seamănă oarecum cu Notre-Dame, apoi o ia pe o altă stradă. Pe plăcuţă scrie: Rue Montorgueil. Trecem prin faţa unui magazin unde se vinde ciocolată, pe lângă altul care vinde brânză, apoi pe lângă unul care vinde peşti vâscoşi şi urât mirositori.

Intră într-o cofetărie deasupra căreia stă scris *Stohrer,* cu litere albastre. În vitrină sunt şiruri frumos ordonate de ecleruri cu ciocolată, tarte fine cu aromă de lămâie şi etichete din ciocolată neagră şi brioşe din care se iţesc stafide mari şi zemoase. Îmi chiorăie burta şi caut ceva de mâncare în ghiozdan. Apuc în grabă o chiftea şi o bag în gură. Câh – e tare ca o talpă, de zici că am muşcat direct din ghiozdan. Aş prefera un ecler cu ciocolată.

Dar nu am timp. Vreau să vând inelul. Alerg pe lângă gheretele cu mâncare şi pe lângă negustorii care strigă: „*Poisson frais de ce matin!*", „*Huîtres d'Arcachon!*", „*Pommes de la ferme!*" Apoi aud paşi în urma mea, precum ceva metalic care loveşte în pietrele din caldarâm —mersul unui poliţist sau al unui soldat. Precis. Viguros. Sunetul acesta mă sperie. Vreau să mă întorc şi să verific cine e în spatele meu, dar dacă îmi vede faţa... ei bine... Dacă mă caută deja? O rup la fugă şi nu încetinesc până nu dispar paşii.

Magazinele par mai murdare şi mai cenuşii acum. Mă holbez la o femeie care stă în pragul unei uşi. Ciorapii ei sunt ca nişte pânze negre de păianjen întinse peste pielea albă, iar fusta pare făcută din plastic roşu. Se strâmbă la mine, cu nişte buze violet, oribile.

— *Qu'est-ce que tu veux?*

Nu îmi place strada aceasta – e înspăimântătoare. Iar eu sunt obosit, ud şi înfometat. Văd o croitorie cu manechine dezbrăcate în vitrină. Apoi văd un magazin care are înfipt în vitrină un semn din carton, pe care scrie *Prêteurs sur gages*. Pare a fi un loc unde poţi vinde lucruri la mâna a doua. Am mai văzut semnul acela într-un alt magazin, lângă apartament.

Sunt foarte speriat, dar deschid totuşi uşa, îndreptându-mi spatele, ca să par mai înalt, mai curajos şi mai mare decât sunt. Mă duc la tejghea. Un om slab, cu faţa lucioasă, apare de după o uşă din spatele ei. Sprijinindu-şi coatele pe tejghea, mă priveşte fix.

— *Oui?*

Scot inelul din buzunar şi îl întind spre el. Mi-l ia din mână fără nici un cuvânt şi îl învârte între degetele lui osoase. Unghiile îi sunt foarte murdare. Încerc să par calm, dar mă trec fiori pe şira spinării.

Ridică ochii spre mine. A remarcat cuvintele gravate.

— *S.L. 1944... C'est toi?*

Eu încuviinţez din cap.

— *Cinq francs*.

Nu sunt sigur că este preţul corect pentru un inel din aur.

— *Dix francs,* zic eu curajos.

Zâmbeşte, arătându-şi dinţii strâmbi şi îngălbeniţi. Apoi clatină din cap, punând pe tejghea o bancnotă de cinci franci.

O iau şi o rup la fugă.

80

Paris, 24 octombrie 1953
Sarah

David duce pungile de cumpărături în bucătărie.

— Mergi şi vezi ce face Samuel, zice Sarah. Despachetez eu.

Ia tarta cu zmeură din vârful sacoşei şi o pune cu grijă pe masă. A fost scumpă, dar au cumpărat-o pentru că este preferata lui Samuel. Mâncare, îşi zice ea în gând. Cum mai visa la ea, cum îi invada visele. Iar acum o au, pot mânca orice îşi doresc. Dar tot se simte goală pe dinăuntru.

— Sarah, zice David stând în prag, cu chipul palid ca de mort.

— Ce e?

— Nu e în camera lui.

— Uită-te în camera de zi. Poate a adormit pe canapea.

— M-am uitat. Nu e nici acolo.

— Atunci, poate s-a dus la toaletă.

David clatină din cap, cu ochii pironiţi în podea.

— Du-te şi uită-te. Acolo trebuie să fie.

Sarah o porneşte în fugă spre coridor. Uşa toaletei nu este încuiată. O împinge. Nu e nimeni.

— Sam! Sam!

Aleargă înapoi în apartament, intrând şi ieşind din fiecare cameră. Speră, dincolo de orice speranţă.

— Nu-i aici!

Se întinde spre David, genunchii încep să îi tremure şi se fac terci, iar pământul îi fuge de sub picioare.

David o prinde de umeri şi o duce pe un scaun din bucătărie.

— Ce ne facem? zice ea, înghiţind în sec.

Simte că se îneacă.

— Trebuie să sunăm la poliţie. Repede! Sună-i!

Inima îi bubuie în urechi, prin vene simte sângele năvălind cu putere.

— David! Te rog!

— Sarah, trebuie să ne gândim bine. Ai vreo idee unde s-ar fi putut duce? Prieteni?

— Ce? Da. Zack. Hai să încercăm la el.

Sare în picioare, e deja la jumătatea drumului spre ieşire.

David aleargă după ea, o apucă de braţ şi o trage înapoi.

— Sarah, aşteaptă. Te rog.

— Trebuie să ne grăbim. Ar putea fi deja departe. Of, Doamne! Unde a plecat?

— Linişteşte-te o clipă. Te rog.

Duce o mână la gât, ca pentru a se calma. Apoi se repede din nou spre uşă. Pierd momente preţioase. Ştie că trebuie să îl găsească înainte de a ajunge prea departe. Este atât de mic, de neştiutor, nu înţelege cât de răi pot fi oamenii, nu ştie nimic despre toţi dementii ăia care pândesc la fiecare colţ.

— Eu aştept aici, în caz că se întoarce, strigă David după ea.

Sarah nu se opreşte nici o clipă în goana ei spre Zack. Chiar Zack este cel care îi deschide uşa.

— L-ai văzut pe Sam?

Nici nu dă bună ziua.

Băiatul se încruntă şi clatină din cap.

— Te rog, Zack, ar putea fi în primejdie. Ai vreo idee unde s-ar fi putut duce?

Zack clatină din nou din cap. Ea caută în ochii lui un indiciu de orice fel. Atunci apare şi mama lui.

— Ce s-a întâmplat?

Se încruntă la fel ca fiul ei.

— Sam a dispărut. L-aţi văzut?

— Nu.

— Eşti sigur, Zack? Gândeşte-te bine. Te rog. Ştii unde s-ar fi putut duce?

Aşteaptă un răspuns, simţind cum trec secunde preţioase.

Într-un final, copilul şopteşte:

— Se poate să fi plecat în America.

Desigur! Unde să se ducă în altă parte? Îi vine să râdă isteric. America! Cum îşi imaginează că va ajunge atât de departe? Va trebui să se ducă de îndată la poliţie. Ezită o secundă, gândindu-se că ar trebui să treacă mai întâi pe acasă. Decide să nu o facă, totuşi. Timpul este esenţial.

Aleargă până la secţia de poliţie. Ajunge acolo cu răsuflarea tăiată. I se pare că totul se mişcă pe repede înainte, totul, mai puţin ofiţerul care stă în spatele unui birou din lemn. El se mişcă cu încetinitorul. Se ridică şi se scarpină pe burtă.

— Fiul meu a... a dispărut! Ajutaţi-mă!

Respiraţia ei este şuierătoare şi o zgârie pe gât.

Mult prea încet, omul întinde un deget butucănos spre o sonerie montată pe biroul lui. Zbârnâitul ei ascuţit aduce în sală un alt ofiţer – un bărbat mai înalt şi mai uscăţiv.

— Pe aici, doamnă.

Sarah îl urmează într-o încăpere mică.

— Luaţi loc, o pofteşte el, trăgând un scaun din plastic.

Dar ea nu vrea să ia loc. Vrea ca el să sară în picioare şi să înceapă să îi caute fiul.

— Numele? întreabă el, cu stiloul zăbovind deasupra unui blocnotes.

— Samuel Laffitte. Vă rog, are numai nouă ani. Trebuie să-l găsim repede.

— Doamnă Laffitte, nu putem începe să-l căutăm până nu avem nişte date. Sunt convins că înţelegeţi.

Ea încuviinţează din cap, iar în ochi i se adună lacrimi de neputinţă. Le alungă şi încearcă să răspundă simplu şi calm la întrebările lui. El ia notiţe, ridicând uneori privirile, iar între sprâncene i se formează o cută.

— Cred că ar trebui să mergem la apartament, zice el. Să vedem dacă găsim nişte indicii şi să vorbesc cu tatăl băiatului.

Merg până acasă cu maşina poliţistului. El porneşte sirena, ceea ce, după părerea ei, reprezintă un semn bun. Cel puţin acum înţelege că e o urgenţă.

David deschide larg uşa, înainte ca ea să bată.

— Şi-a luat paşaportul!

— Nu! O, Doamne, nu! zice Sarah, rezemându-se de perete şi apucându-se strâns cu mâinile de stomac.

— Vă rog, calmaţi-vă. Îl vom găsi, doamnă Laffitte, zice poliţistul, întorcându-se spre David. Ce a mai luat? Bani?

— Poate. Nu ştiu.

— Aveţi vreo idee unde încearcă să ajungă, dat fiind că şi-a luat paşaportul?

— În California, şopteşte Sarah.

— California?

— Familia lui adoptivă este acolo. Cu noi nu locuieşte decât de la mijlocul lui iulie, explică David, cu o voce searbădă, monotonă.

— Da, doamna Laffitte mi-a explicat. O situaţie foarte nefericită.

Ofiţerul tuşeşte.

— Avem noroc că ştim încotro se îndreaptă, iar în felul acesta opţiunile lui sunt limitate. Nu va putea lua avionul, dar asta nu înseamnă că nu va încerca; copiii nu sunt în stare să planifice atâţia paşi înainte. Aşa că s-ar putea

îndrepta spre aeroport, caz în care ar trebui să fie uşor de găsit. Sau ar putea să se îndrepte spre un port. Sau poate că se duce să-l viziteze pe domnul Beauchamps la închisoare – alegerea aceasta ar fi cea mai simplă pentru noi. Sunăm la Santé pentru a verifica.

— Dar nici nu ştie în ce închisoare se află!

— Trebuie să luăm în calcul toate posibilităţile. Cei mai mulţi copii se întorc în decurs de douăzeci şi patru de ore, când li se face foame. Trimitem câţiva oameni la aeroport, zice el, după o pauză.

Sarah şi-ar dori să ia odată măsuri. Mai repede. Trec minute importante.

— Vom lua legătura cu autorităţile portuare din Le Havre, continuă poliţistul, ca să verifice trenurile care sosesc şi vapoarele care pleacă.

— Dar Le Havre nu e singurul port. Dacă a plecat spre Calais sau Dunkerque?

— Adevărat. Vom telefona şi acolo şi vom alerta poliţia din gări.

— Şi dacă a ajuns deja acolo şi a coborât din tren? Noi am plecat din casă la miezul zilei, iar acum e ora trei. A avut timp să ajungă deja acolo.

Sarah se trânteşte pe un scaun, iar în minte i se învălmăşesc toate opţiunile posibile.

— Vom pune oameni să verifice vapoarele care pleacă din port. Nu vă faceţi griji. Îl aducem înapoi. Aveţi o fotografie recentă?

Sarah se ridică să îi aducă fotografiile trimise de Charlotte Beauchamps înainte de întâlnirea lor cu Sam. Mai este şi poza de paşaport care le-a rămas. I le pune în mână, fără să scoată un cuvânt.

Ofiţerul se uită la fotografii, apoi le strecoară într-un portofel din piele.

— Ţinem legătura. Aveţi un telefon?

— Da, răspunde David.

— Va trebui să rămâneţi aici, în caz că se întoarce. Nu vă faceţi griji, îl găsim.

David îl conduce spre ieşire.

Sarah simte din nou o durere ascuţită în pântec, ca un şarpe care i se încolăceşte în măruntaie. Se apleacă, ţinându-se cu mâinile de burtă. *Te rog, Doamne, te rog. Iartă-mă. L-ai mai salvat o dată. Salvează-l din nou. Nu îţi mai cer nimic altceva. Apără-l. Voi renunţa la el. Nu te rog decât să îl aduci înapoi, te implor*, îşi spune ea, în gând.

81

Paris, 24 octombrie 1953
Sam

Când locomotiva porneşte, iar trenul se mişcă din loc, nu mă pot opri din tremurat. Privesc pe geam. *Au revoir, Paris*.

Îmi chiorăie maţele de foame. Probabil că ar trebui să mănânc ceva; poate m-ar ajuta să mă mai şi încălzesc. Deschid ghiozdanul şi scot pâinea. Pun chiftelele rămase între două felii de pâine şi iau o muşcătură. Au gust de stătut şi sunt tari ca pielea tăbăcită, iar eu simt că mi se face greaţă – mănânc mâncarea pregătită de *ea* pentru mine. Probabil au descoperit deja că am fugit. Sunt sigur că va plânge. Înghit cu noduri, iar ce rămâne bag la loc în ghiozdan. Până la urmă, parcă nu mi-e chiar atât de foame.

Caut prin ghizdan, verificând ce am mai luat cu mine. Cotrobăi înăuntru, până dau de micul cufăr din lemn. Îl scot şi îl deschid, ca să mă uit la pietricelele colorate. Le ridic în lumină una câte una, întrebându-mă dacă sunt preţioase. Nu sunt lucioase, dar culorile sunt drăguţe. Le pun la loc în cutie, gândindu-mă în schimb cât de fericită va fi mama să mă vadă. Îmi trag picioarele la piept şi mi le cuprind cu braţele, încercând să mă încălzesc. Mă uit la clădirile cenuşii pe fundalul cerului la fel de cenuşiu.

Am adormit, probabil, pentru că un bărbat mă scutură de umăr. La început cred că visez şi îmi ia câteva minute până îmi dau seama unde sunt.

— *Billet*.

Vrea să-i arăt biletul. Îl scot iute din buzunar şi i-l arăt.

Bărbatul se uită la el şi mi-l înapoiază fără nici un cuvânt. Aş vrea să îl întreb cât este ceasul şi cât mai e până la capăt. Afară s-a întunecat de-a binelea.

Trenul scrâşneşte din toate încheieturile. Probabil că se opreşte. Privesc pe geam. La cât e de întuneric, abia reuşesc să citesc numele gării – Le Havre. Îmi iau în grabă ghiozdanul şi sar din tren. La capătul peronului se află un paznic care verifică biletele, aşa că mi-l pregătesc pe al meu. Mă întreb cât de departe o fi portul. Poate există un autobuz. Mulţimea înaintează încet. În faţa mea este o familie alcătuită din cinci persoane şi durează o veşnicie să îşi găsească biletele. Tare aş vrea să se grăbească; vreau să urc mai repede pe vapor. Într-un final, sunt lăsaţi să treacă. Întind şi eu biletul la control.

— *Commnent tu t'appelles?*

Paznicul nu pare interesat de biletul meu.

— Samuel.

— *Passeport*.

— *Mais j'ai mon billet.*

— *Oui, et maintenant je demande ton passeport!*

Scot paşaportul din ghiozdan. Inima îmi bubuie în piept. Dar paşaportul este al meu şi am tot dreptul să iau trenul. Totul va fi bine.

I-l întind.

O mână se lasă grea pe umărul meu.

— Samuel Laffitte.

82

Paris, 29 octombrie 1953
Sarah

Băiatul pe care l-au adus înapoi în noaptea aceea întunecată este chiar mai retras şi mai ursuz decât înainte.

Luptă cu ei cu arma tăcerii, pe care o foloseşte ca pe un cuţit ascuţit. Îi sfâşie sufletul lui Sarah, făcându-l bucăţi. David îl pune din nou la culcare, citindu-i o poveste pe care el refuză să o asculte, cu faţa întoarsă la perete. Se culcă şi ei imediat după ce îl bagă pe el în pat. Sunt sfârşiţi. Dar somnul se lasă aşteptat.

— David, şopteşte Sarah în întuneric.

— Te rog, Sarah. Avem nevoie de odihnă.

— Dar nu pot dormi. Mă simt îngrozitor.

— Sarah, trebuie să încetezi. Nu am făcut nimic greşit. Nu e greşit să ne iubim copilul, să vrem să-l creştem. Nu trebuie să te simţi vinovată pentru asta.

Cuvintele pe care ea ar vrea să le rostească i se opresc în gât, ca un cancer care tot creşte. Aşa că dansează în jurul lor.

— Nu sunt destul de puternică, David. Nu o pot face.

— Mai dă-i timp.

— I-am dat timp. Timpul nu ne ajută deloc. Resentimentele lui faţă de noi sunt tot mai puternice pe zi ce trece.

— Nu va putea să ni se împotrivească aşa la nesfârşit. Îşi va pierde energia, iar noi vom fi pregătiţi să-l prindem când va pica. Se va întoarce la noi. Trebuie doar să fim răbdători şi să ne păstrăm credinţa.

— Credinţa, murmură ea.

El se întoarce cu faţa spre ea. Oftează şi se întinde să o prindă de mână.

— Cu toţii avem momentele noastre de îndoială, Sarah. Ne-a fost foarte greu în ultima vreme, dar tu ai fost atât de curajoasă. Întotdeauna ai fost curajoasă.

— Am fost nevoită, nu mi-am dorit să fiu curajoasă.

— Ştiu că nu ai vrut.

Îi mângâie mâna pe sub cearşaf.

— Uneori simt atâta furie în mine, iar alteori mă mustră conştiinţa. Nu ştiu cum... cum...

Lacrimile încep să îi alunece pe obraji.

— Va fi bine, Sarah. Va fi bine. Îţi promit.

— Cum de s-a întâmplat aşa ceva? Auschwitz – cum a fost posibil?

David continuă să o mângâie pe mână.

— Uneori, omul e rău.

— Dar nu a fost creat după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu? David, e...

— Şşş. Totul va fi bine.

Dar Sarah nu poate să doarmă, nu poate să mănânce şi nu are stare. Nervii îi sunt întinşi la maximum, gata să plesnească în orice moment. O doare tot corpul, de la umeri până la degetele de la picioare. Simte că ultimele două luni au îmbătrânit-o cu mult peste vârsta ei. Nu mai

poate îndura şi nu înţelege ce rost are să îl capete înapoi pe fiul lor dacă nu fac decât să asiste la suferinţa lui. Îi întoarce spatele lui David, încercând să se liniştească, dar panica i se ridică din măruntaie, ameninţând să o înghită cu totul. Trage cearşafurile într-o parte şi se dă jos din pat.

Se duce la bucătărie şi deschide un geam, inspirând aerul rece al nopţii. Ar vrea să se roage, să ceară călăuzire, dar simte că nu o mai merită. Când încearcă să îşi găsească cuvintele, nu întâlneşte decât un gol. Priveşte afară, spre noaptea întunecată.

— Doamne, şopteşte ea, dacă ai ceva să îmi spui, spune-mi.

O tăcere înfrigurată îi răspunde. Iar ea înţelege de ce. De două ori l-a implorat pe Dumnezeu să îi apere fiul şi de două ori El i-a răspuns la rugăciuni. Dar ultima dată i-a promis ceva la schimb. Nu poţi încălca o promisiune făcută Domnului, nu-i aşa?

Cu mâinile pe pervazul ferestrei, se apleacă în afară, iar prin cap îi trec gânduri negre. Ce s-ar fi întâmplat dacă ar fi murit la Auschwitz? Sam ar fi trăit mai departe fără să îşi cunoască adevărata istorie. Ar fi crescut fericit şi liber de toate aceste constrângeri. Fără religie. Fără istorie. Liber.

Şi ea vrea să se elibereze. Să se elibereze de toată vinovăţia, suferinţa şi tortura sufletească. Privind în adâncul nopţii, înţelege că nu există decât o singură cale spre libertate şi pace.

Pentru prima dată în ultimele luni, doarme liniştită şi se trezeşte simţindu-se pregătită pentru ziua care o aşteaptă.

În timp ce ea şi David pun masa pentru micul dejun, deschide subiectul.

— M-am gândit. Am o idee. Ar putea să ne ajute.

— Da?

— Aş putea să-l vizitez pe Beauchamps în închisoare. Să-i pun întrebări despre Samuel, să aflu mai multe despre felul în care a fost crescut, să aflu cum era când era mai mic. Ne-ar putea ajuta să-l înţelegem mai bine.

David, care umple râşniţa cu boabe de cafea, se opreşte brusc.

— Lasă-mă să mă gândesc.

Sarah nici nu spera la mai mult. Răbdare.

El se uită spre ea.

— E şapte şi jumătate, ar trebui să-l trezeşti pe Samuel.

Nu îşi poate înfrâna resentimentul care o încearcă, pentru că această sarcină îi revine mereu numai ei. Urăşte să îl trezească dimineaţa. Este atât de letargic, ca şi cum s-ar fi târât în străfundurile fiinţei sale şi s-ar fi cufundat într-o stare de latenţă sau de hibernare. Când trage pătura de pe el şi îl mângâie pe spate, îndemnându-l să se trezească, trupul lui mic rezistă atingerii ei. Eczemele de pe picioare şi coate trebuie unse înainte de a se îmbrăca. Aplică cu grijă alifia, apoi îi dă hainele pregătite pentru ziua respectivă şi îl lasă să se îmbrace, în timp ce ea merge să îi pregătească ciocolata caldă. Îi aduce băutura în dormitor; un pretext pentru a verifica dacă nu cumva s-a strecurat înapoi sub pătură.

Astăzi îi vorbeşte cu blândeţe.

— Sam, nu-ţi mai face griji. Vom găsi o cale să te facem fericit. Mi-aş da sufletul să te văd zâmbind din nou; şi inima, să te aud râzând.

Se uită în ochii lui, dar vede că sunt goi. Nici nu pare că ar fi înţeles ce i-a spus.

Când ajung în bucătărie, David îşi bea cafeaua cu înghiţituri mari. Pune ceaşca pe masă, cu o bufnitură.

— Trebuie să plec acum. Samuel ar face bine să se trezească mai devreme.

Se apleacă, îl apucă pe băiat de braţe şi îi depune câte o sărutare pe fiecare obraz.

Sarah vede cum Sam înţepeneşte, de parcă şi-ar fi dorit să se preschimbe în stană de piatră.

După micul dejun, îl duce la şcoală. Nu mai încearcă să îl ţină de mână sau să meargă alături de el. Oricum, trotuarele sunt prea înguste. În schimb, merge înainte, iar el abia îşi târăşte picioarele în urma ei. Şcoala este la numai o stradă distanţă şi drumul nu ar trebui să le ia mai mult de cinci minute, dar ea trebuie să plece de acasă cu un sfert de oră mai devreme.

83

Paris, 29 octombrie 1953
Sarah

Uşa de la intrare se trânteşte, făcând-o pe Sarah să tresară. Trebuie să fie David, care s-a întors de la muncă. Iese din camera de zi tocmai când el îşi scoate paltonul şi pălăria. Luându-i pălăria din mână, o scutură cu dosul palmei şi o aşază în vârful suportului de pălării. Când se întoarce spre el, este consternată să vadă cât de palid e.

— Merg să-l salut pe Samuel.

— Desigur. Vrei să-ţi pregătesc ceva de băut?

— Da, un Pastis, te rog. Mi-e un pic cam rău.

Întotdeauna bea un Pastis când se simte rău. Spune că omoară bacteriile mai ceva ca medicamentele.

Îl priveşte cum îi întoarce spatele şi se îndepărtează pe coridor, spre camera lui Sam.

— Nu-i acolo, strigă Sarah în urma lui. E în camera de zi.

Abia a terminat de turnat băutura, când David intră în bucătărie.

— Samuel a adormit, zice el, scărpinându-şi barba. A adormit pe canapea. Uneori cred că e modul lui de a evada.

— Te întrebi vreodată ce visează?

Sarah îi întinde paharul.

— Nu alegem ce să visăm, dar dacă ar putea, cred că ar visa la America. Inima lui e încă acolo.

Sarah încuviinţează din cap, cu spatele sprijinit de chiuvetă.

— Aş vrea... Aş vrea să considere că aici e casa lui, dar e prea târziu pentru asta, nu-i aşa? Ideea de cămin capătă contur în mintea noastră la o vârstă fragedă, apoi rămâne fixată.

— Nu ştiu, Sarah. Nu mai ştiu nimic.

David îşi trage un scaun de sub masă şi se prăbuşeşte pe el.

— Sunt atât de obosit. Nici nu mă simt bine.

Sarah se aşază lângă el.

— Şi eu sunt obosită. Mă simt ca bătută pe dinăuntru. Îmi pierd puterea de a lupta.

El se întoarce ca să se uite la ea.

— Îţi aminteşti, Sarah? Îţi aminteşti cât de greu era să ne păstrăm încrederea, să continuăm lupta? Uneori nu voiam decât să închid ochii şi să aştept să mă cuprindă dulcea eliberare a morţii.

— Ştiu.

Sarah îi mângâie cu tandreţe braţul, înţelegându-i nevoia de a rememora acele momente. Şi ea simte aceeaşi nevoie de a retrăi totul. Poate că mintea ei are nevoia să dea sens celor întâmplate. Dar nimic din ce s-a întâmplat nu a avut sens. Poate o face pentru că, de fiecare dată

când reia totul, speră că durerea va fi mai puţin nimicitoare. Că o amintire retrăită de mii de ori îşi va pierde din forţă.

— Cred că aş fi murit dacă nu aş fi ştiut că Samuel trăieşte pe undeva, spune David. M-am agăţat de viaţă pentru că voiam să-l regăsesc.

— Deci şi tu ştiai? Ştiai că e în viaţă?

— Nu ştiam, dar m-am agăţat de licărul acela de speranţă. Am devenit mai puternic, pentru el. Voiam să fie mândru de tatăl lui, oriunde s-ar fi aflat.

— Şi mie mi-a dat putere, zice Sarah, apoi se opreşte. Dragostea pentru Samuel ne-a ţinut în viaţă, nu-i aşa?

Vede o lacrimă solitară care se prelinge pe obrazul lui David şi i se pierde în barbă. Ştie cât de greu îi este să vorbească aşa. Îl tulbură nespus. El nu trebuie să rămână mereu stăpân pe situaţie, iar toate aceste sentimente copleşitoare îl fac să simtă că lucrurile îi scapă de sub control. O ştie, deşi el nu i-a explicat niciodată. Acum, că a început să vorbească, Sarah vrea să continue conversaţia. Îi va ajuta pe amândoi.

— Îmi amintesc de o zi când săpam un şanţ în afara lagărului, zice ea, continuând să îi mângâie braţul. Era atât de cald, iar noi nu aveam pic de apă. Îmi amintesc că mi-am şters sudoarea de pe frunte şi apoi am supt-o de pe mână. După care am remarcat că un gardian stătea lângă mine şi mă urmărea. Am tresărit, aşteptând să fiu lovită. În schimb, el m-a întrebat dacă mi-e sete.

Cade pe gânduri pentru câteva clipe, înainte de a relua:

— Nu am îndrăznit să răspund. Dar el şi-a scos plosca şi mi-a întins-o. Nu voiam s-o iau. Frica era mai mare decât setea. Dar el mi-a împins-o în mână. Am luat o înghiţitură şi am încercat să i-o dau înapoi. M-am gândit că ar putea fi o capcană – că voi fi împuşcată pentru că am băut din

plosca unui paznic. Dar el mi-a spus să beau tot. Aşa că am băut până la fund.

Încetează să îi mai mângâie braţul lui David.

— Nici măcar nu i-am spus mulţumesc.

David se îndreaptă pe scaun.

— Nu apa te-a salvat în ziua aceea, aşa-i? Ci actul de bunătate pe care l-ai văzut în mijlocul iadului. Asta ţi-a dat speranţă.

— Da, m-a făcut să cred că cineva va avea grijă de Sam. Şi apoi, când te-am văzut în zăpadă, în clădirea aceea distrusă, am ştiut că vom fi din nou cu toţii împreună.

David o ia de mână.

— Nu ştiu cum de m-ai recunoscut. Arătam toţi la fel; ca nişte schelete. Eram gata să cedez, deşi ştiam că războiul s-a terminat. Nu voiam decât să mă întind în zăpadă şi să mor. Apoi te-am auzit strigându-mă pe nume, te-am auzit ca prin vis şi deodată erai acolo, mă ţineai în braţe, îmi repetai numele.

Ea îl strânge de mână.

— Te căutam. Ştiam că te voi găsi acolo.

— Iar eu ştiam că nu poate fi un vis, pentru că îmi era al dracului de frig. Apoi l-am auzit pe Dumnezeu care îmi spunea să nu-mi pierd credinţa şi să fiu puternic, pentru că în curând suferinţa noastră va lua sfârşit.

— Dar nu a luat sfârşit, nu-i aşa?

El ia o înghiţitură din Pastis şi clatină din cap.

Rămân tăcuţi, fiecare pierdut în amintirile sale. Sarah îşi aminteşte poveştile pe care i le-a spus David după aceea. Sunt amintirile lui, dar ei îi place să le trăiască, imaginându-şi dibăcia cu care a reuşit să îi transmită mesaje, ajutând-o să îşi păstreze credinţa. Cu abilităţile lui în domeniul cercetării, a fost încadrat la laboratorul medical, aflat sub supravegherea vestitului doctor

Mengele. Şi-a petrecut zilele în căldura relativă a laboratorului, holbându-se la celulele de sub microscop. Adesea era lăsat singur şi reuşea să facă rost de provizii medicale pentru alţi prizonieri. Îşi asuma un risc enorm, dar era isteţ şi le ascundea în cele mai improbabile locuri. Îşi îndesa micile tablete de antibiotic în urechi, iar pe cele de penicilină le ascundea sub tălpi. Acestea erau bunuri de mare preţ, care îi puteau asigura cu uşurinţă transmiterea unui mesaj. Acum toată lumea ştia de experimente, dar David ştia încă de pe atunci. După cum i-a spus lui Sarah, faptul că ştia ce fac i-a dat sentimentul unei complicităţi. N-ai cum să nu rămâi marcat. Şi el purta încă vinovăţia în suflet.

— Cum se descurcă toţi ceilalţi supravieţuitori?

Sarah se întreabă cum au făcut alţii faţă. Poate că singura soluţie este să uiţi totul.

— Uneori mă întreb dacă într-adevăr s-au întâmplat toate astea.

— Pentru toată lumea este greu, dar nimeni nu vrea să audă. Nu vor să fie nevoiţi să-şi imagineze prin ce am trecut noi. Dar nimic nu mai este la fel odată ce ai văzut iadul, nu crezi?

Sarah se sprijină de el.

— Nu, nimic nu mai este la fel. Uneori mă simt atât de singură, adaugă ea, după o scurtă tăcere.

— Eu sunt aici, Sarah, zice el, luând-o de mână. Ştiu că nu mă pricep să spun lucruri, să spun ce simt. Dar sunt aici când ai nevoie de mine.

Lacrimi nevărsate îi lucesc în ochi.

— Ştiu că eşti, zice ea şi îl strânge de mână. David, lucrurile prin care am trecut noi... nu fac parte din această lume, nu-i aşa? Nu fac parte din lumea de acum. Nu se poate.

— Nu fac parte, zice el ştergându-şi lacrimile mute care îi curg pe faţă. Ne-am întors din iad. Cumva, trebuie să învăţăm să uităm ce am văzut acolo.

— Să învăţăm să uităm. Da. De-ar fi cu putinţă.

— Nu putem uita, poate, dar putem ierta.

Cuvintele lui o surprind. Îşi dă seama că nu a luat niciodată în calcul această posibilitate şi a presupus mereu că nici el nu a făcut-o. Iertare.

— Nu cred că pot. Nici nu cred că vreau.

El lasă privirea în jos, spre masă.

— Eu vreau. Nu le voi găsi scuze, dar... dar cred că aş fi... aş fi capabil să-i iert dacă aş fi un om mai bun.

— Nu! Tu eşti un om bun. E prea greu. Întotdeauna ceri prea mult!

— Ce vrei să spui?

Nu ar fi vrut să o spună, dar acum, cuvintele îi scăpaseră deja.

— Aştepţi prea mult de la toată lumea; de la Samuel, de la mine, de la tine însuţi. Dar suntem doar nişte simpli muritori. Uneori e prea greu.

Lacrimile o podidesc din nou şi scoate o batistă din buzunar, ca să îşi şteargă nasul.

El îşi retrage mâna şi îşi scarpină iar barba.

— Îmi pare rău dacă am fost dur cu voi doi. Nu mi-am dorit.

Sarah îl priveşte cu coada ochiului şi îi vede mărul lui Adam mişcându-se în sus şi în jos în timp ce înghite în sec. Îi simte durerea, şi aproape că îi aude cuvintele înţepenite în gâtlej. Ar vrea să îi poată uşura suferinţa.

— David, ar trebui să fim recunoscători pentru ceea ce avem. E un miracol că Samuel a supravieţuit. Iar el ne-a salvat şi pe noi.

— Aşa este.

— Şi nu e de ajuns?
— Ce vrei să spui?
— Nu ştiu. Poate că am cerut prea mult. Nu e de ajuns că suntem cu toţii în viaţă?
El se apucă de barbă, ca şi cum s-ar agăţa de viaţă.
— Ce vrei să spui?
Sarah închide ochii, rugându-se să aibă destul curaj.
— David, ştii bine ce spun.
— Nu! Nu ştiu.
Împingând scaunul în spate, Sarah se ridică şi se duce la chiuvetă, unde începe să cureţe suprafeţele deja curate, înghiţindu-şi lacrimile.
Apoi îl simte pe soţul ei lângă ea.
— Sarah, poate ar fi bine să te duci şi să-l vezi pe Beauchamps. Te-ar putea ajuta.
— Vrei să vii? zice ea în timp ce se întoarce spre el, ştergându-şi ochii cu dosul palmei.
— Nu. N-aş putea îndura să dau ochii cu el.

84

Paris, 2 noiembrie 1953
Sarah

După ce îl lasă pe Sam la poarta şcolii, Sarah nu îşi poate scoate ideea aceea din minte. Ar trebui să se ducă la închisoare? Dacă s-ar duce, poate că ar reuşi să-l înţeleagă mai bine pe Sam. Ar putea să o ajute să facă pasul următor.
Ştie unde este închisoarea – în arondismentul 14, la Montparnasse. Drumul i-ar lua aproximativ treizeci de

minute. Treizeci de minute dus, treizeci de minute întors, şi are la dispoziţie trei ore înainte de a-l lua pe Sam la prânz. Ar fi destul timp. Dar se teme şi îşi face griji pentru ceea ce ar putea simţi faţă de Beauchamps şi ce ar putea simţi el, la rândul lui, faţă de ea. Probabil că o urăşte.

Dar vrea să îşi vadă fiul prin ochii lui Beauchamps. Din pozele care le-au fost arătate, se vedea limpede că e un copil fericit, sănătos, plin de viaţă. Vrea să îl mai zărească pe acel copil.

Doamna psiholog care le-a fost desemnată i-a sfătuit să nu reînvie trecutul.

— Ştiu că teoria freudiană ar îndemna la o retrăire a tot ceea ce s-a întâmplat, a zis ea, dar din punctul nostru de vedere, creierul uman suprimă anumite amintiri din motive corecte. Este un fel de instinct de supravieţuire; viaţa merge înainte, niciodată înapoi. Cel puţin deocamdată – va trebui să mai aşteptăm până ce va fi posibilă călătoria în timp.

Şi a râs, un hohot superficial, oribil.

Sarah se grăbeşte spre staţia de metrou de la Saint-Paul. Când coboară la Montparnasse şi o ia spre Rue de la Santé, îşi dă seama că este o zonă a Parisului pe care nu a vizitat-o niciodată. Închisoarea se iveşte, impunătoare, înaltă şi cenuşie, pe strada îngustă. Cu o mână tremurândă, bate în uşile din lemn.

Aude cum se trage zăvorul şi vede un bărbat care se uită chiorâş printr-o deschizătură mică şi pătrăţoasă.

— Da?

— Am venit să vizitez un deţinut.

— Vizitele încep la zece, zice, holbându-se la ea.

Sarah se uită la ceas – este nouă şi douăzeci de minute.

— Puteţi intra şi aştepta. Trebuie să vă lăsaţi aici actul de identitate.

O trece o sudoare rece. Cu mâini tremurânde, scoate actul de identitate, reamintindu-şi că nu mai este o crimă să fii evreu. Bărbatul i-l ia din mână şi notează numărul.

— Pe cine vizitaţi?

— Pe domnul Beauchamps.

— Trebuie să ieşiţi până la zece treizeci. Mergeţi şi aşteptaţi înăuntru.

Se grăbeşte spre intrare.

De acolo, o preia un gardian. Îi verifică geanta, apoi o îndrumă spre zona de aşteptare. Se aşază pe un scaun rece din metal şi simte cum o străbate un fior pe şira spinării. Aerul e rece şi jilav, căci umezeala e impregnată adânc în pereţii camerei. Amintirea Auschwitzului o copleşeşte brusc. Frigul înfiorător, foamea şi cele douăsprezece ore de muncă fizică erau greu de îndurat, dar frica de necunoscut era cea care te împietrea şi îţi distrugea sufletul. Se cutremură, vrând să-şi alunge din gând amintirile acelea pe care a încercat din răsputeri să le suprime, spunându-şi că nu e nici pe departe acelaşi lucru. Şi nu este. Chiar nu este. Doar că, în încăperea aceea friguroasă, simte din nou libertatea pierdută, lipsa de control asupra propriului destin, tăcerea nefirească şi mirosul oţetit de sudoare acră şi teamă, care se infiltrează prin ziduri.

Încearcă să îşi adune gândurile, să aleagă cea mai bună cale de abordare. Vrea să ştie cum era Sam la un an, la doi. Care au fost primele lui cuvinte? Ce îl făcea fericit? Ce îl întrista? Ce l-ar putea alina?

— Puteţi intra, îi întrerupe un gardian şirul gândurilor.

Inspirând adânc, intră într-o cameră în care sunt scaune şi mese răzleţe. Este condusă la o masă mică din spate, cu câte un scaun de o parte şi de alta. Când se aşază, în

încăpere intră mai mulţi vizitatori, care se îndreaptă spre alte mese.

Se deschide o uşă. Sarah ridică privirea şi vede un şir de deţinuţi legaţi cu cătuşe şi înaintând greoi. Zgomotul făcut de cizmele gardienilor şi ordinele lătrate din când în când întrerup târşâitul moale al saboţilor pe podea. Oare îl va recunoaşte? Dar el pe ea? E prea speriată să se uite.

— *Beauchamps!* strigă un gardian.

Nu poate fi acesta! Un bărbat slab şi cocârjat se apropie greoi de ea. Credea că este mai înalt, mult mai înalt. Îşi ţine respiraţia.

Apoi el ridică ochii, oprindu-se din mers când privirile li se întâlnesc. *El este!* Îi vede cicatricea care îi brăzdează obrazul.

— Grăbeşte-te, îl împinge de la spate un gardian. Te aşteaptă vizitatorul.

Fără să vrea, tresare, de parcă ea însăşi ar fi fost cea care l-a împins.

Se ridică, neştiind cum ar trebui să îl salute. Deodată, el se află chiar în faţa ei, întinzându-i degetele dintre cătuşe. Ea le atinge scurt. Se aşază faţă în faţă. Sarah bagă de seamă că are o vânătaie pe unul dintre pometi. Pentru o clipă, se întreabă cum o duce aici, în închisoare. Nu asta şi-a dorit. Nu şi-a dorit decât să îşi recapete copilul.

— Sam e bine?

Vocea lui este răguşită şi îl vede înghiţind în sec.

— Nu.

Celelalte cuvinte îi rămân înţepenite în gât. Îşi fereşte privirea, înghiţindu-şi lacrimile.

— Ce s-a întâmplat?

Vede cum mărul lui Adam i se mişcă în sus şi în jos, când întinde bărbia în afară. Îl regăseşte pe Sam în gestul acesta, când încearcă să fie curajos şi să nu plângă.

— A fost smuls din sânul familiei lui, singura familie pe care a cunoscut-o vreodată.

Sarah se îndreaptă de spate, încercând să îşi controleze emoţiile. Nu aşa voia să înceapă.

El lasă capul în jos, cu ochii pironiţi acum asupra mesei.

— Nu ne cunoaşte. Iar noi nu-l cunoaştem pe el. Pentru numele lui Dumnezeu, nici măcar nu vorbim aceeaşi limbă!

Bărbatul refuză să se uite la ea. Tăcerea lui o întărâtă.

— Ar fi fost mai bine pentru voi dacă nu am fi supravieţuit, nu-i aşa? Cu siguranţă lui Sam i-ar fi fost mai uşor.

— Nu!

Ridică privirile acum.

— Nu asta am vrut! Când am văzut fotografiile... ce s-a întâmplat în lagăre a fost... a fost... Nu am crezut că ar fi putut cineva să supravieţuiască. Şi când m-am gândit la dumneata, am crezut...

— Că m-au trimis direct la camera de gazare! strigă ea, apoi glasul i se frânge.

Nu despre asta voia să discute. Amărăciunea propriilor cuvinte îi face rău.

Un gardian se apropie de masa lor şi loveşte cu bastonul în ea.

Sarah tresare, broboane de sudoare îi alunecă de pe frunte, le simte cum îi curg peste coaste. Închide ochii, încercând să se distanţeze, să se calmeze. A reuşit să strice totul.

— Linişte, zice şi îl loveşte pe Jean-Luc peste umăr cu bastonul.

Bufnitura o face pe Sarah să se înfioare, dar Jean-Luc nici nu clipeşte, deşi ea vede o scăpărare în privirea lui.

— Vă rog. Totul este în regulă. A fost vina mea.

Sarah încearcă să îşi înăbuşe sentimentul de milă care îi creşte în suflet.

Gardianul se îndepărtează.

— De ce nu ne-aţi căutat după război? şopteşte ea, peste spaţiul care îi desparte.

— Mi-a... mi-a fost teamă.

— Teamă? De ce? Te-ar fi considerat un erou – ai salvat un prunc care altfel ar fi fost deportat la Auschwitz.

— Nu... teamă că-l voi pierde pe Sam.

— Cum poţi spune aşa ceva? Nu crezi că şi *mie* mi-a fost teamă că-l voi pierde? Ştii dumneata cât curaj mi-a trebuit ca să ţi-l dau?

— Ştiu, zice el, privind-o în ochi.

— Povesteşte-mi despre Sam, când era mic. Cum era?

El zâmbeşte, un zâmbet pieziş, iar inima îi tresare. Îl recunoaşte din nou pe Sam.

— A fost un bebeluş liniştit, nu plângea mai deloc. Dar de cum a început să meargă, nimic nu i-a mai stat în cale. Voia să exploreze totul, îşi băga degetele peste tot, desfăcea lucrurile. Întotdeauna trebuia să îi repar jucăriile. Iar el mă privea fascinat.

— La fel ca tatăl meu. El trebuia să înţeleagă cum funcţionează fiecare lucru. Mai spuneţi-mi.

— E bun la alergat. Urma... urma să participe la campionatele statale.

— Nu ştiam asta.

— Să-l pui să vă arate cât de rapid e. Are picioare lungi, îl ajută.

Ea clatină din cap, gândindu-se la picioarele lui Sam, la eczema lui înfiorătoare.

— A mai avut şi înainte eczeme?

— Ce? face el, încruntând din sprâncene.

— Eczeme, repetă ea. Iritaţii ale pielii.

El rămâne tăcut pentru o clipă, dar ea ştie la ce se gândeşte. În ziua în care i l-a dat, avea nişte pete roşii, uscate, pe interiorul coapselor.

— Când era mic, în ziua aceea la gară...

— Da, ştiu, zice ea şi înghite în sec. Nu am avut nici o alifie cu care să-l ung. A fost îngrozitor. Dar era o simplă iritaţie de scutec.

Se opreşte, copleşită de sentimente de vinovăţie şi dor, tânjind să poată avea grijă de bebeluşul ei.

— Nu-ţi face griji. S-a dus repede. Are o piele minunată, nu se arde de la soare, spre deosebire de mine, spune, dar simte imediat că obrajii îi iau foc. Dar, desigur, nu ar avea de ce să mă moştenească pe mine. Nu asta am vrut să spun...

— Ştiu.

— Are ochii dumitale. Mai toată lumea crede că sunt căprui, dar dacă te uiţi atent, vezi că au şi irizaţii verzui. Depinde de lumină şi de starea lui.

Ei i se taie răsuflarea. Nu a remarcat niciodată irizaţiile verzui ale ochilor lui.

— Dar cu dormitul cum a fost? Când a început să doarmă toată noaptea?

— Ne-am mutat des când am ajuns în America, aşa că a durat ceva timp până am deprins o rutină.

Şi-i imaginează ca refugiaţi, căutând un loc unde să prindă rădăcini. Nu primeşte imaginea la care se aştepta, cea menită să i-l aducă mai aproape pe Sam.

— Iar mersul? insistă ea. Cât avea când a început să meargă?

— Nu prea îmi amintesc datele. Îmi pare rău. Charlotte se pricepe mai bine la detalii de genul acesta.

— Charlotte...

Se opreşte, căci gândul că ea i-a fost mamă lui Sam o străpunge ca un pumnal.

— Cum era ca mamă?

— Ea...

Sarah aude cum i se frânge glasul.

— Ea este... a fost o mamă bună.

Jean-Luc are lacrimi în ochi. Apoi îşi împinge din nou bărbia înainte.

— Continuă, îl îndeamnă Sarah, pe un ton mai aspru decât ar fi vrut.

— Nu ştiu ce aş mai putea să spun.

— Eu... nu ştiu cum să-i fiu mamă, îi scapă, pe negândite. Nu poţi deveni brusc mama unui băiat care nu te cunoaşte, care nici nu vorbeşte aceeaşi limbă ca tine.

Gardianul se apropie din nou cu paşi mari, tuşind zgomotos.

Sarah îi urmăreşte spinarea, în timp ce se îndepărtează. Este un simplu gardian de închisoare, dar ea îl urăşte. Sunt nişte bătăuşi. Cu toţii.

— Ştiţi, e un copil minunat, spune Beauchamps deodată.

Sarah îşi întoarce privirea la el, recunoscătoare că vorbeşte cu ea, că o readuce în prezent.

— E un copil fericit, s-a născut cu o fire prietenoasă şi veţi găsi o cale de a ajunge la inima lui. Dar are nevoie de timp.

— Timp. Toată lumea vorbeşte despre timp, ca şi cum timpul ne-ar fi prieten. Dar nu ne este deloc prieten, aşa-i? Timpul ne-a fost duşman. Dacă l-am fi găsit mai devreme, când avea doi ani, chiar trei, altfel ar fi stat lucrurile.

— Ştiu. Am greşit să-l ţin departe de voi.

Tace pentru o clipă, înainte de a adăuga:

— Pe de altă parte, a fost iubit şi este un copil echilibrat şi sănătos. Îl iubim... îl iubim ca şi cum ar fi propriul nostru copil.

— Îl iubiţi? zice Sarah, şi simte cum mânia o cuprinde din nou, ca un val ucigaş. Şi eu l-am iubit!

— L-ai iubit?

— Adică îl iubesc. Îl iubesc.

— Îmi pare rău. Nu am vrut să...

— Ne-aţi răpit şansa de a forma acea legătură cu el. Iar acum îndrăzneşti să pui la îndoială dragostea mea pentru el, zice ea, în timp ce lacrimile de furie îi înţeapă ochii. Aş trece prin foc pentru Samuel.

El o priveşte ţintă, ca şi cum i-ar cântări ultimele vorbe.

— Ai pune fericirea lui mai presus de a dumitale?

— Da! Cum îndrăzneşti să întrebi aşa ceva?

— Dar soţul dumitale? El ar face-o?

— Sigur că da!

— Bine.

Sarah clocoteşte de supărare. Cât tupeu are omul ăsta! Inspirând adânc, îşi potoleşte sentimentul de indignare.

— Îl iubim pe Sam ca pe ochii din cap! Dacă dumneata l-ai fi iubit pe jumătate cât îl iubim noi, ne-ai fi căutat după terminarea războiului.

Beauchamps îşi duce pumnul încătuşat la ochi. Apoi îl coboară, clătinând din cap, ca şi cum aşa şi-ar putea alunga amărăciunea.

Ea îl priveşte atentă, remarcându-i umerii gârboviţi, regretul profund din ochi, genele care flutură deasupra lor, în timp ce el încearcă să găsească un sens în tot ce se întâmplă. A mai văzut toate acestea – la fiul ei. Privirea aceea uluită, care pare să spună că lumea este prea complicată ca să fie înţeleasă. Riscă să se lase cuprinsă de compasiune, dar îşi reaminteşte că el nu este un copil.

— Ce altceva îmi puteţi spune despre băiatul meu?
— Ce vreţi să aflaţi?
— Care a fost primul lui cuvânt?
El îşi încruntă sprâncenele.
— Nu sunt sigur. Nu-mi amintesc.
Pare jenat, iar ea se întreabă dacă îi este ruşine că nu îşi aminteşte toate detaliile acestea.
Apoi, deodată, ştie care a fost, ca şi cum Jean-Luc l-ar fi rostit cu glas tare.
— Cred că a fost „maşină”, murmură el. Îi plac nespus maşinile, cunoaşte toate modelele. El m-a ajutat să aleg maşina noastră; a venit cu mine pe la reprezentanţele auto, a verificat capacitatea motoarelor, funcţionarea, totul.
Sarah se uită în ochii lui, iar el încearcă să îi înfrunte privirea, dar la un moment dat se dă bătut.
— Nu a fost „maşină”, nu-i aşa? A fost „mama”, zice ea, clipind des.

85

Paris, 2 noiembrie 1953
Sarah

Clopoţelul sună chiar în clipa în care Sarah coteşte pe Rue Hospitalières-Saint-Gervais. Copiii ies roind, unii băieţi prefăcându-se că sunt avioane de luptă care coboară în picaj. Sunt gălăgioşi şi înfometaţi, nerăbdători să ajungă acasă. Toţi, cu excepţia lui Sam. Stând în spatele mulţimii de mame şi copii, Sarah îl aşteptă să apară târându-şi

picioarele. Dar curtea şcolii este deodată goală şi cufundată în tăcere.

Dacă a fugit din nou? Trece iute de poartă, intră în clădirea şcolii şi traversează coridoarele spre clasa lui. Apoi încremeneşte în loc. Băiatul este acolo, stând în picioare lângă directorul şcolii. Pare mititel, cu umerii lăsaţi şi capul în piept. I se pare copleşit de un sfâşietor sentiment de tristeţe.

— Madame Laffitte, zice directorul, uitându-se spre ea. Mă bucur că aţi intrat. Trebuie să vorbim. Haideţi în biroul meu.

— Da, *monsieur*.

Simte că este din nou un copil, un copil care a dat de bucluc. În timp ce păşeşte în urma lui de-a lungul coridorului, spre birou, tăcerea pluteşte în jur, ameninţătoare. Se întinde după mâna lui Sam şi, pentru prima dată, el o lasă să i-o ia. Amândoi au dat de bucluc. Odată ajunşi, directorul se aşază la biroul lui, făcându-le semn să stea jos, de cealaltă parte. Când se aşază pe scaun, Sarah aruncă o privire spre Sam, sperând să îi surprindă privirea, dar el se holbează în gol.

— Madame Laffitte, începe el, ştiu că situaţia aceasta nu este uşoară pentru nimeni şi cu atât mai puţin pentru Samuel. Dar trebuie să ne gândim la toţi elevii noştri. Iată, trec direct la subiect. Nu ştim ce să facem cu Samuel şi nu este numai o problemă de limbă. Nu arată nici un fel de interes faţă de lecţii. Lucru extrem de neobişnuit la un copil de vârsta lui. E ursuz, nu cooperează, iar astăzi a fost prins bătându-se în curtea şcolii şi...

— Vă rog să vă opriţi, îl întrerupe Sarah, surprinsă pe ea însăşi de propriile cuvinte, la fel de mult ca şi directorul. Ştiu că nu vrea să fie aici. Suferă de dor de casă.

Întinde o mână, atingând o şuviţă din părul lui Sam.

— Îl duc acasă acum. Nu se mai întoarce aici.

— Madame Laffitte, nu asta am vrut să spun. Nu-l puteţi retrage astfel. Trebuie să meargă la şcoală.

— Nu vă faceţi griji. Va merge la altă şcoală. Haide, Sam.

Îi întinde o mână şi se ridică, gata de plecare.

El îşi pune mâna într-a ei. Este atentă să nu îl strângă, ci doar să îi simtă căldura pielii. Ies împreună, în tăcere, din şcoală, merg pe stradă, cotesc şi urcă scările spre apartament. Îl conduce în camera de zi şi se aşază lângă el pe canapea. Îngropându-şi capul în palme, băiatul plânge şi plânge. Sarah îl ţine în braţe în vreme ce el suspină.

— Totul va fi bine. Totul va fi bine din nou. Îţi promit.

Ridică receptorul, învârtind discul din plastic în jurul degetului. Încetişor, formează numărul de la biroul soţului ei. El răspunde imediat.

— David, poţi veni mai devreme acasă? Trebuie să vorbim.

— L-ai vizitat pe Beauchamps?

— Da, am fost să-l văd. David, poţi veni acasă?

— Ce s-a întâmplat? Ce a zis?

— Vino acasă.

Pregăteşte un sendviş pentru Sam şi, încălcând regula stabilită, i-l duce în camera de zi. Se aşază în fotoliu şi îl urmăreşte cum ciuguleşte din el. A slăbit atât de mult de când a ajuns aici, şi a devenit mult mai palid. Se întreabă dacă un copil poate să moară de tristeţe, sau dacă natura ar interveni, lăsând instinctul de supravieţuire să preia controlul?

— Sam.

El o priveşte cu ochi goi.

Simte că se uită la fiul lui Beauchamps, nu la al ei.

— Ştiu cât de greu ţi-a fost. A fost greu şi pentru noi să te privim cum suferi, să vedem cât de mult deteşti locul acesta.

El o urmăreşte, iar ea are sentimentul că o şi ascultă.

— Te iubim foarte mult. Ştii asta, Sam?

El ridică din umeri şi îşi fereşte privirile.

— Vrem să fii fericit. Dar vrem şi să ştii cine eşti.

— Ştiu cine sunt.

Se holbează la el, uluită. Franceza lui este aproape perfectă.

— Ştiu că ştii, Sam.

Tânjeşte să îl prindă în braţe, să îi simtă inima mândră şi vulnerabilă cum bate lângă a ei, să îi simtă mirosul. Pare că trupuşorul acela de copil i-a rămas mic, că gândurile şi sentimentele lui sunt prea importante pentru a fi cuprinse într-o structură atât de măruntă şi de firavă.

Iese din camera de zi, înapoindu-se în bucătărie, unde îl aşteaptă pe David.

Cum aude că se deschide uşa de la intrare, se duce în hol.

— Ce e, Sarah? Ce a zis Beauchamps?

David nici nu şi-a scos paltonul încă.

— Hai în bucătărie, te rog.

El o urmează.

— Ce a zis?

— Mai întâi, stai jos. Vrei ceva de mâncare?

— Mai târziu. Zi-mi ce a spus.

— Nu a spus multe. Ce contează e cum m-a făcut să mă simt.

David se uită la ea, căutând să-i surprindă privirea.

— A fost oribil. Faptul că este acolo... în închisoare. Nu ar trebui să fie acolo. Mi-a amintit de...

El îi ia mâna şi i-o strânge cu blândeţe.

— Ştiam că nu-i o idee bună să te duci.

Sarah vede cum se încruntă tot mai mult şi continuă înainte să îi piară curajul.

— Îl iubeşte pe Samuel. Îl iubeşte cu adevărat.

— Nu mă îndoiesc, Sarah. Sigur că îl iubeşte. La ce te aşteptai?

— Nu ştiu. La o persoană pe care să o pot dispreţui.

— Nu ai fi vrut un asemenea părinte pentru Samuel, zice el, trăgându-se de barbă. Ce ţi-a zis?

— M-a întrebat dacă aş pune fericirea lui Samuel mai presus de fericirea mea.

— Incredibil! Cum îndrăzneşte?

— Apoi a întrebat dacă tu ai face-o.

Se opreşte, privindu-l pe David în ochi.

— Sigur că am face-o, i-am spus. Nu pot să cred că m-a întrebat asta. Nu înţelege ce înseamnă să-ţi dai copilul altuia, zice, dar glasul i se frânge.

— Poate că acum înţelege.

— Dar e adevărat?

David ridică o sprânceană, ca şi cum ar ghici ce urmează.

— Chiar am pune fericirea lui mai presus de a noastră?

— Sarah, nu te mai tortura aşa. E fiul nostru, iar noi îl iubim. Într-o zi ne va iubi şi el. Are nevoie doar de timp.

— De timp, repetă ea. Intoleranţa timpului.

— Ce?

— Timpul ni l-a furat.

— Şi tot timpul ni-l va reda.

— Nu.

Se simte gâtuită; va fi greu să dea glas cuvintelor pe care le are în minte.

— David, nu pot... nu mai pot. Când a fugit, m-am rugat la Dumnezeu.

Vrea să îl atingă, să îi ia mâna, dar simte că între ei se înalţă un zid.

— I-am făcut o promisiune. Am făgăduit să renunţ la Samuel dacă ni-l duce acasă în siguranţă. Iar acum, asta-i tot ce îmi doresc. Siguranţa şi fericirea lui. Nu-mi pasă de nimic altceva.

— Ce vrei să spui?

— Nu mai pot sta cu mâinile-n sân, privindu-i disperarea şi suferinţa. Se comportă ca un prizonier care nu vede nici o salvare. Îşi pierde voinţa, şi nu e decât un copil.

Ia un şervet de bucătărie şi îşi şterge lacrimile.

— Dar, Sarah, nu putem renunţa acum.

— David!

Sarah se ţine cu greu în frâu.

— Trebuie... trebuie să renunţăm. Nu vezi?

— Nu, nu văd, zice el şi se apropie de ea.

Ea îl împinge înapoi.

— Nu mai rezist. Nu mă obliga.

Rămâne pe loc, uitându-se la ea cu ochi neîncrezători. Apoi se întoarce.

— Mă duc să vorbesc şi eu cu Beauchamps.

86

Paris, 3 noiembrie 1953
Jean-Luc

Cel mai rău lucru în închisoare este sentimentul de neputinţă. Suportă mâncarea oribilă, nopţile reci, ba chiar şi permanenta ameninţare a violenţei. Dar neputinţa, asta îl omoară. Sam creşte fără el, Charlotte trebuie să se

descurce singură în America. Îi scrie aproape în fiecare zi şi aşa a aflat că a fost nevoită să vândă casa şi să se mute într-un apartament mai mic, mai aproape de oraş, unde şi-a găsit de lucru ca traducătoare. Suferinţa se scurge din paginile pe care i le scrie. Uneori trebuie să le împăturească şi să revină asupra lor când se simte mai puternic. Dar astăzi nu se simte deloc puternic.

— Ai un vizitator! strigă gardianul, lovind cu bastonul în barele celulei.

Of, Doamne! Chiar nu vrea să o vadă din nou pe Sarah Laffitte.

Îl urmează pe gardian de-a lungul culoarului, dincolo de uşile duble securizate, şi pătrunde în camera de aşteptare. Gardianul arată cu bastonul către un bărbat cu păr negru şi barbă lungă, aşezat la o masă pentru vizitatori. Stă agăţat cu mâinile de margini, ţinându-se, parcă, să nu cadă. *El* este! îşi dă seama cu o tresărire nervoasă. El trebuie să fie. David Laffitte.

Cu sângele pulsându-i în vene, se apropie de masă. Fără tragere de inimă, îi întinde încheieturile legate cu cătuşe, aşteptându-se la o versiune modificată a unei strângeri de mână, dar Laffitte nici măcar nu se ridică, iar mâinile lui nu părăsesc masa.

— Monsieur Beauchamps, zice, ţintuindu-l pe Jean-Luc de sub sprâncenele stufoase şi negre.

Jean-Luc se aşază pe scaun şi înclină din cap, în semn de confirmare. Aşteaptă ca Laffitte să spună ceva, dar omul nu face decât să îl fixeze cu priviri sfredelitoare.

— Nu ştiu ce vreţi de la mine.

Jean-Luc îşi freacă tâmplele cu mâinile încătuşate, încercând să îşi aline durerea de cap care îi izbeşte în frunte.

— Ce vrem de la dumneata?

Ochii lui Laffitte se înfig şi mai adânc într-ai lui.

— Ultimii nouă ani din viaţa fiului nostru.

Jean-Luc îşi îndreaptă gâtul şi închide ochii. Durerea de cap se înteţeşte.

— Ştii ce simte un părinte?

Tonul lui Laffitte este aspru şi glasul îi urcă.

— Un părinte care nu ştie dacă îi mai trăieşte sau nu copilul. Habar n-am avut dacă ar trebui să-l plângem sau să continuăm căutările.

— Ascultă. Dacă nu eram eu, azi nu mai aveai un fiu. Acum l-ai luat înapoi. De ce nu te duci acasă, să ai grijă de el? Te-ai răzbunat deja.

— M-am răzbunat! Crezi că despre răzbunare este vorba? izbucneşte Laffitte, pe un ton şi mai ridicat decât înainte.

— Atunci despre ce e vorba? Ce vreţi de la mine? întreabă Jean-Luc, potrivindu-şi tonul după al lui.

Apare gardianul. Bastonul lui loveşte masa cu o bufnitură.

— Ţi-am mai spus o dată. Vorbeşte mai încet!

Bagă bastonul sub bărbia lui Jean-Luc şi îl împinge în sus până când capul stă într-un unghi dureros.

Deodată, Laffitte se prăbuşeşte pe masă, scuturat de frisoane şi tremurând ca apucat de o criză.

— Ce are? întreabă gardianul, ridicând capul lui Laffitte.

Pe chipul lui cenuşiu lucesc broboane de sudoare. În ochi i se citeşte spaima pură.

— Cred... cred că l-ai speriat.

— Eu? Îţi spuneam doar să nu ridici tonul.

Laffitte stă în linişte, ca paralizat. Jean-Luc îşi pune pe masă mâinile încătuşate, întinzându-se spre el. Laffitte se holbează la el cu priviri sălbatice, apoi îl apucă pe Jean-Luc de încheieturile mâinilor, gâfâind din pricina efortului pe care îl face pentru a respira.

Gardianul se îndepărtează, ţâţâind dezaprobator şi zgomotos.

O vreme rămân tăcuţi, iar Jean-Luc aşteaptă ca Laffitte să se liniştească.

— Îmi pare rău, spune Laffitte într-un târziu, doar că... locul acesta mi-a readus totul în minte.

— E în regulă. S-a terminat acum.

Ridică ochii săi negri spre Jean-Luc.

— Chiar aşa? S-a terminat? Niciodată nu se va termina.

Jean-Luc ştie ce vrea să spună. Încearcă să schimbe subiectul.

— Cum se simte soţia dumitale?

— A... a fost foarte supărată după ce a venit să te vadă.

— Îmi pare rău. Nu am vrut să o supăr.

— Voia să afle mai multe despre Samuel şi în schimb a ajuns acasă simţindu-se, cumva, nevrednică.

— Nu am vrut s-o fac să se simtă aşa. Voia să îi dau amănunte despre Samuel, dar eu nu îmi aminteam tot ce m-a întrebat, când a făcut primii paşi, când a început să doarmă toată noaptea. Nu acestea sunt lucrurile pe care mi le amintesc eu.

— Înţeleg, zice Laffitte, frecându-se din nou la ochi, sătul parcă de întreaga poveste. Dar care sunt lucrurile pe care ţi le aminteşti?

Jean-Luc se gândeşte câteva clipe. Chipul deschis al lui Sam îi vine limpede în minte.

— Zâmbetul lui. Lucrurile haioase pe care le spunea. Felul în care ridica bărbia în semn de hotărâre sau de nesupunere. Braţele lui lungi şi subţiri încolăcite în jurul meu. Forţa lui blândă, când mă îmbrăţişa. Mirosul dulceag al transpiraţiei lui. Felul în care se uita la mine cu ochi mari când îi citeam o poveste...

Mâna lui Laffitte aterizează cu zgomot pe masă.

— Ajunge, spune el, foindu-se pe scaun. De ce nu aţi avut copiii voştri?

Jean-Luc se încruntă.

— Am încercat.

Se opreşte un minut, întrebându-se dacă ar trebui sau nu să continue.

— Dar... cum să zic, a fost dificil. Charlotte nu a putut. Au zis că ar putea fi din cauza privaţiunilor pe care le-a suferit în timpul ocupaţiei – la vârsta aceea delicată.

— Ah.

Laffitte se simte stânjenit acum şi obrajii lui pământii capătă o tentă de culoare.

— Doctorii au spus că nu pot face nimic.

Cuvintele i se rostogolesc de pe limbă acum, ca o eliberare.

— Au zis că o dietă adecvată şi un stil de viaţă sănătos ar trebui să readucă lucrurile pe făgaşul normal, dar nu s-a întâmplat aşa.

Îl priveşte pe Laffitte, surprins să vadă câte ceva din Sam în ochii lui negri şi inteligenţi şi în felul în care şi-i freacă atunci când se confruntă cu o dilemă.

— Pot să te întreb, dacă nu te superi... Ştiu că nici voi nu aveţi alţi copii.

Laffitte clatină din cap, cu privirile fixate asupra mesei. Când înalţă capul, în cele din urmă, ochii lui sunt înlăcrimaţi şi privirea pierdută, de parcă ar hoinări printre amintiri.

— Îmi pare rău.

Jean-Luc nu ştie încotro să dirijeze discuţia acum. Au ajuns pe un teritoriu periculos, iar el se străduieşte disperat să găsească o cale de ieşire.

Dar apoi Laffitte clipeşte brusc şi începe să vorbească, cu ochii fixaţi pe un punct din depărtare.

— A fost greu când ne-am întors acasă. Munca fizică, înfometarea, brutalitatea – toate îşi puseseră amprenta asupra noastră. Eram alţi oameni; nu mai simţeam că propriile trupuri ne aparţin. Nu mai eram tânărul cuplu de dinainte. Cred că amândoi ne simţeam...

Se uită ţintă la Jean-Luc, cu ochii larg deschişi, surprins parcă de cât de multe lucruri a spus deja.

— A durat mult până ne-am simţit din nou oameni, până am redevenit noi înşine. Iar în tot acest timp îl căutam pe Samuel. Am vrut să încercăm să facem un alt copil, dar gândul lui Sarah era departe. Plângea câteodată... Nu voia decât să-şi regăsească pruncul.

— Iar acum l-a regăsit.

— Doar că nu mai e prunc, nu-i aşa? Dacă... dacă ne-ai fi căutat după război... Totul ar fi fost altfel, zice el, cu un oftat adânc.

— Zece minute! strigă gardianul.

— Spune-mi cum se simte acum. Te rog. Doamna Laffitte mi-a zis că a avut nişte eczeme... E mai bine?

Ochii lui Laffitte devin sticloşi, ca şi cum ar fi pierdut în gândurile lui. Apoi răspunde:

— Nu, nu e.

Ridică ochii pentru a-i întâlni privirea lui Jean-Luc.

— Bine. Vrei să ştii? Îţi spun eu.

Se trage de barbă şi se apleacă în faţă.

— Sărmanul băiat a fost foarte tulburat. Refuză să vorbească în franceză, plânge în mai toate nopţile şi a făcut o eczemă care îl mănâncă înfiorător. Săptămâna trecută, într-un final, a fugit de acasă. A fost găsit în Le Havre, încercând să se îmbarce pe un vapor spre America.

— Nu! Of, Doamne, nu!

Jean-Luc se lasă pe spate în scaun, ducând mâinile încătuşate la frunte. Ce i-au făcut lui Sam? Durerea îl

săgetează în stomac, ca nişte cuţite care îi sfârtecă măruntaiele. Abia mai respiră.

Se apropie gardianul.

— Cinci minute.

— Sarah, murmură Laffitte. Ei îi vine cel mai greu să-şi vadă copilul aşa. Şi mie mi-e greu, dar mă străduiesc să gândesc pe termen lung, să văd imaginea de ansamblu. Dar tot ce vede Sarah e că băieţelul ei suferă, explică el, clătinând din cap. Şi asta o ucide.

87

Paris, 3 noiembrie 1953
Sarah

În timp ce David îl vizitează pe Beauchamps, iar Sam este în camera lui, Sarah scoate hârtia ei specială pentru scrisori, pe care o ţine într-o cutie din lemn, cu un trandafir uscat zăcând peste pergamentul gros. Aceasta va fi cea mai importantă scrisoare pe care o va scrie vreodată. Cu grijă, îşi umple stiloul cu cerneală, gândindu-se la David, ştiind că îi va fi cu neputinţă să-i accepte decizia. Dar nu o va putea opri, mai ales acum, când i-a spus despre promisiunea pe care i-a făcut-o lui Dumnezeu. Credinţa lui David este neclintită şi nu ar dori ca Sarah să îşi compromită propria credinţă încălcând o asemenea promisiune.

Dragă doamnă Beauchamps,

Vă scriu această scrisoare cu inima frântă. Samuel nu este fericit aici. Nu ştim ce să mai facem. Nu mai putem să

îndurăm suferinţa dezrădăcinării lui. Îţi scriu în disperare de cauză. Sam are nevoie de dumneata. Poţi veni?

Sarah Laffitte

Uşa de la intrare se deschide. Sarah ridică ochii de la scrisoarea ei. David stă în prag, cu umerii căzuţi şi chipul pământiu. Se uită spre ea în timp ce se freacă la ochi.

Ea nu se mişcă de pe scaun, ci îl priveşte, gândindu-se cât de epuizat şi de trudit arată. Nici nu vrea să îl întrebe cum a decurs întâlnirea cu Beauchamps, imaginându-şi că nu putea să fie altfel decât dureroasă.

O lacrimă tăcută se prelinge pe obrazul lui, urmată de o alta. Dar ea tot nu se mişcă. Cum să îl aline? Nu îi poate oferi nimic acum, numai capitularea ei. El o voia tenace, voia să ţină de fiul lor cu toată puterea, cu orice preţ. Dar ea îl iubeşte prea mult pe Sam ca să îi facă asta.

Nu simte lacrimile care îi curg şi ei pe obraji, până nu le vede căzând pe scrisoare, împrăştiind cerneala. Uitându-se în jos, la petele albastre, simte că David se apropie şi se ghemuieşte lângă ea, iar obrazul lui umed se lipeşte de al ei. Ştie că citeşte scrisoarea. Cu răsuflarea tăiată, aşteaptă să-şi verse durerea, furia.

— Sarah, murmură el. Sarah.

Apoi îşi trece braţele în jurul ei şi o trage spre el.

— Sarah, nu plânge. Te rog, nu plânge.

— Dar şi tu plângi.

Ţinându-i capul între palme, îi sărută lacrimile.

— Fiul nostru trăieşte. E de ajuns pentru mine. E de ajuns, Sarah.

88

Santa Cruz, 9 noiembrie 1953
Charlotte

O altă dimineaţă de luni. Mă târăsc jos din pat şi merg la bucătărie, pun două linguri mari de cafea în hârtia filtrului şi încălzesc apa pe plită. Cât aştept să fiarbă, îmi aprind o ţigară. Nu am fost niciodată o fumătoare, dar acum îmi calmează nervii şi îmi dă ceva de făcut cu mâinile care nu-şi mai găsesc liniştea. Îmi place şi ritmul răsuflării – o inspiraţie adâncă; ţin fumul o secundă în piept, apoi îi dau drumul treptat. Aş putea renunţa dacă aş vrea şi probabil că aşa voi face într-o bună zi.

Trebuie să ajung la psihiatru la ora nouă. În fiecare săptămână, când intru în cabinetul lui cu pereţi de un alb strălucitor, mă încearcă acelaşi sentiment de anxietate. Îmi vine greu să mă prefac că sunt o altă persoană. Stau pe fotoliul aflat vizavi de el şi îl privesc, cu un zâmbet fals, lăţit pe toată faţa.

— Bună dimineaţa, Charlotte. Cum te simţi astăzi?

— Foarte bine, mulţumesc. Dar dumneata?

Îl privesc în ochi, sperând să îl conving că sunt sinceră.

El îmi întoarce zâmbetul.

— Ce ai mai făcut săptămâna asta?

— Sâmbătă am fost la atelierul de olărit.

Încuviinţează din cap, de parcă aş fi spus ceva foarte profund.

— Femeile de acolo sunt atât de simpatice! Vorbim despre orice.

Nu menţionez faptul că stau pe scaun şi las discuţiile lor să treacă pe lângă mine, în timp ce modelez lutul umed în forma unui cap de copil, apoi îl strivesc şi o iau de la capăt.

Nu îmi ies trăsăturile feţei lui Sam. Îmi place să le ascult trăncăneala. E liniştitoare. Poate că absenţa bărbaţilor le dă libertatea să vorbească. Vorbesc despre orice – copii, educaţie, propria lor copilărie, bărbaţi, dragoste, relaţii. Mă iartă că nu particip pentru că sunt străină şi au impresia că nu înţeleg tot ce zic ele. Dar eu înţeleg. Doar că am descoperit că aceasta este o carte bună de jucat. Alteritatea. Îi ţine pe oameni la distanţă.

— Şi te-ai întâlnit cu vreuna dintre ele în afara orelor de curs?

Fir-ar! Nu-i uşor să-l păcăleşti.

— Nu încă, zic eu. Dar plănuiesc să le invit la mine pe câteva dintre ele în weekendul următor.

— Bine. Foarte bine. În acest caz, îmi vei povesti cum a decurs totul la următoarea noastră întâlnire?

— Desigur, zic eu voioasă, blestemându-mă în gând pentru mica mea minciună.

M-a prins în capcană. Dacă va verifica?

— Cum mai stai cu somnul?

— Iau încă pastilele pe care mi le-aţi prescris.

— Da, poate că ar fi vremea să începi să renunţi la ele.

Încuviinţez, dar nu ştiu sigur dacă sunt pregătită. Nu mă pot întoarce la acele săptămâni de nebunie pe care le-am trăit după ce mi l-au luat pe Sam, dormind numai câte treizeci de minute odată, prăbuşindu-mă din pricina extenuării psihice, pentru a mă trezi din nou ca lovită de fulger, cu o senzaţie de leşin care mi se răspândea în toate celulele corpului.

— Începe prin a lua jumătate din doza de acum timp de o săptămână, apoi vedem cum îţi merge.

Mă uit la el, întrebându-mă dacă ar trebui să îl rog să îmi mai acorde timp, dar decid repede că trebuie să abordez o

atitudine pozitivă dacă vreau să mă declare vindecată, aşa că aprob din nou din cap.

— Iar gândurile cu privire la Sam? Cum le gestionezi?

— Încerc să nu mă gândesc la el.

Mă opresc şi îmi iau avânt pentru minciuna cea mare.

— Încep să accept că nu am fost niciodată mama lui adevărată, ci doar i-am ţinut locul.

— Bine. Bine.

Cum să ştie el că mă gândesc la Sam în fiecare minut al fiecărei zile, întrebându-mă ce face ceas de ceas, zi de zi, săptămână de săptămână? Nu am veşti de la el, dar ştiu că probabil urăşte Parisul. Cred că i se pare un loc foarte straniu. Oare învaţă franceza? Noul lui tată îi citeşte seara, aşa cum făcea Jean-Luc? Noua lui mamă îl ţine strâns în braţe când e furtună? Dar el oare o lasă să-l ia în braţe? Îi dau ei voie să ţină o lumină de veghe noaptea? Dar el ştie măcar cum să le ceară asta? Oare ea îi face clătite la micul dejun? Cum se descurcă la şcoală? Ceilalţi copii sunt drăguţi cu el? Mă torturez singură cu aceste întrebări.

— Iar soţul tău? Cum se simte? îmi întrerupe gândurile psihiatrul.

Mă gândesc că i-a uitat numele.

— Jean-Luc. E greu pentru el în închisoare.

Nu pot spune mai multe. Ironia faptului că Sam şi Jean-Luc se află la Paris, în vreme ce eu sunt aici, îmi pare marcată de tragism. Toţi trei suntem prizonieri acum, pierduţi unul de altul.

— Eşti pregătită să ai propriii tăi copii acum?

Mă uit fix la el. Cum poate pune o asemenea întrebare?

— Adică atunci când va fi eliberat soţul tău.

Îşi aruncă o privire peste notiţe.

— Văd că are de ispăşit o pedeapsă scurtă.

— Doi ani, zic, dar zâmbetul mi s-a şters de pe faţă.

— Da, aşa-i. Dar sunteţi încă destul de tineri pentru a vă întemeia o familie.

— Nu pot. Eu nu pot avea copii.

— Hmm. Păi, motivul nu a fost niciodată clar. S-ar putea să constaţi că, odată ce ai acceptat că Sam nu mai e cu voi, ceva înăuntrul tău se va elibera.

Mă holbez mai departe la el. Să fie nebun?

— Motivul ar putea fi unul de ordin psihosomatic, continuă el.

— Nu cred.

Aş putea să îi spun că nu mi-a mai venit ciclul după război, dar cred că îl voi scuti de detalii. Îmi reamintesc că mă aflu aici numai ca să mă declare stabilă mintal şi să îmi pot recăpăta paşaportul. Nu îmi pot permite să îl îndepărtez pe idiot.

Scrâşnind din dinţi, încuviinţez din cap.

— Poate că aveţi totuşi dreptate, zic, cu un glas mieros.

— Bun. Bun. Iar la serviciu cum merge treaba?

— Bine. Oamenii sunt prietenoşi, iar munca îmi place.

E o muncă liniştită, fără mari pretenţii – traducere de documente juridice. Salariul mic acoperă chiria garsonierei, lăsându-mi ceva bani în fiecare lună să economisesc pentru biletul de avion spre Franţa – atunci când îmi voi recupera paşaportul.

În aceeaşi zi, când mă întorc acasă de la muncă, deschid cutia de scrisori, cu mintea aiurea. Găsesc o scrisoare într-un plic alb. Are un timbru francez, dar nu este scrisul lui Jean-Luc. O rup, cu inima bubuindu-mi în piept, imaginându-mi că e de la Sam.

Dar nu. Începe aşa: *Dragă doamnă Beauchamps...* Îmi piere toată bucuria. Apoi citesc mai departe, iar sângele îmi năvăleşte din nou prin vene, iute, furibund. Vor să mă duc acolo!

Duc scrisoarea la inimă. Îmi voi revedea fiul. Citesc cuvintele din nou şi din nou. Sarah Laffitte chiar îl iubeşte. Lacrimile îmi alunecă pe obraji, iar vederea mi-e înceţoşată. L-a iubit întotdeauna. În toţi aceşti ani a continuat să îl caute. Nu a renunţat niciodată.

Sentimentul de vinovăţie îmi taie răsuflarea. Ar fi trebuit să îi căutăm. Am fi putut. Aşa ar fi fost corect şi cinstit. Dar nu, noi am ales calea uşoară, convingându-ne că au pierit la Auschwitz. După toate suferinţele pe care le-au îndurat, şi apoi situaţia aceasta – să îşi găsească fiul nouă ani mai târziu şi să înţeleagă că nu mai este copilaşul lor, că nici măcar nu vorbeşte aceeaşi limbă. Cum să ajungă să îl cunoască acum? Noi le-am răpit această posibilitate.

Cu inima grea, urc scările către apartamentul meu, strângând scrisoarea la piept şi simţind cum fiecare cuvânt al ei mă arde. *Samuel nu este fericit aici.* Eufemismul acela rezervat îmi sfâşie inima. Situaţia nu e mai rea decât mi-am imaginat, dar văzând-o descrisă acolo, negru pe alb, de către mama lui biologică, cumva devine reală. Mă loveşte în stomac cu toată forţa sa. Sam este atât de răscolit, încât nici mama lui nu mai ştie ce să facă. E dispusă la orice ca să îl facă fericit, chiar şi să mă lase să îl văd. Mulţumesc Cerurilor că îl iubeşte atât de mult. Iar acum ce urmează? Îşi imaginează că mă voi muta la Paris? Că îl vom creşte împreună? Mă îndoiesc. Ar suferi să îl vadă iubind pe altcineva drept mamă. E pregătită să renunţe la el? Ar face-o oare? Ar putea o mamă care şi-a pierdut copilul o dată să suporte să îl piardă din nou?

89

Santa Cruz, 17 noiembrie 1953
Charlotte

Aici, în Santa Cruz, e cald încă, dar ştiu că la Paris va fi frig în această perioadă a anului. M-am gândit toată săptămâna cu ce să mă îmbrac. Sam adoră rochia mea galbenă de vară, cu maci pe margine, dar nu mi-ar fi de folos în mijlocul iernii franceze. Mă îmbrac în schimb cu o fustă dreaptă, bej, şi o bluză crem, luându-mi cardiganul din lână şi jacheta pe braţ.

Stau în picioare în bucătărie, gata de plecare, dar neliniştită, aşteptând taxiul. Privind în jur, la pereţii albi, mă întreb dacă mă voi mai întoarce vreodată aici. Sper că nu; e un loc singuratic. La şapte fix, se aude soneria. Ridic valiza şi iau o eşarfă uşoară, din caşmir, de pe cuier.

— La aeroport? întreabă taximetristul, privindu-mă în oglinda retrovizoare.

— Da, vă rog.

— Încotro?

— La New York, apoi la Paris.

— Aveţi rude acolo?

— Da.

— Mi s-a părut mie că detectez un accent. Franţuzoiacă?

— Da.

Mă priveşte ţintă în oglindă, încercând parcă să îşi dea seama cine sunt.

— Nu a fost prea grav bombardat, nu-i aşa? Parisul, vreau să zic.

— Nu, ezit eu, nevrând să fiu nepoliticoasă, dar nici să port această conversaţie. Nu a fost.

— Nu ca Londra. Londra au lovit-o puternic, aşa-i?

— Da, zic eu, hotărâtă să îi spun exact ce vrea să audă.

— În schimb, Parisul a fost ocupat.

— Exact. Nu a fost nevoie de bombardamente ca să îl supună.

Întorc capul şi privesc afară pe geam, sperând să îi dau de înţeles că nu mă interesează această conversaţie. Bate în volan, ca şi cum ar ţine ritmul unei muzici pe care o aude în capul lui. Eu privesc străzile care se perindă pe geam: casele cu peluze mari, cutiile de scrisori cocoţate pe un picior de lemn, aşteptând corespondenţa din ziua aceea. Atât de diferit faţă de Paris, dar atât de familiar. Am început să mă simt ca acasă aici, iar gândul acesta mă face să mă întreb dacă Parisul mi se va părea oarecum străin.

— Au intrat în Paris fără nici o oprelişte, nu?

Cât aş vrea să tacă din gură. Oftez zgomotos şi sper că înţelege aluzia.

Începe să bată din nou uşor în volan, iar restul drumului îl parcurgem în tăcere. Îi las bacşiş un dolar întreg când cobor, ca să îl recompensez pentru tăcerea lui.

Mă simt uşurată să urc în avion, să mă întorc în sfârşit la Paris. Este prima dată când zbor şi sunt oarecum neliniştită când accelerăm atât de iute pentru decolare. Mă agăţ de marginile scaunului şi mă întreb cum s-a simţit oare Sam în timpul zborului. I-a fost teamă? L-a ţinut cineva de mână când s-a îmbarcat? Gândul că a făcut toate astea singur, fără mine sau Jean-Luc, mă umple de tristeţe.

— Doriţi ceva de băut?

Stewardesa se opreşte în faţa mea, cu un cărucior plin cu sticle miniaturale.

— Nu, mulţumesc.

Bărbatul de lângă mine ridică ochii din ziar.

— O bere, vă rog.

Îşi toarnă băutura într-un pahar din plastic.

— Unde mergeţi? mă întreabă el.

— La New York, răspund eu. Apoi la Paris.

Nu vreau să vorbesc, este prea complicat, aşa că închid ochii şi mă prefac că dorm. Dar sunt prea nerăbdătoare şi prea agitată ca să adorm. Sam. Sam. Va fi supărat pe mine? Va crede că l-am abandonat? Oare s-a schimbat în patru luni? Patru luni. Doar atât să fi trecut oare? Mi s-au părut mai degrabă patru ani.

După ce schimb avionul la New York, aterizăm într-un final la Paris şi trec de vamă. Îmi dau seama că nu am adus nici un cadou cu mine. Ezit, întrebându-mă dacă ar trebui să iau ceva, dar cadourile ar părea zadarnice şi superficiale, ca şi cum m-aş afla într-o vizită de curtoazie. Mă grăbesc spre şirul de taxiuri care aşteaptă.

— *Rue des Rosiers, s'il vous plaît, dans Le Marais.*

Cuvintele franţuzeşti îşi iau fără efort zborul de pe buzele mele. Este o uşurare să vorbesc din nou limba mea nativă. Am senzaţia că am revenit acasă.

Uitându-mă pe geam în timp ce taxiul intră în oraş, mă întreb ce înseamnă cu adevărat „acasă". E un loc? E o limbă? Sau e acolo unde trăieşte familia ta? Aş zice că este o îmbinare a acestor trei lucruri. Dar, pentru Sam, aici nu va fi niciodată „acasă". Regret că nu i-am vorbit în franceză când era mic; nu aveam nici un drept să îi refuzăm acea parte a identităţii sale. Mă întreb dacă ne va urî când va creşte, când îşi va seama ce i-am ascuns. Dar acum, tot ce vreau este să strâng în braţe trupul lui mic şi să îi spun că totul va fi bine. Voi reflecta la toate acestea mai târziu.

Taxiul mă lasă în faţa clădirii în care se află apartamentul lor. Trec pe lângă mine doi bărbaţi cu bărbi lungi şi pălării

negre, reamintindu-mi că mă aflu în cartierul evreiesc. Tremur şi deodată îmi dau seama cât este de frig. Las valiza jos şi îmi pun cardiganul şi jacheta, dar nici aşa nu mă pot opri din tremurat. Mă înconjor cu braţele şi simt cum mi se strânge stomacul. Sunt la numai câţiva metri de el acum. Privesc în sus spre ferestre, imaginându-mi-l înăuntru, ştiind că mă aşteaptă.

Trag adânc aer în piept, simţindu-mă copleşită de emoţie şi tulburare. Împing uşile masive din lemn şi mă trezesc într-o curte interioară îngustă. Apartamentul este la al patrulea etaj, aşa că ridic valiza şi trag de ea în sus pe scara îngustă, în spirală, în timp ce inima îmi loveşte cu putere în coaste. Înainte de a bate la uşă, mă opresc o clipă să îmi aranjez părul, să îmi netezesc eşarfa, încercând să mă opresc din tremurat.

Apoi ridic mâna. Dar înainte de a apuca să ating măcar uşa, aceasta se deschide de perete, şi Sam sare pe mine, aproape dărâmându-mă, agăţându-se cu braţele de gâtul meu, şi încovrigându-şi picioarele în jurul taliei, strângându-mă cu putere. Îl îmbrăţişez. Îl adulmec – în nări îmi pătrunde mirosul lui dulceag, de mosc. Nu avem nevoie de cuvinte. Simt forţa iubirii lui şi ştiu că şi el o simte pe a mea.

Apoi aud pe cineva tuşind. Intru poticnindu-mă în apartament, cu Sam agăţat încă de mine. Uşor-uşor îmi dă drumul şi lasă picioarele pe podea. Îi ridic capul între mâini, uitându-mă în ochii lui căprui. Mă îmbrăţişează, îngropându-şi capul la pieptul meu. Îi mângâi părul.

— E în regulă, Sam. Totul va fi bine.

Aud din nou tusea şi ridic privirea peste capul lui. Domnul şi doamna Laffitte stau în picioare, albi la faţă ca nişte fantome, şi ne privesc cu lacrimi în ochi. Văd cum domnul Laffitte se întinde spre soţia lui; ea îşi ascunde faţa în

umărul lui. Cu celălalt braţ face un gest spre o uşă de la capătul coridorului. Cu Sam încă agăţat de mine, îi urmez în camera de zi.

Domnul Laffitte o ajută pe soţia lui să se aşeze într-un fotoliu, apoi se opreşte în spatele ei, ţinându-i o mână pe umăr.

— *S'il vous plaît*, zice, indicându-ne printr-un gest să ne aşezăm pe canapea.

Sam se cuibăreşte la mine în poală, deşi e prea mare pentru asta.

— Mami, zice el. Putem să mergem acasă acum?

Îl sărut pe cap.

— Te rog. Te rog. Promit să fiu cuminte. Vreau doar să merg acasă.

— Ştiu. Ştiu.

Îl sărut din nou.

Domnul Laffitte tuşeşte iar.

— *C'est très difficile pour nous*.

Mă uit spre el.

— *Je suis désolée. Pardonnez-nous*.

— Mami! strigă Sam, prinzându-mi obrajii în palme. Nu vorbi în franceză!

Apoi vin lacrimile, care i se rostogolesc pe obraji.

— Mami! Te rog!

— Sam, nu-i nimic. Tot eu sunt. Nu te mai părăsesc.

Nu s-a mai comportat astfel de când avea cinci ani.

Domnul Laffitte o apucă pe soţia sa de mână, iar ea se ridică.

— *Nous allons vous laisser.*

Ne vor lăsa singuri. Încuviinţez din cap. Înainte de a putea vorbi cum se cuvine, trebuie să petrec puţin timp cu Sam.

Ies amândoi din cameră şi aud în urma lor zgomotul uşii deschise şi apoi închise.

— Au plecat! exclamă Sam, aruncându-şi braţele în jurul gâtului meu. Putem pleca acum? Putem? Mergem acasă?

— Stai, Sam, te rog, aşteaptă.

Face ochii mari, iar pupilele i se dilată.

— Când? Când?

— Trebuie să vorbesc mai întâi cu... cu...

Cum să le zic?

— Cu domnul şi doamna Laffitte.

Îşi retrage braţele din jurul gâtului meu.

— Dar vom merge acasă, nu-i aşa? Promiţi?

— Voi face tot posibilul.

— Nu! Trebuie să promiţi!

Îl podidesc din nou lacrimile.

Îmi trec palmele peste obrajii lui uzi.

— Promit.

Acum trebuie să-mi duc promisiunea la îndeplinire.

Două ore mai târziu, când domnul şi doamna Laffitte se întorc, Sam doarme cu capul în poala mea, epuizat de emoţiile trăite. Cu blândeţe, domnul Laffitte îl ridică în braţe, iar eu îl urmez în timp ce se îndreaptă cu Sam spre camera lui. Îl întinde pe pat şi îl acoperă cu pătura, cu atâta tandreţe încât simt că mi se frânge inima. Timp de un minut, rămâne în picioare lângă pat, privindu-l. Aş vrea să îl îmbrăţişez, să îi ofer un strop de alinare. Se apleacă şi îl sărută pe cap.

— Mami, şopteşte Sam.

Domnul Laffitte se dă înapoi, iar eu îngenunchez lângă pat şi îl mângâi pe creştet.

— Nu-ţi face griji, Sam. Sunt aici.

Îl privesc cum adoarme la loc.

Când mă ridic în picioare, văd că domnul Laffitte a ieşit din încăpere. Îmi simt inima copleşită de vinovăţie în timp ce revin în camera de zi. Mă aşez în fotoliu şi rămân cu

privirea pironită-n în podea. Nu suport să le văd suferinţa din ochi. Doamna Laffitte îmi întinde o ceaşcă de cafea, iar eu mă uit cu coada ochiului la ea, când îi mulţumesc. Are nişte ochi verzi remarcabili, ca ai lui Sam, dar mai strălucitori. Ochii lui Sam se fac verzi numai într-o anumită lumină şi în funcţie de starea lui de spirit. „Ochi de pisică”, aşa i-a numit odată un prieten.

— Vrem să-l luaţi pe Samuel înapoi în America, spune domnul Laffitte, fără ocolişuri.

Nu mă aşteptam. Atât de direct. Atât de categoric.

— Dar...

— E prea greu pentru noi toţi. Mai ales pentru el.

— E prea târziu, zice doamna Laffitte, cu o voce atât de firavă, încât abia o aud. Nu ne mai aparţine.

Pun cafeaua jos şi mă ridic. Fără să mă gândesc, mă duc la ea. Se dă mai încolo pe canapea, făcându-mi loc. Mă aşez alături de ea şi pun mâna pe genunchiul ei.

— Vă rog să ne iertaţi.

Îmi acoperă mâna cu mâna ei.

— Vă iertăm. Ne-aţi salvat fiul.

Lacrimile ei mute cad peste mâinile noastre îngemănate. Mă aplec spre ea şi o iau în braţe în timp ce plânge, dorindu-mi să îi pot alina durerea.

— O să-l învăţ franceza. O să vă scrie. Îi vom vorbi despre voi. Nu s-a terminat totul. Vă rog să nu credeţi că s-a terminat.

Domnul Laffitte îmi pune o mână pe umăr.

— Ştim că aşa veţi face. I-aţi fost o mamă bună, zice, apoi tace pentru o clipă. Iar Jean-Luc a fost un tată bun. Sam a avut noroc să fie salvat de un asemenea om.

Nu îmi mai pot înfrâna lacrimile, care îmi alunecă acum pe obraji. Sarah şi David îl iubesc pe Sam mai mult decât se iubesc pe ei înşişi; pun fericirea lui deasupra fericirii lor.

Gândul acesta mă loveşte ca un pumnal în inimă. Ei sunt adevăraţii lui părinţi. Întotdeauna au fost. Mă simt ruşinată şi îmi promit în sinea mea că Sam va creşte cunoscând sacrificiul pe care l-au făcut pentru el.

Actele sunt gata într-o săptămână şi, în timp ce avionul zboară deasupra Atlanticului, ducându-ne acasă, în California, îl privesc pe Sam cum doarme. Genele lui lungi flutură peste obrajii palizi, şi se agaţă cu mâna de mine, parcă temându-se că se va trezi şi nu voi mai fi lângă el.

Mă uit la nori şi mă gândesc din nou la soţii Laffitte şi la sacrificiul pe care l-au făcut. Şi la soţul meu – cel mai curajos om pe care îl cunosc – care se va întoarce la noi. Şi la Samuel. Înalţ spre ceruri o rugă tainică, recunoscătoare pentru a doua şansă pe care am primit-o.

EPILOG

Un an mai târziu, în timp ce se pregăteau de culcare, Sarah i-a luat mâna lui David şi a aşezat-o peste pântecul ei.

— David, am ceva să-ţi spun.

Apoi a tăcut şi l-a privit.

— Aştept un copil.

Uitându-se în ochii lui, a văzut cum i se umplu de lacrimi.

Şase luni mai târziu, a dat naştere unui băieţel pe care l-au botezat Jérémie.

Când Sam avea treisprezece ani, David, Sarah şi Jérémie au mers să îl viziteze, iar Sam şi-a întâlnit frăţiorul, dar, ce-i drept, a fost o vizită tensionată. Sam se jena să vorbească în franceză şi se chinuiau să lege o conversaţie. De data aceasta, a fost rândul lui David să îi aline supărarea lui Sarah.

— Are treisprezece ani, nu e o vârstă uşoară. Se simte stânjenit şi deocamdată nici nu înţelege. Într-o zi, ne va accepta, vei vedea.

Au stabilit ca Charlotte şi Jean-Luc să îl aducă pe Sam la Paris când va împlini optsprezece ani. Dar, dintr-un motiv sau altul, lucrul acesta nu s-a întâmplat. Au trebuit să plătească taxele la facultate, ceea ce le-a înghiţit toate fondurile. Banii erau puţini, iar educaţia lui trebuia să aibă prioritate, nu-i aşa?

Prin intermediul scrisorilor lui Sam, David şi Sarah au aflat că a cunoscut o persoană deosebită. Că spera ca ei să se bucure pentru el.

Iar acum, într-o dimineaţă de sâmbătă din vara anului 1968, David şi Sarah stau în bucătăria lor, fiecare înmuindu-şi croasantul într-un bol de cafea. Jérémie şi surioara sa, acum în vârstă de şapte ani, sunt la şcoală. Părul lui Sarah a început să încărunţească, iar ridurile din jurul ochilor, pricinuite de suferinţele îndurate, s-au adâncit. David şi-a păstrat barba, deşi încărunţeşte şi ea.

În curând îşi vor termina micul dejun şi vor pleca la sinagogă. David frunzăreşte ziarul.

— Au interzis protestele studenţilor, comentează el, ridicând ochii spre Sarah.

Ea se pregăteşte să răspundă, să zică ceva, cum ar fi că de Gaulle ar trebui să demisioneze; în definitiv, are aproape optzeci de ani. A venit timpul să se dea la o parte. Dar soneria îi întrerupe şirul gândurilor.

— Cine poate fi? întreabă ea. Într-o dimineaţă de sâmbătă?

— Mă duc eu, se oferă David.

Iese din bucătărie şi coboară scările spre antreu. Acolo se află un tânăr care pare pierdut. David deschide uşa din sticlă.

— *Bonjour, monsieur*.

Bărbatul se uită ţintă la el. E înalt şi chipeş; o claie de păr negru, drept, îi cade pe frunte, iar tenul îi este măsliniu. Pe David îl fascinează ochii lui; sunt ciocolatii, dar în ei sclipesc câteva irizaţii verzui.

— *Bonjour*.

David face un pas mai aproape.

— Eu sunt. Sunt...

— Sam-uel, şopteşte David.

Îi simte numele ca nişte perle pe limbă şi nu se poate abţine să nu îl repete.

— Sam-uel, Sam-uel.

Tânărul îi zâmbeşte pieziş.

— Da, eu sunt, iar de pe buze îi scapă un mic hohot de râs. Sam-uel.

Se îndreaptă spre tatăl lui, cu braţele deschise.

David se trezeşte deodată cuprins în braţele sale puternice. Se lasă îmbrăţişat şi simte cum picioarele i se înmoaie. Nu mai are energie şi cedează în faţa lacrimilor.

Braţele tânărului se strâng mai tare în jurul lui.

— Îmi pare rău, îmi pare rău.

David este vag conştient de paşii lui Sarah, coborând scara. Simte că strânsoarea braţelor cedează, iar Samuel se întoarce spre mama lui. Îl vede luându-i mâna lui Sarah şi ducând-o la buze.

— Samuel? murmură ea firav. Tu eşti?

Mâinile ei îi acoperă faţa, mângâindu-l, învăluindu-i obrajii.

— Chiar tu eşti?

El râde şi o sărută din nou.

David îşi dă seama că a ajuns un tânăr cu suflet bun, care înţelege suferinţa celorlalţi. Inima i se umple de mândrie şi

îl cuprinde un sentiment profund de pace lăuntrică. Asta este tot ce şi-a dorit.

Urcă scările, în timp ce Samuel îi ţine pe amândoi de braţ. Se aşază la masa din bucătărie, iar David vede cum fiul lui priveşte totul în jur, comparând amintirile sale din copilărie cu ceea ce vede acum.

— Mă bucur atât de mult că am venit, începe el, într-o franceză fără cusur. Nu eram sigur, dar acum, că am ajuns aici, mă bucur nespus.

— Întotdeauna am ştiut că te vei întoarce, zice Sarah, ştergându-şi ochii. Doar că a trebuit să aşteptăm să fii pregătit.

Întinde mâna şi o lipeşte de obrazul lui, parcă nevenindu-i a crede că e adevărat.

— E unul dintre desenele mele? întreabă Samuel, privind spre perete.

Se întorc toţi să se uite la desenul înrămat.

— Da, răspunde David. Ne uităm la el şi ne gândim la tine, acolo, în California.

— E Carul Mare. Seamănă destul de bine.

Samuel zâmbeşte din nou în felul lui pieziş, apoi chipul îi devine serios.

— Vreau să vă mulţumesc amândurora că m-aţi lăsat să plec.

Cei doi părinţi se uită unul la altul.

— Ştiu cât de greu v-a fost. Cât de mult trebuie să mă fi iubit.

— Şi încă te iubim, zâmbeşte Sarah.

— Da, mama ta are dreptate. Nu am încetat să te iubim numai pentru că nu erai aici.

— Iar eu nu v-am uitat.

Bagă mâna în buzunarul interior al jachetei sale şi scoate o cutiuţă din lemn.

David o recunoaşte imediat. O ia, îi desface cârligul micuţ şi se uită înăuntru. Scoate pietricelele colorate şi le roteşte între degete.

— Ştii de unde am astea? întreabă, uitându-se spre Samuel. Le-am găsit în pământ, la Auschwitz, într-o zi când săpam.

Se opreşte ca să îşi şteargă o lacrimă.

— Am ştiut că e un semn de la Dumnezeu, am ştiut că dacă pot găsi asemenea frumuseţe în pietriş şi în praf, atunci îmi voi regăsi şi fiul.

— Am ceva să vă spun.

Samuel întinde o mână spre mijlocul mesei, cu palma în sus. Sarah şi apoi David îşi lasă mâinile în mâna lui. El le strânge cu putere.

— Ştiu cât de mult m-aţi iubit pentru că acum ştiu şi eu cum e. Să fii părinte. Am o fiică. Are trei luni şi se află afară, aşteaptă în maşină, împreună cu mama ei, Lucy. Vreţi să le cunoaşteţi?

— Dacă vrem să le cunoaştem? Sigur că vrem! Cum să aştepte afară? Hai să le aducem înăuntru.

David este deja pe jumătate ieşit din bucătărie.

Samuel continuă să vorbească în timp ce coboară scările.

— Nu puteam să vă anunţ printr-o scrisoare. Trebuia să vă întâlnesc pentru a vă da vestea.

— Îţi mulţumim, Samuel.

David îi pune o mână pe umăr.

— Nu suntem căsătoriţi, continuă el. Nu m-aş fi căsătorit fără să vă spun.

— În acest caz, puteţi să vă căsătoriţi aici, zice Sarah râzând, cu inima plină de bucurie.

Lucy are un păr blond care îi cade peste umeri într-o cascadă de valuri aurii, iar ochii ei sunt de un albastru viu.

Sarah nu poate să îşi reprime gândul că arată ca o americancă sadea; ca o vedetă de la Hollywood.

Cu bebeluşul în braţe, tânăra mamă se apleacă să îi sărute, mai întâi pe Sarah şi apoi pe David. Sarah simte căldura copilului când atinge ghemul înfăşat, dar încă nu se uită. Vrea să păstreze momentul pentru când vor fi înăuntru, în intimitatea apartamentului lor.

Lucy este cea care sparge gheaţa.

— Sunt atât de fericită să vă întâlnesc. Samuel vorbeşte mereu despre părinţii săi francezi.

Sarah face o pauză înainte să îi răspundă, privind în ochii albaştri ai tinerei, uşurată să descopere că sunt calzi.

— Franceza ta e excelentă, o întrerupe David.

— Aşa ar trebui, spune Lucy. Nu v-a spus Sam? Sunt pe jumătate franţuzoaică.

— Care jumătate? întreabă David.

— Jumătatea cea bună, se amuză ea. Mama mea e franţuzoaică, iar tata, american. S-au cunoscut în timpul războiului, aici, la Paris. Dar eu nu am locuit niciodată aici. Am crescut în San Francisco.

— Haideţi. Să intrăm.

David pune un braţ în jurul lui Sarah, îndreptând mica adunare înapoi către intrarea în bloc.

Bebeluşul nu se trezeşte în timp ce urcă toţi scările. Trec în bucătărie şi se aşază în jurul mesei. David, stând lângă Lucy, se apleacă să mângâie obrazul copilului.

— Are genele lungi ale lui Samuel.

Sarah, aşezată de cealaltă parte a lui Lucy, este în sfârşit pregătită să îşi privească nepoata. Inima îi bate cu putere când coboară privirea spre ea, când îi vede genele aplecate peste obrajii moi şi părul negru şi mătăsos. Depune o sărutare pe fruntea pruncului.

— Nu mi-am dat seama, începe Samuel şi îşi drege glasul. Nu am ştiut prin ce aţi trecut. Eram mic şi nu înţelegeam sau poate nu voiam să ascult. Acum nu îmi mai amintesc. Dar nu am ştiut.

Sarah şi David ridică amândoi privirile spre el.

— Erai numai un copil. Ţi-am cerut prea mult.

— Regret.

— Samuel, nu ai nici un motiv să regreţi. Te-ai întors.

— Ei bine, s-ar putea să rămânem. Ne-ar plăcea să petrecem o vreme aici. Ştiţi, să luăm contact cu ambele culturi.

Ochii lui David sclipesc.

— E mai mult decât am îndrăznit vreodată să sper.

— Vă mulţumim amândurora, zice Sarah, zâmbind către tânăra mamă. Îmi dai voie?

Întinde braţele înainte.

Lucy îi trece copilul în braţe, fără nici cea mai mică ezitare.

Gestul acela, de a i se pune copilul în braţe, îi readuce totul în minte, şi simte că o copleşeşte nevoia de a proteja făptura aceasta micuţă. Începe să murmure duios un cântec în timp ce leagănă copilul.

Samuel se apleacă deasupra fiicei lui şi îi sărută fruntea catifelată. Apoi se uită la mama lui şi îi şopteşte:

— Numele ei este Sarah.

MULŢUMIRI

Când m-am mutat la Paris în 1993, nu am ştiut ce impact va avea asupra vieţii mele. În primele luni, când mă plimbam prin oraş, am fost impresionată de numărul mare de plăci şi monumente memoriale dedicate celui de-al Doilea Război Mondial, alături de care se aflau de multe ori

flori proaspete. În dreptul unei şcoli din Le Marais (cartierul evreiesc din Paris), există o plăcuţă simplă, pe care scrie că două sute şaizeci de elevi au fost arestaţi în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Nici unul dintre ei nu a supravieţuit.

M-a şocat profund şi m-a făcut să-mi doresc să aflu mai multe despre această perioadă neagră a istoriei noastre. Am început să vorbesc cu cei care au trăit acele timpuri şi să citesc diverse cărţi pe această temă.

Una dintre persoanele pe care le-am cunoscut a fost Dora Blaufoux, o doamnă minunată, plină de vioiciune, în vârstă de aproape nouăzeci de ani. Dora avea numai treisprezece ani când a fost deportată la Auschwitz. Când am scris capitolul despre Auschwitz, am utilizat câteva dintre amintirile ei, precum şi relatări pe care le-am luat din cărţi. Trebuie să recunosc că m-am simţit ca o impostoare când am scris capitolele respective. Din fericire, nu am trăit ororile Auschwitzului şi nu pot decât să mi le imaginez. Dar nu acesta este subiectul cărţii.

Scrierea acestei cărţi a constituit o călătorie îndelungată şi captivantă, iar de-a lungul drumului am întâlnit mulţi oameni interesanţi, uneori nebuni şi adesea minunaţi. Scrisul este un proces solitar, dar eu am găsit un sprijin incredibil în diverse cercuri literare de aici, din Paris. Cel mai important pentru mine a fost Scriptorium, fondat de Hazel Manuel. Criticile sale constructive, poveţele blânde şi entuziasmul său m-au susţinut pe acest drum atunci când m-am îndoit de mine. Diferiţi autori au făcut parte sau încă participă la acest cerc, iar recunoştinţa mea se îndreaptă spre voi toţi, şi mai ales spre Rachel, Carol, Nancy, Kass, Cris, Shelley, Connie, Anne, Melissa şi Deborah.

Vă mulţumesc, Marilyn Smith, Ian Hobbs şi Hazel, pentru că v-aţi aflat cu mine pe Valea Loarei, în Alpi şi în India, pentru că aţi stat în căldură şi în frig, ascultându-mă în timp ce vă citeam capitole întregi din cartea mea. Vă mulţumesc şi pentru hohotele de râs! Aş mai vrea să îi mulţumesc prietenei mele Lucy, care mi-a permis să locuiesc în casa ei de la mare cât timp am rescris anumite părţi, precum şi lui Christian, care mi-a verificat pasajele în franceză.

În timp ce făceam munca de cercetare pentru această carte, am avut norocul de a-l avea alături, ca ghid, pe Stefan Martens, director adjunct al Institutului pentru Istorie Germană din Paris. Cunoştinţele şi dăruirea lui faţă de subiectul celui de-al Doilea Război Mondial mi-au oferit o sumedenie de informaţii şi aş dori să-i mulţumesc pentru timpul pe care mi l-a acordat ajutându-mă să înţeleg totul până în cele mai mici detalii.

Îmi exprim gratitudinea profundă faţă de Abbie Greaves, de la Curtis Brown, pentru că a făcut totul posibil când a ales manuscrisul meu dintre numeroasele manuscrise primite. Şi faţă de minunatul meu agent, Sheila Crowley, pentru că a crezut în carte şi a înţeles ce voiam să fac şi pentru că m-a ajutat să ajung unde mi-am propus. Aş mai vrea să mulţumesc minunatei echipe de la Headline pentru că a transformat totul într-o experienţă specială: Nathaniel Alcaraz-Stapleton, Rebecca Folland şi Hannah Geranio, de la departamentul de copyright; corectorului Jane Selley, pentru atenţia la detalii; şi redactorului meu, Sherise Hobbs, care m-a ajutat cu ultimele retuşuri. Mulţumirile mele se îndreaptă şi către Karen Kosztolnyik, redactor-şef la Hachette Book Group în Statele Unite, pentru efortul depus ca totul să iasă perfect.

Dacă vă interesează această perioadă din istorie, includ aici o listă a câtorva dintre cărţile pe care le-am citit în cadrul cercetărilor mele:

Berr, Héléne, *Journal 1942—1944* (Tallandier, 2008)

Haffner, Sebastian, *Defying Hitler: A memoir* (Weidenfeld and Nicolson, 2002)

Humbert, Agnès, *Résistance: Memoirs of Occupied France* (Bloomsbury, 2008); ediţia în limba română: *Resistence – Războiul nostru* (RAO, Bucureşti, 2010)

Moorehead, Caroline, *A Train in Winter* (Chatto and Windus, 2011)

Ousby, Ian, *Occupation: The Ordeal of France* (Pimlico, 1999)

Sebba, Anne, *Les Parisiennes* (Weidenfeld and Nicolson, 2017)

Vinen, Richard, *The Unfree French: Life under the Occupation* (Penguin, 2007)

Wiesel, Elie, *Night* (Les Éditions de Minuit, 1958); ediţia în limba română: *Noaptea* (Corint, Bucureşti, 2012)

Poem pentru un copil adoptat

Nici carne din carnea mea,
nici os din osul meu,
şi totuşi, miraculos,
al meu eşti.
Să nu uiţi
nici un moment
că n-ai crescut sub inima mea,
ci înlăuntrul ei.

Autor anonim

TABLE OF CONTENTS

Partea întâi
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
Partea a doua
24
25
26
27
Partea a treia
28
29
30

31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
Partea a patra
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62

63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
Epilog
Mulţumiri